

Sadržaj

Program 50. Đakovačkih vezova.....	2
Zoran Vinković: Vezovi nisu slučajnost već djelo svih dobrih, vrijednih ljudi koji su ih desetljećima stvarali i onih koji će ih stvarati u budućnost.....	4
Akademik Stjepan Damjanović: Tradicija i suvremenost zagrlile su se na Đakovačkim vezovima tako snažno i uvijek iznova svjedoče da je njihovo prepletanje dobitna formula.....	6
mr. sc. Božidar Petrač: Pedeset godina Đakovačkih vezova.....	9
Vesna Kaselj, Maja Muškić i Suzana Župan: Kronika 49. Đakovačkih vezova - Čudesna škrinja još jednom na svjetlo dana iznjedrila neprocjenjivo narodno blago - Vezove "pohodio" i sam biskup Strossmayer.....	11
Prof. dr. sc. Mirjana Baban i Silvija Butković: Todnevno konjičko natjecanje u okviru 49. Đakovačkih vezova.....	32
Ivan Pavić: Zabilježbe iz povijesti Đakovačkih vezova.....	35
Ivan Pavić: Utemeljitelj đakovačkih vezova dr. Zvonimir Benčević.....	45
Branka Uzelac: Oj Đakovo srce Slavonije u tebi je živit najmilije/Ususret 50. smotri folkloru Slavonije i Baranje Đakovački vezovi.....	50
Mirko Knežević: Od „Đakovo je srce Slavonije“ do đakovačkog velikana Strossmayera.....	53
Božica Zoko: O Đakovačkim vezovima, prošlosti i budućnosti hrvatske i njene kulture.....	59
Mirko Čurić: Pedeset godina tiskanih pratitelja Đakovačkih vezova.....	63
Branko Ostajmer: Suradnja Krešimira Pavića u Reviji Đakovačkih vezova.....	66
Goran Tolušić: Arheološki tekstovi u reviji "Đakovački Vezovi" od 1967. - 2016. godine.....	71
Branka Uzelac: Vezovske etnografske izložbe (1967. - 2016.) / Povodom 65. obljetnice Muzeja Đakovštine Đakovo i 50. Đakovačkih vezova.....	74
Jasminka Jurković Petras: Baština u srcu – etnografski rad Vladimira Matokovića iz Selaca Đakovačkih.....	78
Đuro Franković: Neke mitološke zanimljivosti koje dolaze do izražaja na „Đakovačkim vezovima“.....	81
Branka Uzelac: Lipa pjesma dušu liči.....	85
Ana Grbeša: Tragovi Panonskog mora u Đakovštini.....	87
Jelena Boras: Pretpovijest Đakovštine.....	90
Krešimir Filipec: Postavljeni stol s kasnosrednjovjekovnim i novovjekovnim posudama nadenim prigodom arheoloških istraživanja u Slavoniji.....	95
Đuro Franković: Slavna hrvatsko-mađarska epopeja od prije 450 godina.....	98
Mr. sc. Luka Marijanović: 300 godina vinogradarstva Đakovačko-osječke nadbiskupije (1716.-2016.).....	100
Mr.sc. Luka Marijanović: Početak gradnje katedrale u Đakovu 17. travnja 1866.....	106
Đuro Franković: Franjevački misionar u Erdelju i pisac hrvatskog molitvenika - Šokac iz mohača, Kuzman Funtak.....	112
Željko Lekšić: Tragom fotografa Vjekoslava Križana.....	113
Dr.sc. Dragutin Bodakoš: Otišla si k svjetlim visinama.....	115
Vladimir Geiger: Pokušaj osnivanja i pravila radničkog kulturno-prosvjetnog udruženja "Radnička čitaonica" u Đakovu 1935.....	118
Mato Zlatko Damjanović: O gradnji crkve sv. Martina u Strizivojini, osnutku župe i dogradnji crkve dukatima.....	122
Borislav Bijelić: Diskontinuiranom kontinuitetu Muzeja Đakovštine došao je kraj.....	128
Željana Hrkač: 65 godina Muzeja Đakovštine Đakovo.....	132
Zoran Ušković: Đakovo, Đakovo grade.....	134
Milica Lukić: Kako se u đakovačkom kraju divani.....	138
Ivan Grizak: Bačvar Joško Brandiš u genima drvo ima.....	144
Đuro Bošnjak: Slastičar.....	147
Mirela Nedić, Zoran Ušković: Kulturno-umjetničko društvo "Gorjanac" Gorjani, 50 godina kulturnog stvaralaštva 1966./2016.....	151
Mirko Knežević: Josipovački SKUD „Braća Banas“ vršnjak Đakovačkih vezova.....	156
Mirko Knežević: Po uzoru na Đakovačke vezove - održana prva punitovačka manifestacija „Dođi milo dođi drago“.....	161
Josip Brkić: Crkva rođenja BDM na Bapskoj (fragmenti o zaboravu).....	163
Đuro Franković: Šokice na platnima mađarskih slikara.....	168
Jasmina Jurković Petras: Priča o duhanu u virovitičkom muzeju.....	170
Marija Gačić: Promišljanje slučaja bečarac kroz tekstove hrvatskih internetskih portala.....	174
Mirko Knežević: Obilazak folklornih skupina - uz doček sa uvažavanjem bilo je i zanimljivosti.....	178
Ivan Grizak: Ante Milković „u Vezovima“ pedeseti puta.....	181
Mirko Knežević: Franjo Lauber: briga za prijevoz folklornih skupina.....	184
Josip Palada: Osvajanje svijeta.....	187
Adam Rajzl: Ljubav u ratna vremena - Folksdobjer i Židovka.....	190
Vinko Juzbašić: „Vesela je Šokadija“ – Dvije inačice pjesme Ilije Lešića – Bartolovog.....	193
Ivan Čosić Bukvin: Liturgijsko ruho Cvelferije - Štrossmayer u Cvelferiji.....	195
Vlado Matoković: Poklade.....	198
Mirko Knežević: In memoriam: Jakša Knežević.....	200
Mirko Knežević, Darko Kelava, Zoran Ušković: In memoriam: Josip Vinkešević.....	203
Mirko Čurić: In memoriam: Miroslav Slavko Mađer.....	209
Tomislav Đambić: In memoriam: Antun Mandić.....	211
Željko Vurm: Koncert Zagrebačke filharmonije u đakovačkoj katedrali.....	213
Željko Vurm: Šokački portal – nezavisni medij u kulturi.....	216
Željko Vurm: „Satnitz“ – Đakovačka Satnica.....	218
Željko Kovač: Zajednica sportsko ribolovnih drugu Đakovo.....	220
Željko Kovač: 64 godine od osnivanja ribarskog sportskog društva „Šaran“ Đakovo.....	224
Nikola Klem: Hrvatski ovčar - naša autohtona pasmina u svečanom mimohodu "Đakovačkih vezova".....	226
Suzana Župan: "Djed je mrtve logoraše sahranjivao potajno noću da svaki ima svoj grob i podatke!".....	227
Bartol Bačić: Po podatke o vremenu Bačiću dolaze i zbog sudskih postupaka o prometnim nesrećama!.....	229
Marija Burek: Osobne karte KUD-ova koji nastupaju na 50. Đakovačkim vezovima.....	233

50. Đakovački vezovi

PRIGODNA REVIIJA

Broj 46.

Godina XLVII

Đakovo

Petak, 1. srpnja 2016.

NAKLADNIK

Grad Đakovo

ZA NAKLADNIKA

Zoran Vinković

UREĐIVAČKI ODBOR

Marija Burek

Mirko Čurić

Ana Grbeša

Vesna Kaselj

Mirko Knežević

Maja Muškić

Branka Uzelac

Željko Vurm

Suzana Župan

GLAVNI UREDNIK

Mirko Čurić

LEKTURA I KOREKTURA

FOTOGRAFIJE

Arhiva Đakovačkih vezova,

Foto Brzica, Silvija Butković,

Zvonko Benašić i autori tekstova

PRIPREMA

Marinko Hardi

TISAK

GrafoArt Đakovo

ISSN 0351 – 1553

Revija je otiskana uz financijsku potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske

ORGANIZATOR: GRAD ĐAKOVO
SUORGANIZATOR: TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ĐAKOVA
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske - Ministarstvo turizma Republike Hrvatske -
Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske - Ministarstvo obrane Republike Hrvatske - Osječko-baranjska županija -
Hrvatska turistička zajednica - Turistička zajednica Osječko-baranjske županije

PROGRAM 50. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

4. lipnja – 3. srpnja 2016. g.

Pod pokroviteljstvom:
Predsjednice Republike Hrvatske, Kolinde Grabar-Kitarović
Sabora Republike Hrvatske - Vlade Republike Hrvatske

Generalni sponzor: **Osječka pivovara**

4. 6. subota

9,00 – Nadbiskupijski susret osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji,
Organizator: Đakovačko-osječka nadbiskupija, Župa Svih Svetih

Katedrala Sv. Petra i Gradska nastavno športska dvorana

17,00 - Proslava jubileja 90 godina postojanja kluba – NK "Ratar" Piškovec – Prijateljska nogometna utakmica NK "Ratar" Piškovec – HNK "Hajduk" Split
Organizator: NK "Ratar" Piškovec, nogometni stadion NK "Ratar" Piškovec

9. folklorna manifestacija "SELO MOJE NA BRDAŠČU"

Organizator: KUD "Kuševac" Kuševac, školsko igralište (Osnovna škola Josipa Antuna Čolnčića, P.Š. Kuševac)

17,30 – Povorka sudionika manifestacije

18,00 – Nastup odraslih skupina

21,00 – Glazbeni program – SLAVONSKI SAN

29. BONAVIDA - SMOTRA KUD-ova "LIPANJSKE VEČERI 2016.", KONDRIĆ

Organizator: Općina Trnava, KUD "Kondrićani" Kondrić

17,00 – Smotra KUD-ova „LIPANJSKE VEČERI 2016.“, nastupi skupina – Hrvatski dom kulture u Kondriću

21,00 – Glazbeni program – BRACE

5. 6. nedjelja

9. folklorna manifestacija "SELO MOJE NA BRDAŠČU"

15,00 – Dječja smotra folklor

20,00 – Koncert duhovne glazbe, Ulica pape Ivana Pavla II (Korzo)

10. 6. petak

10. MOTO SUSRETI (10.-12.6.2016.)

12,00 – 10. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog parka
20,00 – Glazbeni program, Strossmayerov park

18,00 – Radionica i modna revija: ETNOGRAFSKO BOGATSTVO ĐAKOVŠTINE

– TRADIJSKO ODIJEVANJE PAORSKIH I GRANIČARSKIH SELA ĐAKOVŠTINE (Semeljci, Koritna, Punitovci, Gorjani – paorska sela / Budrovci, Đurđanci, Piškovec, Strizivajna – graničarska sela)

Predstavljanje knjige "ETNOLOŠKI ZAPISI IZ ĐAKOVŠTINE II" povodom 65. obljetnice osnutka Muzeja Đakovštine (1951.-2016.) i 50. Đakovačkih vezova,

Organizator: Muzej Đakovštine Đakovo, mjesto održavanja programa: Muzej Đakovštine Đakovo

19,00 - LIONS FOTO IZLOŽBA – Organizator: Lions klub Đakovo, Hrvatski dom Đakovo (izložba traje do 20.6.2016.)

11. 6. subota

10. MOTO SUSRETI (10.-12.6.2016.)

9,00 - 10. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog parka
17,00 – Defile ulicama grada Đakova (10. moto susreti)

18,00 – Moto igre

20,00 – Glazbeni program, Strossmayerov park

10,00 – OBITELJSKE IGRE – Organizator: Udruga za poticanje ranog razvoja dječjih sposobnosti "Slagalica" Đakovo, parkiralište iza Crkve Svih Svetih

29. BONAVIDA

14,00 – Nogometni turnir veterana – "BONAVIDA" na nogometnom igralištu NK "Rekord" Kondrić u Kondriću

20,00 – Koncert Folklornog ansambla SKUD-a "Ivan Goran Kovačić" Zagreb – "Tko j' za kolo nek ide u kolo" – Organizator: Folklorni ansambl SKUD "Ivan Goran Kovačić" Zagreb, Hrvatski dom Đakovo

12. 6. nedjelja

10. MOTO SUSRETI (10.-12.6.2016.)

8,00 – 10. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog parka

PREDSTAVLJANJE MONOGRAFIJE O NOVIM PERKOVcima, AUTORA ZDENKA ŠARČEVIĆA

Organizatori: VMO Novi Perkovci i Udruga šokaca Đakovštine

15,00 – Nastup KUD-a "Ravnica" Stari Perkovci (ispred crkve Sv. Antuna Pustinjaka), polaganje vijenca na groblju u Novim Perkovcima, nastup folklorne skupine iz Novih Perkovaca (ispred crkve Sv. Antuna Pustinjaka), svečana sveta misa u crkvi Sv. Antuna Pustinjaka, veliko šokačko kolo svih sudionika ispred crkve (do 18,30 sati)

19,00 – Predstavljanje monografije u Mjesnom domu uz kulturno-umjetnički program: PS KUD-a "Zora" Piškovec, PS KUD-a "Šokadija" Budrovci, MPS KUD-a "Sloga" Račinovci, Samičar – Kruno Damjanović

20,30 – Glazbeni program: STROSSMAYER

17. 6. petak

20,30 – "NEBESKI HVALOSPJEV" – Sestre Ivana i Marija Husar, Organizator: Udruga "Roseta" - Strossmayerov trg

29. BONAVIDA

21,00 – Koncert grupe "OPĆA OPASNOST", igralište NK "Dinamo" Trnava

18. 6. subota

9,00 – Radionica – Izrada cvjetova od svile – Organizator: SAKUD Đakovštine, prostorije KUD-a "Sklad" Đakovo

9,30 – Amaterski triatlon Borovik 2016 – Organizator: Planinarsko društvo "Đakovo", Jezero Borovik

29. BONAVIDA

14,00 - Natjecanje u tekljčkom jahanju u kategorijama žene i muškarci

- vožnja zaprežnih kola

- kuhanje lovačkih specijaliteta u organizaciji LU Đakovo, igralište NK

"Dinamo" Trnava

19,30 – Otvaranje 29. BONAVIDE

20,00 – Pozdravna riječ

- Dodjela nagrada i priznanja ocijenjenim vinima, te proglašenje pobjednika 29. "Bonavite"

- Nastup KUD-ova, pjevačkih skupina

21,00 - Večera

- Natjecanje nategača

23,00 - Izvlačenje tombole i koncert tamburaškog sastava "Brace"

CJELO VRIJEME SE MOGU KUŠATI OCIJENJENA I NAGRAĐENA VINA SLAVONIJE I BARANJE, A ISTA VINA, KATALOŠKI OBRAĐENA, BIT ĆE IZLOŽENA NA ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA U VEZOVSKOM ŠATORU

22. 6. srijeda

7. Đakovački rezovi (22. – 24. lipnja)

(*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)

20,30 - filmska glazba u izvedbi Puhačkog orkestra DVD-a Đakovo

21,00 - projekcija Đakovačkih kronika povodom 40. obljetnice Etno film festivala

Srce Slavonije, 50. obljetnice Đakovačkih vezova, 65. obljetnice FKK Đakovo i 70. obljetnice Hrvatske zajednice tehničke kulture

21,00 – Glazbeni program – **Đakovo gori 15: PROBLEM CHILD** (Zagreb) I ĐAKOVAČKI BENDOVI - Vezovski šator

23. 6. četvrtak

7. Đakovački rezovi (22. – 24. lipnja)

(*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)

9,00 - filmska radionica za djecu Dječjeg vrtića Đakovo i Dječjeg vrtića Sunčev sjaj Nazaret

10,00 - kazališna predstava Branka Mihaljevića, Vesela avlija, u izvedbi Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića iz Osijeka

10,00 - 1. projekcija EFF Srce Slavonije

14,00 - 2. projekcija EFF Srce Slavonije

18,00 - 3. projekcija EFF Srce Slavonije

21,00 - 4. projekcija EFF Srce Slavonije

21,00 – Glazbeni program – **Šokadija gori 2: INAT SLAVONSKI, SLAVONSKI SAN, SOKAK, LUCKY BAND, STROSSMAYER, SANJA HAJDUKOVIĆ I KADENCA, SLAVONSKI VEZ...** - Vezovski šator

24. 6. petak

7. Đakovački rezovi (22. – 24. lipnja)

(*mjesto održavanja – Ulica pape Ivana Pavla II, Korzo)

10,00 - 5. projekcija EFF Srce Slavonije

18,00 - 6. projekcija EFF Srce Slavonije

21,00 - 7. projekcija EFF Srce Slavonije

23,00 – Glazbeni program: VOX, ELEMENTAL - Vezovski šator

19,00 – Izložba fotografija – “ŠEŠIR MOJ...” – Autorica: Silvija Butković, Hrvatski dom Đakovo (predvorje i kat), izložba traje do 15.7.2016.

25. 6. subota

9,00 – 11. međunarodna izložba starodobnih vozila i antikviteta – Organizator: Oldtimer klub Đakovo – Prostor ispred Katedrale Sv.Petra

9,00 – Hrvatska unija tenisača – Grand Slam Slavonije i Baranje – REIBLOV MEMORIJAL – Organizator: Teniski klub Đakovo

21,00 – Glazbeni program – IZVOR, MLADEN GRDOVIĆ- Vezovski šator

26. 6. nedjelja

9,00 – Hrvatska unija tenisača – Grand Slam Slavonije i Baranje – REIBLOV MEMORIJAL – Organizator: Teniski klub Đakovo

16,00 – MALI VEZOVI – povorka kreće ispred Male crkve

17,00 – 18,30- Mali vezovi – nastup skupina – Strossmayerov park

19,00 – GASTRO FEST “ĐAKOVAČKI VEZOVI” (26. 6.- 30. 6.) – Vezovski šator
Gastrofest – Lovачki gulaš i lovačka jela – Lovачki savez Osječko-baranjske županije, Lovni ured Đakovo – Vezovski šator

21,00 – Glazbeni program – SLAVONIJA BAND, COLONIA- Vezovski šator

27. 6. ponedjeljak

19,00 – 19. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara – Hrvatski dom Đakovo

19,30 – Gastrofest – “Što su jeli i pili naši stari” – Cluster “Slavonka” Osijek, Podružnica Đakovo i Udruga “Bela sela” Harkanovci

- IX. državno i XII. regionalno edukacijsko natjecanje u kvaliteti “Prirodne domaće kruškovače” i “Viljamovke” - podjela priznanja - Vezovski šator

- XVI. lokalno natjecanje u kvaliteti “Slavonske šljivovice” - Vezovski šator

- Izložba prehrambenih proizvoda i pića

21,00 – Glazbeni program – DIKE, KADENCA- Vezovski šator

28. 6. utorak

10,00 – 19. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara – Mala vijećnica Grada Đakova

19,30 – Gastrofest – fišijada – Vezovski šator

21,00 – Glazbeni program – ZVONA, ARTEŠKI BUNAR - Vezovski šator

29. 6. srijeda

18,00 – Humanitarna nogometna utakmica – ĐAKOVAČKI VETERANI – HUMANE ZVJEZDE – stadion Đakovo, HNK “Đakovo Croatia”

19,00 – Gastrofest – Đakovački čobanac – Vezovski šator

21,00 – Glazbeni program – DYACO, CRVENA JABUKA- Vezovski šator

30. 6. četvrtak

19,00 – Gastrofest – Kulenijada – Vezovski šator

20,00 – Gastrofest – Dodjela pehara i medalja – Vezovski šator

21,00 – Gastronomska kulinarska večer – Vezovski šator

20,00 – Doček pola Nove godine:

Predgrupa: NOVA BANDA

Izvođač: ŽELJKO BEBEK– Vezovski šator

1. 7. petak

18,00 – Pučko crkveno pjevanje – Samostan sestara Sv. Križa

20,45 – Svečano otvaranje 50. Đakovačkih vezova - Strossmayerov trg ispred katedrale

Program: “OJ, ĐAKOVO, SRCE SLAVONIJE”

Scenarij: Mirko Čurić

Nastupaju glumci: Darko Milas (GK Gavella Zagreb), Vjekoslav Janković, Sandra Lončarić Tankosić, Mile Ognjenović, Miroslav Čabreja, Tatjana Zubković Bertok, Anita Schmidt, Ivan Čačić, Matea Grabić (HNK Osijek)

Izvođači: VERA SVOBODA, KIČO SLABINAC, SLAVONSKE LOLE, ŠIMA JOVANOVAČ, STJEPAN JERŠEK – ŠTEF, ZVONA, SLAVONIJA BAND, SANJA HAJDUKOVIĆ I KADENCA, ZRINKA POSAVEC, IZVOR, MVS KUD-a “Tena” BEČARINE, ŽVS ĐAKOVČANKE, SDT “PAJO KOLARIĆ” OSIJEK

KUD: KUD “TENA” ĐAKOVO, KUD “GORJANAC” GORJANI, KUD “ŠOKADIJA” BUDROVCI, KUD “DRENJANCI” DRENJE, KUD “SKLAD” ĐAKOVO, KUD “SLAVONIJA” ĐURĐANICI, KUD “SLAVONAC” FORKUŠEVCI, KUD “LEDINA” GAŠINCI, KUD “KONDRIČANI” KONDRIČ, KUD “VESELA ŠOKADIJA” KORITNA, KUD “KUŠEVAC” KUŠEVAC, KUD “ZORA” PIŠKOREVCI, KUD “VESELI ŠOKCI” PUNITOVCI, KUD “SLOGA” SATNICA ĐAKOVAČKA, KUD “HRVATSKA ČITAONICA” SELCI ĐAKOVAČKI, KUD “LIPA” SEMELJCI, KUD “ŠOKADIJA” STRIZIVOJNA, KUD “ŠIROKOPOLJAC” ŠIROKO POLJE, KUD “IVAN TIŠOV” VIŠKOVCI, KUD “VESELA ŠOKADIJA” LAPOVCI

22,30 – Glazbeni program – SLAVONSKE LOLE, ĐERDANI - Vezovski šator

2.7. subota

10,00 - Zaprežno natjecanje – dresura (jednoprzi i dvoprzi), Hipodrom ergele Đakovo

14,00 - Preponska natjecanja, Zatvorena jahaonica ergele Đakovo

17,00 - Zaprežno natjecanje – vožnja preciznosti (jednoprzi i dvoprzi), Hipodrom ergele Đakovo

17,00 – Svečani koncert sakralne glazbe na velikim orguljama đakovačke katedrale – Vesna Coufal Jaić, sopran; Mario Perestegi, orgulje – Katedrala Sv.Petra

17,00 – Tradicionalni vaterpolo turnir - Organizator: Vaterpolo klub Đakovo, Gradski bazen Đakovo

19,30 – Đakovština u pjesmi i plesu - Pozornica u Strossmayerovom parku

20,30 – “Zeleno srce Đakova – Najlijepša okućnica 2016.”, dodjela nagrada i priznanja

– Pozornica u Strossmayerovu parku

21,00 - Nastup gostujućih skupina - Pozornica u Strossmayerovom parku

22,00 - Glazbeni program – SLAVONSKI DUKATI, STJEPAN JERŠEK ŠTEF, ŠIMA JOVANOVAČ, BORIS ČIRO GAŠPARAC- Vezovski šator

3.7. nedjelja

8,30 -Svečana povorka sudionika ulicama Đakova - Od Malog parka do Strossmayerovog parka (folklorne skupine, svatovske zaprege i jahači)

10,00 -Sveta misa - Katedrala sv. Petra

10,30 -Međunarodna smotra folklor - Pozornica u Strossmayerovu parku

12,30 -Smotra folklor Hrvatske - Pozornica u Strossmayerom parku

14,00 - Preponska natjecanja, Zatvorena jahaonica ergele Đakovo

16,30 - Zaprežno natjecanje – kombinirana utakmica (jednoprzi i dvoprzi), Hipodrom ergele Đakovo

17,00 -Smotra folklor Slavonije i Baranje - Pozornica u Strossmayerovu parku

20,00 -“Slavonijo, zemljo plemenita” - Pozornica u Strossmayerovu parku

- Izbor za najbolje nošeno narodno ruho (djevojke, snahe, momci i bečari)

- IZVOĐAČI: VERA SVOBODA, KIČO SLABINAC, ŠIMA JOVANOVAČ, STJEPAN JERŠEK – ŠTEF, BORIS ČIRO GAŠPARAC, MIROSLAV ŠKORO, MATE BULIĆ,

DIKE, ZVONA, PRIJATELJI, SLAVONIJA BAND, IZVOR, DYACO, SLAVONSKI DUKATI, SANJA HAJDUKOVIĆ I KADENCA, BRACE, ŽENSKA KLAPA CERTISSA,

ŽENSKA KLAPA PANNONA, KLAPA SLAVONICA, MVS KUD-a “Tena” BEČARINE

PUČKI ZABAVLJAČI: “Bać” Roka i did Tunja”

- Dodjela nagrada i zatvaranje 50. Đakovačkih vezova

23,00 – Glazbeni program – MIROSLAV ŠKORO, MATE BULIĆ– Vezovski šator

ORGANIZACIJSKI ODBOR ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Zoran Vinković, gradonačelnik Grada Đakova, predsjednik

Goran Soldo, predsjednik Gradskog vijeća

Ivan Išaseg, zamjenik gradonačelnika

Mirko Čurić, zamjenik gradonačelnika

Marija Burek, direktorica Turističkog ureda Turističke zajednice Grada Đakova

Tomislav Vuković, predsjednik SAKUD-a grada Đakova

Ivanka Perković, predsjednica SAKUD-a Đakovštine

Glazbeni urednik: Tomislav Radičević, prof.

* Vezovski šator će biti postavljen na parkiralištu iza crkve Svih Svetih

Suorganizatori pojedinih programa: Ogranak Matice hrvatske u Đakovo, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Državna ergela Đakovo, Muzej Đakovštine, Udruga kulinar “Đakovački kulini” Đakovo, Udruženje obrtnika Đakovo, Dom za starije i nemoćne osobe, Općina Trnava, Spomen muzej biskupa J. J. Strossmayera, Novi radio Đakovo, Đakovački rezovi

Vezovi nisu slučajnost već djelo svih dobrih, vrijednih ljudi koji su ih desetljećima stvarali i onih koji će ih stvarati u budućnosti

Zoran Vinković

Ove godine slavimo 50. obljetnicu Đakovačkih vezova, manifestacije koja je prvi puta održana 2. i 3. srpnja 1967. godine. Tada je posijano sjeme iz kojega će se s vremenom razviti danas već polustoljetna, đakovačka folklorna, kulturno-turistička manifestacija: Đakovački vezovi. A sjeme je posijao dr. Zvonimir Benčević.

Zanimljivo je da je Benčevićev prijedlog programa te prve manifestacije "Vezova" sadržavao sve bitne elemente koje Vezovi sadržavaju i danas: smotru i mimohod folklornih skupina, svatovske zaprege i konjanike, izbor najljepše djevojke i snaše u nošnji, prateće kulturne i zabavne sadržaje, ali iznad svega njegovanje izvornog folklora i njegovo očuvanje. Sve to će imati i ovi jubilarni Vezovi pri čemu ćemo poseban naglasak dati tijekom svečanog otvorenja u okviru kojeg će biti ponovno izvedeni dijelovi tradicionalne scenske slike Julija Njikoša. Sam program obilovat će brojnim sadržajima i što je najvažnije, a sukladno činjenici da su Vezovi najznačajnija folklorna manifestacija u Hrvatskoj, ovo će po broju sudionika biti rekordna godina. Zapravo svi mi u Đakovu i danas dijelimo oduševljenje i jednostnost s kojima su osnivači utemeljili Đakovačke vezove, a to je i rezultiralo time da su se Vezovi održali do danas i da su 2013. godine proglašeni najboljom kulturnom manifestacijom u Republici Hrvatskoj.

Povodom održavanja jubilarnih 50. Đakovačkih vezova još jednom izražavam duboku zahvalnost svim časnim ljudima koji su ih utemeljili i koji su i u vrijeme kada Hrvatska nije bila samostalna država znali na koji se način čuva i brani

hrvatska nacionalna svijest: očuvanjem baštine, odgajanjem mladih za prave nacionalne vrijednosti, održavanjem manifestacije na ponos ne samo Đakova i Slavonije već i cijele Hrvatske.

Stoljećima je grad rastao, razvijao se iz ukotrnog rada na ovoj bogatoj, plemenitoj slavonskoj ravnici natopljenoj krvlju i znojem slavonskog čovjeka, iz ljubavi i slavonskog bečarskog inata, prkoseći vremenu i onima koji su ga htjeli pokoriti, uništiti, zatrti trag i ime hrvatsko. Đakovo, je i danas kao i u Strossmayerovo vrijeme, grad na granici (danas Europske Unije, a nekad Austro-Ugarskog Carstva), grad katedrale koja je posvećena jedinstvu crkava - i što je najvažnije grad otvorenih vrata prema prostorima koji teže ulasku u Europsku uniju i to kulturom, umjetnošću i ekumenizmom, kako je to radio biskup Strossmayer. Mnogi su pohodili naš Grad, okrunjene glave, znani i neznani, no ovdje ću se u prigodi 50. Đakovačkih vezova ponovno prisjetiti najdražeg gosta Ivana Pavla II., sveca sa šokačkim šeširrom. Sveti Ivan Pavao II. svima nama vjernicima, ali i čitavom svijetu bio je utočište i znak nade koji je Hrvatsku doživljavao kao svoju obitelj. Povjeravao nam je svoju ljubav i poštovanje što je vidljivo iz činjenice da je poput suvremenog apostola ušao u svaki kutak naše domovine. Ne mogu se ne prisjetiti onog trenutka kada je po izlasku iz đakovačke katedrale Sv. Ivan Pavao II. pozdravio i blagoslovio okupljene vjernike koji su mu došli izraziti poštovanje. Tada sam mu darovao u ime Grada Đakova, u ime svih Vas Đakovčanki i Đakovčana, mušku i žensku narodnu nošnju-zlataru, te prigodnu povelju s tekstom: „Sveti Oče! Ovaj dar je simbol opstojnosti hrvatskog naroda i njegove povezanosti s Katoličkom crkvom u kojem je utkana povijest, sadašnjost i budućnost, njime su protkani đakovački, slavonski i hrvatski korijeni, svakodnevna borba čovjeka za boljim životom, muka i znoj seljaka, ljepota rađanja kruha i života iz slavonske ravnice. Dar je simbol vjere Hrvata i Hrvatske, mali znak velike ljubavi svih građana Đakova, Slavonije i Hrvatske prema Vama Sveti Oče i Vašoj borbi za istinu, mir i ljubav“. A potom je uslijedio trenutak koji je ostao zapisan u povijesti – Papa uzima šokački šešir s hrvatskom trobojnicom kojeg na opće oduševljenje svih okupljenih, stavlja na glavu te njime otpozdravlja vjernicima. Taj trenutak Papine neposrednosti i ljubavi prema Hrvatskoj i Đakovu obišao je svijet čineći sve nas Đakovčanke i Đakovčane ponosnima. Danas, kada je Papa Ivan Pavao II proglašen svetim njegove poruke i djela

su još značajnija. Neka nam svojim zagovorom Sv. Ivan Pavao II. uvijek bude na pomoći, našem Đakovu i Hrvatskoj.

U proteklih 50 godina Vezovi su okupljali mnoge generacije glazbenika, književnika, umjetnika, glumaca i entuzijasta na području tradicijske kulture koji su ostavili značajan doprinos nastavku svega onoga što Đakovo čini tradicijskom prijestolnicom Hrvatske. Slobodno mogu reći da su Đakovački vezovi, uz našu katedralu i lipicance ukras i simbol grada. Grada čije građanke i građani skrbe i čuvaju upravo tradicionalne i kulturne vrijednosti koje su nam ostavili preci. Upravo iz tog razloga ovi 50. Vezovi nisu slučajnost i ova velika obljetnica je djelo svih dobrih, vrijednih ljudi koji su ih desetljećima stvarali, svih Vas mojih sugrađanki i sugrađana koji Vezove činite onima što oni jesu. Svi Vi, poznati i nepoznati, žene, muškarci i djeca utkali ste djelić sebe u Vezove. Na tom putu bili ste strastveni i marljivi te ste oslanjajući se na vlastitu snagu, želju i znanje stvorili Vezove. Stvorili ste i održali manifestaciju na ponos Đakova, Slavonije i Baranje i Hrvatske. U tome nastojanju vodila Vas je ljubav prema zajednici i našem gradu na čemu sam Vam kao gradonačelnik zahvalan. Upravo nam Đakovački vezovi i sve ono što je utkano u njihovu 50-godišnju povijest mogu biti poticaj u nastojanju da naš grad bude još ljepše i bolje mjesto za život. Udružimo svoje znanje, vještine i pamet te sve osobne snage pretvorimo u snagu grada, u snagu svih nas koji živimo u Đakovu.

Dobro došli na 50. Đakovačke vezove, u Đakovo srce Slavonije, na manifestaciju koja je sve ove godine sačuvala naš đakovački, slavonski i hrvatski identitet.

GRADONAČELNIK GRADA ĐAKOVA I
PREDSJEDNIK ĐAKOVAČKIH VEZOVA

ZORAN VINKOVIĆ, ing.

Tradicija i suvremenost zagrlile su se na Đakovačkim vezovima tako snažno i uvijek iznova svjedoče da je njihovo prepletanje dobitna formula

Akademik Stjepan Damjanović
Predsjednik Matice hrvatske

Dobro se sjećam srpnja 1967. Bio sam student na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i stigao sam u svoju Strizivojnu na praznike. Svaki sam čas slušao da će u Đakovu biti neka smotra izvornoga folklor, da je dr. Benčević smislio nešto što bi moglo biti široko zanimljivo i neće biti za jednokratnu uporabu. Folklor je povezan s nošnjama, on je živa, pokretna izložba svega onoga bogatstva što spava u škrinjama,

a nekada je sjalo na našim djevojkama i snašama, na našim momcima i muževima. Izabirat će najljepše djevojke i snaše, najbolja vina, najbolje kulinove, natjecat će se u kuhanju čobanca, najljepše konjske zaprege ponosno će skakutati srcem grada pred zadivljenim gledateljskim očima...

Kada takvo nešto započnete, ako ste pogodili, ako znate ne samo što treba učiniti, nego i kako

to učiniti, onda kao da ste bacili kamen u vodu: uokrug se šire novi sadržaji, ti krugovi privlače nove ljude i najednom imate sinergijsko djelovanje različitih darovitosti, najednom zapanjeno gledate kako se radost razlijeva ulicama dragoga Đakova, kako ljudi uživaju u tome da pokažu što imaju i što znaju, uživaju da daruju onoga drugoga darovima koje im je Bog dao. Vezete finu čipku ljepote i dobrote, ponosa i sreće i odmičete se od svagdašnjice u kojoj neki drukčiji konji, umorni i znojni, voze još umornije žene i muževe koji se na svojim njivama bore za kruh svagdanji... Zato nas je Julije Benešić pozivao da "skinimo koprenu raspojasanosti sa zemlje koja rodi pšenicom, kukuruzom, vinom, hmeljem i repom, naseljene narodom koji nam je dao ljude visoke kulture i koja će nam biti riznicom, mada ne teku po njoj rijeke meda i mlijeka, ako uvažimo, da po njenim ravnica prolaze najprometniji trgovački putovi Europe, koji su sve prije negoli putovi hrvatske trgovine..."

Đakovački vezovi su prirodno rasli od lokalnoga, pokrajinskoga do nacionalnoga i međunarodnoga i pokazivali ispravnost uzrečice "Misli globalno, djeluj lokalno". Povorke u narodnim nošnjama su se širile, postajale uvijek raskošnijima: one šokačke i slavonske bile su jezgra i ostale najvažnijim dijelom te rijeke koja teče đakovačkim ulicama, ali su im se ubrzo pridružile boje i oblici iz svih hrvatskih krajeva, pa iz Europe, pa iz svijeta. Svi zajedno neprekidno demonstriraju neiscrpnost ljudske kreativnosti i čovjekovu potrebu da pokaže što je smislio njegov mozak, što je odnjegovala njegova duša, što su uradile njegove ruke, čime bi sve majka htjela uresiti glavu i prsa svoje kćeri, što bi sve dida htio namrijeti svome unuku, kakve žerave i bijelce, kakva kola i saone... (Nema zime dok ne padne inje, ni radosti dok ne diliš s kime).

I oni koji nemire svoje duše pretvaraju u note, i oni koji ne mogu bez kista i boja, i oni koji riječi svojega jezika odmiču od njihove svakodnevne uporabe – svi oni u te dane ožive, svi s prestrašenom znatiželjom čekaju da se pojavi srodna duša da se uhvati za njihovo djelo strašću kojom momačka ruka traži djevojačku i čvrsto se te ruke drže u kolu dok tambure ječe, ciliče, luduju...

Rađaju se nove skladbe, nove slike, novi kipo-vi, nove knjige...

* * *

Đakovo je stari grad, spominju ga povijesni izvori iz 13. stoljeća, već tada je biskupski grad, danas središte nadbiskupije. Povijesne su naslage brojne i nipošto se ne svode samo na prelijepu i široko poznatu katedralu koju je najpoznatiji đakovački biskup gradio 16 godina iz opeke koja je pečena u Đakovu. I drugi su biskupi ostavili važne tragove svojega djelovanja, tragove duhovne, tragove gospodarske: neki izvori upućuju da se na biskupskom vlastelinstvu konji sustavno uzgajaju od 1374. Grad su oduvijek nastavali poduzetni obrtnici sposobni pokretati gospodarski život. U njemu su stvarali umjetnici i znanstvenici. U njemu su kao i drugdje po Slavoniji uživali u kolinju, u kotličima i ražnjevima, na stolove iznosili medenjake i paprenjake, a kasnije raskošne torte pune različitih krema...

Ako nekome stojite na ramenima, izgledate veći no što jeste i dodirujete visine koje inače ne biste dosegнули. Đakovački vezovi stoje na ramenima onih koji su živjeli i radili prije nas, onih koji su vezli marame i štrikane reklje, koji su gajili konje, koji se stvarali i razvijali običaje koji prate važne događaje čovjekova života – rođenje, ženidbu, smrt, koji su osmislili običaje uz čijala i prela.

I ne samo to. Kamo bi sva rijeka ljudi u dane Đakovačkih vezova da nema Stros Mayerova parka, gdje bi zvuci našli tako sjajan prostor kao što je onaj u Đakovačkoj katedrali ... ili onaj na hipodromu na kome se održavaju natjecanja prelijepih konja... Sve nam je to netko ostavio, netko naš i pametan omogućio nam je da stvaramo dalje, da ne krećemo od nule.

To je naša baština, a biblijski pojam baštine drukčiji je od onoga u nas uobičajenoga, on označava posjedovanje "ne bilo kojeg dobra, već

onog koje čovjeku i njegovoj obitelji omogućuje da razvija svoju osobnost i da ne budu prepušteni na milost i nemilost drugomu" (Xavier Leon – Dufour). Osobnost i neodvisnost su, kao što vidimo, u prvom planu. Na Đakovačkim vezovima stočari, uzgajivači žitarica i vinove loze pokazuju svoje običaje koji slave berbu, ubiranje plodova svojega truda, ispunjavanje blagdana uvijek novim sadržajima, a blagdani su veza s našom svetom poviješću...

Tradicija i suvremenost zagrlile su se na Đakovačkim vezovima tako snažno i uvijek iznova svjedoče da je njihovo prepletanje dobitna formula. Radijski zvuci i televizijske slike svake godine šalju u svijet sliku o jednom gradu, o jednom kraju, o jednom narodu, o bratstvu tradicija, o zagrljaju različitosti iznjedrenih iz oživotvorenja uzrečice "tuđe poštuju, a svojim se diči", o ljubavi prema Domovini jer ona je zemlja predaka, zemlja otaca i u svim je tradicijama njoj pripadalo posebno mjesto u čovjekovu iskustvu. Iz riječi, glazbe, slike iz svega što se na Đakovačkim vezovima događa naviru ushit i oduševljenje djelima što smo ih uz Božju pomoć stvorili, zahvalnost što smo ih mogli učiniti i što ih možemo drugima darivati. Riječi koje se tamo izgovaraju, recitiraju, pjevaju nisu prazan zvuk, pokreti koje tijelo čini zajedno s tim riječima nisu ni samo sredstvo za sporazumijevanje: u njima je neka djelotvornost, one su govor prikladan i pravodoban, ljekovit i poticajan.

Tu ništa ne mijenja na stvari što je za mnoge glavni sadržaj trpeza pod šatrama i u mehanama, što je za njih sporedno postalo glavnim. Tu ništa ne mijenjaju na stvari ni samouvjereni donatori i "donatori" koji znaju da se bez njih ne može pa im nastup ne odiše skromnošću.

Takve pojave samo kazuju da ono što se na vezovima događa treba postati poticajem da u našim gradovima i selima češće živimo s pravim kulturnim sadržajima i na pravi način: ne da kulturni i tradicijski sadržaji budu trenutni ukras kakvim političkim i drugim društvenim događajima, nego autentično izražavanje onoga što se nakuplja u čovjekovoj nutrini.

* * *

Plod u majčinoj utrobi od štetnih utjecaja štiti posteljica (placenta, plodva). Višeput sam kod suvremenih znanstvenika naišao na misao da tu ulogu posteljice u čovjekovu društvenom životu igraju naša vjera, naša kultura, naši običaji. Oni koji razaraju te ovojnice razaraju čovjekov mir, čine čovjeka nesigurnim. Suprotno čine oni koji te ovojnice čuvaju i poštuju. Đakovački vezovi u svojim najboljim sadržajima već gotovo pedeset godina omogućavaju da čovjek izrazi nešto od dobrog u sebi i da druge potakne da to čine. Treba željeti i nastojati da to čine i dalje. Dobro bi bilo imati na pameti misao francuskoga književnika Romaina Rollanda "Najgore zlo od kojega trpi svijet nije snaga zlih, nego slabost dobrih". Dobri moraju djelovati, moraju činiti ono što mogu, a ne jaukati zbog onoga što ne mogu. Đakovački vezovi čine dobro i ostavljaju dojam da

uvijek žele i mogu više i bolje. Na čast su svojim utemeljiteljima i svim onima koji su u njih ugrađivali svoje znanje i svoju ljubav. Ispunjavajući želje onih poduzetnoga duha da se što češće približavamo najboljem iz naše prošlosti, da budemo što manje provincija.

PEDESET GODINA ĐAKOVAČKIH VEZOVA

mr. sc. Božidar Petrač

Predsjednik Društva hrvatskih književnika

Prošle godine Đakovo, Đakovština i cijela Hrvatska obilježile su 200. obljetnicu rođenja velikoga biskupa Josipa Jurja Strossmyera. Ove godine obilježuju 50. godišnjicu Đakovačkih vezova, manifestacije koja je od 1967. najprije bila lokalnoga karaktera da bi ju doskora prepoznali na nacionalnoj razini te ju smjestili i na međunarodnu turističko-kulturnu kartu. Đakovačkim vezovima ponosi se cijela Hrvatska.

Nisam, na žalost, bio prisutan ni na jednom Đakovačkim vezovima. Bio sam među onim članovima Društva hrvatskih književnika koji su, zajedno s Đakovačkim ogrankom Matice hrvatske, ustoličili priredbu Susreta hrvatskih književnih kritičara i utemeljili Književnu nagradu „Julije Benešić“. Znao sam dolaziti na Susrete kad god mi je to bilo moguće, u posljednje vrijeme i kao predsjednik Društva hrvatskih književnika. Susreti hrvatskih književnih kritičara prethode Đakovačkim vezovima, no obveze su uvijek vukle na

druga mjesta, na druga događanja, najčešće u Vrgorac, gdje se svake godine za rođendan Tina Ujevića, 5. srpnja, dodjeljuje nagrada DHK-a za najbolju pjesničku knjigu godine „Tin Ujević“. Tako su protjecale godine i nikako da uživo vidim svu raskoš Đakovačkih vezova i sudjelujem u veličanstvenim zbivanjima cijele Đakovštine, cijele Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema, cijele Hrvatske, koja se različitim nitima uvezuje u idilične vezove, bogate narodnom kulturom i njezinim folklorom, promičući namjesto rasposanosti plemenitost, namjesto sebičnosti darivanje, namjesto uskogrudnosti radosnu otvorenost, namjesto isključivosti dobrohotnu uključivost. Đakovačka smotra Ljepote uzorno svjedoči o drevnim hrvatskim običajima, narodnoj prostodušnosti i velikom gostoprimstvu koji ukazuju na sretan splet hrvatske tradicije i suvremenosti, na temeljne vrijednosti našega naroda i naše zemlje.

Volio bih da čitava Slavonija sjaji u svojoj ljepoti zemlje i njezinih plemenitih ljudi ne samo u prigodi Đakovačkih vezova, ne dakle da punom raskošom živi tjedan dana svoje svečanosti, nego da svečanosti života traju cijelu godinu na radost slavonskoga čovjeka i svakoga hrvatskoga čovjeka, za boljitak cijele naše zemlje Hrvatske.

KRONIKA 49. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Đakovački vezovi od 6. lipnja do 5. srpnja 2015. godine

Čudesna škrinja još jednom na svjetlo dana iznjedrila neprocjenjivo narodno blago - Vezove "pohodio" i sam biskup Strossmayer

Vesna Kaselj, Maja Muškić i Suzana Župan

Na 49. Đakovačke vezove posjetitelje je pozivao plakat u čijem je središtu "čudesna škrinja", što se kao "light motiv" protezala kroz čitav program Vezova, počevši od istoimene scenske slike koja je pred iznenađene posjetitelje "dovela" i samog biskupa Strossmayera. Čudesna škrinja simbolizira ostavštinu, blago, u ovom slučaju tradicijsko, narodno blago, a Vezovi to uistinu jesu.

ČUDESNOŠKRINJOM ISPRED KATEDRALE SVEČANO OTVORENI 49. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Na otvaranju Vezova govorio i sam Strossmayer!

U nazočnosti brojnih uglednika iz hrvatskog crkvenog, političkog, kulturnog i javnog živo-

Završna pjesma svih sudionika i đakovačkog gradonačelnika Zorana Vinkovića: Đakovo, Đakovo grade

ta na trgu ispred đakovačke katedrale 3. srpnja svečano su otvoreni 49. Đakovački vezovi. Nakon punih 110 godina od svoje smrti, 1905., Josip Juraj Strossmayer ponovno je progovorio pred svojom katedralom u Đakovu, istina kroz scensku sliku đakovačkog književnika Mirka Ćurića, koji ju je ove godine nazvao „Čudesna škrinja“. Vezove je otvorio gradonačelnik Đakova Zoran Vinković. Pozdravljajući okupljene, poželio je svima dobrodošlicu, rekavši kako će Vezovi ne samo ovih dana nego i u budućnosti otvarati svoju čudesnu škrinju. – Uživajmo u programu otvaranja, u čuvanju naše tradicije, u ljepoti Đakovačkih vezova. Proglašavam 49. Đakovačke vezove otvorenim, kazao je Vinković.

Scenska slika „Čudesna škrinja“ nastala je prema priči Nikole Tordinca koja govori o narodnom blagu što ga čuvaju te stare škrinje i kobilaši pa se svake godine na Vezovima iznose na svjetlo dana, a poznato je da je Strossmayer imao zbirku narodnoga blaga, pa je i sam poticao čuvanje narodnih običaja i tradicije. Scenskom slikom Ćurić je želio akcentirati da je 2015. u cijeloj Hrvatskoj, a poglavito u Đakovu, ali i šire, u europskim okvirima, godina velikih Strossmayerovih

Darko Milas kao biskup Strossmayer, Mato Ručević kao Milko Cepelić

jubileja – 200. obljetnice rođenja i 110. godišnjice smrti. Ona je bila protkana Strossmayerovim originalnim govorima, idejama, vizijama velikog biskupa i mecene, njegovu odnosu prema kulturi i Europi, njegovoj bogatoj ostavštini. U glazbenom dijelu programa nastupili su Vera Svoboda, Šima Jovanovac, Stjepan Jeršek – Štef, Slavonske Lole, Zvona, Izvor, MVS KUD-a Tena „Bečarine“, te đakovački KUD „Tena“. U Vezovskom šatoru nakon otvaranja koncert su održale Slavonske Lole i Đerdani.

U SVEČANOJ POVORCI 49. ĐAKOVAČKIH VEZOVA 58 FOLKLORNIH SKUPINA IZ ZEMLJE I SVIJETA, S 5.000 SUDIONIKA

Đakovom odjekivali slavonski bećarac, sinjska rera, lički ojkan, hercegovačka ganga

Tako se voli svoje, tako se voli Hrvatska! Pjesmom, plesom, običajima, narodnim nošnjama, trobojnicom o pasu, s hrvatskim barjakom u rukama... I to na vrelini srpanjskog sunca koje je još prije 12 sati doseglo 30,5 Celzijusevih. Jučer, u Đakovu, u svečanoj povorci 49. Đakovačkih vezova. A, Šokadiji najmiliji mimohod i ove godine bogat, raspjevan, razigran, šaren. Slavi život i sve što život daje – na njivi, na stolu, u radu, ali i za paradu... A, gdje veće parade za bećare i bećaruše i drage im goste iz cijele Hrvatske i svijeta nego u Đakovu, pod zvoncima Strossmayerove katedrale?! Podno njih su se i jučer sve folklorne skupine, njih 58, načas zaustavile pred uzvanicima smotre –domaćinom, gradonačelnikom Zoranom Vinkovićem, osječko-baranjskim županom Vladimirom Šišljagićem, dožupanima Draganom Vulinom i Željkom Kraljičkom, osnivačem HDSSB-a Branimirom Glavašem, saborskim zastupnicima, đakovačko-osječkim nadbiskupom mons. Đurom Hranićem...

U dva sata prolaska povorke od Malog do Velikog parka prijestolnicom Vezova odjekivao je slavonski bećarac, sinjska rera, lički ojkan hercegovačka ganga... Plesalo se šokačko kolo, ali i mađarski čardaš, slovački narodni plesovi, ličko kolo, plesovi Zagorja, Podravine, bosanski folklor...U povorci i inozemne skupine – kanadski Ukrajinci iz Yevsham Ukrainian Folk Ballet Ensemblea iz Saskatchewan, Hrvati iz Donje Pule u Austriji, brojna društva iz BiH... - Alaj volim garavu kad spava, kad raširi ruke na jastuke... , jedan je od bećaraca kojima se Šokadija i jučer umiljkavala svojoj Slavoniji kao razmaženoj i putenoj djevojci. Kandžijaši iz Kruševice iz sve snage 'pucali' kandžijama, a kubure iz Maruševca i

jučer posvjedočile da u njima baruta još ima... - Selo Sapci, alaj ste milina, mala crkva, okolo ledina, pjevali su iz sveg glasa članovi "Bisernice" Sapci,,a dječica iz KUD-a Tena Đakovo mamila pljesak. Šokac i Šokica iz KUD-a Seljačka Sloga Šljivoševci na Vezove stigli – na starom biciklu! Svatovski čavo iz KUD-a "I. G. Kovačić" Ivankovo, vodeći sinčića za ruku, zaputio se k uzvanicima pred katedralom, da saperu grlo šljivovicom. – Ej, da mi je jednom u životu, policajca povući za..., pjevali se i 'brezobrazni' bećarci jučer u povorci . Al, nema ljutnje, ta Vezovi su! I kad je prošla zadnja, 58. skupina, povorci još nije bio kraj – u njoj 50-ak okićenih svatovskih zaprega, hrvatski ovčari, konjanici... Divi se svijet kakvo blago Šokadija u svojim štalama ima, kakvo lipicansko biserje đakovačka Ergela njeguje i čuva. Nije se Šokcu jučer bilo teško dić' u neko doba noći, uresit i upregnut svog dorata pa s njim put Đakova, na Vezove. U dva sata prolaska povorke 5.000 sudionika slalo je iz Đakova poruku u svijet.

I ove godine, po prolasku svih folklornih skupina, po par iz svake, savili veliko šokačko kolo ispred katedrale. A u njemu – zlatara, baranjska šara, mađarska *piroš* čizmica, dalmatinska kapa, lički kožun... Tako se voli svoje..

„SLAVONIJO, ZEMLJO PLEMENITA“ – IZBOROM NAJBOLJE NOŠENOG NARODNOG RUHA ZATVORENI 49. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Miss 49 Đakovačkih vezova je
Gunjanka Marina Dominiković

Izbor najbolje nošenog ruha glavni je dio vezovskog zatvaranja. Na slici dio nagrađenika

Izborom najbolje nošenog narodnog ruha kod djevojaka, snaša i momaka odnosno bečara, u nedjelju, 5. srpnja, u Strossmayerovom parku tradicionalnim programom „Slavonijo, zemljo plemenita“ zatvoreni su 49. Đakovački vezovi. Za titulu najboljih prijavilo se šest snaša, pet momaka i čak 12 djevojaka. Tročlana komisija u sastavu Branka Uzelac, Josip Forjan i Katarina Bušić donijela je odluku te kod snaša najboljom proglasila Silviju Drlje iz Draža, prva pratilja je Branka Trbljanić iz Otoka, dok je na trećem mjestu Marija Ćurak iz Đakova. Kod momaka, najboljim je ocijenjen Robert Adrić iz Novih Perkovaca, drugi je Darko Mendan iz Sota (Vojvodina), a treći je Ivan Požega iz Novih Mikanovača. Među djevojkama, na prvom je mjestu Marija Živković iz Selaca Đakovačkih, druga je Brigita Vidaković iz Slavenskog Broda, a treća Liza Stipanović iz Punitovaca. Osim spomenutih, proglašena je i najfotogeničnija djevojka, ovoga puta to je bila Tea Kuprešak iz Županje. Kao i svake godine, odluku o najljepšoj djevojci Slavonije i Baranje donio je gradonačelnik Đakova Zoran Vinković. Lentom se okitila Marina Dominiković iz Gunje. Čitav program pratio je i glazbeni dio gdje su nastupila brojna poznata imena iz svijeta tamburaške glazbe. Vezove je zatvorio gradonačelnik Zoran Vinković uz pjesmu „Ne dirajte mi ravnicu“.

- Đakovo je ponovno isplelo najljepši vez ovoga Grada. Otvorili smo ponovno svoje srce svi-

ma koji su došli u naš grad kako bi na najljepši mogući način obilježili 49. Smotru folkloru Đakovački vezovi. Svima koji su nam pomogli u ostvarenju popratnih i središnjih Vezovskih manifestacija od srca zahvaljujem uz obećanje da ćemo stečenu kulturnu baštinu i dalje čuvati i njegovati, na ponos svih nas. Posebnu zahvalu upućujem svima koji su danonoćno sudjelovali u kreiranju i provedbi svega onoga što Vezove čini najznačajnijom hrvatskom folklornom manifestacijom, te našim pokroviteljima, sponzorima i medijima koji, svatko na svoj način, upotpunjuju sliku naše najznačajnije gradske manifestacije. Zahvalu upućujem Vama drage moje Đakovčanke i Đakovčani, što ste svojom nazočnošću Vezovskim manifestacijama dokazali koliko volite Vezove, koji su svih ovih desetljeća čuvali i očuvali hrvatske i slavonske korijene, tradiciju slavonskog, hrvatskog čovjeka. Đakovački vezovi ponos su našeg grada, Slavonije i Baranje, Hrvatske i svih Vas mojih dragih sugrađanki i sugrađana. Jer, Đakovački vezovi ste Vi Đakovčanke i Đakovčani, Vezovi su naš identitet i po njima se razlikujemo od drugih, poručio je gradonačelnik Zoran Vinković. Direktorica Turističke zajednice Grada Đakova Marija Burek kaže kako je Đakovo još jednom istakalo najljepši vez.

Gradonačelnik Zoran Vinković i voditelj Branko Uvodić trenutak prije zatvaranja 49. Đakovačkih vezova

“Gledajući povorke u narodnoj nošnji; imaš osjećaj da su livade umarširale u grad, da je u Đakovu defile šuma. I da ne prolaze momak i djevojka, nego raspupao grm divlje ruže i mlada šljiva u cvatu...” kazao bi Matko Peić. Kao suorganizator 49. Đakovačkih vezova zahvaljujem građankama i građanima grada Đakova te svim sudionicima programa na neopisivim emocijama i ljubavi prema tradiciji i kulturi svoga kraja.

Istkan je najljepši vez, koji se osjećao u svakom kutku našega grada, vez različitih kultura, tradicija i ponosa. Upravo taj vez je istinski čuvar i osnova jedne od najboljih kulturnih manifestacija u Republici Hrvatskoj koji se i dalje brižno čuva u srcu Slavonije – Đakovu!, kazala je Marija Burek. Nakon zatvaranja 49. Đakovačkih vezova u parku, koncert je u Vezovskom šatoru održala grupa vatra, uz predgrupu Sound, kojoj publika nije dala otići s pozornice.

VEZOVSKI MJESEC POČEO U KUŠEVCU

Punih mjesec dana trajali su i 49. Đakovački vezovi. Počeli su 6. lipnja folklornom priredbom "Selo moje na brdašcu" u Kuševcu, obuhvatili su i 1. festival puhačke glazbe na đakovačkom korzu, u prvom tjednu i Moto susrete, 4. Jazzvez međunarodni festival, humanitarne koncerte, Ivanjske kresove, te Bonavitu u Trnavi.

Kiša ponovno potjerala Nebeski hvalospjev ispred katedrale

Kiša je drugu godinu zaredom, "potjerala" Nebeski hvalospjev s tradicionalne pozornice ispred katedrale. Ovoga puta taj lipanjski glazbeni događaj preseljen je u Hrvatski dom. Pred nešto manjim brojem publike, humanitarni koncert Udruge žena za borbu protiv raka Roseta, uspješno je održan. Popularne tamburaške, duhovne i zabav-

ne skladbe u orkestralnoj verziji izveli su članovi Slavenskog tamburaškog društva Pajo Kolarić iz Osijeka, Ženska vokalna skupina Šokadija, te vokalni solisti Ljiljana Šutalo, Jasna Komendanović, Inga Vrabec, Željko Ergotić, Matija Kubala i Željko Witovsky, pod dirigentskom palicom Dragutina Stivaničevića. Publika je toplo pozdravila njihov nastup, zajedno otpjevavši na kraju "Ne dirajte mi ravnicu".

Kutjevački traminac ponovno šampion Bonavite

Tradicionalna gospodarsko-turistička manifestacija Bonavita održana je u Trnavi 20. lipnja. Tom prigodom, uz ostale zabavne sadržaje, obavljeno je i proglašenje pobjednika, te dodjela nagrada i priznanja ocijenjenim vinima. Šampionom Bonavite proglašen je traminac ledena berba 2011. Kutjeva d.d. Titulu šampiona graševine ponijela je graševina polusuha 2013. Vina Belje d.d. Šampion crnih vina je cabernet sauvignon 2007. Vinarija Iuris šampion je suhih mirnih bijelih vina. Titulu je osvojio traminac 2014. Iločkih podruma d.d. Ilok. Ocijenjeno je 106 uzoraka vina.

OKRUGLIM STOLOM OTVORENI 6. ĐAKOVAČKI REZOV I, PROJEKCIJAMA FILMOVA ZAPOČELO 12. SRCE SLAVONIJE

Šesti Đakovački rezovi, pod pokroviteljstvom Hrvatskog audiovizualnog centra, Ministarstva kulture, Grada Đakova i Hrvatskog filmskog saveza, održavanjem okruglog stola otvoreni su 24. lipnja u predvorju Hrvatskog doma u Đakovu, a traju do 26. lipnja 2015. na gradskom Korzu. Predsjednica „Rezova“ Sanja Bježančević kazala je kako je okosnica programa, kao i prethodnih

godina Međunarodni Etno film festival Srce Slavonije, u okviru kojeg su već jučer održane tri projekcije.

-Ove godine u festivalski pretinac 12. EFF stiglo je 86 filmova, a 62 zemlje svijeta do sada natjecale su se za Zlatno Srce Slavonije u Đakovu za najbolje etnografsko filmsko ostvarenje. Selekcijaska ekipa imala je težak zadatak, a njihov izbor od 15 filmova biti će prikazan đakovačkoj publici 25. i 26. lipnja. 2015 u šest festivalskih projekcija. Fokus ovogodišnjeg izdanja je raznolikost i ne samo u kulturološkom smislu izabranih filmova, već i u autorskom pristupu i trajanju filmova, rekla je na otvorenju Rezova Bježančević.

Na okruglom stolu, prvom ovoga tipa i na ovako visokoj razini, sudjelovali su: predsjednica Hrvatskog filmskog saveza, Vera Robić-Škarica, redatelj Rajko Grlić, član saborskog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, Damir Tomić (predsjednik Foto-kino kluba Đakovo i dugogodišnji filmski autor), umjetnički direktor DORF-a, Toni Šarić, dogradonačelnik Grada Đakova, Mirko Ćurić, ravnatelj Muzeja Đakovštine, Borislav Bijelić, pomoćnica ministra kulture za kulturnu baštinu, Sanja Šaban i predsjednica Đakovačkih rezova Sanja Bježančević. Moderator izložbe bio je politolog i filmski kritičar, Boško Picula.

- Ovo je poziv na sveobuhvatnu raspravu s pravoga mjesta, a to je Đakovo, u cilju promicanja najrazličitijih aspekata hrvatske kulture i umjetnosti i kao tradicije i kao proizvoda, ali i kao načina komunikacije u Europi. Naime, 1. srpnja obilježiti ćemo dvogodišnjicu hrvatskog punopravnog članstva u EU, to je svakako prigoda da se Hrvatska kao nova članica predstavi upravo preko svojih kulturnih potencijala, osobito u

svjetlu skorog izbora hrvatskog grada koji će biti i Europska prijestolnica kulture za nekoliko godina i jedan od kandidata je bio i grad Đakovo, kazao je Picula. Predsjednica Hrvatskog filmskog saveza, Vera Robić-Škarica, osvrnula se na filmski dio programa. – Petnaest filmskih naslova stiglo nam je iz cijelog svijeta koji njeguju stare običaje, stare zanate, tradiciju itd, što i je na neki način vezano uz Đakovačke rezove. Posebno želim istaknuti, drago mi je zbog filmskog dijela, istaknuti da Đakovo ima dugu filmsku povijest. Ovdje smo svojevremeno imali festival filmova o folkloru, starim običajima i zanatima, to je uvijek bilo u organizaciji Foto kino kluba Đakovo, društva koje je jedno od najstarijih u Hrvatskoj. Ovdje su se održavali omladinski susreti, Đakovo je bio domaćin revije odraslih, tako da mi je drago da kroz ovu veliku manifestaciju film ponovno ulazi na mala vrata i vjerujem da će doživjeti i neko samostalno izdanje, kazala je Vera Robić-Škarica. Prisutne je na otvaranju pozdravila pomoćnica ministra kulture Sanja Šaban, istaknuvši kako Đakovo, iako nije ušlo u drugi krug za Europsku prijestolnicu kulture, zadovoljilo je opće kriterije za tu titulu. Inače, za glazbeni dio 6. Rezova zadužen je band Pavel kojeg svi posjetitelji mogu poslušati danas, 26. lipnja u 23 sata u Vezovskom šatoru.

KUD TENA ĐAKOVO VJERNI JE PRATITELJ VEZOVA KOJI JE PROSLAVIO 30 GODINA RADA

„Tena“ je ambasador hrvatskog
folkloru u svijetu!

Neizostavni, vjerni pratitelj folklornih priredbi Đakovačkih vezova je i đakovački KUD Tena kojeg krasi savršene koreografije, ozbiljnost i predanost radu, zadaći da se sačuva bogatstvo narodnog stvaralaštva u plesu, pjesmi, običajima i narodnome ruhu. I, tako već 30 godina. Vrhunska koreografija - poslovična je odlika Tene. KUD je osnovan 21. svibnja 1985. pri tadašnjem PIK-u Đakovo, na inicijativu sada pok. Ane Perić i njenog brata Ivana Pavića, a među osnivačima su i Mata Pavić, Mirjana Brod, Zvonko Benašić, Matej Filaković i drugi. Prvih godina Društvo je nosilo naziv Radničko kulturno-umjetničko društvo PIK Đakovo. Iste godine prvi put nastupili su i na Vezovima. Krajem 1980-ih Društvo dobiva ime po poznatom brendu tadašnjeg PIK-a – Tena, koje nosi sve do današnjih dana. KUD Tena danas je poznato i priznato društvo diljem Hrvatske, ai i svijeta. U svojoj relativno kratkoj, ali bogatoj povijesti članovi Tene proputovali su cijelu Europu, a nastupali su i u Kini, Indoneziji, Meksiku, Egiptu..

Jubilej je Tena proslavila zajedno sa svojom publikom, na ljetnoj pozornici u Strossmayerovom parku, subotnjim svečanim koncertom. Kao i uvijek kada je o nastupima Tene riječ, bio je to praznik za oči, uši, srce i dušu; gotovo 3,5 sata pred prepunim gledalištem nizale su se sekcije i dobne skupine Društva, više od 200 članova, kao odličan uvod u udarni tjedan 49. Đakovačkih vezova. Pod krošnjama Strossmayerovog perivoja nastupili su dječji ansambli Pčelice, Zvončići i Dukati te polaznici Tenine tamburaške škole. U čestitare su tada Teni došli I zamjenik župana Željko Kraljičak te gradonačelnik Zoran Vinković koji su ovo društvo nazvali ambasadorom svoga grada, županije i RH. U ime Tene zahvalio je njen predsjednik Dinko Hrehorović, uručivši zahvalnice zaslužnima. U nastavku programa predstavila se Tenina MVS Bečarine, a nakon njih scenu je ispunilo 80-ak veterana Tene koji su izveli tri koreografije – „Kumovu granu“ (svatovski običaj iz Đakovštine), „Zelen Juraj došal je“ (jurjevski običaji i plesovi iz Pokuplja) i „U Bunjevca salaš bili“ (pjesme i plesovi vojvođanskih Hrvata). Posljednji su na scenu stupili članovi reprezentativnog Teninog ansambla Slavonske kraljice koji su u nešto više od sat vremena prikazali baranjske običaje kroz godinu dana. - Program je nastao na ogromnoj tradiciji Hrvata koji žive na području Baranje. Neki od običaja u programu 'Oj, Baranjo', na žalost, su nestali, a neki, na sreću, još žive, kaže umjetnički voditelj Tene dr. sc. Enrih Merdić koji je spomenuti program osmislio, koreografirao i

režirao. Mogle su se tako vidjeti ulice, fašange, kraljice, žetva, kermenc, prosidba, i svatovi... Još jedna zanimljivost subotnjeg koncerta Tene jest i što se na sceni i pored nje u nošnjama našlo nekoliko generacija iz istih obitelji – roditelji u Teninim veteranima, a djeca i(li) unuci u dječjim sekcijama.

MALI VEZOVI S 30 DJEČJIH FOLKLORNIH SKUPINA NAJAVILI UDARNI VEZOVSKI TJEDAN

Kad se Ćiro oženio, čabar masti potrošio..., odzvanjalo je u nedjeljno popodne korzom iz dječjih grla, prilikom prolaska Malih vezova od Male crkve do Velikog parka na čijoj je ljetnoj pozornici folklorni pomladak održao program satkan folklorom, pjesmama i starim dječjim igrama. Djeca u narodnim nošnjama iz gotovo 30 folklornih skupina, oko 1.200 sudionika, tako su i ove godine najavili početak udarnog tjedna 49. Đakovačkih vezova koji će svečano biti otvoreni u petak, 3. srpnja. Praćeni ponosnim okom svojih mama, tata, baka, djedova, voditelj/(c)a skupina, male snaše i bečari centrom grada prodefilirali su u minijaturnim i nešto većim narodnim nošnjama, bijelim haljinicama poput dječice đakovačkog KUD-a Sklad, neki u pletenim 'počnicama' kao pomladak osječkog KUD-a Leopold, s pregačicama i marama živih boja, u dječjačkim rubinama... Snašicama cvijet u kosi spletenoj u pletenice, a malim bečarima zataknut za šešir. Malovezovsku povorku povele su đakovačke mažoretkinje, a iza njih nizale su se i u Strossmayerov park slijevale dječje folklorne skupine iz cijele Đakovštine, Slavonije, Varaždinske i Međimurske županije...

Pomladak KUD-a Potočanka iz Potoka na đakovačke ulice vratio je dječju zabavu iz nekih

prošlih vremena – lupanje o stare 'šerpe', a djeca iz antunovačke Folklorne skupine Korijeni Pu-stare zajahala su drvene konjiće na štapu... -Oj, Ivane, Ivaniću, stani, s tobom divani' ću..., pjevala su dječica iz KUD-a Sloga Satnica Đakovačka, a KUD Šokadija iz Strizivojne dičio se svojom –berdašicom. Najmlađi KUD-a Braća Banas iz Josipovca Punitovačkog predstavili su se slovačkim plesovima, a pomladak đakovačke Tene korzom je pjevao: - Đakovo, Đakovo, grade, divan, divan si ti. Svojevrсна je to himna ovoga grada koji je ovih dana sa svojim ulicama velika pozornica. Đakovačka smotra, potvrđeno je i ovoga puta, sa svojim se Malim vezovima za budućnost ne mora bojati.

MATE BULIĆ U ĐAKOVU ODRŽAO KONCERT ZA PAMĆENJE, PUBLIKA S NJIM U GLAS PJEVALA POZNATE HITOVE

Da Mate Bulić uistinu ljubi Slavoniju, kako to govore stihovi jedne njegove pjesme, a i Slavonija, odnosno njezini ljudi njega, moglo se vidjeti preksinoć u Vezovskom šatoru gdje je poznati pjevač u okviru manifestacije 49. Đakovačkih vezova održao koncert. Do posljednjeg mjesta ispunjen je prostor unutar šatora, dok je publika sa uzdignutim rukama pjevala poznate hitove. Uoči koncerta, Bulić je posvetio nekoliko minuta i za nas, kako bi čitateljima Revije poručio da je Slavonija bila i zauvijek će ostati u njegovom srcu. - Drugi puta sam u Đakovu. Vidim da su ljudi dobro raspoloženi a Mate Bulić je taj koji će svojim ljudima, svojim vjernim fanovima donijeti onu atmosferu koju oni očekuju i tu je točka, kazao je Bulić. Na pitanje što je to što ga veže za Slavoniju, gdje je korijen te ljubavi koju ne skriva, odgovara:

- Čitava povijest se veže uz to pitanje i potrajalo bi dok bi vam objasnio. Ima jedna pjesma koja govori o jednoj temi, a to je kako i na koji način smo mi željeli dočarati sve što je Slavonija bila. Da je Slavonija bila majka svima onima koji su dolazili u nju, a dolazila je Bosna, Hercegovina, Lika, Zagora, svi ljudi koji su išli trbuhom za kruhom, a Slavonija je bila ta koja im je otvorila vrata. Za sve nas, kazao je Bulić. Na pitanje gdje je Slavonija danas, sa žalošću konstatira:

Nažalost, Slavonija ovo što joj se danas događa nije zaslužila. Svi mi koji na neki način možemo protežirati i govoriti moramo to činiti kako bi se Slavoniji pomoglo. Ne da joj treba pomoć, nego šansa, jer Slavonija može hraniti dvije Hrvatske, zaključio je Bulić. Inače, na pozornici je s pjevačem nekoliko pjesama otpjevao i đakovački gradonačelnik Zoran Vinković, a među publikom smo uočili i osnivača HDSSB-a Branimira Glavaša.

I PAVEL ĐAKOVAČKOJ PUBLICI: JAO, KAKO ĆEMO VAS PAMTITI!

Odličan koncert održao je band Pavel na zatvaranju 6. Đakovačkih rezova, a u okviru manifestacije 49. Đakovačkih vezova. Pjevala je publika u Vezovskom šatoru u glas sa zanimljivim, neobičnim, nadasve nesvakidašnjim bandom njihove poznate skladbe poput one „Zbog tebe“, „Sve si gluplji što stariji bivaš“, te brojnih drugih. Emocije o provom susretu sa Đakovom s nama je podijelio frontman grupe Aljoša Šerić.

- Prvi puta smo u Đakovu, grad je lijep. Svi smo oduševljeni. Nisam nikada bio u Đakovu i nisam znao što ovdje očekivati. Imate prekrasnu katedralu koju sam vidio samo na televiziji kada sam gledao dokumentarce o Đakovu. Puno je ljepše vidjeti i uvjeriti se u njezinu ljepotu u živo, kazao je Aljoša. Na upit što očekuje od đakovačke publike rekao je kako je ovo prvi susret, te kako su u Đakovo stigli iz Makarske. Slavoncima, je, kaže, fenomenalno svirati. – Svirali smo u Osijeku, isto, nismo znali što očekivati, a bilo je prodano više od 450 karata prodano u kinu Europa, predivan prostor za sviranje. Bili smo ugodno iznenađeni, koncert je bio divan, kazao je Šerić. Ništa manje uspješan nije bio ni koncert u Đakovu, nakon kojeg je Pavel poručio đakovačkoj publici „Jao, kako ćemo vas pamtit!“

Jura Stublić i Film s Đakovčanima podijelili 'dobre vibracije'!

Poput vremeplova sa datumom povratka u '80-te i '90-godine koji je zahvatio đakovačku publiku izgledao je i zvučao koncert održan 27. lipnja u Vezovskom šatoru gdje je na binu nakon desetljeća ponovno stao Jura Stublić i Film. Koncert je započeo izlaskom na banda na pozornicu bez pjevača, a nakon što su zasvirali uvodni taktovi poznatog hita „Chicago“ na pozornici se u svom prepoznatljivom stilu, sa maramom oko glave, pojavio i sam Jura kojeg je publika pozdravila burnim pljeskom, a onda i s rukama u zraku. Nizali su se hitovi, odmah na početku s „Prvim poljupcem“, a onda i „Pjevajmo do zore“, slijedile su i „Dobre vibracije“, „Bili cvitak“ ... Jura je rado pristao pozdraviti naše čitatelje, jer, kaže, nije rijetko da nastupa u Slavoniji, no u Đakovu nije bio više od deset godina.

-I ma sigurno deset godina da nismo bili ovdje. U Slavoniju inače dolazimo više puta godišnje, u zadnje vrijeme puno smo svirali u Osijeku, Slavanskom Brodu, Požegi. Drago mi je da smo sada u Đakovu, da možemo zasvirati đakovačkoj publici, rekao nam je Jura. Na upit s kakvim repertoarom izlaze na pozornicu, odgovara: - Mi uglavnom sviramo naše najveće hitove, pjevamo pjesme koje ljudi dobro znaju i s nama ih pjevaju. Bitno nam je da se ljudi dobo zabave, da s nama plešu i pjevaju, a onda je nama najlakše. Na sceni je, kaže, već 35 godina, a možda i više. Ipak, snage ne ponestaje. - Pomalo radim i neke nove stvari, ali hoće li to ikada izaći zaista ne znam. Više radim obradu starih hitova na novi način, kaže Jura. Pitali smo ga i može li izdvojiti hit karijere, odnosno onaj koji mu je najviše prirastao srcu. - Ima ih četiri, ipak mislim da su najveći „Sjećam se prvog poljupca“, „Zamislili život u ritmu muzike za ples“, „Pjevajmo do zore“, „Srce na cesti“, „Bili cvitak“, „Mi nismo sami“, „Doći ću ti u snovima“.. Ipak, moram reći, ja sam vam se u biti najviše se identificirao sa hippie glazbom. Bio sam i hipi i punk, ali kad bi birao ipak sam ja hipi, otkrio nam je Jura. Inače, oduševljena publika Juru i Film zvala je 'na bis', pa su, nakon što su u 'redovnom' dijelu koncerta otpjevali Bili cvitak, otpjevali i poznati hit iz vremena '90-ih „E moj druže Beogradski“.

ĐAKOVČANI DVANAESTI PUTA DOČEKALI POLA NOVE GODINE

Šampanjac, pola poljupca i 'Ravnica' Jcquesa i Vinkovića uveli Đakovčane u preostali dio godine

Već 12-tu godinu za redom Novi radio i Grad Đakovo organizirali su 30. lipnja u Vezovskom šatoru doček Pola Nove godine. Uz brojnu publiku Nova Banda, Jacques Houdek i Đakovčanka Iva Ćurić 'zapalili' su šator. - Sve loše ostavili smo u prvom dijelu 2015. godine, a s proslavom Pola Nove godine pozitivno smo kročili u drugu polovicu, poručili su organizatori publici.

Kako je to bio slučaj i proteklih godina, kada je sat na đakovačkoj katedrali 'izbio' ponoć, gradonačelnik Zoran Vinković na pozornici je, ovoga puta sa popularnim Jacquesom, otvorio šampanjac i nazdravio polovici godine koja je prošla, poželjevši svima puno uspjeha u preostalim šest mjeseci. I dok su Vinković i Jacques zajedno zapjevali neslužbenu slavonsku himnu „Ne dirajte mi ravnica“, iznad grada rasuo se vatromet. Uslijedilo je i čestitanje i to samo sa jednim poljupcem, kako i priliči polovini godine. Brojna publika

nakon dočeka, sve do dva sata pjevala je zajedno sa Jacques njegove poznate hitove, a na kraju koncerta, popularni pjevač podijelio je emocije i s nama. – Publika me oduševila, hvala svima, stvarno su pjevali iz sveg glasa, a i ja. Stao mi je sat pa nisam čak mogao ni procijeniti kad je ponoć, ali srećom gradonačelnik mi je namignuo da je za minutu. Sve je odrađeno u pravo vrijeme, čestitali smo si, zapjevali Ravnicu. Još mi se sliježu dojmovi, nadam se da je publika zadovoljna, ja sam presretan. Puno njih mi je reklo sada na kraju koncerta kada su se došli slikati da im je ovo jedan od najboljih koncerata na kojima su bili, kazao nam je Jacques. Iznenadilo ga je, kaže, što je unatoč tome što je bila riječ o dočeku pola Nove Godine, pa je izbjegavao svirati neke balade, publika ih tražila. – Tražili su me pjesmu „Dužna si“, „Živim za to“ i „Princezu“, a pjesmu „Nov čovjek“ pjevali su od početka do kraja sa mnom i na tome im puno hvala. To mi je lijepi vjetar u leđa i poticaj da i dalje radim onako kako radim. Sviđa mi se što sa mnom u glas pjevaju pjesme kao što su „Stotinama godina“, „Srećom imam tebe“, pa čak i stare iz 2002. godine. U publici sam vidio mlade ljude koji su se možda tek rodili kada su te pjesme izašle. To mi je lijepa potvrda da način i put koji sam odabrao, kvaliteta, ipak vrijedi, rekao je Jacques. Svakako valja napomenuti da je zvijezda X Factora, Iva Čurić, doslovno od publike dočekana kao zvijezda, a tijekom svog nastupa snimila je video te zajedno s publikom pozvala finaliste X factor Adrie na koncert u Đakovo.

Klapa Certissa na Vezovima

U sklopu programa 49. Đakovačkih vezova, u Domu kulture Ženska klapa Certissa održala je svoj četvrti godišnji koncert. I ove godine zaljubljenicima u klapsku pjesmu uspješno su predstavili svoj rad.

Gosti na koncertu bili su im klapski prijatelji - mješovita Klapa Prvi komin.

IZLOŽBE NA 49. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA

Šokački prsluk i vez u objektivu Silvije Butković

Bundur reklja, đakovačka šara..., prigodno su, đakovački, vezovski, pjesmom u, 14. samostalnu izložbu Silvije Butković uveli članovi MVS Bećarine, nagovijestivši pjesmom da se u njenom objektivu našao narodni vez. Istina, ne bundur reklja nego prsluk i vez koje je autorica sročila u zanimljivu izložbu pod nazivom "Prsluk šila, vezak vezla...". Na mnoštvu fotografija, postavljenih u predvorju i na katu Hrvatskog doma, Butković je predstavila mnoštvo detalja, narodnog veza na (šokačkom) prsluku, poručujući kako se u samo na prvi pogled, samo naizgled sitnom, malom jednom detalju, na jednom prsluku, krije tisuću riječi, tisuću slika, tisuću poruka. Da se ne uvrijedi nitko, no takav detalj što priča priču može uočiti samo tankočutna duša s istančanim okom i osjećajem za lijepo. Što se fotografijom uokviriti zna. A, Silvija sve to jest, sve to umije. Ona, ženski, zna, koliko je truda ženskih ruku uloženo u svaki taj vez, koliko bistrine oka i mirnoće ruke, koliko besanih noći... Lijepo je to rekao đakovački književnik Franjo Džakula u popratnom tekstu izložbe, naslovivši ga "Prsluci – spomenici davnih vremena". – Prsluci, spomenici davnih vremena, djela ruku kojih više nema, živi svjedoci bogatstva, jedne i jedine nam majke Slavonije. Eto, tako mi vidimo kroz Silvijin objektiv jedan davni život, nama tako drag, na slikama, koga je ona tako vješto zapisala. To je djelo jedne istinske umjetnice koja pokazuje vječnu istinu i da istinska ljubav ne može varati, niti biti prevarena. Ona je vječna, kao i svaka činjenica i ne može se ničim pobiti. Ništa ne treba više reći, tek se zahvaliti od srca i

poželjeti autorici još puno, puno uspjeha, napisao je lijepo, toplo Džakula.

- Silvijine vezovske izložbe postale su već mala tradicija, a samo potvrđuju sve bogatstvo narodnog stvaralaštva zbog kojeg Vezovi i postoje, rekao je dogradonačelnik Mirko Ćurić. O vrijednom Silvijinom radu govorila je i direktorica TZ grada Đakova Marija Burek. Silvija Butković, ali i svi okupljeni na otvorenju, ostali su doslovno ugodno zatečeni kada su u predvorje HD-a nahrupili članovi KUD-a Tena i vrhunskom pjesmom zahvalili joj na svim njihovim trenucima koje je Silvija ovjekovječila foto-aparatom na Teninim nastupima. Izložbu, koja će biti otvorena do kraja srpnja, otvorio je dogradonačelnik Ivan Išasegi, a u glazbenom dijelu programa nastupio je i samičar Luka Juriša čiji je prsluk i vez na njemu, otkrila je Butković, i bio povod, polazište za izložbu.

Izložba nagrađenih grafika učenika

Kulturna baština u nagrađenim grafikama učenika OŠ Josipa Kozarca Josipovac Punitovački Općina Punitovci - naziv je još jedne vezovske izložbe otvorene u Muzeju Đakovštine. Zbirka je to učeničkih originalnih linoreza i linoreza u 5 boja koji su se našli na izložbama u Hrvatskoj, ali i svijetu, od BiH do Japana, a koji su nagrađivani pohvalnicama, zahvalnicama, medaljama, novčanim nagradama i putovanjima. Zbirku je sakupila nastavnica u spomenutoj školi Anica Popović, a obuhvaća razdoblje od 1990. do 2015. Na linorezima prevladavaju seoski, folklorni, vezovski, običajni ali i biblijski motivi. – Život oko sebe, događaji, narodne nošnje, običaji Josipovca, Punitovaca, Jurjevca i Krndije, užeg i šireg zavičaja djeca su izrazila u svojim radovima, u tehnici linoreza i linoreza u boji. Svijet oko sebe i kulturnu baštinu svoga mjesta, zavičaja prezentirali su na

svojim radovima u Hrvatskoj i svijetu. Kako bi se i mogli drugačije predstaviti nego time što djeca vide oko sebe, što doživljavaju, osjećaju i po čemu se razlikuju od drugih, rekla je Popović kojoj je na 20-godišnjoj suradnji s Muzejom Đakovštine, koja je rezultirala i s više izložbi, zahvalio njegov ravnatelj Borislav Bijelić. – Bojim se da je ovo jedna od zadnjih izložbi u suradnji s njom jer Anica Popović uskoro odlazi u mirovinu, rekao je Bijelić. – Vjerujem da će se po odlasku u mirovinu A: Popović posvetiti svom osobnom radu jer je i slikarica, dodala je etnologinja u Muzeju Đakovštine Branka Uzelac. Izložbu je otvorio dogradonačelnik Mirko Ćurić, nazvavši ju 'cijelom školom pogleda na svijet'. – Anica Popović svojim radom u školstvu pokazala je snagu prosvjete u što je vjerovao i J. J. Strossmayer, rekao je Ćurić.

VEZOVSKI SADRŽAJ NEIZOSTAVNO ČINE I ĐAKOVAČKI SUSRETI HRVATSKIH KNJIŽEVNIH KRITIČARA

Davor Šalat i Franjo Nagulov dobitnici nagrada Julija Benešića

Davor Šalat iz Zagreba i vinkovački autor Franjo Nagulov ovogodišnji su dobitnici nagrada Julija Benešića za prošlogodišnje, 17. đakovačke susrete hrvatskih književnih kritičara. Obznanom njihovih imena u Đakovu su završeni dvodnevni 18. susreti, održani u okviru 49. Đakovačkih vezova. Šalat je nagrađen Nagradom J. Benešića za knjigu kritika Zrcalni ogledi, a Nagulov istoimenom Poveljom uspješnosti za niz svojih kritika. Nagrade će im biti dodijeljene na naknadnoj svečanosti, pravilo je Susreta. A, oni su obilovali sadržajnošću i imenima. Organizirao ih je ogranak Matice hrvatske u Đakovu i DHK – ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski čiji su ih čelni ljudi, Vlado Filić i Mirko Ćurić, kao i gradonačelnik Zoran Vinković, pozdravnim riječima otvorili u ponedjeljak u Maloj vijećnici.. Potom je predstavljena knjiga Tomislava Žigmanova "Ne/skladni divani" te nova Trijelarna nagrada za najbolju knjigu proze "Ivo Velikanović". Uslijedio je književno-kritički portret Zoltana Medvea te je predstavljen Zbornik Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara XVII, a potom održan Mali studijski okrugli stol o kritičarskoj produkciji HIKOS MASH-UP, uz niz sudionika. Program Susreta, održanih pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Grada Đakova, potom je 'preseljen' u Hrvatski dom gdje

je predstavljen projekt "Neodoljiva Hrvatska" autorice Sunčane Matić, uz glazbeni program đakovačkog Easy Money Banda. Drugi dan Susreta nastavljen je u Gradskoj knjižnici i čitaonici gdje su predstavljene najbolje hrvatske knjige u protekloj godini po izboru lanjskih dobitnika Nagrade i Povelje uspješnosti Juija Benešića - Marija Kolara i Davora Ivankovca. U nastavku je održan okrugli stol na temu „Duhovna književnost“, uz voditeljicu Dariju Žilić te sudjelovanje niza autora poput Ljerke Car Matutinović, Anastazije Komljenović, Ebtehaja Navaeja, Tvrtka Klarića i dr. – Duhovna književnost marginalizirana je jer ima malo kvalitetnih duhovnih pjesnika i književnika, čulo se, uz ostalom na okruglom stolu.

U nastavku Susreta predstavljene su Izabrane pjesme I, prva knjiga Sabranih djela Miroslava Slavka Mađera. Taj najstariji sudionik ovogodišnjih Susreta iznio je nekoliko zanimljivih misli o književnoj kritici. – Nema tog pisca kojem nije važno što će književna kritika reći o njemu i njegovom pisanju, iako se uglavnom svi drže kao da im je svejedno, odgovorio je Mađer na novinarski upit koliko je piscu važna književna kritika. Za sebe kaže da je i pisac, i prozaik, i književni kritičar. – Ja sam isto dio te književne kritike, a i danas pišem osvrte na pročitane knjige. Imam običaj da napravim bilješke o svemu pročitano, da pročitana knjiga ne ostane samo u sjećanju nego i zapisana. Današnja književna kritika je kao i današnje vrijeme, a svako vrijeme nosi svoje. Istina, danas nemamo imena poput jednog Matoša i dr., došlo je jedno drugo, medijsko vrijeme. Sve je određeno medijima. Današnji čitatelj zapravo je kritičar no samo se ne javlja. Nema više specijaliziranih književno-kritičarskih imena u kulturnim rubrikama, rekao je Mađer o kritici nekada i sada.

VEZOVSKI IZBORI

Budrovačka "Šokadija" nagrađena za najljepši izlog

Prvo mjesto za najuređeniji izlog u povodu Đakovačkih vezova osvojio je izlog Kulturno-umjetničkog društva "Šokadija" Budrovci. Na drugom mjestu su izlozi kulturno-umjetničkih društava "Širokopoljac" iz Širokog Polja i "Kuševac" iz Kuševca, a na trećem mjestu pojedinac Robert Adrić.

Za Đakovačke vezove tradicionalno se uređuju izlozi trgovina

Pohvaljeni su izlozi kulturno-umjetničkih društava "Slavonija" Đurđanci i "Hrvatska čitaonica" Selci Đakovački, pojedinaca Jelene Požega, Janje Glavačević, Evice Blažinkov i Marije Plančak te Dječjeg vrtića "Zvrk" i Udruge Šokaca Đakovštine. Odluku o nagradama i pohvalama donijelo je prosudbeno povjerenstvo u sastavu Branka Uzelac, Marija Burek, Tomislav Vuković, Marija Ilakovac i Lidija Zetović.

NAGRAĐENI ZA NAJLJEPŠE OKUĆNICE

Turistička zajednica Grada Đakova objavila je danas rezultate akcije "Zeleno srce Đakova – Najljepša okućnica" 2015. Prvo mjesto osvojio je Miroslav Novaković, drugo Katarina Ratinčević, a treće Josip Kazalicki, svi troje iz Đakova. Priznanje je dobio Miroslav Lubar, također iz Đakova. Vlasniku prvonagrađene okućnice pripao je bon za kupovinu u vrtnom centru u visini 1.500,00 kn, drugo mjesto nagradio je Univerzal s tisuću kuna, a trećenagrađeni je dobio bon u vrijednosti 500 kuna.

VEZOVI SU I JELO I PILO

Šljivovica Bože Svrzića iz Gorjana prva među odličnima!

Dok se na 49. Đakovačkim vezovima Gastrofest nastavio kuhanjem jela, ovoga puta pod nazivom „Što su jeli i pili naši stari“, pa se mogao kušati domaći pileći paprikaš, pohana piletina i druge delicije, u Vezovskom šatoru 29. lipnja održana je dodjela priznanja i proglašenje najboljih rakija sa osmog državnog i jedanaestog regionalnog edukacijskog natjecanja u kvaliteti prirodne domaće kruškovače i viljemovke, te petnaestog lokalnog natjecanja u kvaliteti slavonske šljivovice. Stjepan Galović, predsjednik Udruge proizvođača prirodne domaće šljivovače, kaže kako su se na ovom petnaestom ocjenjivanju ocjenjivala šljivovica isključivo iz Đakovštine, a na natjecanje je pristiglo 16 uzoraka. – Uzorci su bili jako dobre kvalitete, ni jedan nije bio ispod trojke. Niti jedan nije izvrstan, ali su bila tri odlična. To su uzorci koji su zaslužili svojim sastavom, okusom i mirisom i drugim svojstvima da ih komisija proglasi odličnima. Najbolji je uzorak iz Gorjana od proizvođača kojem je mentor profesor Bagudić, Božo Svrzić, drugi je Andrija Jančo, a treći Zvonimir Lovaković, kazao je Galović. Inače, sveukupno je na natjecanja pristiglo 34 uzorka, no bilo je tu, kaže Galović, kruškovače, breskovače, lozovače, itd, no sve je to kaže, mali broj uzoraka koji nije bio dostatan za ocjenjivanje.

Barica Juroš šampion Vezovske kulenijade

Udruga kulinara Đakovački kulin i ove je godine u okviru manifestacije Đakovačkih vezova organizirala Kulenijadu, gdje je na ocjenjivanje pristiglo ukupno 50 uzoraka. Najboljim kulinom ocijenjen je onaj Barice Juroš iz Kuševca, koja je kući ponijela šampionski pehar, vice-šampion je Ilija Jelović iz Županje. Dodijeljeno je još 16 zlatnih, 22 srebrene i 10 brončanih medalja. Priznanja i nagrade dodijelio je đakovački gradonačelnik Zoran Vinković.

U VEZOVSKOM SADRŽAJU I GODINA STROSSMAYEROVIH JUBILEJA

U NADBISKUPSKOM DOMU U ĐAKOVU PREDSTAVLJENI ZLATNIK I SREBRNJAK SA LIKOM BISKUPA J. J. STROSSMAYERA

Svečano predstavljanje zlatnika i srebrnjaka s likom Strossmayera u Crvenom salonu biskupskoga dvora

Nakon što su prethodno u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera u Đakovu predstavljena likovna rješenja, u Crvenom salonu Nadbiskupskog doma predstavljeni su zlatnik i srebrnjak sa likom biskupa Josipa Jurja Strossmayera, čime je nastavljeno obilježavanje 200. obljetnice njegova rođenja i 110. godišnjice smrti. O liku i djelu velikog biskupa govorili su Ivica Mandić, predsjednik Povjerenstva za organizaciju "Strossmayerovih dana", gradonačelnik Đakova Zoran Vinković, nadbiskup đakovačko-osječki mons. dr. Đuro Hranić, a u ime Hrvatske narodne Banke, koja je izdala zlatnike i srebrnjake, viceguverener Vedran Šošić. Izdavanje zlatnika i srebrnjaka sa Strossmayerovim likom potaknulo je Povjerenstvo za organizaciju Strossmayerovih dana, jer, kako je rekao predsjednik Ivica Mandić, ako kao narod želimo imati budućnost, moramo imati kulturu pamćenja.

- Da bi pamtili biskupa Strossmayera trebamo pamtili četiri najvažnije stvari – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, moderno sveučilište, galerija starih majstora, i na koncu katedrala u Đakovu. Gledamo li svaki od tih dijelova za sebe, to su neprocjenjive vrijednosti za današnju suvremenu Hrvatsku, kazao je Mandić. Dodao je i kako je HNB izdala po dvije tisuće zlatnika i srebrnjaka izrađenih od najfinijeg srebra i zlata. Viceguverener HNB-e Vedran Šošić podsjetio je da je prihvaćeno idejno rješenje akademskog kipara Divkovića, te da je, uz lik biskupa Strossmayera, na naličju zlatnika zgrada HAZU, dok je na naličju srebrnjaka đakovačka katedrala. Nadbiskup đakovačko-osječki mons. dr. Đuro Hranić podsjetio je na veliku ostavštinu biskupa Strossmayera, njegovo djelovanje, no i običaj našeg naroda.

- U našem je narodu običaj da kad neka nama draga osoba slavi nekakav jubilej, da joj poklonimo nešto od zlatnine, srebrnine, da joj poklonimo zlatnik ili dukat ovdje kod nas u Slavoniji. Dosita sam zahvalan Hrvatskoj narodnoj banci i povjerenstvu za Strossmayerove dane koje je poticalo ovo, kao i svim umjetnicima i svim odgovornima, a na osobit način Gradu Đakovu, koji su se uključili te su za ove dvije visoke obljetnice izdali ovaj zlatnik i srebrnjak, kazao je nadbiskup Hranić. Na novinarski upit je li ovim ispravljena nepravda nanesena biskupu Strossmayeru jer se njegov lik ne nalazi ni na jednoj od novčanica, nadbiskup je dogovorio: „Biskupa nema na novčanicama, svakako da mi ne prizivamo nekakvu devalvaciju i radije ćemo pretrpjeti da nema biskupa Strossmayera na novčanicama nego da nas snađe devalvacija i još teža gospodarska situacija za koju, vidim, postoje znakovi da se ipak nešto počinje pokretati u budi nadu. Ipak, nadam da će u budućnosti postojati otvorenost kad se nešto bude radilo, i biskup Strossmayer pronaći mjesto na novčanicama. Budućnost koja je pred nama će donijeti mogućnosti i prilike. Izdavanje zlatnika i srebrnjaka je dijelom ispravljanje, ako je to bila nepravda, dakle nepravde. HNB je prepoznala tko je i što za naš narod znači biskup Strossmayer“. Uz brojne ugledne goste, predstavljajući je nazočio i zamjenik župana osječko-baranjskog Dragan Vulin.

Visoki uzvanici na svečanom otvaranju 49. Đakovačkih vezova

Šima Jovanovac i Zvona

Konjanici na lipicancima donijeli su zastave

Slavonske lole, Vera Svoboda, Šima Jovanovac, Štefan Jeršek-Štef pjevaju Đakovo, Đakovo grade

Darko Milas kao Strossmayer i Miroslav Čabraja kao car Franjo Josip

*Gradonačelnik Vinković je otvorio
49. Đakovačke vezove*

*Gradonačelnik, nadbiskup i Strossmayer u liku Darka
Milasa*

Početak svečane povorke

*Vezovski grb je jedan od najsnažniji simbola
Đakovačkih vezova*

Lipicanac i jahač u nošnji nezaobilazni su u povorci...

kao i šokačko kolo...

ljelje...

momci i djevojke...

Uzvanici prate svečanu povorku ispred katedrale

Simboli Đakovštine - ljelje i katedrala

Plesa nikada ne manjka u povorci...

kao i šokačkog kola svih sudionika...

djevojačkog kola...

i momačkog kola

Svatovske zaprege i ove godine su ostavile bez daha

Konjanici i jahačice dolaze na kraju povorke kao poseban ukras

POVORKA 49. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Ljepota i bogatstvo koja ostavljaju bez daha

TRODNEVNO KONJIČKO NATJECANJE ZA 49. ĐAKOVAČKE VEZOVE

Prof. dr. sc. Mirjana Baban - foto: Silvija Butković

U okviru 49. Đakovačkih vezova prvi put je održano trodnevno natjecanje u vožnji zaprega na hipodromu Pastuharne Đakovo, u organizaciji Državne ergele Đakovo. Prvog dana natjecanja održana je dresurna utakmica za vozače jednoprega (FEI Test 1*B HP1) i dvoprega (FEI Test 3*B HP2). Dresurna vožnja, koju zbog težine izvedivosti, nazivaju još i „kraljicom“ zaprežnog sporta, najvažnija je od tri discipline zaprežnog sporta u kojoj se pokazuje koliko stvarno vrijedi rad i trening koji vozači ulažu u svoje konje. Vozači su vozili zadani program u određenom vremenu prema pamćenju. Cilj dresurne vožnje, utakmice A, je da se procijeni sloboda, pravilnost hoda, sklad, temperament, gipkost, lakota pokreta i pravilno savijanje konja u pokretu. Ocjenjuje se i stil, točnost i kontrola koju natjecatelji imaju nad svojim konjima, njihova odjeća, stanje opreme i kočije, kao i ukupni dojam koji ostavljaju. U dresurnoj vožnji jednoprega prvo mjesto osvojio je Tomislav Drenjančević i Conversano Zenta (suvozač Ivan Drenjančević), a drugo

Mario Ćurić, Nidal Korabi, Ivica Mandić, Nikola Knežević i Dragan Vulin uz pobjednika dvoprega Antuna Medvidovića

Marjan Stubičan i Neapolitano Trofetta (suvozač Ivan Čordaš), obojica vozači Državne ergele Đakovo. Kod dvoprega je ponovno slavio vozač ergele Đakovo i to Antun Živić sa Pluto Marom i Siglavy Slavonijom (suvozač Tomislav Obrovac). Drugo mjesto je osvojio Antun Medvidović, član Zaprežnog kluba Slavonac (Sl. Brod) sa dva Conversano Zente (suvozač Nikola Knežević), dok je treći bio Josip Anđan (KK Slavonac iz Čepina) s Pluto Krabbe i Conversano Krabbe (suvozač Mateo Anđan).

Maratonska utakmica

Drugog dana natjecanja (utakmica B), u najzahtjevnijoj maratonskoj utakmici vozila se dionica A (5000 m) i dionica E uz prolazak kroz četiri fiksne prepreke. Cilj utakmice maratona je ocjena snage, fizičke spremnosti konja, izdržljivosti, vještine vozača, te ukupne utreniranosti i vladanja konja i vozača. Prije puštanja natjecatelja u dionicu E bio je obavezan veterinarski pregled koji se sastojao od utvrđivanja sposobnosti konja za daljnje natjecanje kliničkim promatranjem u skladu s Veterinarskim pravilnikom. Kod jednoprega je slavio Boris Liović (ZK Slavonac) sa Favory Marom (suvozač Siniša Kljaić), drugi je bio Tomislav Drenjančević, a treći Marjan Stubičan. Vrlo zanimljiva borba odvijala se između dva prvoplasirana na ovogodišnjem Prvenstvu Hrvatske u vožnji dvoprega i to pobjednika Antuna Medvidovića i drugoplasiranog Antuna Živića. Živić je bio najbrži u prve tri prepreke, no rušenjem dvije lopatice u posljednjoj prepri morao se zadovoljiti drugim mjestom. Treće mjesto osvojio je Dario Dorušak (KK Pleternica) sa Conversano Canissom i Maestozo Remijem (suvozač Ivan Dorušak).

Tomislav Drenjančević i suvozač Ivan Drenjančević (C. Zenta) je ukupni pobjednik jednogrega

Vožnja preciznosti

U vožnji preciznosti (utakmica C, vožnja između čunjeva) je svrha ispitati sposobnost, poslušnost i gipkost konja nakon maratona, te vještinu i stručnost natjecatelja. Staza se sastojala od 20 postavljenih tzv. vrata, načinjenih od gumenih čunjeva, visine najmanje 30 cm s udubljenjem na vrhu, gdje se nalazila plastična loptica koja pada, ako se čunj pomakne. Poredak plasiranih je bio obrnut od prethodnog dana. Ovaj put slavi Marjan Stubičan, drugi je Tomislav Drenjančević, dok je trećeplasirani Boris Liović. Kod dvoprega ponovno je najbolji Medvidović, drugo mjesto osvaja Josip Anđan, dok je treći Antun Živić.

Utakmice su sudili Ivica Bogadi, Ivica Mandić, Mirjana Baban i Dražen Lujčić. Postavljač parkura je bio Filip Grgačević. Elektronsko mjerenje je iznajmljeno iz Mađarske, a za elektronsku obradu podataka bila je zadužena Monika Bogadi.

Preponsko natjecanje u zatvorenoj jahaonici

Trećeg dana natjecanja održano je i pet utakmica u preponskom jahanju u zatvorenoj jahaonici u kojima su sudjelovali jahači iz Osijeka, Đakova, Darde i Zagreba. Utakmice za mlade jahače i konje započele su na visinama od 90 cm u kojoj natjecatelji koji završe parkur bez kaznenih bodova dijele prvo mjesto. To je pošlo za rukom Ivanu Funariću iz KK Osijek s dva grla (Ramon Matanom i Blitzom), te Đakovčanima Gezi Nagy sa Chopinom i Ani Žderić sa Maestoso Marom. U utakmici visine 1 metar parkur su prošli bez kaznenih bodova i tako podijelili prvo mjesto osječani Ivan Funarić s Ramon Matanom, Ana Jović s Chinook S, Ana Mikulić s Quamarom, Mia Ilić s Legolasom i Ivna Marija Čorić s Lolitom. Na

utakmici visine 110 cm ponovno pobjeđuju osječanke i to redom, Ana Mikulić s Quamarom, Ana Jović s Chinook S i Mia Ilić s Legolasom.

Otvoreno prvenstvo Slavonije i Baranje

Utakmica za Otvoreno prvenstvo Slavonije i Baranje održala se na visini 120 cm i bila je najzahtjevnija utakmica toga dana, a parkur je postala đakovčanka Tina Ratković. Jahaonica je bila prepuna gledatelja. Unatoč teškom parkuru, natjecatelji i njihova grla su pokazali vrlo atraktivne skokove, a zadivljeni đakovčani su pljeskali svakom natjecatelju. Tri jahačice su završile osnovni parkur bez kaznenih bodova i time ostvarile mogućnost natjecanja u baražu, dodatnom natjecanju na visini prepona od 130 cm. Prva na startu, osječanka, ali članica zagrebačkog kluba Karoca, Emilia Džambo s kobilom Uniek Z, završava baraž bez kaznenih bodova u vrlo dobrom vremenu i postavlja težak zadatak pred ostale dvije natjecateljice, koje taj rezultat ipak nisu uspjele dostići. Tako da na Otvorenom Prvenstvu Slavonije i Baranje pobjeđuje Emilia Džambo, drugo mjesto osvaja Martina Ivković i Contado (KK Osijek), a Danijela Žuljević s Eduardom treće mjesto (KK Baranja).

Posljednja preponska utakmica nosila je naziv „Rastuće poteškoće“ na visini 120 cm s Jocker preponom na visini 140 cm. Ova utakmica donijela je mnogo uzbuđenja, a atraktivni skokovi preko jocker prepone izazivali su pravo odušev-

Marjan Stubičan i suvozač Ivan Čordaš (N. Trofetta) pobjedio je u utakmici preciznosti

Geza Nagy jedan je od natjecatelja bez kaznenih bodova u preponskom jahanju

ljenje domaće publike. Vrlo dobro se u ovom parkuru snašla Danijela Žuljević s Eduardom jer su u najkraćem vremenu osvojili maksimalan broj bodova s preskočenom jocker preponom i tako osvojili prvo mjesto. Drugo i treće mjesto, tako-

đer s maksimalnim brojem pozitivnih bodova, ali nešto slabijim vremenom, osvaja domaći natjecatelj Geza Nagy s pastuhom Come Back i Emilia Džambo, ovaj put s kobilom Let's Dance. Preponske utakmice su sudili Jasminka Pirš Petraković i Željko Šeper.

Ukupni pobjednici

Za ukupnog pobjednika vozači su, dakako, morali apsolvirati sve utakmice. Tako je kod jednoprega slavio Tomislav Drenjančević, a drugi je bio Marjan Stubičan. Ukupni pobjednik kod dvoprega je Antun Medvidović, drugi Antun Živić (kao i na Prvenstvu Hrvatske), dok je treći bio najmlađi natjecatelj Adam Dorić (višegodišnji juniorski prvak), kojemu je ovo bilo prvo trodnevno natjecanje u vožnji dvoprega po FEI pravilima. Vozio je Maestoso Batostu i Batostu, a suvozač mu je bio Antun Dorić. Članovi su ZK Slavonac.

Prepuno gledalište u đakovačkoj jahaonici

ZABILJEŠKE IZ POVIJESTI ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Ivan Pavić

Tekst prenesen iz Revije 2006.
Fotografije: Zvonko Benašić

Đakovački vezovi su danas, može se slobodno reći, već dobro poznata i afirmirana manifestacija izvornog narodnog folklora Slavonije i Baranje, i to ne samo u okvirima svog užeg područja, nego i znatno šire, posvuda u našoj zemlji, pa čak i u inozemstvu. Zato ih uvodno u okviru ovoga članka ne treba posebno predstavljati.

Prvi ovakav zapis pod nazivom "Zabilješke iz povijesti Đakovačkih vezova" nastao je prigodom 20. obljetnice Đakovačkih vezova, 1986. godine i tiskan je u tada izdanoj knjizi ĐAKOVO I ĐAKOVAČKI VEZOVI. Tom je prilikom u uvodnoj riječi rečeno da te "Zabilješke" nikako ne treba smatrati nekom cjelovitijom povijesti Đakovačkih vezova, nego tek skromnim pokušajem da se, kako to i sam naziv kaže, ponešto zabilježi o tome kako je ova naša lijepa folklorna manifestacija nastala i tijekom godina se dalje razvijala, te ponešto i o ljudima koji su je osnovali i dalje razvijali. Jer, ne

treba valjda smetnuti s uma notornu činjenicu, rečeno je tada, da danas postojeći image "Vezova" nije nastao odjednom.

Da je trebalo vremena, truda i znoja, pa i promašaja, da bi se ova manifestacija postupno oblikovala u današnju raskošnu reviju izvornog folklora Slavonije i Baranje, smotru folklora privlačne i prepoznatljive fizionomije. Eto, bar nešto iz tog procesa rasta i razvoja "Vezova" kroz protekle godine žele registrirati ove "Zabilješke", slično viđenu tog procesa od strane jednog kroničara "Vezova" iz davne 1972. godine (Revija Đak. vezova, 1972. g., Ivica Ditrh: Pet godina Đakovačkih vezova): "Godine se nižu jedna za 35drugom. Đakovački vezovi su ostali vjerni Slavoniji, Baranji, Hrvatskoj... Iz godine u godinu sve su ljepši, masovniji, privlačniji. Jedan jubilej, peta godišnjica, već je za nama, ali i svaki novi "Vezovi" za nas, za Đakovo, su mali jubilej. U dane "Vezova" u Đakovu svatko može dati srcu oduš-

Transparent koji poziva na prve Đakovačke vezove 1967. godine

ka - uz ples, pjesmu i tamburicu. Zaboravljaju se svakodnevne brige, ostavljaju za trenutak rodne njive, da bi se pokazalo ono što narodi Slavonije i Baranje gaje već pokoljenjima - izvorni folklor, izvorne narodne pjesme, svatovske zaprege, narodne običaje. Odajemo priznanje i poštovanje svim sudionicima "Vezova" iz proteklih godina, jer su oni ti koji su od "Vezova" napravili veliku i lijepu kulturnu manifestaciju.

Ni ovaj tekst, pisan pod istim nazivom "Zabljške iz povijesti Đakovačkih vezova" i u povodu 30. obljetnice Đakovačkih vezova, nema također većih pretenzija, nego da bude tek zbirka podataka o nastanku i razvoju "Vezova" kroz prohujalih trideset godina, ali i s određenim razlikama u odnosu na prvotni tekst. S jedne strane, zbog opsega podataka u njemu, a s druge važnije, što je ovaj tekst nastao u sasvim drukčijem društvenom ozračju, u slobodnoj Hrvatskoj, pa se može reći i ono što je prije bilo bolje prešutjeti.

Prvo Turističko društvo u Đakovu je osnovano 4. veljače 1962. godine, na prijedlog tadašnjeg Kotarskog turističkog saveza u Osijeku (zapisnik u arhivu Turističkog društva Đakovo). O radu toga društva ima inače malo pisanih podataka, jedino se iz sjećanja pojedinaca donekle znade da mu je rad nakon prvih življih početaka kasnije postupno slabio, da bi se već 1964. godine potpunoma ugasio. Dokaz o potpunom prestanku rada tog prvog Društva leži u činjenici da je 1965. godine morala biti pokrenuta nova inicijativa za osnivanje Turističkog društva. Nova Osnivačka skupština je održana 5. kolovoza 1965. godine (zapisnik u arhivu Turističkog društva Đakovo), a aktivna djelatnost Društva je otpočela 1. rujna 1965. godine otvaranjem prvog "Turist-biroa" u Đakovu, simbolizirajući na taj način svoje prisustvo u gradu i najavljujući budući plodniji rad Društva.

Prvi Upravni odbor ovog novo pokrenutog Turističkog društva u Đakovu su činili: dr. Zvonimir Benčević, predsjednik, Vesna Bučan, Mišo Ratkovčić, dr. Ivan Kopic, Mišo Nikolić, Boško Mitrović i Rudolf Išasegi. Od tada, sve do današnjih dana, Društvo je djelovalo kontinuirano, s većim ili manjim uspjesima u radu u pojedinim godinama, ali i bez ozbiljnijih stagnacija. Kroz to dugo razdoblje svoga djelovanja Društvo je pokretalo brojne i različite akcije usmjerene na razvijanje turizma na ovome području i postiglo mnoge vrijedne rezultate, no mi ćemo za ovu priliku između brojnih vrijednih akcija Društva akcentirati samo na jednu: osnutak manifestacije "Đakovački vezovi".

Ta čast da bude osnivač Đakovačkih vezova pripala je sljedećem po redu odboru Društva, izabranom na Glavnoj godišnjoj skupštini 4. svibnja 1966. godine, a činili su ga dr. Zvonimir Benčević, predsjednik, dr. Ivan Kopic, Vesna Bučan, Mišo Ratkovčić, Mirko Žurić, Mišo Nikolić, Franjo Čordašić, Boško Mitrović, Pavo Ratinčević, Božidar Brajković i Rudolf Išasegi, tajnik.

Kako su nastali Đakovački vezovi

Prvi Đakovački vezovi su održani 2. i 3. srpnja 1967. godine kao specifična prigodna turističko-kulturna manifestacija u povodu Međunarodne godine turizma.

Dvadeset godina kasnije, kada smo u povodu 20. obljetnice "Vezova" pripremali izdavanje knjige ĐAKOVO I ĐAKOVAČKI VEZOVI i kada su sjećanja na njihove početke već dobro izbljedjela nametnulo nam se upravo to pitanje iz podnaslova: kao su nastali Đakovački vezovi?

A odgovor na to pitanje, kao i druge relevantne podatke o organiziranju prvih Đakovačkih vezova, registrirati kao podatke značajne za povijest Turističkog društva i samih Đakovačkih vezova. Prevrnuli smo stoga stare zapisnike Turističkog društva i pronašli da je odluka o pokretanju te manifestacije, koja će se tijekom rasprave nazvati Đakovački vezovi, bila donesena na proširenoj sjednici Upravnog odbora Društva 3. veljače 1967. godine i da je bila održana u prostorijama Crvenog križa, u Ulici Kralja Tomislava (zapisnik u arhivu Tur. društva Đakovo). Listajući i zapisnike prethodnih sjednica, utvrdili smo da tu temu Upravni odbor nikada ranije nije imao na dnevnom redu svojih sjednica. Dakle, upravo na toj proširenoj sjednici od 3. veljače je ta tema, organiziranje prvih Đakovačkih vezova, prvi puta javno tretirana.

Prema zapisniku, na taj prošireni sastanak Upravnog odbora Društva su bili pozvani svi rukovodioci tadašnjih društveno-političkih organizacija u gradu, predstavnici prosvjetnih i kulturnih institucija, predstavnici športskih organizacija te predstavnici nekih radnih i ugostiteljskih organizacija. Pozivu su se, prema zapisniku odazvali: tadašnji predsjednik Skupštine općine Đakovo Mirko Brođanac, sekretar Općinskog komiteta SK Marko Bezer, predsjednik Općinskog odbora SSRN Josip Gabrić, predsjednik Općinskog sabora SO Slobodan Vukomanović, tajnik Turističkog saveza Slavonije Ivan Majnarić, direktor Ugostiteljskog poduzeća "Central" iz Osijeka Franjo Nađ (ugostiteljski objekti u Đakovačkoj Breznici pripadali su tada "Centralu"), direktor Ekonomske škole Milan Rajković, direktor Narodnog sveučilišta Ivan Pavić, predstavnica Radio-Đakova Jelena Šonje, predstavnica Društva kućne radinosti iz Gorjana Lucija Karalić, predsjednik NK "Jedinstvo" Adolf Šnajder, tajnik RP "Partizan" Ivica Lasić te svi članovi Upravnog odbora Društva.

Dnevni red sastanka je bio sljedeći:

1. Razmatranje prijedloga o održavanju centralne turističke manifestacije u Đakovu, a u povodu međunarodne godine turizma.
2. Razmatranje prijedloga programa ove manifestacije.
3. Utvrđivanje programa rada Turističkog društva za 1967. godinu.

Dr. Zvonimir Benčević – idejni tvorac Đakovačkih vezova

Spomenuti Đakovačke vezove, stare Đakovčane asocira na pok. dr. Zvonimira Benčevića, bivšeg direktora Centra za selekciju konja u Đakovu i predsjednika Turističkog društva Đakovo. Drugim riječima rečeno, smatraju ga tvorcem Đakovačkih

vezova. A njihovim idejnim tvorcem priznavali su ga i svi njegovi suorganizatori prvih Đakovačkih vezova, pa kasnije po inerciji i sve ostale generacije organizatora "Vezova".

Izvore takvoj karizmi valjalo je opet potražiti u arhivskim dokumentima. I doista, u zapisniku s proširene sjednice Upravnog odbora Turističkog društva od 3. veljače 1967. godine pronašli smo sljedeće. Obrazlažući svoj prijedlog o održavanju centralne turističke manifestacije u Đakovu u povodu Međunarodne godine turizma, dr. Benčević je rekao: "Generalna skupština Organizacije UN, na svom XX zasjedanju, prihvatila je prijedlog nekih svojih članica da se 1967. godina proglasi MEĐUNARODNOM GODINOM TURIZMA pod geslom TURIZAM - PASOŠ MIRA. Generalna skupština se pri tome rukovodila idejom kako bi se putem razvoja svjetskog turizma pokušalo utjecati na smanjivanje blokovske zategnutosti u svijetu te poticanje pozitivnog odnosa među zemljama i narodima svijeta. Među pokretačima ove ideje vidnu ulogu je imala i naša zemlja, a da je to opredjeljenje bilo i stvarno i iskreno, najbolji je dokaz da je baš u našoj zemlji, 1. siječnja ove godine, otpočela praktična realizacija načela Međunarodne godine turizma - organizacijom Međunarodnog natjecanja u podvodnom ribolovu u Malom Lošinju. Također i činjenicom da je naša zemlja prva otvorila svoje granice građanima svijeta, kako bi mogli upoznati ljepotu naše zemlje te stvaralački duh naših ljudi."

Upoznavši zatim prisutne s raspisom Turističkog saveza SR Hrvatske kojim se turistička društva upozoravaju na proslavu Međunarodne godine turizma i pozivaju da sudjeluju, dr. Benčević je nastavio: "S tim u vezi, uži odbor našeg Turističkog društva je zamislio da se i u Đakovu, za ljetnu turističku sezonu u ovoj godini, pripremi jedna veća turističko-kulturna manifestacija s pretežno folklornim sadržajima, te tako i domaćim i stranim turistima pruži dan-dva ugodnog boravka u našem gradu. To bi ujedno bila prilika da se turisti upozna s našom kulturnom baštinom.

Predlažemo da se manifestacija održi 2. i 3. srpnja. Prvog dana, u subotu, u prijepodnevnim satima bi se održala smotra folklornih skupina iz cijele Slavonije, i ta otvorenom prostoru, u Velikom parku ili na igralištu DTO "Partizan". Tu bi se ujedno održala "revija narodnih nošnji" te izbor najljepše nošnje. Poslije podne bi se moglo organizirati razna športska natjecanja, a kao završna priredba toga dana mogla bi biti projekcija nekog filma o turizmu u gradskom kinu. Drugoga

dana, tj. u nedjelju, prije podne bi se mogla održati smotra svatovskih zaprega i izbor najljepše zaprega, a poslije podne izbor najljepše djevojke u narodnoj nošnji. Cjelokupna manifestacija bi se zaključila večernjom zabavom u hotelu "Palace" pod nazivom "Veliki turistički ples".

Tako je, eto, posijano sjeme iz kojega će se s vremenom razviti popularna, i danas već tradicionalna, đakovačka kulturno-turistička manifestacija: Đakovački vezovi - smotra folklora Slavonije i Baranje. A sjeme je posijao dr. Zvonimir Benčević. Nije bilo nikakvog užeg izbora, to je bila samo govornička izlika, sve je sam "gruntao" u svojoj glavi danima prije te sjednice. Zanimljivo je da je taj njegov prijedlog programa te prve manifestacije "Vezova" sadržavao sve bitne elemente - smotra folklornih skupina, svatovske zaprege, izbor najljepše snaše i dr. koje sadrže i sve kasnije manifestacije sve do danas, a to znači da ih je mogao dati samo dobar poznavatelj našeg folklora, posebice slavonskog. A to je dr. Benčević upravo i bio. Kao veterinar, pogotovo u mlađim danima, puno se kretao po našim selima i tako upoznao selo i njegove običaje. Možda se oko te svoje ideje, prije istupa na samoj sjednici, i konzultirao s ponekim folklornim stručnjacima, imao je široka poznanstva, no to ništa ne bi umanjilo predodžbu koju o njemu imamo kao idejnom tvorcu Đakovačkih vezova.

Kada kažemo idejni tvorac, ne mislimo doslovno i praktični tvorac. Jer u praktičnom oblikovanju "Vezova" su godinama, uz dr. Benčevića, sudjelovali brojni suradnici, kako domaći organizatori tako i folklorni stručnjaci i kulturni djelatnici diljem zemlje, prijatelji "Vezova".

No, vratimo se još nakratko spomenutoj sjednici i prijedlogu dr. Benčevića o pokretanju prve manifestacije "Vezova". Malo bi bilo reći da je taj njegov prijedlog prihvaćen, jer je on bio upravo oduševljeno prihvaćen, što je proizlazilo i iz diskusije koja se potom razvila. Nećemo ovdje prezentirati svu tu diskusiju, ali valja naglasiti da je bila bogata i vrlo poticajna. Odmah se pojavilo obilje ideja i prijedloga kako da se predloženu manifestaciju učini što boljom i što privlačnijom.

Danas, kada se čovjek prisjeća atmosfere na toj sjednici, te želje da se u svom gradu napravi jedna lijepa manifestacija, pita se otkuda to, otkud taj entuzijazam. A tako je bilo, čak i više od toga. Jer kasnije, kada se bude započelo s pripremanjem same manifestacije, taj će se entuzijazam prenijeti, tako rekoć, na sve ljude - na sav grad.

Tako započete rasprave o organiziranju i oblikovanju te prve manifestacije Đakovačkih vezova nastavit će se na slijedećim sjednicama, sa sve više sudionika i organizatora.

O organizaciji i organizatorima prve manifestacije Đakovačkih vezova

U želji da doznamo nešto više kako se od početne ideje do njene realizacije odvijao rad na organiziranju prve manifestacije Đakovačkih vezova, kao i o ljudima koji su u tome sudjelovali, morali smo opet prelistati brojne zapisnike održanih sjednica. Ono što smo ustanovili je spoznaja da se vizija zamišljene priredbe razvijala postupno i narastala s uključivanjem sve većeg broja suradnika.

Odmah na prvom sastanku, 3. veljače 1967. godine, bila je izabrana skupina ljudi, u zapisniku se veli komisija, kojoj je bilo stavljeno u zadatak da dalje razrađuje predloženu koncepciju manifestacije i vodi brigu o ukupnim poslovima oko njene realizacije. U tu su Komisiju bili izabrani: dr. Zvonimir Benčević, kao predsjednik, dr. Ivan Kopic, Milan Rajković, Mirko Žurić, Mišo Nikolić, Franjo Nađ, Mišo Ratkovčić, Ivan Majnarić, Vesna Bućan, Lucija Karalić, Ivan Pavić, Pavo Ratinčević, Franjo Čordašić i Rudolf Išasegi, kao tajnik.

Zahvaljujući svom otvorenom odnosu prema javnosti, Komisija je postupno pridobivala sve širu podršku svoje sredine, kako društveno-političkih i gospodarskih organizacija tako i građana, pa je stalno proširivala svoje redove novim suradnicima. To joj je omogućilo da zamišljenu viziju manifestacije ne samo potpunije oblikuje, nego i organizacijski dobro postavi. Tako se sve brojnija Komisija preimenovala u Odbor za organizaciju Đakovačkih vezova, a u okviru njega osnivane sekcije za pojedina područja rada; u početku ih je pet, kasnije sve više, pa kada ni to više nije bilo dovoljno, osnivane su brojne skupine za obavljanje pojedinih poslova i zadataka.

Prema dokumentu koji smo pronašli, takvih je skupina organizatora bilo preko 20, a svaka s 5-10 članova, dakle ukupno oko 150 organizatora. Tome, kao pomoć u organizaciji, treba dodati veliki broj učenika osnovnih i srednjih škola u gradu.

Poimenični popis članova svih skupina, dakle svih organizatora prvih Đakovačkih vezova, tiskan je u knjizi "Đakovo i Đakovački vezovi", pa ga ovom prilikom ne bismo ponavljali.

S vremenske distance od tridesetak godina, zanimljivo je podsjetiti se i na program prvih Đakovačkih vezova. Donosimo ga u cijelosti, prepisanog iz tadašnjeg prigodnog prospekta.

PROGRAM

svečanih narodnih igara Slavonije

ĐAKOVAČKI VEZOVI u okviru proslave Međunarodne godine turizma

2. i 3. srpnja 1967. godine u ĐAKOVU

2. SRPNJA

8,00 sati: Veliki cvjetni korzo "OMLADINA - NAŠ CVIJET"

10,00 sati: Svečano otvaranje narodnih igara ĐAKOVAČKI VEZOVI na otvorenoj sceni Sationa "Partizan".

PROGRAM IGARA

1. Revija narodnih nošnji Slavonije i Baranje. Reviju vodi prof. Zdenka Lechner, viši kustos Etnografskog muzeja u Zagrebu,

2. Narodne igre i pjesme izvode kulturno-umjetnička društva i grupe iz Slavonije i Baranje,

3. Narodne običajne igre "LJELJE" iz Gorjana, uz pratnju slavonskih gajdaša,

4. Izbor najljepše narodne nošnje.

14,00 sati: Velika smotra svatovskih zaprega Đakovštine s tradicionalno okićenim đakovačkim lipicancima

15,30 sati: Organizirani izlet autobusima i osobnim automobilima na veliko SLAVONSKO KOLO I BEČARAC u rekreacijskom centru u Đakovačkoj Breznici.

3. SRPNJA

9-12 sati: Organizirano razgledavanje historijskih i kulturnih spomenika i izložbi:

katedrala, galerija slika, muzeji, izložba narodnih nošnji i vezova, filatelistička izložba, lipicanska ergela i pastuharna, vinarija i vinogradi u Mandićevcu.

16,00 sati: Veliko zabavno predvečerje u Domu kulture: Revija i izbor najljepše žene u narodnoj nošnji za osvajanje naslova "NAJLJEPŠA SLAVONKA 1967."

U programu sudjeluje STD "Pajo Kolarić" iz Osijeka i Miodrag Gavrilović, prvak drame Narodnog kazališta u Osijeku.

20,00 sati: VELIKI TURISTIČKI PLES I TOMBOLA u Hotelu "Palace".

U programu sudjeluju: STD "Pajo Kolarić", Miodrag Gavrilović i "Najljepša Slavonka 1967."

Glavni zgoditak tombole je čistokrvni lipicanski pastuh Ergele "Ivandvor" u Đakovu.

NAPOMENA: Kako je iz programa vidljivo, u njemu se ne ističe povorku folklornih skupina nego cvjetni korzo (cvjetnu reviju predškolske i školske djece), a povorka folklornih skupina na putu u veliki park slijedit će iza cvjetnog korza. Ipak povorka folklornih skupina neće proći nezapaženo i već sljedeće godine će postati jedna od ključnih priredaba u ukupnoj manifestaciji.

Također je iz programa vidljivo da se svečano otvaranje i ostali program trebao odvijati na Stadionu "Partizan", no ta je priredba gotovo u zadnji čas premještena u Veliki park (tada još nije nosio naziv Strossmayerov park) i održana je u gornjem dijelu parka. Na mjesto u parku gdje se danas održavaju priredbe preselit će sljedeće godine.

Odluka o pretvaranju Đakovačkih vezova u svakogodišnju manifestaciju

Đakovački vezovi su, kako smo već istaknuli, bili organizirani kao specifična turističko-kulturna manifestacija u okviru proslave Međunarodne godine turizma i nisu u svom početku planirani na dulji rok. Međutim, veliki i neočekivani uspjeh prve manifestacije, oduševljeni prijem kod publike, pozitivan odjek u tisku, podrška etnografskih stručnjaka, a k tome široka podrška sredine i veliki broj suradnika - postat će veliki motivator da se sa sličnim priredbama nastavi i u sljedećim godinama. I zaista na tu formalnu odluku da se Đakovački vezovi pretvore u svakogodišnju bogatu prezentaciju folklornog blaga Slavonije i Baranje, nije trebalo dugo čekati. Ona je donesena na Godišnjoj skupštini Turističkog društva, 20. lipnja 1967. godine. Dakle, ubrzo poslije prve manifestacije, kada su dojmovi o njoj još bili vrlo svježii (zapisnik u arhivu Turističkog društva Đakovo).

Ta godišnja skupština, kojoj su osim članova Turističkog društva prisustvovali i brojni predstavnici društveno-političkih i radnih organizacija i brojni predstavnici sredstava javnog informiranja iz Đakova i Osijeka, vrlo pozitivno je ocijenila uspješnost prve manifestacije Đakovačkih vezova, uz odlučnu konstataciju da bi bila prava šteta ne nastaviti je i u buduće. Stoga se rasprava nije

bavila dilemom treba li manifestaciju nastaviti ili ne, nego se uglavnom svodila bilo na pozitivne dojmove, bilo na propuste i slabosti, sve u želji da se sljedeću manifestaciju učini još ljepšom, impresivnijom za posjetitelje.

U svom istupu na Skupštini dr. Benčević je predložio da se manifestacija u 1968. godini opet održi u mjesecu srpnju, a što se tiče nje-
ne programske koncepcije, da bi trebalo zadržati dosadašnji pristup, tj. da joj osnova bude u demonstraciji izvornog folklora te naših autohtonih svatovskih zaprega. "To trebaju biti naše glavne priredbe", rekao je i nastavio: "Ako pažnju posvetimo boljoj organizaciji priredbe i otklonimo neke tehničke nedostatke, takva priredba nije i ne može biti dosadna", recipirajući očito već tada primjedbama nekih o eventualnoj monotoniji dugotrajne smotre brojnih folklornih skupina.

Iz diskusije na Skupštini zanimljivo je približiti neke koji govore o dojmovima posjetitelja s prvih Đakovačkih vezova, kako bi smo i na taj način argumentirali uspješnost te prve manifestacije i lakoću odluke da se s njom nastavi i u sljedećoj godini. Tako je citirani što kaže mjesečnik Matica (Matica, list iseljenika Hrvatske, god. 1967., br. 9) u svom osvrtu na prve Đakovačke vezove: "Putnici koji su prvih dana mjeseca srpnja prolazili automobilima kroz Đakovo bili su ogodno iznenađeni neobičnim dočekom. Na ulazu u

ovaj slavonski gradić, smješten u plodnoj nizini Đakovštine, njih su sačekivale djevojke odjevene u slikovite slavonske nošnje i darivale buketima poljskog cvijeća. Ovakva prijazna i nesvakidašnja dobrodošlica svratila je u Đakovo i one koji se nisu namjeravali ovdje zadržavati, a tko god se zadržao, nije požalio. Jer, 2. i 3. srpnja ova negdašnja metropola biskupa Josipa Jurja Strossmayera bila je domaćin prvih narodnih igara Slavonije, što su dobile ime Đakovački vezovi".

U svom tajničkom izvještaju na Skupštini Rudika Išasegi među ostalim bilježi i sljedeće: "Jedan turist Nijemac, promatra i snima impresivnu kolonu od 26 svatovskih zaprega, jednu ljepšu od druge, pa će najednom ushićeno: "Ovo Evropa još nije doživjela!"

A takvih uzbudljivih doživljavanja "Vezova" bilo je uistinu mnogo, ne samo na onim prvim nego i kasnije, sve do danas, kad slavimo njihov 30. jubilej. Zar bi inače potrajali tako dugo?

Na toj godišnjoj skupštini je izabran i novi Upravni odbor Tutističkog društva u sastavu dr. Zvonimir Benčević, predsjednik, Nikola Biljan, potpredsjednik, Rudolf Išasegi, tajnik, dr. Ivan Kopic, msgr. Rudolf Šverer, Vesna Bućan, Mišo Ratkovčić, Mišo Nikolić, Franjo Čordašić, Zvonko Benašić, Ksenija Pavić, Milan Rajković, Slavko Štimac, Mirko Lay i Ilija Katalenić. U Nadzorni od-

bor su bili izabrani: Mirko Žurić, Stjepan Rechner i Pavo Ratinčević.

Svi predsjednici Đakovačkih vezova

Od osnivanja Đakovačkih vezova 1967. godine do danas proteklo je mnogo vremena, pa se i na njihovu čelu izmijenilo podosta predsjednika. Posebice za razdoblja kada su se predsjednici Općinske skupštine izmjenjivali svakih godinu dana.

Evo svih predsjednika Đakovačkih vezova do danas:

- dr. Zvonimir Benčević (1967.-1971.)
- Josip Gabrić, p. tehn. (1972.)
- Stjepan Češnik, prof. (1973.) i (1978.-1981.)
- Josip Babi, ecc. (1974.-1977.)
- Ivo Andraković, dipl. prav. (1982.)
- Franjo Havel, dipl. ing. (1983.) i (1986.)
- Vladimir Pološki, dipl. ing. (1984.) i (1987.-1989.)
- Ivan Tarnaj, dipl. ing. (1985.)
- Mato Zorić, prof. (1990. 1992.)
- Antun Fabijančić, ing. (1993.-1996.)
- dr. Darko Vrtarić (1997.-2000.)
- Zoran Vinković, ing. (2001. -?)

ORGANIZATORI PRVIH VEZOVA

IZVRŠNI ODBOR IGARA: dr. Zvonimir Benčević, Mišo Ratkovčić, Ivan Pavić, Rudolf Išasegi, Slavno Veselinović, Ilija Katalenić.

GRUPA ZA DOČEK PREDSTAVNIKA: Drago Gabrić, Marko Bezer, Nikola Biljan, dr. Zvonimir Benčević, Mirko Brođanac, Đuka Andrić, Slavko Veselinović, Milan Rajković.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU INFORMATIVNE SLUŽBE: Mirko Predrijevac, Drago Čajkovac, Jelena Šonje, Ivan Haner, Julijana Kovačević, Barica Ilić, dr. Ivan Kopic, Josip Bočkaj.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU RAZGLEDAVANJA GRADA I HIST. SPOMENIKA: Mateško Bućan, dr. Ivan Kopic, Branka Raunig, Eugen Predrijevac, Ivan Perić.

GRUPA ZA DOČEK POSJETILACA NA ULAZIMA U GRAD: Milan Rajković, Miroslav Brkić, Ivan Vanić.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU PRODAJE ULAZNIKA, PROSPEKATA I DRUGOG: Mato Matković, Ante Dobrić, Blaženka Bencun, Ruža Antoni, Mato Vladović, Marijan Marković.

GRUPA ZA FOTODOKUMENTACIJU: dr Nikola Lazarov, Marko Perić, Ivan Germovšek.

GRUPA ZA REGULACIJU PROMETA U GRADU: Nikola Šavrljuga i dr.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU PRIJEVOZA SUDIIONIKA MANIFESTACIJE: Mičo Cvjetičanin, Franjo Orlović, Franjo Lauber, Ilija Smiljanić, Pero barišić.

GRUPA ZA UREĐENJE GRADA: Roko Brlošić, Mirko Žurić, Vendelin Ajfrid, Pavao Ratinčević.

GRUPA ZA OZVUČENJE: Antun Klaić, Stjepan Centner, Ivan Pavić.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU PRIGODNIH IZLOŽBI: Franjo Čordašić, Radoslav Namjestnik, Branka Raunig, Mirko Vinković, Vinko Ivić, Aleksandar Bellian.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU SMOTRE: Franjo Čordašić, Ilija Katalenić, Ivan Zegnal, Mirko Borđanac, Ivica Ratković, Marijan Fališevac, Stevo Nekić, Vendeli Ajfrid.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU PRIREDBE "ZABAVNO PREDVEČERJE": Milan Rajković, Ivica Lasić, Vesna Katić, Ivica Ruš, Antun Kalman. Marko Ferger, Zdravko Majer, Milan Dasović.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU PRIREDBE "VELIKI TURISTIČKI PLES": Josip Majer, Zvonko Benašić, Vlado Haban, Ivan Hardi, Stjepan Rechner, Adolf Šnajder, Mirko Kladarić, Spomenka Kirhmajer, Mira Cvitković, Ljubica Gabrić, Vera Valečić.

GRUPA ZA ORGANIZIRANJE "CVJETNOG KORZA": Vesna Bućan, Ksenija Pavić, Neda Ledić, Drago Krep.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU TOMBOLE: Mišo Tarkovčić, Drago Ilakovac, dr. Zvonimir Benčević, Ivan Eržić.

GRUPA ZA SMJEŠTAJ SUDIIONIKA SMOTRE: Danica Knežević, Branko Špehar st., Martin Miletić i dr.

GRUPA ZA BRIGU O FINANCIJAMA: Josip Žugec, Mišo Ratkovčić, Mišo Nikolić.

GRUPA ZA ORGANIZACIJU UGOSTITELJSTVA: Josip Majer, Vendelin Ajfrid, Dragutin Filko, Oskar Butković, Franjo Nađ.

OSTALA VAŽNIJA ZADUŽENJA:

- Vatrogasna glazba

Branko Špehar st., Antun Šroubek

- Zdravstvena služba:

dr. Ivan Kirhmajer

- Taxi služba:

Rade Milošević
- PTT služba:
Franjo Hajduković
- Mjenjačnica:
Drago Ilakovac
- Plan grada:
Zvonko Perković
- Smještaj gostiju:
Ivan Haner
- Uloga domaćina
u Đak. Breznici
Rudolf Išasegi

NAPOMENA: U dokumentu o formiranju ove organizacije je naznačeno da se pojedine grupe mogu proširivati, u skladu s potrebama, a toga je sigurno bilo jer se iz opisa poslova i zadataka pojedinih grupa može vidjeti da su one često imale vrlo kompleksna zaduženja, pa je zato moguće da su i mnogi drugi naši građani radili na organizaciji prvih "Đakovačkih vezova" a nisu ovdje zabilježeni. Mi se ovim putem ispričavamo i ujedno zahvaljujemo.

Đakovački vezovi u ratno vrijeme

"Đakovački vezovi '91", koji su se trebali održati 6. i 7. srpnja 1991. godine, kao 25-ti jubilarni "Đakovački vezovi", otkazani su samo desetak dana prije pretpostavljenog datuma njihova održavanja. Morali su biti otkazani zbog ratnih neprilika, tj. udara agresora na našu domovinu Hrvatsku, posebice nakon odluke Hrvatskog sabora od 25. lipnja 1991. godine o proglašenju Republike Hrvatske samostalnom i suverenom državom. U ovoj našoj regiji u to vrijeme, posebice u Baranji i istočnoj Slavoniji, razbuktao se

već pravi ratni vihor ili vršile pripreme za obranu od prijeteće ratne opasnosti. Tako se i Đakovo pripremalo za obranu, da bi se kasnije stanje sve više pogoršavalo, pa o naknadnom održavanju "Vezova" više nije moglo biti ni govora. No, kako su poslovi oko pripreme "Vezova '91", prije njihova otkazivanja, bili već poprilično odmakli, njihovo je neodržavanje rezultiralo dosta značajnim uzaludnim troškovima.

Nažalost, jubilarni 25-ti "Đakovački vezovi" nisu se mogli održati ni u 1992. godini. Ratne neprilike to opet nisu dozvoljavale iako je bilo pokušaja da se oni organiziraju. Tako, napokon, Predsjedništvo "Đakovačkih vezova", na svojoj sjednici od 25. svibnja 1992. godine, konstatirajući sa žaljenjem da zbog niza raznih okolnosti, i objektivne i subjektivne naravi, ni u toj godini nema pravih uvjeta za njihovo normalno održavanje.

U obrazloženju ove odluke ističe se da je Predsjedništvo razmotrilo dvije varijante o mogućnostima organiziranja "Vezova" u 1992. godini. Prvu, o mogućnosti njihova održavanja u tradicionalnom redovnom terminu, tj. u prvoj dekadi mjeseca srpnja, što bi prema Pravilniku "Vezova" za tu 1992. godinu uslijedilo na dane 11. i 12. srpnja i, drugu, da se održavanje manifestacije premjesti za jesen, dakako uz pretpostavku da bi se sigurnosne prilike do tada mogle znatnije poboljšati. Obje su varijante na kraju bile otklonjene pod sljedećim argumentima:

1. U redovnom terminu:

a) prekratko vrijeme za solidno organiziranje manifestacije

/"Đakovački vezovi" su suviše velika i složena manifestacija da bi se mogla organizirati u tako kratkom vremenu koje je preostalo od te sjednice do termina održavanja. Tim prije što se do ove sjednice, zbog ratnih neprilika, nije pokretalo bilo kakve prethodne pripreme oko njihova organiziranja./

b) nesigurnosti i poteškoće oko financiranja manifestacije

/"Đakovački vezovi" se gotovo u potpunosti financiraju na principu samofinanciranja, putem dvaju oblika: vlastitih prihoda (ulaznina, usluge, suveniri) i sponzorstva (pokroviteljstvo pojedinih priredaba, propagandne poruke i dr.), a oba ta

oblika su u konkretnoj realizaciji vrlo upitna u današnjim političkim i gospodarskim prilikama./

c) opasnost od značajnije okrnjenosti manifestacije

/"Đakovački vezovi" su od samih početaka smotra folklora Slavonije i Baranje, dakle okuplja-lište folklornih skupina iz svih područja Slavonije i Baranje, pa je sada, s obzirom na sigurnosnu situaciju na ovome području (posebice Baranji, istočnoj Slavoniji, Slav. Brodu), teško pretpostaviti uobičajeni odziv folklornih skupina na "Đakovačkim vezovima" - svo bogatstvo, masovnost i ljepotu te manifestacije. Nego, naprotiv obrnuto. Uz fizički izostanak skupina iz postradalih područja i psihička opterećenja nošena tim stradanjima (poharana sela i gradovi, a ljudi ubijani, prognani, opljačkani)./

2. U jesenskom terminu

a) ustaljeni termin održavanja "Vezova" ne treba mijenjati

/Znatn broj članova Predsjedništva je bio mišljenja da tradicionalni termin održavanja "Vezova" u prvoj dekadi mjeseca srpnja ne treba mijenjati, ne samo zbog ustaljene prakse i tradicije, nego i iz solidarnosti prema drugim sličnim manifestacijama ("Vinkovačke jeseni" i dr.);

b) upitnost povoljnijih uvjeta u jesenskom terminu

/Nakon zaista seriozne rasprave o eventualno povoljnijim uvjetima za održavanje "Vezova" u jesenskom terminu, proizašlo je prevladavajuće mišljenje da se, čak ako bi opća sigurnosna situacija u zemlji postala znatno povoljnija, teško može očekivati značajnije povoljniju situaciju glede financiranja same manifestacije ili glede njene neokrnjenosti, i fizičke i psihološke. Da, dakle, ne bi trebalo smetnuti s uma da su "Đakovački vezovi" u proteklih 25 godina izgrađivani kao sastajalište i mjesto prezentacije folklorne baštine cjelokupnog područja Slavonije i Baranje, ako smotra folklornoga naslijeđa hrvatskog naroda ovoga kraja te drugih narodnosnih skupina koje već desetljećima zajedno s Hrvatima žive u ovome dijelu naše lijepe domovine Hrvatske. Da bez potrebe ne bi trebalo remetiti duh i image ove lijepe manifestacije. Da "Vezovi", kada se opet pojave nakon ove prisilne stanke, budu opet oni

pravi – začuđujuće lijepi, veseli, razdragani. U svojoj slobodnoj i suverenoj Republici Hrvatskoj./

U takvoj situaciji, kada "Vezove" nije bilo moguće organizirati na pravi način – ali zato s njima u srcu – Predsjedništvo je odlučilo da se dane 11. i 12. srpnja 1992. godine obilježi uspomenom na dosadašnje manifestacije "Đakovačkih vezova", putem sljedećih aktivnosti:

- prigodne emisije na lokalnom radiju i televiziji
- eventualne prigodne emisije na RTV-Zagreb
- izložbu fotografija, prospekata, plakata i drugog tiskovnog materijala s dosadašnjim manifestacija Đ. V.
- svečanu sjednicu Glavnog odbora Đ. V.
- javnu folklornu priredbu u Hrvatskom domu kulture u Đakovu pod nazivom "ĐAKOVAČKI VEZOVI" – DOMOVINSKOM RATU.

SVEČANA SJEDNICA GLAVNOG ODBORA "ĐAKOVAČKIH VEZOVA"

U subotu 11. srpnja 1992. g. u 17 sati u dvorani Gradskog podruma u Đakovu održana je svečano-radna sjednica Glavnog odbora "Đakovačkih vezova" i Godišnja skupština Turističkog društva Đakovo sa sljedećim rasporedom:

I. OSVRTI NA 25-GODIŠNJE DJELOVANJE "ĐAK. VEZOVA":

- 1) Mjesto i uloga "Đak. vezova" u kulturnom životu Đakova i Hrvatske (Ivan Pavić)
- 2) Suvremeni pogledi na folklor i folklornu baštinu (Josip Vinkešević)
- 3) "Đakovački vezovi" - obuhvaćena područja, folklorne skupine, nošnje (Jakob Knežević)
- 4) Konjičke priredbe u okvirima "Đak. vezova" (Ivica Mandić)
- 5) Izdavačka djelatnost "Đak. vezova" (Stjepan Rechner)
- 6) Problematika financiranja "Đak. vezova" (Anton Balabanić)
- 7) Organizacijska komponenta u životu i funkcioniranju "Đak. vezova" (Ivan Pavić)

II. GODIŠNJA SKUPŠTINA TURISTIČKOG DRUŠTVA:

- 1) Izvještaji o radu društva (Franjo Lauber, Nada Varšava)
- 2) Financijski izvještaj (Stjepan Rechner)
- 3) Rasprava i zaključci

III. URUČIVANJE SPOMEN-PRIZNANJA ORGANIZATORIMA, PRIPREMLJENIM UZ 25-TU OBLJETNICU "ĐAKOVAČKIH VEZOVA"

DOBROTVORNA FOLKLORNA PRIREDBA "ĐAKOVAČKI VEZOVI" - U DOMOVINSKOM RATU

O ovoj priredbi. održanoj 12. srpnja 1992. g. u Hrvatskom domu kulture u Đakovu, napisala je u Glasu Slavonije od 14. srpnja 1992. g. lijep i topao članak novinarka toga lista Suzana Župan, naša Đakovčanka, pa je dobro da taj člancić bude registriran u dokumentaciji "Vezova", tj. putem ove revije, zato ga prenosimo u cijelosti.

ĐAKOVO. – Prošlog vikenda Đakovo je u cijelosti bilo okrenuto baštini i folkloru pitome

Slavonije i Baranje. Istina, ovogodišnji 25. "Đakovački vezovi" nisu proslavljeni tradicionalno – uz mnogo ljudi, širok izbor kulturnih i sportskih priredbi, ali je njihova jubilarna godina, unatoč ratu, obilježena svečano. Neizvjesna ratna situacija prouzročila je obilježavanje "Vezova" na simboličan način. Zbog toga su organizatori ove folklorne manifestacije – Savez KUD-ova i Odbor za prijedlog priprema priredbe "Đakovačkih vezova" – priredili u Hrvatskom domu kulture priredbu "Đakovački vezovi domovinskom ratu", prilozi s tog koncerta namijenjeni su općinskom Fondu za pomoć obiteljima poginulih pripadnika Hrvatske vojske u domovinskom ratu.

Tijekom četverosatne priredbe u prepunoj kino-dvorani Hrvatskog doma kulture predstavilo se šest KUD-ova Đakovštine s pjesmama i plesovima Slavonije, Baranje i Posavine. Tako je đakovačka publika imala priliku vidjeti folklorno umijeće đakovačkih KUD-ova "Tena" i "Sklad", "Gorjanac" iz Gorjana, "Veseli Šokci" iz Punitovaca i "Franjo Arpad Mesaroš" iz Strizivojne. U spomenutim kulturno-umjetničkim društvima nastupilo je pet tamburaških sastava Đakovštine i Županje, a literarni dio programa svojim pjesmama upotpunilo je nekoliko pjesnika.

Zahvalimo organizatorima ove dobrotvorne priredbe na četverosatnom prazniku pjesme, plesa, narodnih običaja i nošnji. Neka buduću obljetnicu manifestacije "Đakovački vezovi" dočekaju u potpuno slobodnoj, mirnoj i sigurnoj Republici Hrvatskoj.

UTEMELJITELJ ĐAKOVAČKIH VEZOVA DR. ZVONIMIR BENČEVIĆ

Ivan Pavić

Tekst iz Revije 1989.

Počasni građanin grada Đakova i doživotni počasni predsjednik „Đakovačkih vezova“, 9. kolovoza 1988. godine u Slavonskom Brodu, svom rodnom gradu, umro je dr. Zvonimir Benčević.

A samo oko godinu dana prije ovog tužnog događaja u Prigodnoj reviji “Đakovačkih vezova” za 1987. godinu, imali smo čast i sreću čestitati mu 95. rođendan. Prigodnim člankom, u ime “Đakovačkih vezova” i građana Đakova učinio je to tada mr. Nikola Biljan koji danas, nažalost,

također više nije među nama. Umro je nekoliko mjeseci prije dr. Benčevića, 7. veljače 1988. godine, a taj nenadani i nemili gubitak, pošto je također bio dugogodišnji i istaknuti član “Đakovačkih vezova”, registrirali smo u Reviji za 1988. godinu. dr. Benčević je umro nakon prošlogodišnjih „Vezova“, pa je ovo izdanje Revije adekvatna prilika za oproštaj s njim.

Pisati o dr. Benčeviću, njegovu životu i radu istovremeno je i lako i teško. Lako zbog toga što se radi o čovjeku velikih vrijednosti, i u radnom i

Dr. Zvonimir Benčević prima od Mije Živkovića diplomu doživotnog predsjednika Đakovačkih vezova

u ljudskom smislu. a teško baš zato i samokritične upitnosti kako to i adekvatno izraziti.

Svoj članak i čestitku pod naslovom "Uz 95 rođendan dr. Zvonimira Benčevića- pokojni Mićo je otpočeo riječima -U nizu ljudskih djelatnosti imamo veliki broj primjera da stručnjaci s velikim entuzijazmom i nesebičnim trudom ulažu svoje znanje za dobrobit naroda. Među njima izuzetno mjesto pripada nama dobro poznatom i bliskom čovjeku dr. Zvonimiru Benčeviću.

Dr. Zvonimir Benčević

Da, zaista je tako, za dr. Benčevića se mirne duše može reći da je čitav svoj dugi i plodni radni vijek proveo u kontaktu s narodom i za dobrobit naroda, a naše Đakovo je posebno zadužio na dva područja, na poslijeratnoj obnovi i razvoju konjogojstva, posebno uzgoju slavonskog lipicanca — kao visokoverzirani stručnjak hipolog, te na pokretanju i osnivanju manifestacije "Đakovački vezovi" — kao društveni i kulturni djelatnik ove sredine. Jer bez sumnje Đakovo je danas u dobroj mjeri poznato baš po svojim "đakovačkim lipicancima" i "Đakovačkim vezovima", ne samo posvuda u našoj zemlji nego značajno i izvan njenih granica. Zato je potrebno nešto više reći u upravo o ta dva aspekta rada dr. Zvonimira Benčevića u Đakovu.

Dr. Zvonimir Benčević je rođen 7. listopada 1892. godine u Slavonskom Brodu. Veterinarski fakultet ja završio u Beču, a doktorsku disertaciju obranio na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Uz veterinarsku praksu koju je u vrijeme stare Jugoslavije obavljao na području tadašnjeg kotara Slavonski Brod. počeo je zarana izučavati i temelje selekcijskog rada u konjogojstvu, potican i pomagan od tadašnjeg istaknutog jugoslaven-

skog hipologa dr. Nikole Vuksanovića. Tako se on već od 1920.-ih godina, uz redovne svoje poslove, bavi i radom na selekciji i organizaciji uzgoja konja, a tom će se radu po svom dolasku u Đakovo potpuno posvetiti i steći veliki stručni ugled, ne samo u jugoslavenskim nego i evropskim razmjerima.

U Đakovo dr. Zvonimir Benčević dolazi 1947. godine, na dužnost upravitelja tada osnovane Zemaljske pastuharne u Đakovu (7. siječnja 1947. g.), da bi se tako nastavila tradicija uzgoja konja na ovom našem području još iz davnih predturskih vremena, a uzgoja lipicanaca od 1855. godine za vrijeme biskupa Strossmayera. Početak njegova rada u Đakovu bio je ustvari pravi pionirski posao, jer je drugi svjetski rat gotovo potpuno uništio dotadašnji uspješni uzgoj slavonskih lipicanaca. Oslonivši se u samom početku na preostali ili iz ropstva vraćeni skromni materijal (stare kobile), kao i na preostali skromni materijal u narodnom uzgoju, otpočeo je svoju upornu borbu na podizanju i unapređivanju uzgoja slavonskog lipicanca na kojega smo danas tako ponosni. Odmah od početka rada posvetio je punu pažnju i narodnom uzgoju, pristupivši odmah obnavljanju starih i osnivanju novih konjogojskih udruga za uzgoj lipicanaca u čistoj krvi, a osobitu je pažnju pritom posvetio selekcijskom radu — stvaranju boljeg i jačeg tipa lipicanaca. kako bi taj konj mogao ostati rentabilan faktor stočarske privrede i u uvjetima potpune mehanizacije poljoprivrede i transporta u njoj.

Uloženi trud i znanje dali su ubrzo rezultate: matično stado u vlastitom uzgoju (ergela Ivandvor) konstantno se povećavalo. 1960. godine preuzeto je 59 lipicanskih kobila iz rasformirane ergele Kutjevo, širio se narodni uzgoj, a formiranom tipu đakovačkih lipicanaca, postupno je rastao ugled i otvarao put na svjetsko tržište.

U svrhu provjere svog selekcijskog rada i njegovih rezultata organizirao je stručno Ispitivanje konstitucije pipenjerskih pastuha, kao i ispitivanje njihove radne sposobnosti i izdržljivosti, prema priznatim metodama dr. Ogrizeka.

Da bi si osigurao stručni kadar za rad na uzgoju, odmah 1948. godine osnovao je internu trogodišnju školu za jahače i vozače kroz koju su prošle tri generacije takvih kadrova.

Bavio se i stručno-znanstvenim radom, u razdoblju od 1936. sve do 1973. godine, o čemu svjedoče niz znanstvenih i stručnih radova, rasprava i predavanja.

Zemaljska pastuharna je 1960. godine preimeno-
vanana u Centar za selekciju konja SR Hrvatske, a
1969. godine se Centar uključuje u Poljoprivred-
no-industrijski kombinat „Đakovo“ kao posebna
radna jedinica.

Na čelu Centra za selekciju konja dr. Benčević
je ostao sve do 1971. godine, kada se s goto-
vo punih 79 godina života povukao u zasluženu
mirovinu u Slav. Brod, ostavivši za sobom među-
narodno afirmiranu ergelu Đakovo-Ivandvor i li-
picanca s oznakom „Đ“ (lipicanci uzgojeni u Lipici
u Sloveniji nose oznaku „L“).

O rezultatima ustrajnog i znalačkog rada dr.
Benčevića u Đakovu na obnovi i unapređivanju
uzgoja slavonskog lipicanc, kao i njegovih na-
sljednika po njegovu odlasku u mirovinu 1971.
godine, ponajbolje govore podaci o radu Cen-
tra za selekciju konja u fotomonografiji „POLJO-
PRIVREDNO-INDUSTRIJSKI KOMBINAT ĐAKOVO
1964 — 1984.“ izdane u povodu 20-godišnjice
rada Poljoprivredno-industrijskog kombinata
Đakovo. Evo ponešto sažetih izvoda iz te knjige:

- Ergela, koja sada posluje kao osnovna orga-
nizacija udruženog rodo Centar za selekciju konja
PIK-a Đakovo, najstarija je konjogojska ustanova
u Jugoslaviji I među najstarijima u Evropi. Kroni-
čari kao godinu njezina osnivanja spominju 1506.
(zbog naziva ergela), mada se pouzdano zna da
su konje uzgajali i bosansko-srijemski biskupi na
posjedima koje su dobiti darovnicom slavonsko-
ga hercega Kolomana 1239. godine. Za godinu
osnivanja mogla se uzeti i 1374. godina iz koje
potječu prvi pisani podaci o konjima na đako-
vačkim posjedima. Tada je u Đakovu upriličeno
vjenčanje bosanskog bana Tvrtka, a đakovačkom
biskupu Petru ban Tvrtko tim povodom daruje 10
arapskih kobila i jednog pastuha.

- Danas Centar ima u prosjeku 80 pastuha, od
kojih su oko 60 na posudbi kod konjogojaca u
konjogojskim udrugama, te u ergeli oko 45 ra-
splodnih kobila. Od ukupno osam linija lipican-
sklh pastuha u Centru ih je zastupljeno sedam:
Maestos, Favory, Conversano, Neapolitano, Plu-
to, Siglavy i Tulipan. Oni uz dvadeset rodova ko-
bila čine genetsku osnovu lipicanskih pasmina
konja.

- Kvalitetne osobine konja formirane u erge-
li Centar prenosi na narodni uzgoj, tako da da-
nas kod Konjogojaca u konjogojskim udrugama
ima nekoliko stotina grla stabiliziranih pozitivnih
svojstava. Lipicanske konjogojske udruge s koji-
ma Centar danas surađuje su u selima: Gorjani

— Široko Polje, Semeljci, Tenje, Bošnjaci, Babina
Greda, Oprisavci, Brodski Stupnik, Kaniža, Bebrina,
Carevac (SR Srbija) i druge, a u kojima je uku-
pno oko 400 umatičenih kobila (matična eviden-
cija se vodi u Centru).

Centar kao vodeća selekcijska ustanova u SR
Hrvatskoj surađuje i s drugima u Daruvaru, Bjelo-
varu, Čakovcu, Križevcima, Koprivnici, Grubišnom
Polju i Martinskoj Vesi — koje se bave uzgojem
domaćih hladnokrvnih konja.

Ergela Đakovo — Ivandvor ima nesumnjivo
veliki ugled u svijetu. To potvrđuje dobar plasman
vlastitih konja iz konjogojskih udruga na svjet-
skom tržištu. Đakovački lipicanci, bijelo biserje
Đakovštine (kako stoji u naslovu knjige uglednog
hipologa dr. Z. Benčevića). Izvezeni su u mnoge
evropske zemlje (SR Njemačka, Švedska, Vel. Bri-
tanijska, Švicarska, Francuska, Italija, Nizozemska,
Danska i Austrija), zatim u Afriku (Etiopija) i Ame-
riku (SAD).

Iz ovog Centra potekli su i šampioni (prizna-
nja koja dodjeljuje Poljoprivredni sajam u Novom
Sadu), i to: pastuh 255 Favory Mara (1957. g.),
kobila 228 Batosta (1962. g.), pastuh 29 Con-
versano Bravissima (1972. g.), pastuh 10 Favory Ale-
gra (1974. g.) i pastuh 125 Siglavy Toplica (1979.
godine).

Centar (pastuharna i ergela) u današnje vrije-
me, u doba mehanizacije, predstavlja i svojevrsnu
turističku atrakciju Đakova. Godišnje ga posjeću-
je i do 5000 turista, bilo organizirano ili individu-
alno.

Danas sve više dolazi do izražaja i sportska
komponenta u uzgoju konja. Po toj liniji je naš
slavonski lipicanac đakovačku ergelu afirmirao
na svim kontinentima. Prvi njegov nastup na me-
đunarodnoj sceni bio je 1959. godine u Aache-
nu (SR Njemačka, međunarodno natjecanje čet-
veroprega), kada je đakovačkom četveropregu
dodijeljena posebna nagrada. Već sljedeće godi-
ne đakovački su lipicanci ponijeli prvu evropsku
nagradu. Nastupi četveroprega u Aachenu nizali
su se sve do 1965. godine, a njegovi su nastupi
bili zapaženi i kasnije na brojnim međunarodnim,
evropskim i svjetskim nastupima i prvenstvima.
Tako 1970. godine u Luzernu (Švicarska), 1971.
godine u Budimpešti (Mađarska), 1972. godi-
ne u Münsteru (SR Njemačka), 1972. godine u
Münchenu (SR Njemačka, Olimpijske igre), 1972.
godine u Windsoru (Vel. Britanija), 1972. godi-
ne u Nagyvazsanyu (Mađarska), 1973. godine u
Windsoru (Vel. Britanija), 1974. godine u Züric-

hu (Švicarska), 1976. godine u Apeldoornu (Nizozemska), 1977. godine u Donauschigenu (SR Njemačka), 1979. godine u Argentanu (Francuska), 1981. godine u Zugu (Švicarska), 1962. godine u Apeldoornu (Nizozemska) i dr.

Zapaženi su bili i nastupi dvoprega 1979. godine u Beču (Austrija), 1982. godine u Kecelu (Mađarska), 1962. godine u Rimu (Italija), 1963. godine u Ebreichsdörfu (Austrija), 1983. godine u Rimu (Italija) i dr.

Počevši od 1967. godine sve do danas gizdavi lipicanci (četveropreg i svatovske zaprege udruge) sudjeluju i u manifestacijama "Đakovačkih vezova", a od 1971. godine Centar u okviru "Đakovačkih vezova" organizira konjičke priredbe u preskakanju prepona, uz sudjelovanje i stranih ekipa. Danas ova konjička priredba u Đakovu uz „Sinjsku alku“ i "Ljubičevske konjičke Igre", spada među tri najveće i najpoznatije godišnje konjičke priredbe u zemlji.

U analima Centra posebno mjesto zauzimaju sljedeći događaji:

1955. godine Zemaljska pastuharna Đakovo poklanja predsjedniku Titu dva lipicanska pastuha, a 1977. godine Centar uz pokroviteljstvo predsjednika Tita proslavlja 470-godišnjicu svoga postojanja i rada.

1962. godine 43 lipicanca iz Đakova, zajedno s konjima iz naših Lipica i nekih drugih evropskih lipicanskih uzgojnih centara, sudjeluju u okolici Beča u snimanju velikog američkog filma „Čudo bijelih pastuha“ čuvenog režisera Wolta Disneya.

1972. godine engleska kraljica Elizabeta II. prigodom državničkog posjeta Jugoslaviji, dolazi i u Đakovo samo se željom da bi razgledala pastuharnu i ergelu Đakovo Ivandvor.

Drugi aspekt rada i djelovanja dr. Zvonimira Benčevića u Đakovu kojim nas je kako je u početku naglašeno također posebno zadužio je njegov društveni rad, posebice kao inicijatora osnivanja manifestacije "Đakovački vezovi" smotre folkloru naroda i narodnosti Slavonije i Baranje, kojom se naše Đakovo afirmiralo i kao stjecište specifičnog kulturnog događaja, u sklopu ljetnih kulturnih manifestacija u našoj zemlji.

Iako prvih dana boravka u Đakovu prvenstveno zaokupljen postovima na utemeljenju i razvoju Centra za selekciju konja, nije zanemarivao svoj društveni angažman, a to se očitavalo kroz ostvarivanje vrlo dobre suradnje s organima vlasti i drugim društveno-političkim strukturama, i u užim lokalnim i širim okvirima, kao i kroz su-

djelovanje Centra sa svojim lipicancima u svim relevantnim privrednim i društvenim akcijama i manifestacijama toga vremena. Kasnijih godina će naći više vremena i za druge oblike uključivanja u društveni i kulturni život đakovačke sredine, pa tako i na turističkom polju. Na čelo Turističkog društva dolazi 1965. godine, na osnivačkoj skupštini od 5. kolovoza to godine, kojom je nanovo pokrenut do tada već posve zamrli rad Društva osnovanog 4. veljače 1962. godine dr. Benčević je tom prilikom bio zapravo inicijator ponovnog oživljavanja rada Turističkog društva u Đakovu, a koliko je ta njegova inicijativa bila ozbiljna, i kasnije angažman u radu Društva velik dokazuje vrlo dobro osnivanje prvog Turist-biroa u Đakovu, već 1. rujna 1965. godine, kao i niz drugih aktivnosti — uvođenje boravišne takse, turistička propaganda, registracija, prenočišta i poticanje otvaranja novih. organizacija vodičke službe i drugo — usmjerenih na unapređivanje turizma na području općine, već u prvim godinama rada Društva. A onda je uslijedila 1967. godina — godina koja je od strane Generalno skupštine Organizacije ujedinjenih nacija, na njenom XX. zasjedanju, proglašena GODINOM MEĐUNARODNOG TURIZMA pod geslom „Turizam — pasoš mira“. Bila je to ustvari pomno i dugoročno smišljena mirovna akcija Organizacije ujedinjenih naroda, uobličena u ideji da se putem razvoja svjetskog turizma djeluje na smanjivanje tadašnje zategnute političke situacije u svijetu i postupno stvaranje sve pozitivnijih odnosa među zemljama i narodima svijeta. Među glavnim pokretačima ove ideje u Generalnoj skupštini UN bila je i naša zemlja. pa je ta 1967. godina praktički i godina stvaranja našeg turizma prema svijetu, odnosno početak izgradnje otvorenosti naše zemlje prema svijetu koju danas imamo.

U sklopu prihvaćanja ove ideje u našoj zemlji, o 1967. godini kao godini međunarodnog turizma, krenule su tada i sugestije turističkim društvima diljem zemlje, pa tako i Turističkog saveza SR Hrvatske i Turističkog saveza Slavonije kako bi tu godinu turistička društva trebala adekvatno obilježiti određenim specifičnim aktivnostima. Naglašavalo se pritom da se ta sugestija ne odnosi samo na primorske i drugo već afirmirane turističke centre, nego i na kontinentalno krajeve i mjesta, a zbog prisutnosti i tranzitnog turizma kako će u odaslanom pismu rečeno.

Ova inicijativa turističkih saveza Hrvatske i Slavonije, izgleda, bila je sasvim dovoljna dr. Benčeviću da pokrene pravu ideju. Kao čovjek širokog

obrazovanja i kulture, europskih horizonata, a istodobno bliskog svom narodu, dobrom poznavao i poštovatelju bogate folklorne baštine naroda i narodnosti svoje Slavonije, nije mu bilo odviše teško odlučiti se — bit će to velika folklorna manifestacija i tako je posijano sjeme budućih "Đakovačkih vezova". Tu svoju ideju, u glavnim crtama već osmišljenu koncepciju priredbe, izložio je na proširenoj sjednici Društva 3. veljače 1967. godine, kojoj su uz članove Upravnog odbora Društva prisustvovali i predstavnici svih tadašnjih društvenih i društveno-političkih struktura grada i općine. Obrazloživši prisutnima uvodne intencije i smisao obilježavanja Međunarodne godine turizma, predložio je priredbu u trajanju od dva dana (subota i nedjelja) u kojoj su kao što je to ostalo i do danas samo kroz iskustvo obogaćene i nešto drukčije iskomponirane, dominirale priredbe: svečana povorka, smotra izvornog folklora, revija najljepših nošnji i revija svatovskih zaprega, što samo potvrđuje naprijed istaknutu tvrdnju o njegovom velikom poznavanju folklorne baštine ovoga kraja.

Malo bi bilo sada reći kako je ta inicijativa dr. Benčevića na tom sastanku bila jednoglasno prihvaćena, i tako su onda nastali prvi "Đakovački vezovi", održani 2. i 3. srpnja 1967. godine. Trebalo bi reći, oduševljeno je prihvaćena, čak začuđujuće oduševljeno i izazvala je kod prisutnih pravi vatromet sugestija i novih ideja, sve do samog naziva priredbe: „Đakovački vezovi“. A to i takvo raspoloženje prenosilo se kasnije, kroz brojne daljnje sastanke i proširivanje baze organizatora, na čitavu javnost grada. Zato se može slobodno reći, pa zvučalo to malo i previše slikovito — da je čitav ovaj grad stvorio "Đakovačke vezove"! I da su ti prvi „Đakovački vezovi“ iz 1967. godine, zato i mogli biti tako uspješni. Iako organizirani samo za tu godinu Međunarodnu godinu turizma, zbog te svoje izvanredne uspješnosti uzrokovali su i potakli njihovo daljnje održavanje, eto sve do današnjih dana. A tako će, vjerujemo, biti i nadalje — sve dok Đakovo i građani ovoga grada budu to htjeli, dok budu imali ljubavi za svoje "Vezove".

No, vratimo se dr. Benčeviću. Bilo kako bilo, ideja i inicijativa oko osnivanja "Đakovačkih vezova" bila je njegova. Ideja, naoko jednostavna, ali sjetimo se da su i najveće ideje i svi veliki pronalasci u znanosti bili u suštini jednostavni. Jednostavni kada ih upoznamo, ali je bilo teško do njih doći. Rađaju se samo kao posljedica širokog znanja, kao rezultat velikog i dubokog spoznavanja određenog problema. A za dr. Benčevića možemo reći da je imao tu širinu. Ne samo da smisli tu ideju, nego i da tako širok krug ljudi, čitav ovaj naš grad, okupi oko njene realizacije.

Ono što čovjeka u cijelom tom slučaju istovremeno i zadivljuje i začuđuje jest, pored svega ostaloga, i činjenica da on ovu manifestaciju pokreće u 75-toj godini svoga života i stoji joj na čelu još pet godina, dakle do 80-te godine.

Ostavljajući svoje Đakovo, jer nije se ustručavao deklarirati kao Đakovčanin dok je u njemu živio, dr. Benčević je u svom rodnom Slavonskom Brodu poživio u mirovini do prošle 1988. godine, umrijevši 9. kolovoza u 96-toj godini života.

Za plodan i uspješan rad — iznimni doprinos ovoj našoj sredini na privrednom, turističkom i kulturnom polju — Đakovo mu se odužilo još za života:

Proglašenjem za doživotnog počasnog predsjednika "Đakovačkih vezova", zajedničkom odlukom Upravnog odbora Turističkog društva Đakovo i Predsjedništva "Đakovačkih vezova". 24. lipnja 1971. godine i

Proglašenjem za počasnog građanina grada Đakova, odlukom Skupštine općine Đakovo, 28. veljače 1974. godine.

Tijekom svoga bogatog i plodnog života i rada, dr. Zvonimir Benčević je primio još niz drugih odlikovanja i priznanja, među kojima i Orden rada sa zlatnim vijencem predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita, Diplomom sa srebrnom plaketom Saveza veterinarara SR Hrvatske, Novembarsku nagradu Skupštine općine Đakovo i mnoga druga, a mnogo mu je značilo, kako je često znao isticati, što ga je i Predsjednik Tito u više navrata znao pozivati za savjet kao istaknutog konjogojskog stručnjaka.

Oj Đakovo srce Slavonije u tebi je živit najmilije

U SUSRET PEDESETOJ SMOTRI FOLKLORA SLAVONIJE I BARANJE ĐAKOVAČKI VEZOVI

Branka Uzelac

Odluka o pokretanju priredbe koja će se nazvati *Đakovački vezovi*, donesena je na proširenoj sjednici Upravnog odbora Turističkog društva održanoj 3. veljače 1967. godine prema ideji i inicijativi dr. Zvonka Benčevića, direktora centra za selekciju konja u Đakovu i predsjednika Turističkog društva Đakovo. Članovi Turističkoga društva prihvatili su ideju da Đakovo pripremi turističko-kulturnu manifestaciju s naglašenim folklornim sadržajem koja bi bila nov doprinos Međunarodnoj godini turizma i ljetnoj turističkoj sezoni 1967. godine.

Prvi *Đakovački vezovi* su održani 2. i 3. srpnja 1967. godine. Prvog dana, u subotu, u prijedopodnevnom satima održana je smotra folklornih skupina iz cijele Slavonije, revija narodnih nošnji te izbor najljepše nošnje. Drugog dana, u nedjelju prijedopodne, održana je smotra svatovskih zaprega, kao uspomena na svatovske običaje Đakovštine uz izbor i nagrađivanje najljepše zaprege. Poslijepodne je organiziran izbor najljepše djevojke u narodnoj nošnji. Smotra je od samog početka imala regionalni karakter. Naziv *Đakovački vezovi* - Svečane narodne igre Slavonije - proširen je kasnije u Svečane narodne igre

Slavonije i Baranje u službenim prospektima tek 1970. godine, a od 1972. godine manifestacija nosi naziv *Đakovački vezovi*- Smotra folklor Slavonije i Baranje. Baranjski su na prijedlog etnologinje Zdenke Lechner sudjelovali na *Đakovačkim vezovima* već od 1968. godine. Dugu tradiciju održavanja *Đakovački vezovi* zahvaljuju nepostojanju slične manifestacije u Slavoniji i Baranji, koncepciji i opredjeljenju za prezentaciju izvorne folklorne baštine, kao i nazivu koji je sadržavao snažnu motivaciju da građani Đakova i stanovnici Đakovštine "od prve" prigrle tu manifestaciju i podrže ju svim srcem kao svoju. Scenska slika za solo pjevače, pjevački zbor i tamburaški orkestar pod nazivom *Đakovo je srce Slavonije* zajedničko je umjetničko djelo, autora književnika dr. Pavla Blažeka i kompozitor Julija Njikoša. Veći dio manifestacije i svečani program sa završnom scenom slikom održani su na pozornici u perivoju biskupskoga dvora zvanom Veliki park. Veliki i neočekivani uspjeh prve manifestacije pridonio je pretvaranju manifestacije *Đakovački vezovi* u tradicionalnu. U organizaciji je tada sudjelovalo oko 150 suradnika. Među osnivačima *Đakovačkih vezova* značajan su doprinos dali djelatnici Muzeja Đakovštine Franjo Čordašić direktor Muzeja i Branka Raunnig, arheolog. Stručni rad manifestacije prati stručni savjet prvih godina sastavljen od uglednih kulturnih djelatnika poput Zdenke Lechner i uglednoga etnologa dr. Milovana Gavazzija, etnomuzikologa i glazbenika Zvonimira Ljevakovića, kompozitora Julija Njikoša i Bože Potočnika, te slikara i povjesničara umjetnosti Matka Peića, i drugih.

Vjerovati je da nema đakovačke obitelji iz koje bar jedan ili više članova nije na neki način kroz sve ove godine bio uključen u *Vezove*, kako Đakovčani od milja zovu ovu manifestaciju.

Đakovački vezovi razvili su i izdavačku djelatnost. Od početka svoga postojanja izdaje se prigodni prospekt kojim se najavljuje manifestacija i program. Od 1970. godine započinje se s izdavanjem i prigodne revije s vrijednim člancima s područja slavonske i baranjske etnologije, povijesti, arheologije, gospodarstva, poljoprivrede, književnosti i umjetnosti. U povodu 10. jubilarnih *Đakovačkih vezova* izašao je prvi *Zbornik Đakovštine* u suradnji s JAZU, sadašnjom HAZU iz Zagreba. A godine 1986. tiskana je monografija *Đakovačkih vezova*.

ALAJ VOLIM IĆI NA VEZOVE U ĐAKOVO KAD ME DIKA ZOVE

Glavni sadržaj smotre čine:

Svečana povorka svih sudjelujućih folklornih skupina odjevenih u narodne nošnje svoga mjesta. Putem prikazuju djelić svoga programa kroz pjesmu, ples ili neki tradicijski običaj.

Bogato ukrašene svatovske zaprege s konjima lipicancima i natjecanje za najbolje lipicansko grlo i najbolje tradicijski uređenu zapregu.

Izbor djevojke i snaše u najljepšoj narodnoj nošnji sastavni je dio *Vezova* od početka, od 1967. godine na prijedlog etnologinje Zdenke Lechner. Pri izboru glavni je kriterij poznavanje nošnje i tradicijske kulture mjesta iz kojeg je natjecateljica. Prvih deset godina Zdenka Lechner je jedina stručna osoba u ocjenjivačkoj komisiji, a od 1976. godine pomažu joj kolegice i kolege etnolozi: Nada Majanović iz Zagreba, Ivana Jurković iz Našica, Zvonimir Toldi iz Sl. Broda, Ivica Šestan iz Đakova.

Od 1969. godine izlozi đakovačkih trgovina prigodno se uređuju uoči manifestacije i postaju etnografske izložbe u malom.

Program koji se sastoji u izvođenju pjesama, plesova, običaja i igara u izvođenju članova izvornih skupina i kulturno umjetničkih društava na pozornici u parku.

Prateći kulturni sadržaji su: etnografske izložbe u Muzeju Đakovštine, koncerti sakralne glazbe u katedrali, izložba i degustacija vina Slavonije i Baranje.

Koncerti poznatih i priznatih estradnih pjevača na pozornici u parku Vera Svoboda, Đani Šegina, Krunoslav Slabinac, Slavonsko tamburaško društvo „Pajo Kolarić“ iz Osijeka.

Đakovački vezovi su do danas zadržali svoju osnovnu koncepciju, a program se stalno dopunjava i postaje sve raznovrsniji. Najveća novost 31. Đakovačkih vezova je nova zamisao svečanog otvaranja.

Godine 1999., na 31. Đakovačkim vezovima, scenska slika Đakovo je srce Slavonije odlazi u bogatu vezovsku prošlost, a prevladava ideja o novom scenariju otvorenja koji bi se mijenjao svake godine. Cijeli program svečanog otvorenja održao se ispred đakovačke katedrale na Strossmayerovu trgu. I tako već 18 godina svečano otvaranje Đakovačkih vezova održava se ispred đakovačke katedrale i njenom trgu.

Od 2004. godine scenarij za svečano otvorenje Vezova piše Mirko Ćurić, profesor i plodono-

sni književnik iz našeg grada. Otada svake godine uživamo u predstavama otvaranja koje izvode profesionalni glumci Osječkog i Zagrebačkog Hnk-a potpomognuti s brojnim članovima Kulturno-umjetničkih društava Đakova i Đakovštine kao i glumcima amaterima. Profesor Ćurić u svojim scenarijima uvijek polazi od priče legende, običaja vezanih za tradicijski život Đakovštine. Tu su scenariji: Dugo u noć, u bijelu zimsku noć..., Čudesna škrinja, Alaj sam se naigrala kola, Mi idemo, kralju, ljeljo..., Dok je zadružni život cvaao..., Nekad bilo, sad se snilo, Nekopano, nekavano, zlato i još mnogi drugi. Često su kao podloga poslužile stvarne ličnosti iz života (J. J. Strossmayer) ili priče poznatih, ali i manje poznatih hrvatskih pisaca (Nikola Tordinac, Janko Tombor, Luka Botić, Josip Kozarac, A.G. Matoš, Dragutin Tadijanović). Svake godine profesor Ćurić nam otkriva dio naše kulturno-povijesne prošlosti, zaboravljene književnike, običaje i legende.

Đakovački vezovi predstavljaju proizvod koji je doprinos hrvatskom turizmu. Okupljaju poštovatelje izvornoga i folkloru iz istočnoga dijela Hrvatske, zatim s područja Hrvatske, Europe i svijeta. Često se radi o hrvatskoj dijaspori, ali i brojnim posjetiteljima koje zanima tradicijska kultura i konji lipicanci. Od početka manifestacija privlači i turiste, namjernike ili one koji dolaze organizirano u grupama preko turističkih agencija. Đakovački vezovi i danas, nakon 50 godina svoga postojanja, imaju svoje mjesto i ulogu u razvoju kulturnoga turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske.

Svečana otvaranja Đakovačkih vezova

OD „ĐAKOVO JE SRCE SLAVONIJE“ DO ĐAKOVAČKOG VELIKANA STROSSMAYERA

Mirko Knežević

Manifestacija Đakovački vezovi po bogatstvu sadržaja i broju sudionika kao i posjetitelja jedna je od najljepših manifestacija poznata i izvan Lijepe naše. Posebna pozornost se poklanja svečanom otvaranju ove predivne manifestacije, kojim se na osobit način uvode Đakovčani i njihovi gosti u temu koja dominira određene godine Đakovačkim vezovima. Imao sam čast biti nekoliko godina u vrijeme i poslije Domovinskog rata predsjednikom Prvog odjela- Folklornog odjela Đakovačkih vezova i s brojnim članovima brojnih odbora tog odjela i drugih odbora pridonijeti održavanju, uspješno-

sti i ljepoti Vezova. U to vrijeme, sve do 1999. godine, otvaranje Vezova bilo je petkom na ljetnoj pozornici u Strossmayerovom parku Scenskom slikom "Đakovo je srce Slavonije". Ipak malo je poznato da su prvi Vezovi otvoreni 1967., na pozornici koja je bila smještena u tadašnjem rukometnom igralištu Partizana, današnjem Hrvatskom sokolu, a da se tek potom preselila u park. Tako Đakovački vezovi bilježe tri mjesta na kojem su izvođena svečana otvaranja – rukometno igralište Hrvatskog sokola, pozornica u Strossmayerovom parku i đakovačka katedrala.

Vezovska otvaranja su se održavala do 1999. u Strossmayerovom parku. Na slici se vidi nekadašnja pozornica

Kako je nastala scenska slika Đakovo je srce Slavonije

Julije Njikoš u publici Đakovačkih vezova s Zdenkom Lechner

Nakon trećih Đakovačkih vezova održanih 1969. godine uvidjelo se da bi Smotra trebala imati stalni svečani čin otvaranja. Povjerenje da osmisle program dano je hrvatskom književniku dr. Pavlu Blažeku i skladatelju Juliju Njikošu, aktivnim sudionicima Vezova 1968. i 1969. godine. Pavle Blažek napisao je tekst, a Julije Njikoš je to uglazbio. Djelo je nazvano „ĐAKOVO JE SRCE SLAVONIJE - SCENSKA SLIKA ZA SOLO, PJEVAČKI ZBOR, TAMBURAŠKI ORKESTAR I RECITATORE. Prvi puta je izvedena na četvrtim Đakovačkim vezovima 25. srpnja 1970. godine.

U prvom izvođenju Glazbeno scenske slike sudjelovali su: Pjevački zbor Osnovne škole „Vladimir Nazor“ Đakovo pod vodstvom zborovođe Ivanke Milošević, prvakinja slavonske narodne pjesme Vera Svoboda, Tamburaški orkestar RTV Novi Sad i Tamburaški orkestar Narodnog sveučilišta „August Cesarec“ Đakovo, pod vodstvom zborovođe Franje Kosine, recitatori Srednjoškolskog centra „Braća Ribar“ Đakovo pod vodstvom Vere Sokolović, - pod ravnanjem Save Vukosavljeva zborovođe Tamburaškog orkestra RTV Novi Sad. (U to vrijeme je Tamburaški orkestar „Pajo Kolarić iz Osijeka bio na turneji u SAD-u.) Inače svake godine nadalje, osim 1973. (na turneji u inozemstvu), STD „Pajo Kolarić“ sudjelovalo je u izvođenju Scenske slike, a te godine sudjelovao je Tamburaški orkestar „Tamburica“ Zagrebačke pivovare.

1973. godine autori su nešto proširili Scensku sliku, pa je uz solisticu Veru Svobodu uveden muški solist. Bio je to Đani Šegina. Uz postojeće dionice za recitatore uvedena je i dionica za spikera Radio Zagreba Ljubu Jelčića, a uvedena je i jedna dječja folklorna skupina.

Smetala im himna Lijepa naša domovino, često govoreno Lijepa naša

U Scenskoj slici pjesmom i recitalom govori se o ljepoti Slavonije, ljepoti zavičaja, o velikim ljudima koje je rodila Slavonije, o vedrim mladim ljudima raspoloženim za pjesmu, kolo, poskočice i tamburicu, o konjima lipicancima, o seoskim sokacima i ašikovanju, o radovima u polju i običajima, o ljepoti polja, livada, voćnjaka te beskrajnih šuma. Iz svega toga na kraju se iznjedrila i zaorila Lijepa naša koja također govori o ljepotama naše domovine.

Nekim „drugovima“ u to vrijeme takva Scenska slika i završetak s pjevanjem Lijepe naše nije odgovarao. (Mnogo puta sam čuo da su autori Scenske slike dogovorom baš namjerno stavili Lijepu našu da zaori na kraju, iznjedrena iz dionica Slike, da se ne pjeva na početku iza himne Hej Slaveni, da ne bude druga po redu.)

Mijo Živković, dugogodišnji sudac i predsjednik suda u Đakovu, sudionik organizacije brojnih Vezova i višegodišnji predsjednik Prvog odjela Vezova i zadužen za Scensku sliku, napisao je: „Došao tako na Vezove jedan drug i bio sam zadužen da tom drugu pravim društvo tj. da mu budem domaćin. Sjeli smo u gledalište. Izvedena je himna bivše države „Hej Slaveni“ i odmah se nastavilo sa izvođenjem Scenske slike „Đakovo je srce Slavonije“. U vrijeme izvođenja Scenske slike taj mi je drug pričao kako je on Slavonac, prvoborac, da je član CK KPJ-e, da je jedno vrijeme živio u Beogradu, a onda se interesirao i za organizaciju Vezova, prijevoz, prehranu, smještaj. Kada je Scenska slika završila Lijepom našom upitao je: „Zašto se Lepa naša ne peva odmah iza Hej Slaveni, nego tek sada?“ Odgovorio sam mu da se u Scenskoj slici pjesmom i recitalom govori o ljepotama Slavonije kao što se u Lijepoj našoj govori o ljepoti Hrvatske i da je Scenska slika zapravo uvod u Lijepu našu.

Nakon tog događanja 1979. godine nastaje nova varijanta glazbeno-scenske slike pod nazivom „Od prošlosti do sadašnjosti, rođena pod

političkim pritiskom. Prvoj se Slici zamjeralo što završava hrvatskom himnom Lijepa naša i što u recitatorskim dionicama nema tekstova iz NOB-e i socijalističke izgradnje. Ti su zahtjevi uneseni u staru sliku tako da je ona nešto reducirana, a uvedeni su tekstovi i pjesme iz NOB- e i ondašnje suvremene poezije. Glazbu je opet skladao Julije Njikoš, a tekstove izabrao Ljubo Jelčić. Postava je ostala ista kao u staroj slici. Nova scenska slika kratko je trajala i završila kao što završavaju za vremena svi pritisci. Scenska slika „Đakovo je srce Slavonije“, prema pisanju jednog od osnivača Vezova Ivana Pavića vratila se na staro 1986. godine kada je proslavljena 20. obljetnica Vezova.

Zadnje izvođenje Scenske slike subotom i u Strossmayerovom parku bilo je 1998. godine, a izvođači su bili STD „Pajo Kolarić“ Osijek, TD „Đakovština“ Đakovo, „Tena“ KUD Đakovo, Gradsko kazalište Centra za kulturu Đakovo uz soliste Veru Svobodu i Josipa Slama i dirigenta Dragutina Stivaničevića. Bio je to dan velike Hrvatske pobjede nad Njemačkom na Svjetskom prvenstvu u Francuskoj, a samo svečano otvaranje pretio je relativno malen broj gledatelja.

Otvorenje Vezova pred Strossmayerovom katedralom od 1999.

Organizacijski odbor Đakovačkih vezova na čelu s predsjednikom Darkom Vrtarićem, i direktorom Turističke zajednice Grada Đakova

Zvonkom Vugrinovićem, realizirao je ideju da se svečano otvaranje Đakovačkih vezova upriliči petkom ispred katedrale, da se svake godine radi novi program otvorenja s ciljem da se da drugačije autorsko viđenje slavonske i hrvatske tradicije i njenog odnosa prema suvremenosti. Tako je te 1999. godine izveden program „Mila kuda si nam ravna“, po scenariju đakovačke novinarkice i voditeljice Zdravke Dean. U tom prvom, povijesnom nastupu ispred katedrale nastupili su: Veliki Tamburaški orkestar STD „Pajo Kolarić“ iz Osijeka, i Ženska vokalna skupina „Šokadija“ pod ravnanjem DRAGUTINA STIVANIČEVIĆA, vokalni solisti KRUNOSLAV SLABINAC, ŠIMA JOVANOVAČA, JOSIP SLAM, MATO PAVIĆ i ŽELJKO VITOVSKI, tamburaški sastavi SLAVONSKE LOLE, ZVONA i DIKE,

Folklorni ansambli LADO iz Zagreba, TENA iz Đakova, ŽELJEZNIČAR iz Osijeka i „BRAĆA BANAS“ iz Josipovca, Vokalne skupine LIPA iz Vinokovca i TENA iz Đakova, glumci HNK iz Osijeka ANITA SCHMIDT i DAVOR PANIĆ, a voditelji su bili ZDRAVKA DEAN i BRANKO UVODIĆ. Program je uredio BRANKO UVODIĆ, a režirao ZDRAVKO BILANDŽIJA.

Zdravka Dean je napisala scenarij svečanog otvaranja i naredne 2000. godine.

Svečana otvaranja 2001., 2002. i 2003. potpisuje poznati đakovački glazbenik i voditelj TS Zvona Tomislav Nemet, a uglavnom je realiziran đakovačkim snagama. Ova otvaranja su bila mozaik sastavljen od prigodnih tekstova o Đakovu i Slavoniji te glazbenih brojeva i nastupa KUD-

KUD Tena redovito nastupa u programima svečanih otvaranja

ova, tamburaških sastava i solista. Primjerice 2002. Program je nazvan „SLAVONIJO, ZEMLJO PLEMENITA“, scenarij je napisao Tomislav Nemet. Suradnik je bio Mirko Ćurić. Sudjelovali su Tam-

Miroslav Čabraja i Darko Milas

buraški orkestar DVU-ENERGA ĐAKOVO, tamburaški sastavi Slavonija bend, Dyaco i Zvona, vokalne skupine KUD-a „Tena“ iz Đakova i M.V.S. „Babogreci“ iz Babine Grede, vokalni solisti Vera Svoboda, Boris Ćiro Gašparac i Sanja Živković. Voditelji su bili Marija Alduk i Marko Slobodanac, a glavni urednik Zvonko Vugrinović

Scenske igre na svečanim otvaranjima od 2004.

Od 2004. Napravljen je novi zaokret u programu svečanog otvaranja Đakovačkih vezova. Odlukom Organizacijskog odbora na čelu s gradonačelnikom Zoranom Vinkovićem svečana otvaranja od 2004., do danas, rade se po scenarijima Đakovčanina, prof. Mirka Ćurića, književnika i predsjednika Društva hrvatskih književnika, Ogranak Osijek. Ova odluka se pokazala poticajnom i dala je novi zamah Đakovačkim vezovima

Kićo Slabinac je jedan od zaštitnih znakova vezovskih programa

jer se od 2004. Prema temi svečanog otvaranja oblikuju i ostali sadržaji Vezova, od uređenja izloga do dizajna plakata i tiskovina. Također, iz godine u godinu povećava se gledanost svečanog otvaranja tako da je prostrani trg ispred katedrale koji zauzima oko 8000 četvornih metara doslovce u potpunosti ispunjen ljudima, a broj im se kreće u tisućama. Program svečanog otvaranja u pravilu prenosi Hrvatski radio, snimaju lokalne televizije, a posljednjih godina se konačno uključila Hrvatska televizija. Ove godine bit će održan izravan prijenos otvaranja 50. Đakovačkih vezova.

U ovim se svečanim otvaranjima prikazuje sadašnjost i prošlost Đakovštine i Slavonije kroz pomno odabrane književne tekstove đakovačkih i slavonskih autora: Nikole i Jurja Tordinca, Josipa Kozarca, Janka Tombora, Luke Botića, Pavla Matijevića, Josipa Jurja Strossmayera, Miroslava

Tanja Zubković Bertok i Vjeko Janković

Slavka Mađera, Matka Peića, Vlaste Markasović i drugih. Oživljene su legende iz života Đakova kao što su Pavićanske tri kapije, legenda o ljeljama, legenda o pronalasku modela za Madonu u đakovačkoj katedrali... Inscenirani su brojni običaji poput berbe grožđa, žetve žita, inscenirana je bitka kod Gorjana, ali i bitka za oslobođenje Đakova – Đakovački spasovdan. Pred nama su se pokazali mnogi književni likovi, ali i stvarni likovi poput samog biskupa Strossmayera koji je u izvedbi Darka Milasa prošle godine „izišao“ iz katedrale i progovorio svoje čuvene govore i izrekao svoje i danas aktualne misli. Sve to je popraćeno nastupima KUD-ova, glazbenih sastava i solista, konjanicima i lipicancima, kočijama Državne ergele lipicanaca i brojnim drugim sudionicima koje je teško nabrojiti jer zaslužuju već tekst i pomno istraživanje kako se ne bi koga propustilo. U

Završna pjesma svih sudionika svečanog otvaranja 49. Đakovačkih vezova

posljednjih dvanaest godina osim scenarija Mirka Čurića i gradonačelnika Vinkovića koji je otvorio Vezove s ovim scenskim igrama, kontinuitet ima Darko Milas kao redatelj i glavni glumac svih ovih otvaranja, a od ostalih glumaca – Vjeko Janković i Sandra Lončarić Tankosić. Osim njih kao stalne glumce (s pokojim izostankom) možemo spomenuti Miroslava Čabraju, Milu Ognjenovića, Anitu Schmidt i Tanju Zubković Bertok.

Još su, u više ili manje izvedbi, glumili Ivica Lučić, Davor Panić, Vlasta Ramljak, Nela Kočiš, Aljoša Čepel, Katarina Baban, Ivan Čaćić, Matea Grabić, Ivana Kundert, Jasna Odorčić.

Od đakovačkih glumačkih snaga najviše je nastupa imao Jasenko Ivenatić, Mato Ručević, Drago Kakaš, Slavko Troha i Mijo Markotić. Pojedine

uloge su odglumili članovi sastava Bećarine, članovi i članice KUD-a Tena itd.

Glazbeni urednici u ovih dvanaest izdanja bili su Tomislav Nemet, Jasenko Ivenatić i Tomislav Radičević.

Nazivi scenarija su sljedeći: 2004. „Pavićanske tri kapije“, 2005. „Dugo u noć, u zimsku bijelu noć“, 2006. „Konji bili, konji vrani“, 2007. „Mi idemo, kralju, Ljeljo,“, 2008. „Alaj sam se naigrala kola“, 2009. „Dlanovi moji, puni zlatnog zrnja“, 2010. „Dok je zadružni život cvao“, 2011. „Nekopano, nekovano blago“, 2012. „Oj Đakovo, Šokadijo stara, tebe diči tvoja katedrala“, 2013. „Divna Marija žito požela, žito požela, tri vijenca splela...“, 2014. „Nekad bilo, sad se snilo“ i 2015. „Čudesna škrinja“.

Godine prolaze, ljepota Vezova ostaje.

Svake godine se u sklopu otvaranja pokazuje nešto vrijedno iz narodne baštine. Tako je 2013. pokazano kako se nekada želo žito

Prvaci HNK Osijek Vjeko Janković i Sandra Lončarić-Tankosić

Osim seoskog ambijenta prikazano je i građansko Đakovo 19. stoljeća

KUD Tena pleše završno kolo

Glumačka družina u punom sastavu: Mile Ognjenović, Anita Schmit, Tanja Zubković Bertok, Sandra Lončarić Tankosić, Darko Milas i Miroslav Čabraja.

O ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA, PROŠLOSTI I BUDUĆNOSTI HRVATSKE I NJENE KULTURE

Tekst i slike: Božica Zoko

Nedavno rekoh jednoj svojoj prijateljici – Što je to?! Samo jedan naraštaj! A o čemu bje riječ? O rubcima iliti mahramama-maramama. I njena i moja mama su nosile rubce. Maramu. Njena je umrla mladom ženom ali još se sačuvala slika s po bosanski zavezanom maramom. Moja je živjela devedeset i na smrtnoj postelji nije se odvajala od rubca. Čemu čuđenje i zgražanje nad bliskoistočnim pokrivalima za žensku glavu?! To gotovo sve nošnje u našem podneblju kažu – kad se žena uda – neka pokrije glavu – rubcem, maramom, velom, trakom platna, poculicom, kapicom... svejedno. Samo jedan naraštaj prije moga i njezina – žene su se obvezatno pokrivala. U nekim kršćanskim zemljama – i katoličkim i pravoslavnim – sačuvalo se običaj da se barem u crkvi pokriju. I pred papom se ženi pristoji pokriti se. Ako ćemo pravo sva su ta pokrivala – lijepa! Kudikamo ljepša od naših današnjih frizura i slamanate kose. U Gradištu se za one žene koje skinu narodnu nošnju govorilo da su u – civilu. Presvukle se, civilnost dolazi od civis, civitas – grad, građanin, ali podrazumijeva i nešto drugo – da su naše nošnje bile neka vrsta bojne odjeće – ako je život bojna i mi jesmo svi bojnici i bojovnici. Ako je život vojna, vojnici smo. Ako je borba, borci smo. Ako je fajt, onda smo fajteri – samo što mene ta riječ vuče na – *fajtinu*. Plijesan i zapuštenost. Da, i takvi smo često – još su nam *baščine zapušćene* i iz dana u dan se *zapuščaju*. Doći će tko će je znati cijeniti. Ne treba ni sumnjati. Možda se na tome potajno i radi – Hrvatska bez Hrvata! Opstanak je prečesto u našem slučaju bio puka samoobrana, zato smo svi koji još jesmo ovdje svi odreda – branitelji. Dubravko Horvatić je svojedobno stalno isticao pogubnu prisutnost herostratstva u hrvatskoj javnosti i narodnom životu i običajima tko zna otkada. Hero-

strat je bio stari Grk koji se, eto, ničim nije mogao pohvaliti i osvjetlati svoje ime kakvim djelom za buduće naraštaje oplemenivši i svoje suvremenike ujedno. Onda je odlučio sažgati jedan hram *...prekrasni Artemidin hram u Efezu da bi se bilo čime proslavio i ovjekovječio svoje ime...* Tako je njegovo ime preneseno do današnjice – u značenju – *...častoljubiv čovjek koji želi steći slavu bilo na koji način, makar i zločinom – Herostratova slava – rđava slava, slava rušioca; herostratski čin – slijepo uništavanje zbog častohleplja* – piše Bratoljub Klaić. Možemo se složiti s Dubravkom Horvatićem i dati mu za pravo – i možda u svima nama ima tog častohleplja ili ako ne toga možda još onog praindoeuropskog rušilačkog nagona poznatog pod Šivinim imenom, svega ima u nama pa možda i toga, ali mi danas zaista više ne znamo razložno i smisljeno sebi objasniti s kojim ciljem se vrši i za čiju slavu ovo nesmiljeno (samo?)uništavanje koje je na djelu. Od Herostratove slave ostat će samo stratište i stračeno vrijeme koje dobismo na dar? Tko zna, možda. Tko više računa krvarinu plaćenu za naš današnji život!? Ona valjda ide u rok braniteljske službe. Općeljudsko sredstvo plaćanja za ono što imaš

ili nemaš. Ponekad bude isto jer svejedno plaćaš. Stoga nije lako biti branitelj, lakše je kukati, tužiti i tužakati, jadati se, rugati, izbjegavati sukob i okršaj, ne odupirati se... o čemu god se radi. Neka plačljiva *ahimsa* je na djelu? Posipanje pepelom kojeg nema više dostatno? Da! Da nije dobro, bilo bi zlo! Neka vrsta ratovanja i mirenja taj naš put kroz stoljeća i tisućljeća. Mi ratnici, mi mirotvorci, mi u ratu, mi u miru – došlo doba da propada i selo i običaj? Mijenjaju se luži – a hropa na duši se razveže kad nas neka jaka ožeže. Riječ. E da! Tu smo još. I pitamo – zbog čega je TAKO NEMOGUĆE I NEVJEROJATNO da mi danas nosimo marame, da smo pokrivene kao naše matere, babe, bake, tetke, strine, ujne... Zbog čega?! Tko nas je na to obvezao? Tko to kaže? Tko je to naredio?

To nisu pitanja bez odgovora i sve ima svoju povijest. Svaka bolest i svako zdravlje. U svojoj sagi o *svitu koji nestaje* – koja je podijeljena na kratke *kaže* to jest kazivanja i zorne prikaze tog svijeta od kojeg nešto drugo nastaje, reći ćemo mi - Tomislav Žigmanov pod naslovom *Opet su njive kod Sive* piše: *...Uvijek me mama vodila na šišanje prid tavankutsko proštenje da odem dotiran. Obično bude lipo vrime u lipnju- pada ono u nedilju posli Srca Isusova. Sve je okolo zeleno, osim crveni' pupa u žitu, koje je već davno izvlatalo. Sađemo s autobusa, mama samo čuti, ne divani, ne drži čak ni pod ruku, meni žao, i ide naprid, sve grabi, prema svojoj njivi, a ja za njom, jedva je možem sustignit... A još obučena, sićam se ko danas, ko kadgod što su se Bunjevke nosile - od atlaske svile lilava marama na glavi, povezana, dabome, s formom, pa proštenje je, ne, i sukнено ruvo ugasnoplave boje. A najviše sam volio mamu kad je bila u dugačkoj crnoj suknji od paje, pa još poveže pregaču svečanu ispid nje i na kraju od gori metne leveš.*

E mama, mama. Među zadnjima je bila koja se tako nosila. Ako joj kogod pridbacio zbog tog, samo je odmanila glavom i kazla: Ko će nosit ako mi nećemo... I bila je u pravu, no što joj to vridilo, kad se danas više ne nosi. Ne znamo ni mi što sve je sve nosila ta mama Bunjevka, neke su nam riječi nepoznate, i bit će sve više takvih riječi, dok posve ne zamru, ali se živo sjećamo što je naša mama nosila i kako i ključno je pitanje iz tog lijepog kazivanja – Tko će to nositi, ako mi nećemo?! Samo letimičan pogled sa crkvenog kora na naš puk govori o tome. Više ne nosimo svoje nošnje od lana, pamuka i konoplje s naših njiva, od runa naših ovaca, od kostrijeti naših koza. Đakovački

vezovi, Vinkovačke jeseni, Šokačka sijela, Zimska spremanja, Brodsko kolo...danas spašavaju čast, kupe preostali ponos, ali ne mogu prikriti činjenicu da smo – o p u s t j e l i... je, gore svjetla, ali kome? Džaba se troši struja ulične rasvjete. Hoćemo natrag u mrak! Ljepše je bilo u mraku! Bilo nas je više. Više smo se voljeli. Više smo platna otkali, više navezli, više napleli, više sašili, više i bolje slikali...

Nisam nikad bila na *Đakovačkim vezovima*, a *Vinkovačke jeseni* sam kao djevojčice od kojih 16-17 u bijeloj rokovačkoj skutari jednom predvodila i zaigrala kolo s Bosancima u školskom dvorištu neke vinkovačke osnovne škole gdje su se skupine čekale polazak u povorku. Bez ikakve nauke – noge poigrale same. *Šokačka sijela* su za me pak bila prije svega literarna i recitatorska. S dvanaest godina recitirala sam *Herojevu majku* i pobijedila. I Branko Ćopić ne bi prezreo tako, kao kod Roma, mladu majku. A i za Bogorodicu neke tradicije tvrde da je imala – dvanaest kad je po Svetom Duhu začela. Dolazili su književnici. Knjige su se čitale. Koliko-toliko. Nama se čini više, ali to je varka. Uvijek su neki čitali, a neki nisu. I uvijek će tako biti. Za *Đakovačke vezove* bih čula u selu, KUD bi vježbao više, iako mi ostali nismo za to ni znali – nekako se uvijek dogodi da ravnatelj KUDA-a nije dobar s velečasnim tako da ni za kirbaj ni za vrijeme komunjara zabranjene, a sad obnovljene procesije, teškom mukom, ne možeš naći nikoga u narodnoj nošnji. Sve pod silu i silan nagovor. U Gradištu je službovao jedan od naših prvih etnografa, Josip Lovretić. Iza njega i Kazimir Gregić – i još se donedavno spominjalo kako je naređivao curama kako će se spremati i opravit i slijedeću nedjelju ili blagdan, u koju boju i u koju nošnju. Cure su bile u redovima. Prvi red, drugi red, treći red... Lovretić je skupio dosta i crkvenog ruha, ali što nije dalje otišlo vjerujem da je propalo. Ali za

Đakovačke, Vinkovačke... svi su se rado spremali. To je dijelom socijalističko nasljeđe. Zapravo krađa od svetog, jer naše su nošnje i običaji duboko povezane s obredom bile – što poganskim, što kršćanskim. I danas su – svaki put kad gledam prijenos tih događanja i vidim te predivne povorke s različitim skupinama, kako svaka popostaje, zaspjevava, poigrava, tambura, gudi, dipli, gajdaši i praši kandžijom... – meni na um padne rečenica iz Svetog pisma *...Izlazit će narodi pred Gospodinom...* Samo što su onda bili drugovi. Smotre su bile društveno dopušten vid narodnog izivljavanja, što bi rekli stari, danas ta riječ malo pogrdno zvuči. Danas pred katedralom ima i svećenstva i gospode i ja se ufam i tvrdim – da je bolje! Mirko Ćurić za otvorenje uvijek napiše svoje duhovite i tople kratkočinke i dočara nam na nov i mlad način prošastu dobu, Ana Cvenić pak u Vinkovcima uvijek napravi epsku široku sliku te prošlosti. Usporedivši sa starogrčkom tragedijom - kod Ćurića kao u klasično doba sve rješavaju jedandva-tri glumca i njihov međusobni odnos – a kod Ane su već kasna vremena, tu moćniji korovi koji pune pozornicu i daju svemu smisao, a pojedinci gdje gdje iskoče s kakvom upadicom... Sve skupa, vjerojatno dosta skupo, ali i prelijepo... Međutim, teško je reći kakvu korist za narodni život i običaje donose ti naši izlasci, nastupi i povorke – u trenutku kad Austrijanac s deset krava može živjeti, a Hrvat ni sa sto. Naša predsjednica Kolinda Grabar Kitarović – dok je još kao vanjskopolitička pomoćnica ili ministrica, ne sjećam se više, dojila dijete u Europskom parlamentu, svi su je pričekali i poslušali što im ima reći - i govorila je prisutnima kako je u našoj zemlji tradicija malih gospodarstava i kako i ona imaju budućnost – i svi su joj zapljeskali – a gle sada - OKRUPNJAVANJE POSJEDA, a vjerojatno i vlasništva! Mi smo živjeli od jedne krave u štali, možda još i junica koja bi se prodala, u svinjcu nekoliko svinja, možda i krmača koja mi se oprasila, opet prodaš prasce, koji put imasmo koze i jariće, koji put dvije-tri ovce i koje janje – kokoši i pijetlova uvijek – nekad guske, patke, nekad pure, u Bosutu se nekad ulovi štuka, nekad šaran - dva u vr' glave tri jutra, malo šume... Otac još uz to radnik. Kad nemaš što dati svinjama, kuhaš koprive. Bašče! Pune svega! I od svega se hvatalo sjeme. I nije bilo freza. Ašovilo se i kopalo. I nismo nikad bili gladni. Ni željni ničega. Možda trešanja – ali onda se zasađi i cijepi plemkom njih tri i dočekaš svoje trešnje. Ne znam koji nam smisao danas žele prodati, ali ja ga ne mogu prihvatiti. Neprihvatljivo mi je i da sijemo jalovo sjemenje. Koje nakon jednog roda postaje

– isprčavljeno, kržljivo, posve neplodno, štetna tavanuša. Povremeno se može čuti za uzgajivače starih sorti voća, povrća, cvijeća... Ruže što ih je zasađila moja mama sve do jedne mirišu, ali one koje je snaha ne! Niti one u cvjećarnama. Jabuka carevka koju je kalemio mamin stric Marijan iz Bosne i sada je najbolja – i sladi i kisi – i rumena i zelena i žuta ima madeža-pjegica pomalo – ima sve! I još rađa nakon više od pedeset godina! Rat u Iraku, tvrdio je moj pokojni brat Nikola bio je ne zbog Sadamovog nuklearnog oružja jer je i budali bilo jasno da ga nema, nego zbog starog mezopotamskog sjemenja pohranjenog u muzejima. Otpornog, dobrog sjemenja koje je othranilo velike civilizacije i uljudbe. Sad ga pohranjuju blizu Sjevernog pola. Čime će ucjenjivati naše unuke, praunuke – ako ih bude bilo – možda već i djecu – i čime će ih hraniti? Plastičnim kašama, kako je još osamdesetih dao naslutiti jedan ruski film? U emisiji *More* bio je prilog o nekom otoku u zadarskom i biogradskom arhipelagu – Pašmanu, čini mi se. Riječ je bilo o školi – koja se trebala zatvoriti jer je bilo samo šest učenika, što je nedovoljno bilo valjda, ali u zadnji čas doselila je jedna obitelj s troje djece... i škola je spašena. Novinarka se nije tim zadovoljila nego je jednom mirnom, tihom i svakako na svoj način blaženom otočaninu turila mikrofon pod nos i brzo izgovorila jednu te istu rečenicu više puta, valjda da utvrdi gradivo – Još samo devetero djece, još samo devetero djece... što kažete na to? Devetero? – kao začudi se lagano i nježno otočanin, a vjerojatno ih sve zna otkad su se začeli. O lijepo! To je jako lijepo. Zar ćemo plakati?! Učinimo sve da tih devetero budu dobri ljudi. I možda ih uskoro bude deset! – zaključi blago i polako otočanin s nepomučenom vedrinom, ali s pčelinjim žalcem u pripremi. Preskromno, ali dostojanstveno. A novinarka kao popišana, jer se, eto, ne

kuka, ne gloži se, ne oneraspoložuje se, ne svađa se, ne napada se, ne tuži, ne cmizdri, ne kleveće, ne podmeće, ne laže... – nego se tako obično istina kaže. To se kod nas jako teško podnosi.

Na kraju, prebogat je i prelijep izlazak naroda pred Gospodinom, cika, vika, igra, pjesma i, što je predivno, opet po našim selima ima konja i sad su i konji ko gospoda, plemeniti ljepotani, naslikala sam ih sigurno sto, više ne vuku i ne oru - okićene zaprege, kola, mladež se sprema i govori o tome što nosi, djevojke i snaše zadižu svilenke i suknje i pokazuju *untorog* – znaju kako se što zove – uvijek bude malo i lascivnosti – molitvenik često u rukama i krunice. Za nastup. Te se sigurno u crkvi ne mole. Sve je to lijepo i simpatično do neke mjere, ali i simptomatično. Pitamo se što je iza te divne glume. I činimo li doista sve? A kad se ugase kamere ili kad pak neprestano rade kao gotovo posvugdje – što se može vidjeti i čuti? Naša takozvana obrazovana mladež sebe dijeli od baštine – baština postaje samo nešto što je - ako! – na platnom spisku nadležnih ministarstava i toj našoj takozvanoj obrazovanoj mladeži oduzima prostor ili je pod zaštitom UNESCO-a. Ne znam što znači ta kratica, ali znam da se tamo dosta sviđaju naše preostale građevine, običaji i navade, hrana i piće. Ako podupiru, svaka čast. Ne razumijem kako se od baštine možeš dijeliti?! Sve je baština, počevši od vlastitog imena. Zar će nam biti kao s onog natpisa sa stećka – *...a se ležit, na zemlji svojoj, na baštini tuždi...* Njemu je to sigurno nešto drugo značilo – a nama znači da ćemo biti, ako nas bude, u svojoj zemlji, ali nećemo baštiniti svoje nego tuđe običaje, tuđi način odijevanja, hranjenja, ponašanja, mišljenja, govorenja, pjevanja, pisanja, disanja... i nije isključeno, da ćemo uskoro morati plaćati i za zrak koji udišemo ovdje. Ali, dok još ne naplaćuju i dok smo još u u ovom jeziku – dišimo i udišimo

predivni i čisti zrak hrvatski – to je za početak dosta, založimo nešto iz naših bašča, popijmo iz naših vinograda i voćnjaka i preostalih bunara, a i vodovodne su nam vode dosta dobre – odjednimo se najbolje što možemo, tko ima nošnju, neka se sprema, na čast mu jer- njemu i njegovima prije i poslije njega – i neka ide na *Đakovačke vezove* dokle god može, na sve *Vinkovačke jeseni*, na *Šokačka sijela*... bili KUD-ovi zvani ili ne – neka i u publici bude odjevenih i spremljenih – spremajte se dokle god možete i koristite svaku zgodu - ta mi svi spram vas izgledamo kao da smo u krpama i prnjama, cunjama i canjkima, štracama i dronjcima...jadno! Stoga obradujte nam oči – kad god možete – ja mislim da bi i Bogu bilo milo i ljudima drago vidjeti vas što češće – u crkvi, na tržnici, u polju, na ulici svoga sela, a ne samo na dalekovidnici - takve kakvi jeste ili barem bjesto – i svi skupa bjesmo! Recimo na svjetskoj izložbi nošnji u Japanu pobijedila je hrvatska nošnja iz okolice Banje Luke – gdje više uopće nema – Hrvata – niti itko to nošnju nosi. I koliko takvih ispražnjenih okolica bajnih luka u Bosni i Hercegovini, u Hrvatskoj ima! E, mi strašni smo gubitnici! – rekao je jedan hrvatski mislilac. Na svim poljima. Ma nismo valjda baš toliki! Nije valjda baš sve izgubljeno! Kroz povijest i tuđu vlast i zapovijest nešto smo valjda i stekli, barem neki od nas, ali osim što još moramo naučiti da vladamo sobom i onim što još jest naše – ne smijemo zaboraviti onu – čovjek se uči dok je živ i lud umre! Ufamo se ipak da nećemo umrijeti ljudi od bola kao Katarina Frankopan Zrinska nakon obezglavlivanja Hrvatske – pobrinut će se Bog - evo, prošlo je uskršno vrijeme, i Spasovo je već bilo, sad će Duhovi, pa Tijelovo, Sveti Antun i dva srca, Isusovo i Marijino, koja su najčešće bila po našim starim kućama na zidovima, onda Sveti Petar i Pavao i tad će negdje biti i *Đakovački vezovi*. Ove godine možda ih neću gledati ni na televiziji, otkazala sam pretplatu, ali neka svi znaju da im želim svako dobro, lijepo vrijeme, dobar nastup, a ja, i pokrivene i nepokrivene glave, kako-kada, kakva već moć je vjetra koga! - i dalje ću na sav glas svom dušem i svim srcem što god pjevala – pjevati istodobno u sebi onu uskršnu -

Veselje ti navješćujem puče kršćanski... jer nadvlada naš Spasitelj sile dušmanske - on uskršnu, kako reče veselimo se, aleluja, i radujmo se... - sve dok jednom doista i mi ne uskrsnemo sa svim svojim i sve bude naše. To jest, Božje!

Ja sam još u toj vjeri, ufanju i ljubavi, a vi?

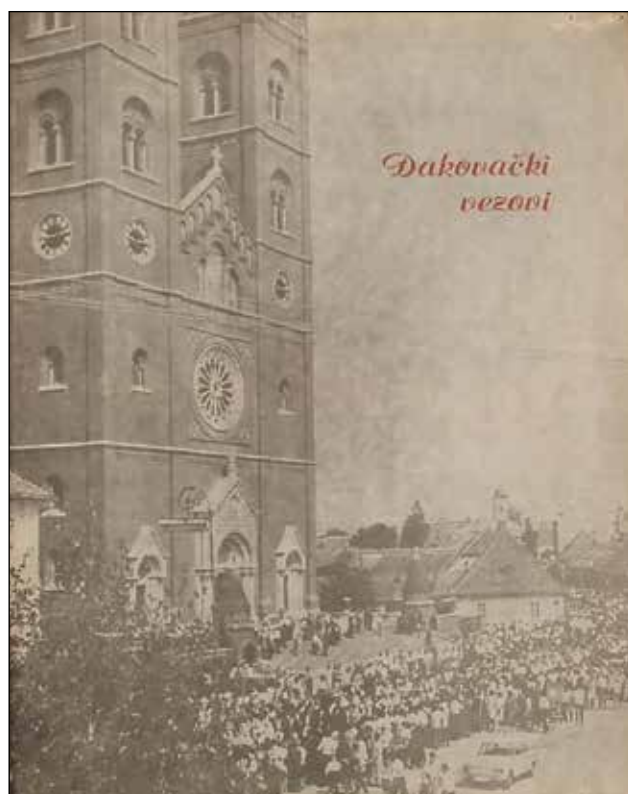
PEDESET GODINA TISKANIH PRATITELJA ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Mirko Ćurić

Đakovački vezovi su manifestacija koja je od samih početaka imala svijest o važnosti bilježenja vlastitog postojanja i svega što se oko manifestacije događa. Najvažniji tiskovni prilog *Đakovačkim vezovima* je svakako *Revija Đakovačkih vezova*, ali osim *Revije* cijeli niz izdanja prati Vezovi. Obavezne su programske knjižice ili letci, česte su popratne knjige, zbirke pjesama, katalozi različitih priredbi i izložbi... O *Vezovima* se vodi fotodokumentacija, video dokumentacija, postoji pismohrana... Tako je od prvih *Vezova*, a slično se nastavlja i ove godine kada u ili oko *Vezova* izlazi cijeli niz izdanja: *Revija Đakovačkih vezova*, *Panorama stiha 50. Đakovačkih vezova*, 18. *Zbornik Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara*, knjige *Novi Perkovci*, *Zapisi iz Đakovštine 2. Kulturna baština paorskih sela u Đakovštini*, program na tri jezika, plakati, pozivnice itd. Iako ovu moju tvrdnju valja uzeti s rezervom, i izvršiti uvid u slične manifestacije *Đakovačkim vezovima*, čini se da je po izdavačkoj djelatnosti đakovačka manifestacija u vrhu ili barem ravnopravna sličnima.

A sve je počelo još 1967. lijepo opremljenom programskom knjižicom na tri jezika (hrvatskom, mađarskom i engleskom) koju neki autori također drže revijom ili barem predrevijom. .

Najvažnija vezovska tiskovina *Revija Đakovačkih vezova* prati Đakovačke vezove od 1970. (*Revija* od 1970. nije izašla jedino ratne 1992.), a ove je godine držite u rukama četrdeset i šesto izdanje. Naša stalna suradnica Jasminka Jurković Petras¹, smatra kako u kontinuitet *Revija* možemo uključiti i četiri programa tiskana u obliku malih knjižica tako da bismo trebali govoriti o pedeset

Prvo izdanje Revije 1970.

godina *Revije*. Ona vrlo argumentirano pojašnjava svoju tezu te tvrdi kako „proučavajući izdane brojeve, nesporazum oko namjene i definiranja publicističke djelatnosti *Revije* zamijenio je drugi: period publiciranja. Naime, relevantna literatura ukazuje na publicističku djelatnost počevši s godinom 1970.“, dok ona smatra da se programske knjižice koje su tiskane od 1967. do 1970. mogu smatrati *Revijama*: „formatom neobične i male (17x24 cm)... sadrže stručne članke istaknutih pojedinaca“². Jasminka Jurković Petras tvrdi kako

1 Jasminka Jurković: Prilog valoriziranju etnoloških tekstova *Revije Đakovačkih vezova* Zbornik Muzeja Đakovštine 7(2005), str. 103-125

2 Isto, str. 107

bi „ozbiljnost u pristupu uređivanja “prigodnih prospekata” mogla zasjeniti neke brojeve Revije nakon 1970. godine. Da su pojedini radovi iz spornih brojeva godina 1967. – 1969. prepoznati kao relevantni ukazuje i njihovo smještanje u tekst *Bibliografija o Đakovu i Đakovštini* autorice Marije Malbaše³. Ista autorica smatra kako “*Đakovački vezovi* (prigodna revija) izlazi od 1967. svake godine”.

Na prvi pogled bilo bi se lako složiti s Jasminkom Jurković Petras s njenim tezama jer su argumenti o ozbiljnosti uređivačke politike programskih knjižica i vrijedni suradnici u njima, vrlo uvjerljivi: „U impresumu ovih “prigodnih prospekata” navedeni su članovi redakcijskoga kolegija (dr. Zvonko Benčević, Ivan Pavić, nastavnik i Milan Rajković, profesor), zatim suradnici (Branka Ravnig, Josip Gabrić, Zdenka Lechner, Mirko Brođanac, dr. Zvonko Benčević, Vesna Buljan, Julije Njikoš, Stjepan Dvoržak, Ivan Germovšek i dr. Ivan Kopic) i lektor (Milan Rajković, profesor). Izdavač ovih publikacija bilo je Turističko društvo Đakovo, a za izdavača potpisan je idejni osnivač cjelokupne manifestacije “*Đakovački vezovi*” dr. Zvonko Benčević⁴.” Autorica sa žaljenjem ustvrđuje kako se u tekstovima koji govore o povijesti *Revije* „negiraju brojevi iz perioda od 1967. do 1970.”

Problem u svezi imenovanja ovih vezovskih *Programa* vezovskom *Revijom* se javlja kada pročitamo što su o *Reviji* u više navrata pisali osnivači vezova i vezovski kroničari u prvim desetljećima ove manifestacije i ove prateće publikacije. Doslovce niti jedan nije nazvao ili smatrao programske knjižice objavljene do 1970. „*Revijom*”, poglavito jer s 1970. usporedno s *Programom* izlazi i prva *Prigodna revija Đakovačkih vezova*, crno bijela, otiskana kompletno na 80-gramskom papiru. Jasminka Jurković Petras ih određuje kao „malu” i „veliku” *Reviju*. U narednim godinama onaj raskošno otiskani *Program* prestaje izlaziti, odnosno “utopio” se u skromniju *Reviju*, koja preuzima format “A-4” – između formata prve *Revije* i *Programa* - s naslovnicom u boji i zadržava ga do danas, a objavljuje se vezovski program koji sadrži samo osnovne programske sadržaje, bez popratnih tekstova. Šteta je što se ranije nije riješilo ovo pitanje, tu mislim na sedamdesete go-

dine prošlog stoljeća, i legitimiralo (ili delegitimiralo) programske knjižice kao „*Revije*”. Danas bi zadiranje u to pitanje značilo mijenjanje prihvaćene vezovske povijesti, odnosno negiranje stavova koje su o Programu i *Reviji* imali dr. Benčević kao utemeljitelj *Vezova*, Stjepan Rechner kao prvi urednik *Revije* i svi drugi članovi vezovskih tijela koji nikada nisu poistovjetili programske knjižice s *Revijom*. Njihove stavove treba uvažiti i razdvojiti ova dva izdanja kako su oni činili.

Programska knjižica 1969.

Vezovi i Revija su jedno tijelo

Prva *Revija Đakovačkih vezova* objavljena je u petak, 25. srpnja 1970. Izdavač je *Komisija za propagandu Odbora za organizaciju igara*. Nakladnici su se imenom mijenjali kroz ove godine, ali zapravo je bilo riječ o promjenama koje nisu bile dubinske, već se ista stvar uglavnom nazivala drugim imenom. Dakle, kao nakladnici u impresumu se nalaze: 1970: *Komisija za propagandu odbora za organizaciju igara*; 1971: *Informativna služba Đakovačkih vezova*; 1972: *Odbor za propagandu putem tiska*; od 1973: *Odbor za publicitet putem vlastitih izdanja*; od 1996: *Turističko društvo Đakovo*; od 1998: *Smotra folkloru Đakovački vezovi*; od god. 34(2003): *Gradsko poglavarstvo Grada Đakova*; od god. 40 ,br. 39(2009): *Grad Đakovo*.

Glavni urednik prve *Revije* bio je Stjepan Rechner, a *Redakcijski kolegij* činili su uz njega Stjepan Centner, Drago Čajkovac, Ivica Ditrih, Ivica Lasić, Eugen Nirjak, Ivica Pavić, Marko Perić, Mišo Rat-

3 Marija Malbaša, *Bibliografija o Đakovu i Đakovštini*, u: *Zbornik Đakovštine 1*, JAZU, Centar za znanstveni rad Vinkovci, Zagreb, 1976., str. 470-473

4 Jasminka Jurković: *Prilog valoriziranju etnoloških tekstova Revije Đakovačkih vezova* *Zbornik Muzeja Đakovštine 7*(2005), str. 107.

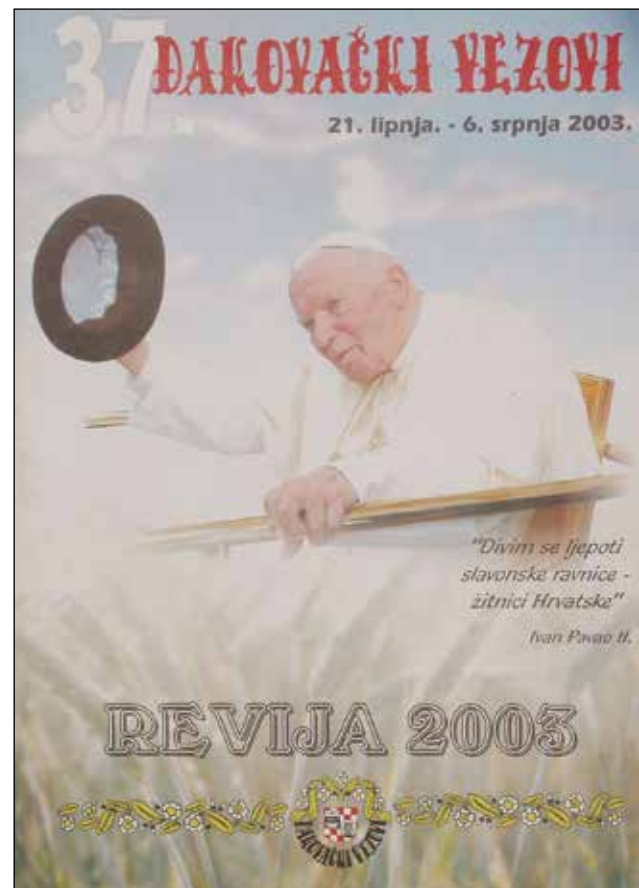
kovčić i Branka Rauning. Na naslovnici je slika *Panorama Đakova za vrijeme vezova*, a na zadnjoj stranici slavonski pejzaž i djevojke u narodnoj nošnji iz Mikanovaca. Autor fotografija je Marko Perić. Revija je otiskana crno-bijelo u Tipografiji Đakovo, a prodavana je po cijeni od tadašnji 5 dinara. Uvodni tekst, a to je ostala tradicija do danas, kada po šesnaesti puta uvodnik piše gradonačelnik Zoran Vinković, napisao je prvi čovjek tadašnje Općine Đakovo, Josip Gabrić, predsjednik Skupštine Općine Đakovo

U 46 (50) godina na stranicama *Revije* objavljeno je oko 5000 stranica teksta, više tisuća fotografija, preslika, raznih ilustracija i reklamnih priloga. Najopsežnija *Revija* u XX. stoljeću je ona iz 1998., koja je bez reklamnog priloga imala oko 170 stranica, a uređivački je potpisuje Željko Lekšić. U posljednjih desetak godina broj stranica u *Reviji* je povećan tako da brojevi sadrže oko ili preko dvjesto stranica s reklamnim prilogom. Naslovnice *Revije* vezane su uz manifestaciju, a jednina iznimka je urđena 2003., kada je na naslovnici bio papa Ivan Pavao II. sa šokačkim šeširrom, snimljen u Đakovu, te njegova izjava kako se divi ljepoti hrvatske žitnice Slavonije...

Revija je zadržala svoj koncept svih ovih godina, mada je bilo ideja, o čemu sam pisao i promišljao u nekim tekstovima, da *Reviju* profiliramo u drugim smjerovima. Nakon pet desetljeća zapravo je jasno da *Revija* najbolje funkcionira kao popratna tiskovina velike manifestacije i da tako treba biti i u budućnosti. Onu „dodanu“ vrijednost *Revije* kao časopisa koji donosi ne smo tekstove o *Vezovima*, već i tekstove iz različitih područja kao što su povijest, etnologija i etnografija, arheologija, književnost... prepoznalo je i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske koje ga svake godine financira kao časopis, u sklopu programa javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske, što je znak da *Revija* zadovoljava relativno visoke kriterije Vijeća za knjigu i nakladništvo Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Glavne značajke *Revije* dobro je ocrtala Jasminka Jurković Petras u spomenutom tekstu: „Trebalo istaknuti nekoliko značajki po kojima je *Revija* prepoznatljiva među čitateljstvom. U njoj se

donosi službeni program *Vezova*, razne vijestice relevantne za Đakovo i okolice, kraći tekstovi o folkloru, izvještaji o kulturno-umjetničkim društvima i njihovim gostovanjima, a zatim i radovi o selima đakovačkoga kraja, običajima koji se njeguju ili su iščezli. U takvim okvirima ona ne prelazi lokalne granice svoga obraćanja. *Revija* predstavlja popratnu publikaciju *Vezova*, ona je pisani materijal manifestacije. Zatim, ona nije znanstvena publikacija...“

Revija zaista nije znanstvena publikacija, niti specifičan etnografski časopis, ona je, kako su to zamislili utemeljitelji *Vezova*, a ostvarivali urednici (Stjepan Rechner, Željko Lekšić i Mirko Ćurić, tri urednika o pet desetljeća također govore o kontinuitetu i stabilnosti) i suradnici *Revije* (njih nekoliko stotina najrazličitijeg stupnja obrazovanja i profila) – popratno tiskano izdanje Đakovačkih vezova. *Vezovi* i *Revija* su jedno tijelo i tako treba ostati.

SURADNJA KREŠIMIRA PAVIĆA U REVJI ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Branko Ostajmer

Jubilarno pedeseto izdanje *Revije Đakovačkih vezova* dobar je povod za pogled unazad, za osvrt na zastupljene teme i na brojne suradnike koji su svoje radove objavljivali na stranicama prateće publikacije *Đakovačkih vezova*. U svakom pregledu najistaknutijih i najplodnijih suradnika koji su svojim priložima obogatili *Reviju* neizostavno bi bilo ime đakovačkoga povjesničara i muzealca Krešimira Pavića (Slatina, 27. prosinca 1951. – Vrpolje, 1. siječnja 1991.). Pregledavajući sveske vezovske *Revije*, na Pavićemo ime prvi put nailazimo u izdanju iz 1974. godine. U tom, četvrtom svesku *Revije* Pavić je objavio rad o poznatom poljskom književniku, slavistu i kroatofilu Bronisławu Grabowskom, konkretno o njegovim vezama s Đakovom. U vrijeme objave toga rada Pavić je još uvijek bio zagrebački student komparativne i jugoslavenske književnosti koji je iza sebe već imao nekoliko objavljenih tekstova o povijesti šaha (prvi rad objelodanjen mu je 1971. godine). Godine 1974. započeta suradnja s *Revijom* ostala je neprekinuta sve do prerane Pavićeve smrti prvoga dana 1991. godine. Tužna simbolika obilježava činjenicu da je u svomu posljednjem radu objavljenom na stranicama *Revije* (1990.) obrađivao životopis još jednoga prerano preminuloga đakovačkoga zaslužnika – Nikole Tordinca.

O Krešimiru Paviću i njegovu radu do sada je pisalo više pojedinaca koji su s njim surađivali na različitim poljima i dobro ga poznavali (Mato Batorović, Borislav Bijelić, Vladimir Geiger, Mato Lukačević, Eugen Njirjak). Na ovom mjestu stoga navodim tek nekoliko važnijih biografskih podataka. Odvjetak je stare i poznate đakovačke obitelji, a stjecajem obiteljskih prilika (otac učitelj) rođen je u Slatini. Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu diplomirao je 1977. godine, a od 1. siječnja 1976. bio je zaposlen u Muzeju Đakovštine (dakle, preminuo je točno na 15. godišnjicu zaposlenja). Otišao je prerano, u naponu svoje stvaralačke

snage, tek zagazivši u 40. životnu godinu. Iz nešto pozornijega pogleda na Pavićevu bibliografiju dade se zaključiti da su njegovi najcjelovitiji i najvredniji radovi tek trebali biti napisani i objavljeni.

Krešimir Pavić (foto Muzej Đakovštine)

Popis radova Krešimira Pavića objavljenih u *Reviji Đakovački vezovi*, kao i ukupna njegova bibliografija, pokazuju da je druga polovica 1980-ih bila najplodnije razdoblje njegova publicističkog rada, da je upravo tada u većoj mjeri počeo sažimati i objavljivati rezultate svoga sustavnog, nimalo jednostavnog istraživanja povijesti Đakova i Đakovštine, ali i širega prostornog okvira.

Istražujući povijest Đakovštine u 19. i 20. stoljeću, Pavić, zapravo, nije imao prethodnika niti pravih putokaza. Prije Pavića nije bilo povjesničara koji bi sustavno, kroz duže vremensko raz-

doblje istraživali pojedine teme iz povijesti Đakovštine, pa su i saznanja o toj povijesti bila skromna i prilično nepovezana. Vidjelo se to i u omnjemu pregledu đakovštinske povijesti što ga je 1959. godine pod naslovom *Đakovo i njegova okolica* objavila Hedviga Dekker. U toj je knjižici Dekker, osnivačica i prva ravnateljica Muzeja Đakovštine, na pregledan način sažela tadašnje spoznaje o sedam stoljeća dugoj đakovačkoj povijesti; prikaz 19. i 20. stoljeća u tomu djelu bio je veoma skroman. Pored te, od važnijih knjiga koje popunjavaju praznine u istom povijesnom razdoblju moglo bi se istaknuti izvrsnu, iscrpnu i nenadoknadivu spomenicu pjevačkoga društva Sklad – Preradović iz pera dr. Mate Horvata, objavljenu 1939. godine. Naposljetku, godine 1976., u godini Pavićeva zaposlenja u Muzeju, bio je, u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, objavljen *Zbornik Đakovštine* koji je objedinio veći broj vrijednih radova o prošlosti Đakova i okolnoga kraja. Uglavnom, bila je riječ o vrlo skromnim temeljima u kojima je bila malo riječi o važnim temama iz društvene, kulturne i političke povijesti građanskoga Đakova (razdoblje druge polovica 19. i prve polovice 20. stoljeća). Na tomu polju započeo je sustavno raditi Krešimir Pavić, i na tomu tijekom kratkoga radnog vijeka ostvario rezultate koji su nezaobilazni za sve istraživače đakovačke povijesti.

Istraživački interesi Krešimira Pavića bili su ponajprije usmjereni ka književnoj, kulturnoj i društvenoj povijesti Đakova, a pred kraj života u sve se većoj mjeri bavio i cjelokupnim područjem Slavonije. Objavivši ukupno više od 150 knjiga (kao autor i koautor), kataloga izložbi te znanstvenih i stručnih tekstova Pavić je u velikoj mjeri proširio spoznaje o đakovačkoj povijesti. Kao istraživač bio je izrazito sustavan i ozbiljan. Krasila ga je kritičnost prema povijesnim izvorima, ali i prema suvremenim napisima koji su se doticali povijesnih tema, odnosno ocjenjivali prošle ljude i događaje. Pavićevi radovi – a odnosi se to, dakako, i one objavljene u *Reviji* – pisani su zanimljivo, pregledno, i redovno sadrže podatke koji su ranije bili sasvim ili pretežno nepoznati, a koje je autor crpio iz dokumentarnoga gradiva, novinstva, manje poznate literature ili iz usmene predaje, čemu je također pribjegavao u nastojanjima da razriješi neke dileme iz suvremene povijesti. Zbog svih navedenih odlika, Krešimira Pavića su suvremenici veoma cijenili, smatrali ga dobrim znalцем đakovačke i šire slavonske povijesti te nadasve ozbiljnim i pouzdanim autorom.

Svaka današnja procjena Pavićeva rada, kvantitete i kvalitete njegove bibliografije mora prvenstveno uvažiti okolnosti u kojima je on istraživao i pisao. Samo oni koji se mogu suživjeti sa teškoćama ozbiljnoga znanstvenoga rada u đakovačkoj sredini krajem 1970-ih, kao i s neistraženošću đakovačke povijesti u to vrijeme, mogu realno sagledavati objavljene Pavićeve rezultate. Najjednostavnije govoreći, danas je neizmjerljivo lakše i jednostavnije istraživati (đakovačku) povijest negoli je to bilo prije trideset ili četrdeset godina, kada je Pavić razmicao koprenu i hvatao konce dotad skrivene, slabo poznate đakovačke prošlosti 19. i ranoga 20. stoljeća. Naročito se to odnosi na istraživače koji djeluju u manjim sredinama, podalje od velikih arhiva i biblioteka. Danas je ukupna literatura mnogo obimnija, a ništa manje važna nije mogućnost jeftinoga umnožavanja (skeneri, digitalni fotoaparati, fotokopirni uređaji), dostupnost raznovrsnih internetskih pretraživača, digitalizirane građe i literature te suvremenih načina komunikacije. Svega navedenoga nije bilo prije 30 godina, a mlađi naraštaji pozornijim iščitavanjem radova Krešimira Pavića mogu steći približan dojam s kakvim se poteškoćama susretao lokalni istraživač koji je imao ograničena vrijeme i sredstva i koji si je rijetko mogao priuštiti putovanja u Zagreb i rad u tamošnjim bibliotekama (dovoljno je spomenuti da Nacionalna i sveučilišna knjižnica jedina posjeduje manje ili više cjelovite komplete đakovačkoga međuratnog tiska). Mnogo je vremena Pavić znao utrošiti pokušavajući razriješiti pojedine važne detalje, obraćao se pritom pismima znanima i neznanima, a danas nam je za razrješenje istih nerijetko dovoljno nekoliko minuta provedenih za računalom.

Pavić je za života dospio objaviti tek jednu samostalnu monografiju – *Povijest đakovačkih tiskara* (Đakovo, 1987., 94 str.). U toj opsegom nevelikoj knjizi se kroz povijest tiskara zrcali i cjelokupna kulturna i društvena povijest Đakova u drugoj polovici 19. i prvoj polovici 20. stoljeća. Pored te knjige, među važnijim Pavićevim djelima na ovom bi mjestu mogla biti spomenuta monografija *Đakovo*, objavljena 1989. godine povodom 750. obljetnica pisane povijesti Đakova. Pavić je bio autor najvećega dijela teksta objavljenoga u toj knjizi; samostalno je potpisao priloge "Istaknute ličnosti u đakovačkoj povijesti", "Kronologija važnijih povijesnih događaja u Đakovu" te "Važnija literatura", dok je zajedno s Andrijom Šuljkom, Antunom Jarmom i Zdravkom

Dean potpisao poglavlje "Đakovo – grad bogate prošlosti". Pavićev prilog "Istaknute ličnosti u đakovačkoj povijesti" naročito je zanimljiv budući da je posrijedi svojevrzni leksikon zaslužnih Đakovčana i Đakovština kroz povijest, prvi takve vrste. U prigodi 750. obljetnice Đakova Pavić je objavio i veći broj drugih radova kojima je popularizirao đakovačku povijest, među kojima je zasigurno najvažniji poduži feljton naslovljen "Prošlost omeđena ratovima (Đakovo u prošlosti)" i objavljen ljeti 1989. godine u osječkom dnevniku *Glas Slavonije* (29 nastavaka, u brojevima od 5. srpnja do 5. kolovoza).

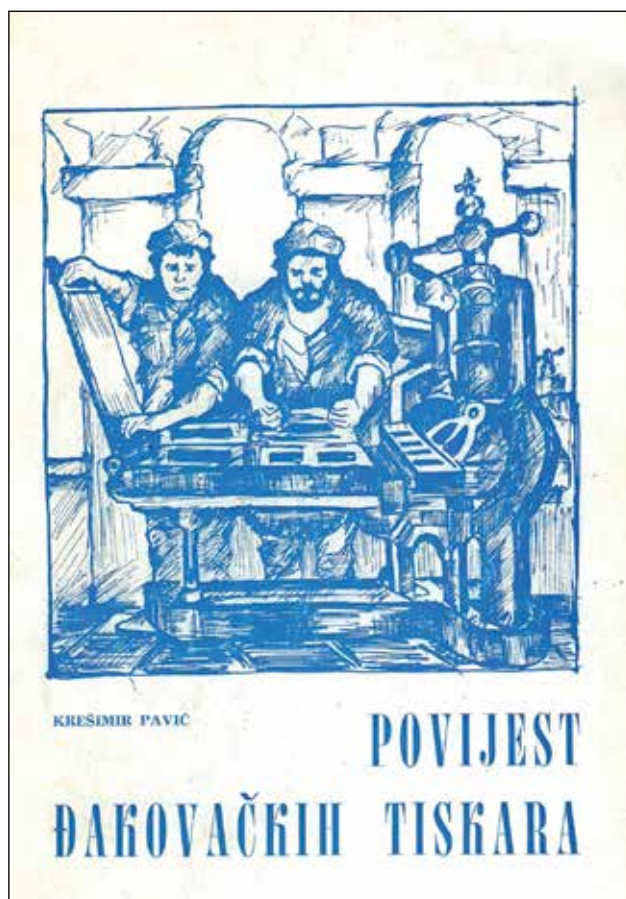
Uvid u Pavićevu bibliografiju pokazuje da je bio započeo mnoge teme, da je u istraživanju nekih daleko odmakao i možemo samo nagađati o kvantiteti i kvaliteti njegove bibliografije u slučaju da je duže poživio. Zasigurno bi neke veće teme sintetizirao te ih objavio u obliku knjiga; moguće je da bi, na primjer, knjigom zaključio svoje dugogodišnje bavljenje likom i djelom Luke Botića (o njemu je objavio više radova, a iz nekih Pavićevih napomena znamo da je pripremao i neke druge priloge o najistaknutijem đakovačkom pjesniku).

Čak i najsazetiji osvrt na ukupni Pavićev opus ne bi smio zaobići njegovu ulogu u pokretanju *Zbornika Muzeja Đakovštine*, znanstvenoga zbornika pokrenutog 1978. godine (godine 2015. objavljen je 12. svezak). Pavić je bio jedan od pokretača, urednik i najvažniji suradnik, pa čak i lektor u tri sveska koja su bila objavljena za njegova života (1978., 1982., 1985.). S njegovom smrću te s izbijanjem rata, došlo je do zastoja u objavljivanju *Zbornika*, da bi sljedeći svezak bio objavljen tek 1997. godine.

Zasigurno nije pretjerano reći da se Krešimir Pavić 1980-ih godina ubrajao među kvalitetnije i uvažnije slavonske povjesničare i muzealce. Neke od tema koje je dospio obraditi, poput đakovačkoga tiskarstva ili novinstva, nisu ni u nekim većim gradovima bile na toj razini obrađene (a nisu niti danas). Pored uređivanja *Zbornika Muzeja Đakovštine* te priređivanja izložbi, Pavić se bavio nekim drugim zahtjevnim, manje vidljivim i nezahvalnim, ali izuzetno važnim znanstvenim aktivnostima. Među njima je bilo i kritičko objavljivanje gradiva, odnosno rukopisnih tekstova drugih autora (na primjer, neobjavljeni rukopisi Milka Cepelića), a ništa manju pozornost nije poklanjao i izradi bibliografija. Njegova bibliografija knjiga tiskanih u Đakovu do Prvoga svjetskog rata, objavljena u prilogu rada "Đakovačke tiskare prije I. svjetskog rata" (*Đakovo i njegova okolica*.

Zbornik Muzeja Đakovštine, 1/1978, str. 87.-164., sâma "Bibliografija" na str. 150.-164.), vrsno je sastavljena i usporediva s *Osječkom bibliografijom* Marije Malbaše. Malo drugih slavonskih (i hrvatskih) gradova može se podičiti takvim bibliografijama i zaista je za požaliti što Pavić nije dospio na isti način zahvatiti i razdoblje 20. stoljeća.

Rezultate svojih istraživanja Pavić je objavljivao na raznim mjestima, od dnevnih tiskovina do monografija i znanstvenih časopisa i zbornika. Pretežno je objavljivao u Đakovu, ali – ovisno o obrađivanim temama – i u Osijeku, Slavenskom Brodu, Županji, Zadru, Zagrebu i drugdje. Radovi su mu zaista razasuti na mnogim stranama i stoga bi teško itko mogao sastaviti njegovu bibliografiju da ju on sâm za života nije redovno dopunjavao. Takvu (auto)bibliografiju je nakon Pavićeve smrti dopunio i priredio Borislav Bijelić, te je bila i objavljena u petom svesku *Zbornika Muzeja Đakovštine* (Krešimir Pavić, "Autobibliografija objavljenih radova", *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 5/2001, str. 199.-214.). Uzgred rečeno, niti ta bibliografija, koja sadrži 151 bibliografsku jedinicu, nije potpuna i bilo bi dobro ako bi se u

Naslovnica K. Pavićeve knjige *Povijest đakovačkih tiskara* (Đakovo, 1987.)

budućnosti uspjelo doći do još potpunijih podataka o Pavićevim radovima.

Osim s *Revijom Đakovački vezovi*, manje ili više redovnu suradnju Pavić je ostvarivao s još nekim publikacijama, među kojima bi trebalo izdvojiti časopis *Povijest sporta*. Dobro je poznato je Pavić bio pasionirani šahist, od dječaćkih dana opčinjen tom drevnom igrom (bio je član Šahovskoga kluba Đakovo koji čuva uspomenu na njega održavanjem memorijalnoga turnira posvećenoga Paviću i Matiji Drliću). Od studentskih dana pa do smrti istraživao je povijest šaha, njegovo mjesto u društvenom životu hrvatskoga naroda, proučavao šahovske sklonosti znamenitih osoba, stekavši tako status jednoga od najistaknutijih hrvatskih šahovskih povjesničara. Kao takav, bio je uvažavan i citiran od drugih hrvatskih povjesničara športa (npr., Milka Babović). Pored brojnih priloga o povijesti šaha, Pavić se i u širem smislu bavio poviješću športa, istraživao je, između ostaloga, i povijest đakovačkoga športa, a također i o odnosu poznatih osoba prema športu (primjerice, August Šenoa ili Josip Juraj Strossmayer).

Kako je prethodno već napomenuto, Krešimir Pavić bio je od 1974. do 1990. godine stalni *Revije Đakovački vezovi*. Njegovi radovi nedvojbeno ulaze u red najizvornijih i najvrednijih radova objavljivanih na stranicama *Revije*, a napose u kontekstu povijesne publicistike. Pored goleme većine radova s povijesnom tematikom, Pavić je objavio i dva rada koja se bave suvremenošću; u *Reviji* za 1989. i 1990. preuzeo je zadaću pisanja osvrta na prethodne godine održane *Vezove* (1988. i 1989.).

Tijekom sedamnaest godina duge suradnje, Krešimir Pavić je na stranicama ovoga periodika objavio ukupno 31 rad, dakle prosječno nešto manje od dva godišnje (najčešće je objavljivao dva, ponekad jedan, a jedne godine – 1990. – tri rada). Taj korpus od 31 rada čini gotovo petinu ukupnoga broja Pavićevih radova. Imamo li na umu da su pojedini od tih radova opsežniji te obasežu i po desetak kartica teksta, jasno je da bi ti radovi, kada bi bili objedinjeni na jednom mjestu, rezultirali s prilično obimnom knjigom. Dakako, zbog raznorodnosti i djelomičnog preklapanja među ovim radovima takva knjiga ne bila najsretnije rješenje, ali možda ne bi bilo zgoroga uložiti truda kako bi se dio Pavićevih razasutih radova, slijedeći kriterij tematskih poveznica, zaista objedinio i učinio dostupnijim u obliku jedne ili dvije knjige.

U manjoj mjeri Pavićevi radovi objavljavani u *Reviji* bili su zapravo dijelovi većih cjelina kojima se on bavio, odnosno predstavljali su djelomične rezultate opsežnijih istraživanja. Format *Revije* bio je pogodan za takvu praksu, naročito stoga što je *Revija* bila namijenjena širem čitateljstvu nego znanstvene publikacije u kojima je Pavić objavljivao veće cjeline. Međutim, većina Pavićevih radova u *Reviji* ipak predstavlja samostalne cjeline koje nisu doživjele ponovna objavljivanja (iznimka su tek članci o đakovačkom novinstvu koje je Željko Lekšić priredio i 1999. godine objavio na stranicama *Đakovačkoga glasnika*).

Kada je riječ o tematskom rasponu Pavićevih radova objavljenih u *Reviji*, može se uočiti da je taj raspon prilično širok, od srednjega vijeka pa do suvremenih tema. Pri tomu je važno napomenuti da se radovi uvelike razlikuju prema stupnju izvornosti; radovi koji obrađuju teme iz građanskoga razdoblja predstavljaju rezultate Pavićevih istraživanja i utoliko su vredniji od (malobrojnih) radova koji se bave starijim temama i u pravilu zapravo predstavljaju osvrte na znanstvenu produkciju koja je obrađivala pojedine đakovačke i đakovštinske teme (npr. "Stećci u Dragotinu" su rad koji je u cijelosti nastao na temelju rada Anđele Horvat "O stećcima u Slavoniji", objavljenoga u časopisu *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, u brojevima XIII/1965 i XIV/1966). Naravno, ni potonji radovi nisu bez važnosti i vrijednosti, jer Pavić je na taj način, objavom na stranicama popularne publikacije, obavještavao šire đakovačko i drugo čitateljstvo o suvremenoj znanstvenoj produkciji, odnosno promovirao nove studije relevantne (i) za povijest Đakova i Đakovštine (a ne može se previše puta naglasiti da tih godina još uvijek nije bilo Interneta, kao i to da u Đakovu tada – kao ni sada – nije bilo ozbiljne znanstvene knjižare).

Pojedini od Pavićevih radova objavljenih u *Reviji* u međuvremenu su djelomično izgubili na važnosti budući da su istraživanja drugih povjesničara otišla dalje pa su Pavićevi rezultati nadopunjeni, katkad i korigirani. S druge strane, drugi, veći dio njegovih radova do danas je sačuvao svoju važnost te predstavljaju najbolje i najpotpunije što je napisano o određenim temama (primjerice, o đakovačkom Crvenom križu, Matiji Paviću, đakovačkoj preparandiji, đakovačkom novinstvu...).

Premda povodi za to nisu nužno potrebni, ovaj skromni prilog polazi od prigode 25. obljet-

nice smrti Krešimira Pavića i jubilarnoga pedesetoga izdanja *Revije Đakovački vezovi* te ima za cilj osvježenje uspomene na vrijednoga đakovačkoga autora kojega je prerana smrt omela u punom ostvarenju znanstvenoistraživačkih potencijala. Ujedno, rad zasigurno može poslužiti stručnom i širem čitateljstvu kao informacija ili barem podsjetnik na teme kojima se Krešimir Pavić bavio te o njima objavljivao vrijedne priloge (i) na stranica *Revije Đakovačkih vezova*.

Prilog – radovi Krešimira Pavića objavljeni u *Reviji Đakovački vezovi*

1. "Bronislav Grabovski o Đakovu", 1974., str. 25.
2. "Mato Topalović", 1974., str. 17.
3. "Đakovačke novine prije I. svjetskog rata", 1975., str. 10.-11.
4. "Biskup Strossmayer i Konstantin Miladinov", 1976., str. 30.-31.
5. "Matija Pavić, historik dijeceze", 1977., str. 18.
6. "Značenje obitelji Horvat u hrvatskoj povijesti", 1977., str. 32.-34.
7. "Stećci u Dragotinu", 1978., str. 11.-12.
8. "Najstarije proslave 1. svibnja u Đakovu", 1979., str. 4.-5.
9. "Đakovački književni krug oko biskupa Strossmayera", 1979., str. 11.-12.
10. "Đakovačka muška preparandija (Učiteljska škola)", 1980., str. 23.-25.
11. "Ivan Grlčić – prvi hrvatski pisac u Slavoniji nakon izгона Turaka", 1980., 31.
12. "Đakovačko novinstvo 1918.-1928.", 1981., str. 38.-40.
13. "Općinski izbori u Đakovu 1920.", 1981., str. 41.-42.
14. "Sjećanje na profesore osječke gimnazije šezdesetih godina 19. stoljeća", 1982., str. 32.-33.
15. "Nepoznata knjiga o Titaniku", 1982., str. 54.
16. "Đakovački ilirac Ivan Stanković", 1983., str. 31.-32.
17. "Sjećanje na Franju Čordašića", 1983., str. 33.
18. "Pet stoljeća tiskarstva u Hrvatskoj", 1983., str. 34.-35.
19. "750 godina đakovačke povijesti", 1984., 16.
20. "Đakovačko novinstvo 1929.-1941.", str. 29.-30.
21. "Slavonski suputnici ilirizma. U povodu 150. obljetnice", 1985., str. 30.-31.
22. "Čitaonice u Đakovu do I. svjetskog rata", 1985., str. 32.-33.
23. "Milko Cepelić", 1986., str. 9.-10.
24. "Strossmayerova briga za gospodarski razvoj Hrvatske", 1987., str. 8.-9.
25. "Knjižare u Đakovu do II. svjetskog rata", 1987., str. 45.-47.
26. "Osnivanje Crvenog križa u Đakovu", 1988., str. 29.-31.
27. "Đakovački vezovi '88", 1989., str. 4.
28. "Biskup Strossmayer i ban Khuen Hedervary", 1989., str. 27.-28.
29. "Đakovački vezovi '89", 1990., str. 4.
30. "Kontroverzije o Strossmayeru", 1990., str. 24.-25.
31. "Životopis Nikole Tordinca", 1990., str. 26.-28.

ARHEOLOŠKI TEKSTOVI U REVIJAMA “ĐAKOVAČKI VEZOVI” OD 1967. – 2015. GODINE

Goran Tolušić

Jedan od najljepših događaja u godini, složiće se svaki Đakovčanin, definitivno je smotra folkloru *Đakovački vezovi*. Festival koji obiluje različitim kulturnim, tradicijskim i društvenim događanjima, koncertima i kulinarsko-gurmanskim manifestacijama privlači pozornost turista i lokalnog stanovništva već 50 godina. Uz bogat izbor društvenih događanja kojima ova smotra obiluje, tu je i neizostavna *Revija „Đakovački vezovi“* koju grad Đakovo redovito izdaje kao popratni sadržaj *Vezova*, i to još od davne 1967. godine.

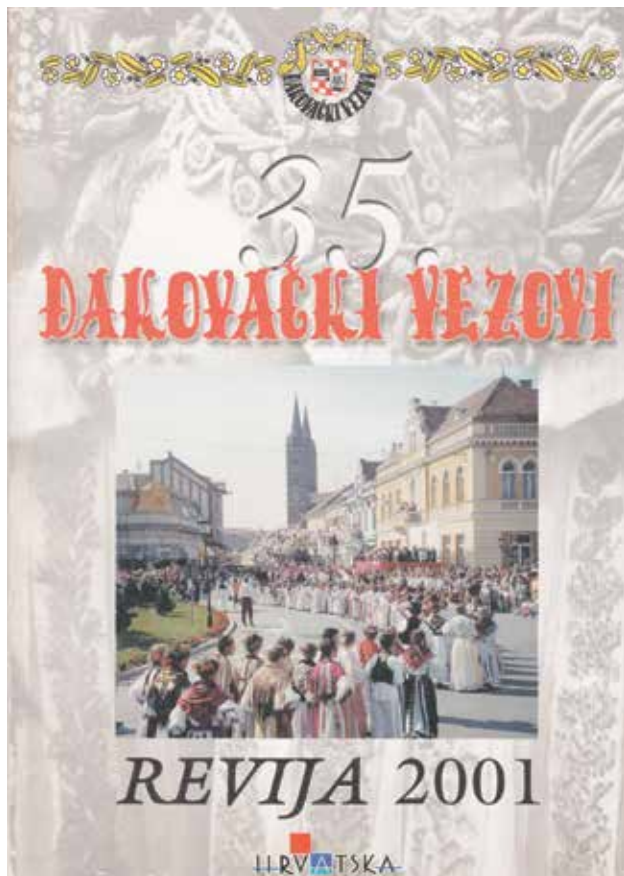
Prvo izdanje *Revije*, premda bez teksta i publikacija, bilo je primjer narednim izdanjima te je ono odredilo budućnost ovih publikacija koje su kao takve sačuvale svoj identitet do današnjih dana. Tekstovi koji su objavljeni u *Reviji* većinom su etnološkog sadržaja, što je i logično jer *Đakovački vezovi* sami po sebi zrače tradicijsko-folklornim duhom, ali bez obzira na to, grane poput povijesti, lingvistike, antropologije, arheologije i agronomije također su našle svoje mjesto u tekstovima. Gotovo svi ovi radovi imaju regionalni karakter te se definiraju kroz regionalnu poveznicu.

Arheološki tekstovi nisu toliko česti kao radovi koji se bave ostalim područjima, ali evidentno su prisutni u skoro svakom izdanju; od samih početaka pa do danas. Dolje je naveden kompletan popis tekstova koji se bave arheologijom ili se neposredno dotiču arheologije u svojoj problematici. Popis je sastavljen od imena autora i naziva njihovih radova onim redoslijedom kako su bili objavljeni u *Revijama*. Pregledom revija možemo konstatirati da su se najčešće javljali arheolozi Muzeja Slavonije iz Osijeka, Muzeja Đakovštine Đakovo, arheolozi sa filozofskog fakulteta u Zagrebu i arheolozi HAZU-ovog odjela za arheologiju.

Popis „arheoloških“ tekstova 1967. – 2015.

- Revija iz 1970. – Branka Raunig- Đakovo od XIII do XX stoljeća
- Revija iz 1974. – Mirko Bulat – Kroz najstariju prošlost Đakova i Đakovštine
- Revija iz 1975. – Jerko Vukov – Srednjovjekovni spomenici Slavonije
- Revija iz 1977. – Mirko Bulat – Odakle potječu ratnici koji su uništili mikensku civilizaciju

- Revija iz 1977. – Jerko Vukov – O zaštiti bogate kulturne baštine Slavonije
- Revija iz 1978. – Krešimir Pavić – Stećci u Dragotinu
- Revija iz 1979. – Jerko Vukov – Kako sačuvati kulturnu baštinu
- Revija iz 1979. – Mirko Bulat – Arheološke kulture na području Bijele Hrvatske do odseljenja Hrvata na jug
- Revija iz 1979. – Ivo Pavlović – Kultura polja sa žarama na području Đakovštine
- Revija iz 1980. – Ivo Pavlović – Istočnogotski novac sa Štrbinaca
- Revija iz 1981. – Ivo Pavlović – Skupni nalaz Marijinog i Sigismundovog novca
- Revija iz 1981. – Ivo Pavlović . Značaj nalaza na Grabrovcu
- Revija iz 1981. – Jasna Šimić – Pregled razvoja prehistorijske keramike u Slavoniji
- Revija iz 1981. – Mirko Bulat – Gravirana kamena sjekira iz Dalja
- Revija iz 1982. – Ivo Pavlović – Grabrovac
- Revija iz 1982. – Mirko Bulat – Antička poljoprivreda u Slavoniji
- Revija iz 1983. – Mirko Bulat – Rimsko oružje u Slavoniji

- Revija iz 1983. – Jasna Šimić – Oružje u Prehistoriji
- Revija iz 1984. – Jasna Šimić – Osnovne crte gospodarstva u vrijeme neolita i eneolita u Slavoniji
- Revija iz 1984. – Kornelija Minichreiter – Brončani dio antičkih kola pronađen kod oranja u Baranji
- Revija iz 1984. – Hermina Lukić – Rimski novac iz Štrbinaca u Muzeju Slavonije
- Revija iz 1985. – Silvija Jančevski – Prehistorijski glineni utezi – pitanje namjene
- Revija iz 1985. – Hermina Lukić – Zanimljivosti iz numizmatike
- Revija iz 1987. – Jasna Šimić – Baranja u prapovijesti
- Revija iz 1988. – Jasna Šimić – Osijek u prapovijesti
- Revija iz 1989. – Jasna Šimić – Kelti u Slavoniji i Baranji
- Revija iz 1989. – Jerko Vukov – Srednjovjekovni grad Ružica
- Revija iz 1989. – Mirko Bulat – O antičkom nazivu Đakova
- Revija iz 1989. – Ivo Slaviček – Ostaci gotike u Slavoniji
- Revija iz 1990. – Mirko Bulat – O prehistorijskim Panonima

- Revija iz 1990. – Jerko Vukov – O povijesnom postanku i razvoju naselja u Slavoniji
- Revija iz 1991. – Jasna Šimić – Najstarija umjetnost na tlu Slavonije i Baranje
- Revija iz 1994. – Jasna Šimić – Početak starijeg željeznog doba u sjeveroistočnoj Slavoniji
- Revija iz 1994. – Mirko Bulat – Još o mjestu nalaza ulomaka starokršćanskih natpisa u Arheološkom muzeju u Zagrebu, navodno iz Daruvara
- Revija iz 1995. – Jasna Šimić – Đakovština u pret-povijesti
- Revija iz 1998. – Branka Migoti – Arheološko nalazište Štrbinci kod Đakova
- Revija iz 1998. – Krešimir Filipec – Istraživanje srednjovjekovnog lokaliteta iza župne crkve u Đakovu
- Revija iz 1998. – Vilim Čuržik – Prapovijest i rimsko doba Valpovštine
- Revija iz 1999. – Jasna Šimić – Prapovijesni stanovnici Slavonije
- Revija iz 2000. – Krešimir Filipec – Je li Đakovo bilo nastanjeno u Antici?
- Revija iz 2012. – Ivo Pavlović – Srednjovjekovno groblje Đakovo, 11 – 16. stoljeće
- Revija iz 2013. – Krešimir Filipec – Povijest prije povijesti ili o povijesti Đakova prije pisanog spomena
- Revija iz 2015. – Ana Grbeša – Tehnike proizvodnje antičkog zlatnog nakita s osvrtom na dvije vrste naušnica sa Štrbinaca
- Revija iz 2015. – Goran Tolušić – Mačevi i oružarski zanat srednjovjekovne Hrvatske
- Revija iz 2015. – Sanja Žirović – Srednjovjekovni razvoj urbanog tkiva grada Đakova

VEZOVSKE ETNOGRAFSKE IZLOŽBE (1967. - 2016.)

***Povodom 65. obljetnice Muzeja Đakovštine Đakovo
i 50. Đakovačkih vezova***

Branka Uzelac

Dok Smotra folkloru Đakovački vezovi obilježavaju 50. obljetnicu održavanja, dotle Muzej Đakovštine Đakovo ide u susret 65.-toj obljetnici svoga osnivanja. Tako se zajedno pridružuju nizu obljetnica koje slave različite kulturno umjetničke i povijesne ustanove, udruge, društva i druge ustanove i ličnosti u našem gradu tijekom 2016. godine.

Željeli smo etnografski i dokumentirano obraditi u cjelini sve dosadašnje izložbe koje su se održavale u sklopu programa Đakovačkih vezova ali i ukazati na muzejske djelatnike koji su bili među osnivačima smotre folkloru "Đakovački vezovi" (ravnatelj Muzeja od 1964.-1978. Franjo Čordašić).

Muzealci su svojim stručnim radom dali značajan doprinos ovoj manifestaciji izvornog folkloru (pjesme, plesa, tradicijskih običaja i nošnji) ali i zapažen obol mnogobrojnim etnografskim i drugim izložbama koje su redovito koje su redovito činile stalni sadržaj i pratile smotru tradicijske i kulturne baštine od samog njenog početka.

1967. - Narodne nošnje i vezovi Đakovštine
Muzej Đakovštine Đakovo

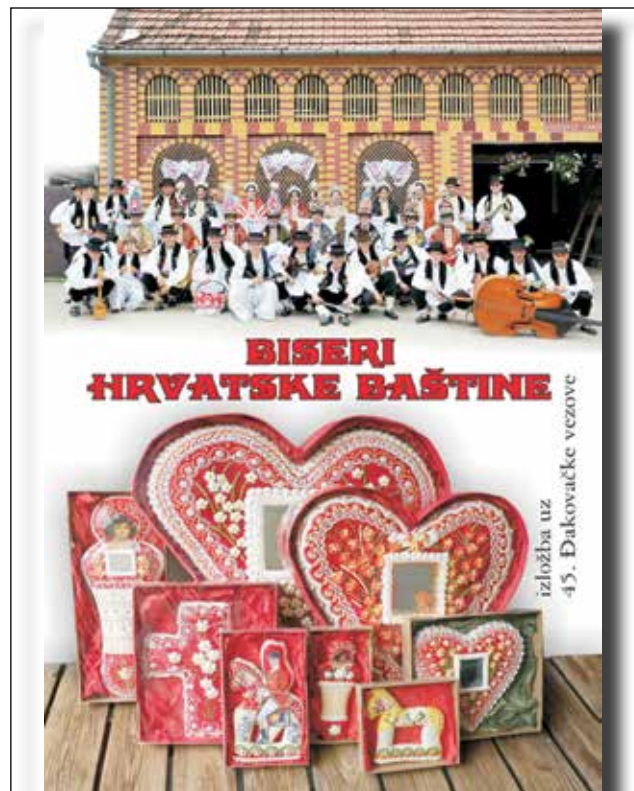
1968. - Etnografska izložba
Muzej Đakovštine Đakovo

1969. - Numizmatička izložba
Muzej Đakovštine Đakovo

1970. - Svečano otvaranje stalnog izložbenog postava Muzeja Đakovštine Đakovo

1971. - Etnografska izložba
Muzej Đakovštine Đakovo

1972. - Ponjavci Đakovštine
Muzej Đakovštine Đakovo

1973. - Ponjavci i šarenice Đakovštine
Muzej Đakovštine Đakovo

1974. - Tekstilno rukotvorstvo - ponjavci i tkala Đakovštine
Muzej Đakovštine Đakovo

1975. - Ženska pokrivala za glavu
Muzej Đakovštine Đakovo

1976. - Ručnici Đakovštine i Našičkog kraja
Muzej Đakovštine Đakovo
Zavičajni muzej Našice

1977. - Drvo u životu naroda i Našičkog kraja
Muzej Đakovštine Đakovo
Zavičajni muzej Našice
1978. - Lončarstvo srednje Slavonije
Muzej Đakovštine Đakovo
Muzej Brodskog Posavlja, Sl. Brod
Zavičajni muzej Našice
1979. - Život i rad Milka Cepelića
Muzej Đakovštine Đakovo
Etnografski muzej Zagreb
1980. - Luka Botić
Muzej Đakovštine Đakovo
- Svilogojstvo
Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod
1981. - Vezovi panonske Hrvatske
Muzej Đakovštine Đakovo
Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod
Zavičajni muzej Našice
Gradski muzej Vinkovci
Gradski muzej Vukovar
Muzej Požeške kotline, Slav. Požega
Muzej Siska, Sisak
Etnografski muzej, Zagreb
1982. - Darovi muzeju 1952./ 1982.
Muzej Đakovštine Đakovo

1983. - Likovni izraz u narodnom stvaralaštvu
Slavonije i Baranje
Muzej Đakovštine, Đakovo
Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod
Gradski muzej Ilok
Gradski muzej Vinkovci
Gradski muzej Vukovar
Zavičajni muzej Našice
Muzej Požeške kotline, Slav. Požega
Regionalni zavod za zaštitu spomenika
kulture, Osijek
1984. - Đakovo kao likovno nadahnuće
Muzej Đakovštine Đakovo
Dijecezanski muzej, Đakovo
Galerija likovnih umjetnosti, Osijek
1985. - Slavonski suvenir s etnografskom pod-
logom
Muzej Đakovštine Đakovo
Zavičajni muzej Našice
Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod
Gradski muzej Vinkovci
Gradski muzej Vukovar
Muzej Požeške kotline, Slav. Požega
Narodno sveučilište "A. M. Reljković"
Zavičajni muzej, Nova Gradiška
1986. - 20 godina Đakovačkih vezova kroz izlo-
žbe našeg muzeja
Muzej Đakovštine Đakovo
1987. - Djelovanje KPJ u Đakovu i Đakovštini
1935.-1945.
Muzej Đakovštine Đakovo
1988. - 125 godina pjevačkih društava u Đakovu
Muzej Đakovštine Đakovo
1989. - Tragom starog obrta
Muzej Đakovštine Đakovo
1990. - Izložba slika akademskog slikara
Vladimira Džanka
1991. - Hrvatski grb u tradicijskoj kulturi
Zavičajni muzej „Stjepan Gruber“
Županja
1992. - Nisu održani Vezovi
1993. - Zlatne ruke prognanica
MCUK-Posudionica i radionica nošnji
Zagreb
1994. - Odjeća i nakit hrvatskih žena
Muzej „Staro Selo“ Kumrovec/
skupna izložba/- Časnički dom

Muzej Đakovštine Đakovo

izložba

Obrtnički proizvod
kao sastavni dio
tradicijske odjeće
u Đakovštini

1995. - Izložba likovnih umjetnika Đakovštine
Muzej Đakovštine Đakovo-Časnički dom
1996. - Hrvatska narodna glazbala iz zbirke
etnomuzikologa K. Galina
Muzej Đakovštine Đakovo-Časnički dom
1997. - Motiv vinove loze u hrvatskoj tradicijskoj
kulturi
Muzej Đakovštine Đakovo - Vatrogasni
dom
1998. - Izložba slika Slavka Tomerlina
Muzej Đakovštine Đakovo
1999. - Vinova loza u narodnom stvaralaštvu
Muzej Đakovštine Đakovo organizator
2000. - Tradicijski obrti i rukotvorstvo - entitet
hrvatske narodne baštine
Muzej "Staro Selo" Kumrovec, (skupna
izložba)
Muzej Đakovštine Đakovo-Časnički dom
2001. - Kićeni Srijem - ruho opstojnosti, potpore
i nade
Gradski muzej Vukovar
Posudionica i radionica narodnih nošnji
Zagreb
Muzej Đakovštine Đakovo-Časnički dom

izložba

OJ, PERKOVCI I NOVI I STARI, U VAMA SU LOLE I BEČARI

Etnografska zbirka obitelji Zdenka Šarčevića

Izložba se održava u sklopu 46. Đakovačkih vezova

Gradonačelnik otvara Etnografsku zbirku Muzeja
Đakovštine u sklopu 39. Đakovačkih vezova

2002. - Čuvari tradicijske baštine
Muzej Đakovštine, Đakovo
Lions klub Buga Đakovo
Tradicija i suvremenost - izložba izabra-
nih likovnih radova učenika osnovnih
škola Republike Hrvatske
Muzej Đakovštine Đakovo
2003. - Narodne nošnje Hrvata izvan Republike
Hrvatske
Posudionica i radionica narodnih nošnji
Zagreb
Muzej Đakovštine Đakovo
2004. - Kod Bečarskog križa, narodne nošnje
okolice Vukovara i Iloka
Posudionica i radionica narodnih nošnji
Zagreb
Gradski muzej Vukovar
Tradicijsko češljanje Hrvatica Šokica u
Panoniji
Radionica "Pletenice, krunko u kralja"
Posudionica i radionica narodnih nošnji
Zagreb
Muzej Đakovštine Đakovo

- 2005. - Svečano otvaranje Etnološkog postava Muzeja Đakovštine Đakovo
- Stare razglednice Đakova
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2006. - Vezovske etnografske izložbe
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2007. - Nakit kroz povijest, Zavičajni muzej "Stjepan Gruber" Županja
- 2008. - Suvremeno u tradicijskom - građanski elementi u tradicijskom odijevanju
Muzej Đakovštine Đakovo, Gradski muzej Kutina i PIRN Zagreb
- 2009. - Gorjanske ljelje kao likovno nadahnuće,
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2010. - Predajno ruho baranjskih Hrvata (iz fonda Etnografskog muzeja Split)
Muzej Đakovštine Đakovo i Etnografski muzej Split
- 2011. - Biseri hrvatske baštine – nematerijalna baština sa UNESO-ve liste
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2012. - Oj Perkovci i Novi i Stari u tebi su lole i bečari, etnografska zbirka Zdenka Šarčevića, Muzej Đakovštine Đakovo
- 2013. - Obrtnički proizvodi kao sastavni dio tradicijske odjeće u Đakovštini,
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2014. - Đakovo i Đakovština u Prvom svjetskom ratu, Muzej Đakovštine Đakovo

- 2015. - Kulturno dobro u nagrađenim grafikama učenika OŠ iz Josipovca,
Muzej Đakovštine Đakovo
- 2016. - Promocija knjige Zapisi iz Đakovštine II – Radionica i revija:
Etnografsko bogatstvo Đakovštine

BAŠTINA U SRCU – ETNOGRAFSKI RAD VLADIMIRA MATOKOVIĆA IZ SELACA ĐAKOVAČKIH

Jasmina Jurković Petras

Vladu poznajem već dugi niz godina, od folklornih dana i brojnih susreta na Vezovima preko studentskih dana kada aktivnije sudjelujem u organizaciji ukrašavanja gradskih izloga na kojima i on tada intenzivno radi. Zadnjih desetak godina moji dolasci u Đakovo i ponajprije naši susreti na Vezovima uvijek završe ugodnim pripovijedanjem o folklornim i „narodnim“ temama. Iako se trenutno manje bavim temama svog rodnog kraja, a više kraja u kojem živim i radim s Vladom uvijek nađem zanimljivu poveznicu naših običaja Đakovaštine i pokoji podatak još nezabilježen u literaturi. Ove jubilarne godine za Vezove Vlado obilježava 30 godina rada na uređivanju đakovačkih izloga i kontinuiranog predstavljanja baštine Selaca Đakovačkih. S velikim i neskrivenim ponosom ističe kako poznaje selačke Šokce i njihove običaje. I uistinu je tome tako – gledam zadivljeno njegove zbirke fotografija, rukopisne zapise, naslijeđene i prikupljene predmete, ručne radove i brojne ruketvorine. Brine o brojnim detaljima iz nekadašnjeg svakodnevnog života seljaka u Selcima, ali i manje poznatim detaljima i promjenama u odijevanju pri folklornoj sceni.

Vladimir Matković rođeni je Selčanin. Ljubav prema tradiciji zahvaljuje upravo obitelji, majci Mariji i ocu Miji koji ga odgajaju u duhu poštivanja tradicije. Ističe kako je Šokac od glave do pete, odrastao u šokačkoj obitelji. Uz poljoprivredu kojom se bavi pronađe gotovo svakodnevno i vremena za baštinu. Kao istinski etnograf prikuplja i piše podatke o svakodnevnom životu na selu između dva rata i neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Podatke mu uz majku (rođena 1938.) često upotpunjavaju „starije“ žene, bake, a čija imena i godišta također vrijedno bilježi. Piše o narodnim običajima, godišnjim, crkvenim, obrednim, o narodnoj nošnji,

Vlado Matković na Đakovačkim vezovima

svakodnevnoj i svečanoj odjeći, predmetima, poslovima, promjenama, prehrani, gospodarstvu... gotovo da ni nema teme o kojoj nema barem neki podatak ili fotografiju. Priznaje i sam da još uvijek ima puno tema koje mora i detaljnije proučiti i zapisati. Piše i o današnjim promjenama na selu, a vodi i svojevrsnu kronologiju važnijih događanja i vremenskih prilika. Prema osobnom angažmanu od 2011. godine govori o običajima Selaca u prigodnim mjesečnim emisijama Radio Osijeka, a od 2012. na preporuku etnomuzikologinje Miroslave Hadžihusejnović Valašek isti koncept primjenjuje i na Katoličkom radiju u emisiji voditelja Stjepana Večkovića. Tako Vlado u svoje

„teke“ zapisuje teme i podatke te ih čita na lokalnom šokačkom govoru i na taj način promovira Selce, Đakovštinu, baštinu i nekadašnje običaje.

Uz radijski angažman surađuje Vlado i s muzejima i etnolozima. Tako 1996. godine dobiva zahvalnicu Etnografskog muzeja Zagreb za suradnju i promicanje etnografskih vrijednosti. U Muzeju Đakovštine sudjeluje u etnološkim izložbama ponajprije scenografskim detaljima i uređivanjem, a posebno se ističe pri postavljanju stalnog postava Etnološkog odjela 2005. godine.¹ Kao suradnik upućuje i na brojne fotografije vlastite zbirke iz prve polovine 20. stoljeća. Iako mnoštvo fotografija njegove kolekcije nije kronološki uređeno niti svrstano za pregledavanje po temama, Vlado se među njima vrlo dobro snalazi. Na nekima bilježi relevantne podatke, a neke tek ostaju za dopunjavanje. Dio fotografija koristi i kao uvećane detalje te na taj način potkrjepljuje usmene podatke o dijelu nošnje ili običaja iz Selaca. Posebno je vrijedno istaknuti da propitkuje i bilježi podatke vezane uz običaj ophoda ljelja u Selcima. Pronalazi fotografije, starije žene koje se prisjećaju imena sudionika običaja te sve to bilježi. Ovaj rad rezultira obnavljanjem ophoda selačkih ljelja u KUD-u „Hrvatska čitaonica“ iz Selaca Đakovačkih.² A upravo u KUD-u razvija zanimanje za folklor i scensku primjenu običaja. U društvu „Sklad“ iz Đakova pleše do 1986. godine, te potom preuzima društvo u Selcima i postaje predsjednikom i voditeljem. Folklorni svijet odvodi ga i u folklorni odbor „Đakovačkih vezova“ gdje ga dodatno usmjerava u narodnim tradicijama gospodin Ergotić, od milja čika Mija. U tom razdoblju veliku podršku prima i od tadašnjeg župnika Ivana Zirduma što ga dodatno ohrabruje na prikupljanje i prezentiranje baštine Selaca.

Prvu izložbu (prezentaciju tradicijskih predmeta) samostalno realizira 1997. godine s temom iz seoskog života (peglanje, seoska kuhinja i predmeti) u prostorijama župnog dvora u Đakovu. U Selcima u sklopu događanja „Šokačka alka“ rado se odaziva i prezentira predmete (2013. godine „Selački vremeplov“, 2014. godine „pinkl, torba, torbica, cekeri“). Aktivni je i stalni sudionik svih dosadašnjih „Đakovačkih bušara“, pokladne manifestacije koja traje od 1994. godine, a ponosni je vlasnik i nekoliko priznanja u raznim kategorijama.

1 Vidi u Uzelac, 2011: 2.

2 Više u Jurković, 2005:17.

U današnjoj kući uređuje i sobu sa starim naslijeđenim namještajem (krevet, stol, stolice i ormar) gdje čuva dio prikupljene tradicijske građe. Posjeduje zbirku uskršnjih jaja, a ponosi se onim jajima vlastoručno izrađenim tehnikom opletnja, „vezenja“ za što koristi pamučni konac u boji, svilu i tanku vunu.³ Prikuplja i božićne jaslice, prikaz rođenja Isusa Krista čije manje izvedbe pažljivo čuva u staklenom ormaru, a javnosti ih je prezentirao u centru Amadea u Đakovu za Božić 2014. godine.

Ipak, od svega navedenoga ponajprije ga veseli priprema i rad za Đakovačke vezove, uređivanje izloga vlastitim tradicijskim predmetima.⁴ Kroz proteklih trideset godina strpljivog rada Vlado je ponudio raznovrsne teme svog sela. Od 1986. kada uređuje izlog s nekolicinom članova KUD-a, pa sve do 2005. kada mu se pridružuje supruga Julijana s kojom zajedno uređuje izloge do današnjih dana. Svake Vezove Vlado nudi novo prezentirane tradicijske predmete, stare fotografije i prikaz običaja što posjetitelje Đakova i Vezova educira. Svi koji su radili na ovakvom načinu prezentiranja baštine za Vezove znaju da se radi o zahtjevnom poslu koji je u prvom redu ograničen prostorom, ali i rekvizitima kao što su lutke, postamenti i slično. Ove male izložbe traju uglavnom po nekoliko dana glavnog vezovskog vikenda, a duljina izlaganja ponajprije zavisi od vlasnika trgovine. Vladin trud, ali i iskrena ljubav prema baštini donosi mu i nagrade za uređenje izloga. Treće mjesto osvojio je 1996. godine, 2006. dobio je drugu nagradu, 2009. pohvalu, 2011. treće mjesto, a 2013. pohvalu komisije.

I za kraj, iskrene čestitke na velikih 30 godina uređivanja izloga, ali i na kontinuiranom prikupljanju i zapisivanju etnografskih podataka o Selčanima i Selcima. Vjerujem kako će Vlado još dugo doprinositi očuvanju baštine đakovačkog kraja na zadovoljstvo svih Šokaca i njihovih gostiju na Vezovima.

Popis tema koje je V. Matoković obradio u izlozima za Vezove:

1986. – različiti tradicijski predmeti u suradnji s KUD-om

1987. – različiti tradicijski predmeti u suradnji s KUD-om

3 Uvršten u popis autora vodiča kroz radionice. Vidi Vargek, 2014:13.

4 Više u Jurković, 2008:57.

1988. – Uskrs (*ponjave, šarenice, korpe za svetelnje, uskrsna jaja*)
1989. – pokladni običaji (predmeti i fotografije)
1990. – crkveno *ruvo*
1991. – žena u *korotnom ruvu*
1992. – seosko dvorište – *avlija*
1993. – božićni običaji
1994. – blagdan Tijelovo *sinica*
1995. – običaj *dojdole*
1996. – ukrasne korpe – predmeti od šiblja
1997. – bogatstvo marama (različitost pri odijevanju i ukrašavanju)
1998. – različiti jastučići i predmeti ručnog rada
1999. – prekrivači: *šarenice ponjave, ponjavci*
2000. – *otarci* i različiti tekstilni predmeti
2001. – različiti predmeti gospodarskog značenja (svinjarska torba, *kepcije*)
2002. – *zemljeno* posuđe (lončarstvo)
2003. – oglavlja djevojaka i mladi *udani* žena, češljanje u Selcima
2004. – crkveni god
2005. – običaj *Ljelja* u Selcima
2006. – Selački vremeplov
2007. – *luženje* i pranje veša – *robe*
2008. – sve o kolu (instrumenti, fotografije, notni zapisi)
2009. – običaj *Ljelja* u Selcima (sablja, kićena kapa, slike, notni zapisi)
- *2010. – kićenje šokački' kapa u Selcima
- pijeње čaja kod selačke gospode
2011. – nakit i kićenje u Selcima (tradicijsko i moderno),
- u spomen Nadi Varšavi

2012. – sve o dukatima,
- svatovi od tradicije do današnjih dana
2013. – *Božićne jaslice* (privatna kolekcija)
2014. – *pinkl*, torba, torbica, *cekeri*
2015. – Uskrsni običaji s naglaskom na sanduk
2016. – Moji' 30. godina sa vama

*više izloga u nizu iste trgovine daje mogućnost postavljanja više tema

Literatura

Jurković, Jasmina: „Tradicija uljepšavanja đakovačkih izloga – 22. godine rada Vlade Matokovića“, u: Prigodna revija broj 38., 42. Đakovački vezovi, Đakovo, 2008.

Jurković, Jasmina: „Revitalizacija selačkih ljelja“, u: Prigodna revija broj 35., 39. Đakovački vezovi, Đakovo, 2005.

Uzelac, Branka: „Vodič kroz stalni postav, Muzej Đakovštine Đakovo, Etnološki odjel“, 2011.

Vargek, Martina: „Umijeće ukrašavanja uskrsnih jaja-pisanica vezom (opletom) u istočnoj Hrvatskoj, vodič kroz radionice, Zagreb, 2014.

Vlastite bilješke razgovora s V.M., 2015.

NEKE MITOLOŠKE ZANIMLJIVOSTI KOJE DOLAZE DO IZRAŽAJA NA „ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA“

Đuro Franković

Očuvanoj tradicionalnoj folklornoj manifestaciji Đakovački vezovi svatko će bez razmišljanja istaknuti ono što posjetiteljima odmah privlači pogled: lijepe snaše i djevojke, njihova živopisna nošnja, konji i dobro očuvana muška i dječja odjeća.

Hrvatska tradicija na sličan način prisutna je i kod Hrvata u Mađarskoj, u njihovim baladama. U njima iščitavamo neke značajke vidljive na Đakovačkim vezovima.

Mistični konji

U baladama **dobri junaci**, kakav je i sam **Ive Senjanin**, imaju **dobre konje** koji zaštićuju svoje vlasnike, no oni međusobno često razgovaraju. **Konji** su i sami neobični, poprimivši ljudske karakteristike. A na njima jašu **junaci**, **heroji** i **bogovi**. **Kult konja** u Hrvata postoji, a oni su u pripovijetkama, junačkim pjesmama, obrednim pjesmama nerazdvojivi od **božanstava**, poglavito muških, a i ženskih (**vila**).

U srednjem vijeku nije bilo neobično vidjeti konja nekog viteza i na ovaj način (**Ivo i Anica**) opisana: „Vi oprav'te do dva konja vrana, / Mećite jim svilu do koljena, / Dragi kamen do očiju crnih”.

Što bi značilo da su **konji bili urokljivi**, zbog toga se i danas na amove, oglavu imaju stavljati **amuleti** (ogledalca), dok u stihovima dragi kamen, da im ne naude **zle oči**.

Konj je opjevan kao *b'jela vila*, no može biti i *crni* ili *crveni*, te *b'jeli konj veliki*, dabome i *vrani zelenko*, zvan i ljudskim imenom *Barno*, te *sa srebrom okovan*, *dako* i *čilaš*, itd.

Opis ženske narodne nošnje

Balada **Majka ženi Bogdana** daje nam lijep opis **narodne nošnje Hrvatica** (Šokica) u baranjskom kraju: *Oko vrata stotinu dukata, / Oko stasa pojas od đerdana, / I s' sejom tri tovara zlata*.

Ovo golemo blago imućan, poturčeni **Marin brat** daje svojoj **sestri**, naime **Bogdan i njegova majka** bili su u neimaštini te su primorani **prodati svoju snahu**, ustvari, **suprugu Maru**, kako kazivač apostrofira *Bogdanovu ljubuu*. **Bogdan** je ranije bio bogat, prije no što se zadužio. To bi mogla biti slika i prilika nastala poslije zauzeća krajeva napučenih hrvatskim življem, odnosno, svojevrsna informacija **o propadanju hrvatskih imućnijih ljudi pod Osmanlijama**: „Otkud tebi tri tovara blaga? / I riđani srebrom okovani? / Kola sjajna i nevjesta bajna?!”

Prije no što se *Mara sirotica* udala za **Bogdana, kneževa supruga**, tj., **Marina ujna**, kazuje: *Sve ću dati što je savijeno, / Da mi znati za koga ćeš se udati?*

Od imetka **Bogdanova i njegove majke** za **prosidbu** još je nešto sačuvano: *Kad su zvonom podne zazvonili, / Bogdanovi konji doletili, / I dovezli Bogdanovu majku, / Da isprosi životu lijepu Maru, / Izvad' sjajnijeh dukate, / Lijepoj Mari veže oko vrata, / Oko vrata tri reda dukata. / I na knežev stol meće jabuku, / Na peškiru dukati trepeću*.

Prosidba se odvijala na taj način da je momak ili netko iz njegove rodbine trebao ponuditi **jabuku**. Ako ju djevojka prihvati, tada se održavaju **svatovi**. **Mara** će još dobiti i *gospdosko ruho* o kojemu nema detaljnijeg opisa.

I **seksualna simbolika** se pojavljuje u sljedećim stihovima, naime raskidati vezeni đerdan, djevojački ukras oko vrata - u Mohaču, za vrijeme poklada, pored toga i u obrednim stihovima u Hrvata i Mađara -, tj., rastrgati,

raskinuti partu ili **djevojački vijenac** znači da odrasla **djevojka gubi svoju nevinost**, o čemu ima indicija i u narednim stihovima: *Đerdan niže pa junaka kune: / „Oj đerdanu, moje sitno zlato, / Koji će te potrgati Mato, / Neće Ivo, živ ne bio majkin!” (Kletve djevojačke) 97*

Po livadi sitna trava rosulja 98 donosi nam novine o djevojci za udaju koja pjevuši po baranjskim pašnjacima: „*Da mi kupiš pet košulja svileni' / I sukanja porubljeni', vuneni', / Još i sunce da mi ,očeš kupiti, / Ni onda te ne bi' mogla ljubiti*.

Pučki kazivač **djevojačku nošnju u žetveno doba** ovako opisuje, uz nagovještaj da se između djevojke i momka nešto može dogoditi: *Po livadi sitna trava rosulja, / Na divojki čisto bila košulja, / Srpom ide po livadi pivajuć*.

U Santovu: *A sad, nane, daj mi ruvo novo / Da iđemo u selo Santovo...* iznosi santovački kazivač pojedinosti o bogatoj *Salerkoj Bajkinji* u baladi **Šimina ženidba**, 99 naime: *Salerka je mirazuša prava, / Ona ima blaga i oprava. / Nema bolje kuće divojačke, / Mogo b' kupit pola ravne Bačke!*, dok je *Santovkinja brezmirna sirota*, ipak *lemeš Šime* bira ovu drugu. (Riječ *lemeš* znači, *plemić*, a preuzeta je od mađarske istoznačne riječi *nemes*).

Santovačko raskošno **žensko ruho** ovako se opisuje: *Bogato je majka opravila, / Opraviti lipše i ne možeš. / Oplećak im od sami' dukata, / Pojas im je od žutoga zlata, / A suknja je od najtanje svile - / Prilepe su kao šumske vile. / Kuka tanka od sjajnog srebra, / Čutura im od ovč'jeg mijura*.

Takav opis mogao bi se odnositi i na **božice pastirice**. Santovački kazivač zna i za: *Kupit ću ti suknju od božura*.

Ruho se je čuvalo, stoga će podravski Hrvati reći: *Staro novo zameni!*, 100 a bošnjački kazivač prenosi nam: *Imam ruva moje stare mame*.101

Gradišćanski pjevač nam kazuje: *Da majki kupujem nebelo ruhance*.102

Dolamu su nosile bogatije žene, a ne samo muškarci: *A ujna će zelenu dolamu, / Nuz dolamu svilenu maramu...* pjeva se u santovačkoj baladi **Seja brata na večeru zvala**. 103

Balada iz Tukulje **Šta se ono čuje** 104 daje nam opis nakita: *Ej, Biser mi treba, / Dragoj na prsa*.

U gradišćanskoj: *Ko mi kupi mlad junak / Divojački svojni trag...* 105

No **Ropkinjica Julka** 106 kod Hrvata iz okolice Kaloče neće imati sjajnu odjeću, dukate, biserje, jer nju **Turčin**: *Golu vodi po studine, / Bosu vodi*

po strnjine, / Žednu vodi kraj Dunava, / Gladnu vodi tjedan dana.

Bunjevačka ukradena majka **Udovica Janja** 107 iz zemlje gdje: *Žito ženju Talijani mladi, / Pribiraju tanke Talijanke...* ne može zaboraviti na svoju siroticu, stoga će upitati gavrane: „*Il' je bos, il' je bez pojasa, / Il' je gola, il' je gologlava?*”

Balada asilimiranih Hrvata u Šomođskoj županiji **Teško mladoj bez mladoženje** 108 govori o djevojačkim vještinama, naime, **majka** svom **sinu Ivi** savjetuje da si treba naći: „*Takovu si ti ljubu išći / Ka bu znala svilu presti / Na vretence baožuljkovo, / Na presličku tatorkovu.*”

Međutim, **Ivini** se **svatovi** završavaju tragično, jer on ne može prebroditi (čitaj: pregaziti) **sivo morje**, u koje će se **utusiti**, te će mu samo **klobuk plava**(ti).

Tužna Ilijana 109 vodi nas u svijet **bogatih, ali i nesretnih žena**. Santovački pjevač daje divan opis (i) nošnje: *Noge moje po ćilimu ,odu, / Mliko bilo pere moje tilo, / Kumoš nosim, u svilu se sprimam, / Pune škrinje ,aljinica imam. / Knez mi daje svakojake dare, / Nosi mene i srebra i zlata, / Đerdane mi viša oko vrata, / Belenzuke meće mi na ruke, / Al' sam jedna u kavezu ,tica / I kneževa tužna robinjica.*

Također, iz Santova imamo i ovaj podatak: „*Čekaj, momče, jagluk da izvezem.*110

Šikom **cipelice** 111 devet godina, primjerice, ne nosi **ljuba Marka Kraljevića**, pošto čekajući svog **supruga iz vojske** ne želi biti izazovna, upadljiva muškom oku. No, kada **deveta godina** prođe tada se treba udati (vidi isti motiv: slučaj **Penelopin** u grčkom epu, dakako i u našim baladama se na više mjesta javlja motiv čekanja od devet godina).

Žene su nosile **pletence** o čemu ima spomena i u baladi **Kraljević Marko i ljuba mu** 112 a pokrivala su se **obradačem**. Stihovi balade **Mara uzme rubac beli**, 113 na prvi pogled mogli bi nam biti sasvim nejasni, zašto to djevojka veže na glavu bijelu rubac? Međutim, u Podravini i susjednom Ormánságu u Mađara, kao i općenito u slavenskih naroda, **bijela je boja** bila boja **žalbe**. I **starice** se u takvu spremaju.

Ljuba dragomu rubače šila 115 - **djevojka** za udaju je svoje haljine i tkanine (plahte, ručnike, itd.) sama trebala otkati i izvesti i u Hrvata u Šomođu, o čemu nam svjedoče stihovi gore navedene balade: *I njoj boum šivala, oplećek svetečni; / Njoj ne boum delala sunca mi meseca, / Ni te drobne zvezde, ni svakačko zverje, / Nit*

goluba perje, ni sokola srdce, / Neg ljubu rubačo budem tak šivala.

Ustvari, ovi stihovi nas vode ka opisu **muške košulje** na kojoj se pojavljuju ukrasi: **sunce, mjesec, zvijezde, divlje životinje, golub i sokolovo srce**. Mi bismo se upitali zašto? To su ustvari **hamajlije od uroka**. Golub bi bio simbol ljubavi zaljubljene djevojke, sokol hrabrosti momka, dok preostale astralne simbole nalazimo u mađarskim pučkim pripovijetkama kada glavni junak primjećuje mladu kraljicu koja se kupa, a na svom tijelu ima upravo ove znakove. U Indiji je i danas praksa da kada otac ne može osigurati svojoj kćeri miraz tada ju otprati na glavni trg gdje joj prosci na tijelu traže slična znamenja, tj. **znakove sreće**, što ujedno znači da će ju od njezina oca kupiti za više novaca.116

Božanstvo **vila** se na drugi način odjeva, naime nosi **krunu i košulju**, dok je ona u pučkim predanjima često **naga**. 117

Opis muške nošnje

Balade donose i relevantne podatke o **muškoj narodnoj nošnji** iz onih vremena kada stihovi nastaju. Iako su to glede ženske nošnje šturiji podaci, ipak ih ima. Pjesma **Majka Maru za nedraga dala** 118 opisuje mušku nošnju, ujedno i boju žalbe, a na ovaj način: *Na junake plave kabanice, / A na konje plave maramice, / Nek se znade da na žalost idu.*

Kabanica je bila praktična odjeća u čiji su rukav pastiri stavljali, primjerice, suhu hranu, a naši mladići rabili su je i u druge svrhe, jer: *Odi, dušo, pod moju kabanicu*, pjevale su Šokice diljem Baranje.

Ne samo u kajkavskih Hrvata, već je i u zapadnim ugarskim krajevima odrasla **djevojka šivala i izvezla košulju** svome **dragome**: *Na cindranjskom polju jedna suha ruška / Na kojem m'a mila košulju šivala.* 120

Santovački je pjevač svoju **pismu** vjerojatno čuo negdje u Slavoniji, kuda se odlazilo u žetvu. Naravno, da bi se osobnosti, karakteristike bolje izrazile, pojedinci iz drugog naroda, što je i faktički tako bilo, u načinu odjevanja odudaraju, recimo, od Hrvata. *Ključče paša u dolame čuva*, priopćava nam balada **Kršćanin i Turkinja**, 121 te bismo mogli dodati da su **dolamu** nosili i Mađari i Hrvati, dok se u puku rjeđe rabila. Poznatija je bila **kabanica** i takozvana **surka** (od mađarske riječi **szúr** u Podravini). **Anka Močanka**, 122 primjerice, pomaže momku koji pati od pet

velikih rana, te su *Krvave mu ,laće i dolama*. U pjesmi **Kršćanin i Turkinja** 123 ističu se i druge uočljive razlike u načinu odjeće: *Mlad delija pod fesinom crnim*.

Ljepota Marica 124 kreće u Carigrad kod cara, ali u **muškoj odjeći**: *Pravi meni mađarsku opravu, / Crven kalpak na čelavu glavu, / Zelen kavad na grbava leđa. / Kupi meni vilu konja b'jelog...*

Iz ovoga saznajemo dosta novoga, čak i to da su (i) Mađari **kosu obrijali**, poput Osmanlija, te da su i žene znale jahati.

U inačici **Zlato materino** 125 iz okolice Pečuha opisana je nošnja **Ercega Stjepana** (vjerojatno **Hercega Stjepana**, bosanskog kralja), nepoznatog **Đurđa Kulundžije** (sudeći po imenu bio bi zlatar, kujundžija) i turskog **Mamut-age starog**. **Erceg Stjepan** je: *Na crnome konju velikome, / Crne čizme, a crne čakšire, / Crn' mu perčin u pojas udara, dokle će Đurđe biti odjeven: Na crvenome konju velikome, / Crven' čizme, crvene čakšire, / Crven mu perčin u pojas udara / te opis starog age glasi: Na b'jelome konju velikome, / B'jele čizme, a b'jele čakšire, / B'jel' mu perčin u pojas udara.*

Vila Otrovkinja 126 otkrit će nam i druge pojedinosti: *Pokisne ti zelena dolama, / I na glavi svilena marama.*

Dakle, **muškarci** nosili su na glavi i *svilenu maramu*. Bilo bi zanimljivo doznati na kojim prostorima su vezali muškarci na glavi svilenu maramu?

No u kajkavskim krajevima je bio poznatiji *klobuk*, koji u drugim krajevima Hrvati nazivaju *šešinom*: *S one strane Save vode / Momče ,odi, konja vodi, / A u ruku šešir nosi, / A u šešir suze lije...* 127 Isto se naziva još i *kapa* i *škriljak*.

Iako ne u obilju, ali imamo opis i **vojničke uniforme** i to **hrvatskog vojnika** u baladi **Ni' soldata čez Hrvata**, 128 koji: *Pušku drži na ramence, / Britku sablju k bedru paše, / Suprot njemu cesar jaše. / „Vudrite se, crljenaci...*

Očito, **vojnička uniforma** je u Hrvata bila **crvena**. Naredni stihovi govore o zajedničkoj **mađarsko-hrvatskoj vojsci**. No vojnici znače veliku muku za Turke, jer: *Ne husara čez Mađara, / Ni' soldata čez Hrvata.*

U stvarnosti to je zaista tako i bilo, naime, mađarski husari služili su, primjerice, u vojsci **carice Marije Terezije, u francuskoj vojsci**, ako se ne varam i u **ruskoj**, dakako, u redovima **mađarskih husara** bilo je i **Hrvata**. Dosta je ako podsjeti-

mo na poznatu krilaticu **cara Napoleona** koje je, iako ne doslovce, ali ovo rekao: *Dajte mi 200 tisuća hrvatskih vojaka i položit ću vam pred noge cijelu Europu!*

Djevojka u zapadnom ugarskom kraju svog **junaka** (dečka, momka), koji je **vojnik**, poznaje *po zlatnom strumenku*. 129

No **vojnička odora** zajedničke nam austrijsko-ugarske vojske već zna *za komisnu kapicu*, navode balade pomurskih Hrvata o prvom svjetskom ratu. 130

Opis dječje odjeće

Stihovi **Sirotan Mirko** 131 bunjevačkih Hrvata nam donose informacije i **o dječjoj nošnji** koja je bila jednostavna **košuljica** (takva se u Podravini zvaše *popica* 132): *Kad Marinku skrojiš košuljicu, / Momu Mirku zakrpaj traljice, / Nek se znade da je sirotica / I da Mirko svoje majke nema!*

Za **Uskrs** se kupovala **nova odjeća samo djeci**, danas pak po potrebi ili se pak dariva na **Božić**. Ova nam balada daje opis običaja vezanih za **veliki blagdan te o kršćanskom milosrđu, ljubavi**: *A kad im slavni Uskrs dođe, / Kad na dicu ruvo pokrojiše, / Kako Mirku, onako Marinku: / Čisti skerlet i zelenu svilu - / Niko nezna, da je sirotica / I da Mirko svoje majke nema...*

Mitopoetika Hrvata u Mađarskoj pored obrednih pjesama dobro je sačuvana i u baladama koja smo svjedočanstva pokušali predočiti čitateljima, kao i neke druge pojedinosti. No, ni izbliza nismo dali odgovor na sva postojeća pitanja. To kanimo učiniti u jednom od narednih brojeva *Revije Đakovačkih vezova*.

LIPA PJESMA DUŠU LIČI

Branka Uzelac

*A sad svitu da vam se predstavim:
Marija je moje lipo ime,
Garvanović dično mi prezime*

Tako pjeva autorica knjige "Lipa pjesma dušu liči" Marija Garvanović, rođena 1951. godine u Koritni, a udana u Semeljce gdje i danas živi. Knjigu je izdala Izvorna pjevačka skupina "Semeljačke snaše" u Semeljcima 2015. godine. I sama Marija članica je ove pjevačke skupine.

Tisak je Grafika d.o.o., naklada 400 komada a potporu je pružila Općina Semeljci i Osječko-baranjska županija.

Knjigu se sastoji iz više dijelova, ali kao najvažnije možemo izdvojiti: Pjesme iz duše, 10 godina rada Izvorne pjevačke skupine Semeljačke snaše i Uspomenar.

"Pjesme iz duše" doživljavamo kao intimnu ispovijest Marije Garvanović o njenom sjećanju na djetinjstvo u jednoj šokačkoj, tradicijskoj obitelji. Tu su pjesme posvećene majci, pjesme koje govore o njenoj ljubavi prema tradicijskom životu koji nestaje, ravnici, starim običajima, bečarima i tamburici svatovima, bušarima, Semeljcima i njegovim šorovima i sokacima, Šokadiji (Šokadijo, melem ti si), dragoj Slavoniji (Slavonija moja diše, Slavonijo, sva ljepoto moja, Srce Slavonije)!

"Semeljačke snaše, mi smo" naziv je drugog dijela koji predstavlja svojevrsnu monografiju desetogodišnjeg rada (2004.-2014.). Tu se piše o samom osnivanju pjevačke skupine, o organizaciji rada, rukovodstvu. Nakon vrijednog rada i vježbe nižu se prvi uspjesi. Nastupale su po smotrama, družile se, putovale, pozivale u goste druge pjevačke skupine. Međutim nije samo pjevanje bilo njihova aktivnost. Uz pjevanje Snaše su

počele istraživati i obnavljati stare običaje sela. Božićni koncert humanitarnog karaktera već je prešao u tradiciju. Snaše se uključuju u sva događanja u selu i dalje.

Nastupaju u vrijeme Poklada, tu je i Samoborski fašnik, Solinski karneval i drugi. Na folklornoj manifestaciji "Đakovački vezovi" snaše su vjerne učesnice svake godine.

Godine 2010. održale su koncert božićnih pjesama u župnoj crkvi. Njihov repertoar je vrlo raznolik od veselih, šaljivih pa sve do crkvenih pjesama. Odlučile su obilježiti preduskrsni period, korizmu kroz mrsna i nemrsna jela.

Tako je nastala tradicionalna manifestacija "Šta se jelo u korizmi? Mrsno i nemrsno". Obilježavanje običaja na Cvjetnicu, održavanje dječjih radionica šaranje jaja voskom, vatre za šaranje šiba i drugo.

*Semeljačke snaše mi smo,
Ne možemo drugo biti
svoje ime, ponos, inat,
ne možemo zatajiti.*

*Deset ljeta zajedno smo,
da pjevamo pjesme stare
i otmemo zaboravu
Naše stare običaje.*

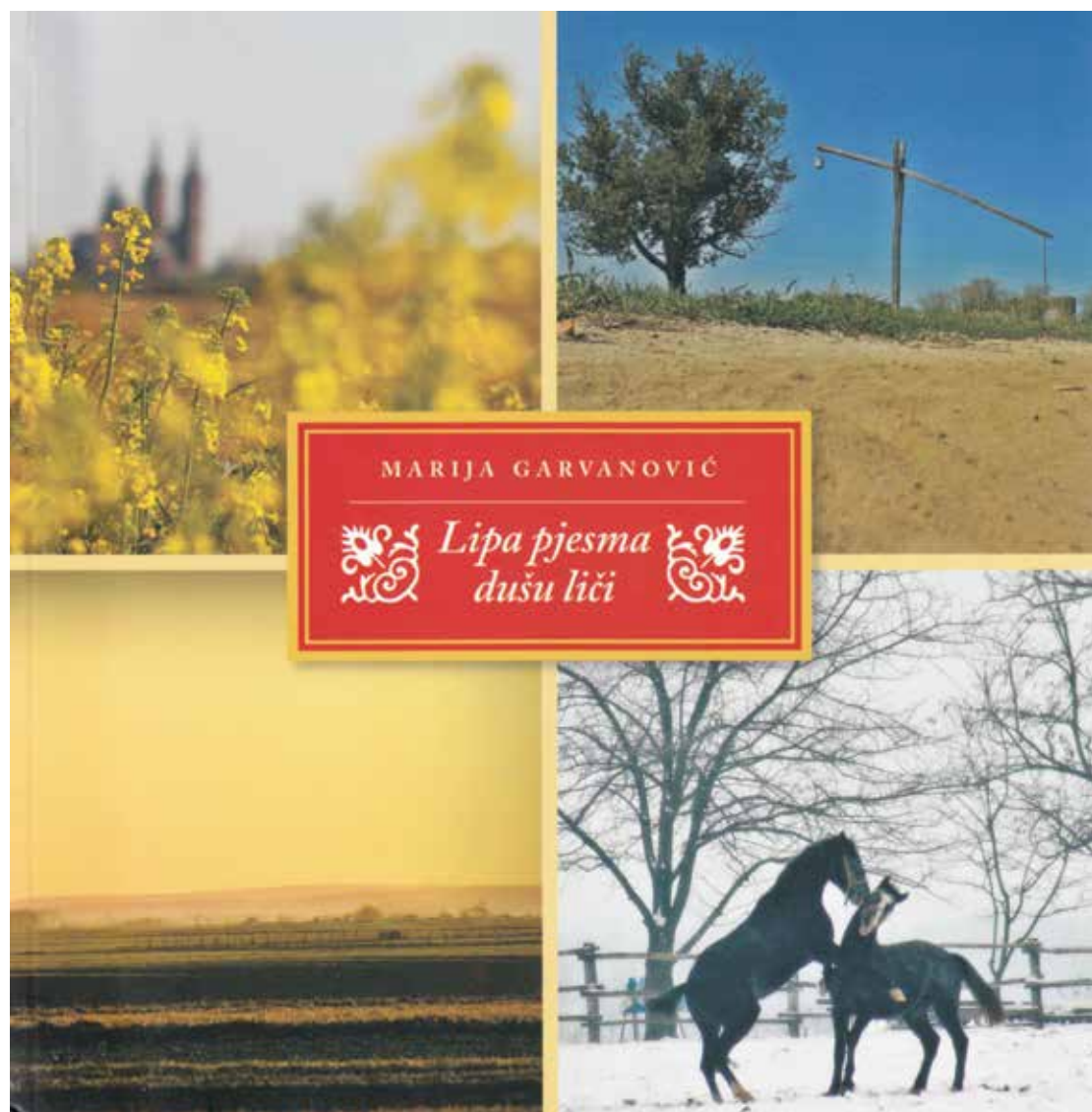
Dio knjige nazvan Uspomenar prava je škrinjica narodnog blaga. Tu su zabilježene, molitvice, dječje igre, plesovi, kola; brojalice, zagonetke i pitalice.

Nalazimo tu zabilježene i Priče iz djetinjstva. Vrijedan doprinos hrvatskoj etnologiji je opis običaja: Korizma - običaji i jela, Cvjetnica, Veliki

tjedan i Uskrs "kada ćemo u velikim lipim korpama ukrašenim novim otarcima vezenim šarenom svilom ili novim štikanim i ekanim salvetama na ranu misu nosit jelo na posvetu."

Ovo vrijedna i korisna knjiga u kojoj se "divani šokački" može biti poticaj drugim pučkim pjesni-

cima. Vjerujem da će knjiga imati svoje zapaženo mjesto među brojnim knjigama tiskanim u Đakovštini. Ona daje i veliki doprinos turističkoj ponudi jer je vrijedan suvenir za svakoga koji posjeti Đakovo, odnosno Semeljce.

TRAGOVİ PANONSKOG MORA U ĐAKOVŠTINI

Ana Grbeša

Promatrajući đakovačku ravnicu i polja prekrivena nasadima različitih boja koji se poput šarenih pokrivača slažu jedan do drugoga, teško je zamisliti da je ovo područje ikada moglo imati drugačiji vizualni identitet nego li danas. Daleka prošlost koja se često doima toliko daleka da sve te nagomilane godine i epohe koje nas dijele ne možemo si ni pokušati predočiti kao suvisao tijekom vremena, ostavlja svoje materijalne tragove koji nam svjedoče da je čak i nepredočivo moguće. Morski psi, koralji, puževi, alge, ribe i rakovi umjesto sadašnje flore i faune na području Slavonije svakako su stvarna činjenica o kojoj svjedoče fosilni ostaci koji se čuvaju u zbirnama mnogobrojnih muzeja. Fosili su ostaci uginulih i izumrlih biljaka i životinja, pa čak i bakterija, te njihovi tragovi koji su procesom fosilizacije ostali trajno sačuvani. Riječ *fossilis* latinskog je porijekla i u prijevodu znači "iskopan". Proces fosilizacije ne događa se često. Kako bi fosil mogao nastati moraju se zaustaviti prirodni kemijski procesi raspada uginulog organizma otklanjanjem faktora koji utječu na razlaganje tvari u prirodi. Fosili mogu biti otisci nekad živućih organizama i njihovi koštani skeleti preostali nakon raspada meke organske tvari i postepeno mjenjani mineralima koji određuju boju fosila. Isto tako fosili mogu biti i tragovi kretanja i bivanja nekadašnjih bića - ihnofosili. Najučestaliji oblici fosilizacije su petrifikacija ili okamenjivanje te karbonizacija ili pougljenjivanje. Također, proces fosilizacije je i mumifikacija – proces uglavnom prisutan u sušnim pustinjskim krajevima, te konzervacija u ledenim područjima ili u mediju kao što su ulje ili sol. Petrifikacijom dolazi do zamjene organske tvari iz skeleta organizma anorganskom i najčešće uz pomoć vode s otopljenim CaCO_3 i SiO_2 koja popunjava šupljine organskog materijala i na taj se način "ugrađuje" u novonastale šupljine, zapunjava ih i učvršćuje skelet. Proces karbonizacije događa se kada se organizam nađe u uvje-

tima potpune izolacije od utjecaja zraka, npr. u mulju ili smoli. Ovim procesom iz organizma se gube voda i CO_2 , te tako preostaju teški ugljikovodici, što dovodi do očuvanje organske materije u malo izmjenjenom obliku. Isto tako na površini ostatka organizma može se nataložiti zaštitna mineralna kora pa se taj proces zove inkrustacija. Fosili se talože zajedno sa sedimentom koji izgrađuje stijene i tako tvore kompaktnu cjelinu. Geološka povijest Zemlje podijeljena na ere, periode i njihove epohe govori nam da je početkom paleocena (epohe perioda paleogen), započetog prije 66 milijuna godina, na području većeg dijela Europe postojao veliki Tethys ocean koji je razdvajao Lauraziju i Gondwanu – sjeverni i južni superkontinent koji su nastali raspadom Pangee. Tektonskim procesima na granici eocena i oligocena prije 36 milijuna godina dolazi do raspada Tethys oceana, izdizanja Alpa i nastanka Paratethys mora koje se prostiralo na području današnje srednje i istočne Europe.

Novonastalo Paratethys more dijeli se na Istočni, Središnji i Zapadni Paratethys. Središnji Paratethys obuhvaća područje Panonskog bazenskog sustava omeđeno Alpama, Karpatima i Dinaridima. Tektonske aktivnosti Dinarida omogućile su komunikaciju s Mediteranom i povećanje saliniteta Panonskog bazenskog sustava. Nastavkom tektonske aktivnosti prije 11,5 milijuna godina dolazi do izolacije Panonskog bazenskog sustava i slabljenja njegove veze sa Sredozemljem čime se gubi salinitet vode te nastaju bočati uvjeti. Gubitkom komunikacije Panonskog bazenskog sustava i Mediterana prije 7 milijuna godina dolazi do nastanka Panonskog jezera i oslađivanja vodene površine koja se postepeno dezintegrira u manja jezera koja se kasnije isušuju ili ostaju kao močvarna područja. Potpuni nestanak manjih Panonskih jezera događa se na početku pleisto-

EON	ERA	PERIOD	EPOHA	Početak prije mil. god.	Trajanje (mil. god.)	Razvoj života	
FANEROZOIK	KENOZOIK	KVARTAR	SADASNJOST	0,01	0,01	Kraj ledenog doba	
			PLEISTOCEN	1,6	1,59	Početak ledenog doba. Prvi ljudi.	
		TERCIJAR	NEOGEN	PLIOCEN	5,3	3,7	Pojava mamunolikih predaka ljudi.
				MIOCEN	23,7	18,4	Razvoj mnogih sisavaca i modernih ptica.
			PALEOGEN	OLIGOCEN	36,6	12,9	Razvoj mnogih novih sisavaca. Uobičajene su trave.
				EOCEN	57,8	21,2	Stvaranje Himalaja.
		PALEOCEN	66	8,2	Prvi veliki sisavci i primitivni primati.		
		MEZOZOIK	KREDA	144	78	Izumiru dinosauri.	
			JURA	208	64	Doba velikih gmazova.	
			TRIJAS	245	37	Prvi primitivni sisavci. Razdvajanje Pangee.	
	PERM		286	41	Pojavljuju se suvremeni kukci.		
	PALEOZOIK	KARBON	360	74	Pojava prvih gmazova.		
		DEVON	408	48	Razvoj prvih vodozemaca.		
		SILUR	438	30	Razvoj prvih kopnenih biljaka.		
ORDOVICI		505	67	Pojava prvih riba.			
KAMBRU		570	65	Veliki razvoj života u moru. Prvi kraljevnjaci.			
PROTEROZOIK		2500	1930	Primitivni beskrležnjaci, bakterije, spužve i obliči.			
KRIPTOZOIK	PREKAMBRU	ARHAIK	3800	1300	Zabilježeni najstariji fosili života na Zemlji.		

Geološka razdoblja

cena, epohe započete prije 1,6 milijuna godina kada na Zemlji započinje ledeno doba.

Arheološka zbirka Muzeja Đakovštine Đakovo broji više tisuća predmeta, a unutar nje nalazi se i 25 predmeta koji su interesno područje paleontologije, tj. fosilni ostaci morskih organizama. Predmeti iako uvršteni u inventarnu knjigu prehistorijske zbirke dospjeli su u muzej pod nepoznatim okolnostima. Ono što je poznato o njihovom dolasku je činjenica da potječu iz okoline jezera Borovika, točnije sela Paučja i da ih je u muzej donijela Hedviga Dekker, osnivačica Muzeja Đakovštine Đakovo. Predmeti su bili i sastavni dio starijih stalnih postava prije preseljenja institucije u današnju zgradu u Starčevičevoj 34. Najveći broj predmeta pripada vrsti *Clypeaster species* (ježinci). Uz nju, tu su i školjkaši *Ostrea species* (oštrige) i *chlamys species*, te nekoliko amorfnih oblika označenih samo kao fosilna jezgra školjkaša ili ulomak stijene s fosilnim ostacima više morskih organizama. Starost ovih fosila procjenjuje se na 17 milijuna godina, potječu iz perioda neogena i epohe miocena i čine najstarije predmete koji se čuvaju u Muzeju Đakovštine Đakovo.

Ulomak stijene s fosilnim ostacima mekušaca, strana A, inventarni broj 1402

Ulomak stijene s fosilnim ostacima mekušaca, strana B, inventarni broj 1402

Područje jezera Borovik i samog sela Paučje pripadaju Dilj gori i čine granično područje u njezinom istočnom dijelu. Za vrijeme vodenih uvjeta na području Panonskog bazena, slavonske planine Papuk, Požeška gora, Psunj i Krndija postojali su kao otoci, te im starost seže sve do paleozoika. Dilj goru izgrađuje sediment nataložen u miocenu u periodu od prije oko 18 milijuna do oko 5 milijuna godina kada na ovom području postoji i snažnija tektonska aktivnost koja omogućuje prodiranje stijena na površinu. Sediment Dilj gore uz ove fosilne ostatke čine šljunak, pješčenjak, vapnenac, lapor, gline i ugljen. U plićim područjima koja su bila pod stalnim udarom valova nastala je specifična vrsta vapnenca - litavac ili litotamnijski vapnenac stvoren od ljuštura školjaka, puževa, koralja, ježinica i crvenih algi *Lithothamnion sp.* povezanih čvrstom kalcitnom vezom. Ta vrsta vapnenaca koristi se u građevinarstvu, te je korištena i za izgradnju zagrebačke katedrale.

Mnoga geološka i fosilna blaga ovog područja još uvijek su duboko skrivena od pogleda mnogobrojnih znatiželjnika duboko ispod površine zemlje i još uvijek izgrađuju temelje našeg današnjeg okoliša i prirodnih znamenitosti. Neka buduća istraživanja otkrit će nam i neke nove nepoznanice i vjerojatno omogućiti i formiranje posebnih prirodoslovnih zbirki u nekim od muzeja ovog područja.

Clypeaster sp., inventarni broj 1416

Chlamys sp., inventarni broj 1409

Ostrea sp., inventarni broj 1389

Literatura:

1. M. Bošnjak, D. Vrsaljko, J. Sremac, *Slatkovodni miocenski mekušci Dilj gore*, u: *Zbornik radova V. kongresa geologa Bosne i Hercegovine s međunarodnim učešćem*, Pale, 2013.
2. I. Marušćak, *Pljuskar, svjedok drevnog mora*, Slavonski Brod, 2014.
3. S. Vidović, *Paleontologija*, u: *Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije*, Zagreb, 2009.

PRETPOVIJEST ĐAKOVŠTINE

Jelena Boras

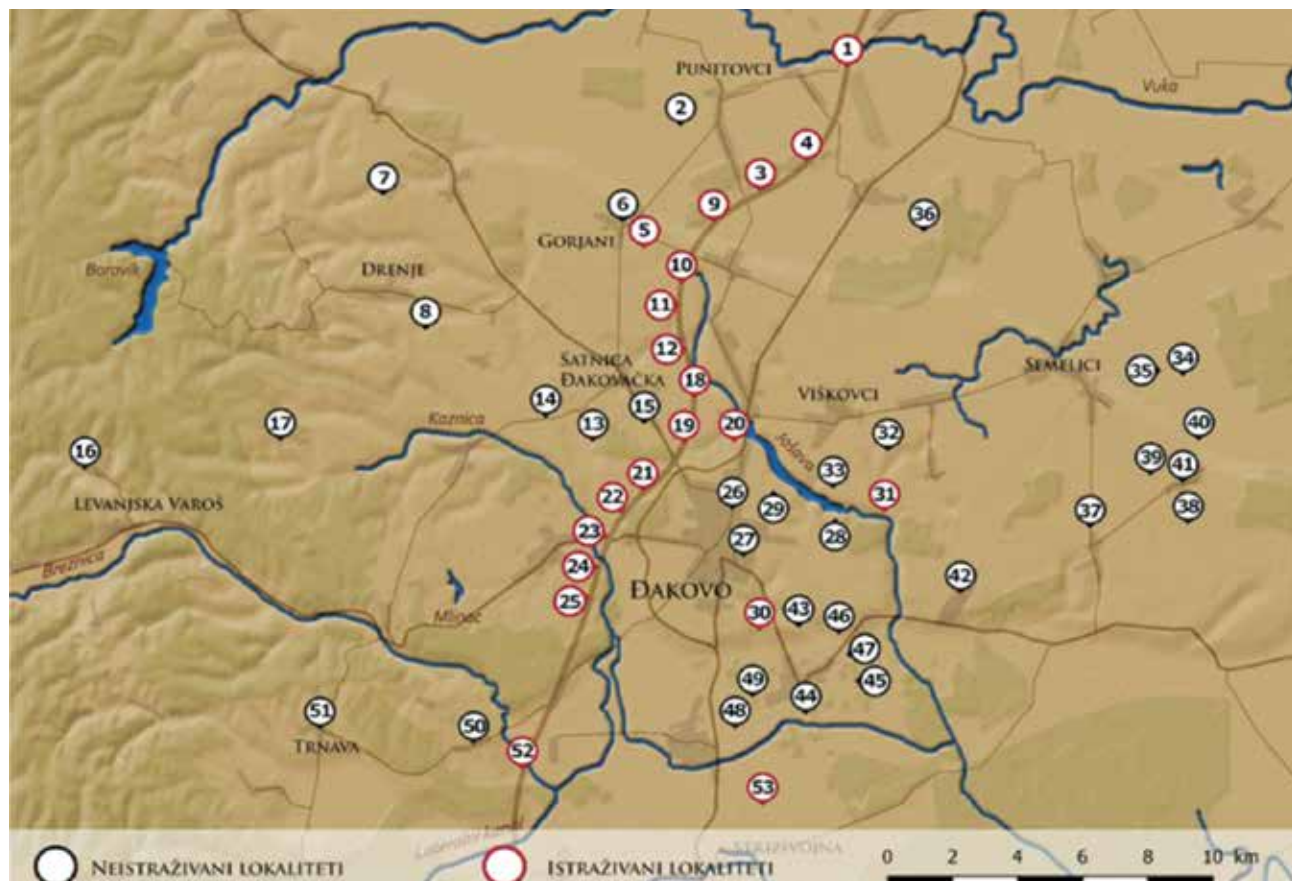
Arheološka slika đakovačkog prostora se uvelike izmijenila u posljednjih petnaestak godina obogativši se desecima novih nalazišta, prvenstveno zahvaljujući istraživanjima vođenima na trasi autoceste Svilaj – Osijek. Više od dvadeset lokaliteta je iskopavano kroz zaštitna (iskopavanja velikih površina smještenih na trasi autoceste) ili kroz sustavna istraživanja (iskopavanja manjeg obujma provedena u nekoliko navrata kroz više godina). Zahvaljujući metodologiji i različitim znanstvenim analizama kojima je pronađeni materijal ispitan, danas o pretpovijesti đakovačkog prostora znamo mnogo više nego o bilo kojem dijelu Slavonije pa i Hrvatske.

Pojam Đakovštine obuhvaća deset jedinica lokalne samouprave koje su nekada činile općinu Đakovo (općine Đakovo, Drenje, Gorjani, Levanjska Varoš, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Trnava i Viškovci s pripadajućim naseljima). Radi se o prostoru koji zauzima 833 km² raščlanjenom na sjeverni i južni nizinski poplavni dio oko rijeka Vuke i Kaznice te potoka Biđa, dok se njegovim središnjim dijelom prostire Đakovačko – Vinkovački praporni ravnjak koji se svojim zapadnim dijelom nastavlja na istočne obronke Dilja i Krndije, ujedno i najviše točke ovoga prostora. Kako se radi o području koje obiluje vodenim tokovima, plodnim obradivim zemljištem, bogatstvom životinjskih vrsta ne iznenađuje činjenica da je naseljen još u vrijeme mlađeg kamenog doba. Svakako ne treba isključiti ni mogućnost da je Đakovština bila mjesto boravka lovačkih skupina iz starijeg kamenog doba, no još uvijek nije pronađena ostavština koja bi nam o tome posvjedočila. Do sada je na đakovačkom području registrirano ukupno 53 lokaliteta samo iz vremena pretpovijesti (od oko 6 000. pr. Kr do oko 30. pos. K), a kad bismo tu evidenciju proširili na antičko i srednjovjekovno razdoblje, broj bi se znatno uvećao.

Mlađe kameno doba (neolitik)

Iz vremena mlađeg kamenog doba pronađen je materijal koji se može pripisati starčevačkoj (6200. – 5400. pr. Kr.) i sopotskoj kulturi (5480. – 4300. pr. Kr.). Do prije desetak godina nam nije bio poznat niti jedan starčevački lokalitet sa područja Đakovštine, no pregledavanjem terena trase autoceste ustanovljena su čak četiri lokaliteta na kojima je prikupljen starčevački materijal. Lokaliteti su ubrzo istraženi a najzanimljiviji nalazi potječu s Ivandvora kraj Đakova, Kaznice – Rutka i Tomašanaca – Palače gdje su radiokarbonske analize kojima se uzorcima organskog porijekla (ugljen, kosti, odjeća) određuje starost, pokazale kako je lokalitet Palače bio naseljen između 5660. i 5300. pr. Kr. a lokalitet Rutak u dvije faze: prva oko 5900. pr. Kr a druga o. 5300. pr. Kr. Ivandvor je najveće do sada istraženo starčevačko naselje u prostoru između Drave i Save. I u Tomašancima i u Ivandvoru je starčevački sloj podijeljen na dva naselja gdje je jedno smješteno uz vodotok na nizinskom dijelu dok je drugo odvojeno i smješteno na povišenoj gredi. Naselja su se sastojala od stambenih objekata (većinom poluukopane kuće, zemunice), prostora za čuvanje stoke, te radnih prostora a pronađeni inventar se sastoji od keramičkih ulomaka lonaca i posuda te keramičkih žrtvenika i figurica kojima se pripisuje ritualna funkcija. Na lokalitetu Kaznica – Rutak pronađena je pintadera (keramički žig) koja je služila za pečačenje tekstila, kože ili keramike. Među zemljanim uzorcima izdvojeno je nekoliko biljnih vrsta kao što su ječam, pšenica te bazga što govori da se prehrana starčevačkog stanovništva oslanjala na lokalno dostupne biljke. U prilog preradi biljaka govore i oštećenja na kamenim alatkama nastala sječom stabljika biljaka.

Sopotskih lokaliteta ima znatno više, čak 27 prema do sada prikupljenom materijalu, što donekle i nije iznenađujuće ako uzmemo u obzir da je vremenski okvir sopotske kulture više od devet stoljeća. Danas raspoložemo datumima dobive-

Prostor Đakovštine s naznačenim pretpovijesnim lokalitetima

nim na lokalitetima Ivandvor – šuma Gaj (u rasponu između 5050. i 4490. pr. Kr.) i Novi Perkovci – Krčavine (raspona između 5060. i 4540. pr. Kr.). Jedno od nalazišta sopotske kulture smješteno je na Štrbincima gdje je ispod antičkog sloja ustanovljeno sopotsko naselje većeg opsega koje je bio zaštićeno palisadama od drvenog kolja sa bočnih strana, što govori u korist pretpostavki da je ovdje naselje bilo dugotrajnijeg karaktera. Na lokalitetu Kaznica – Rutak pronađeno je i nekoliko grobova koji se pripisuju sopotskoj kulturi u kojima su pokojnici bili pokopani u zgrčenom položaju na boku, najčešće desnom, s glavom položenom prema istoku. Od materijalnih nalaza najviše je keramičkih ulomaka i komada zapečene zemlje kojom su prekrivani zidovi. Zanimljivost su keramičke minijature posudice te figurice životinja pronađene na lokalitetu Novi Perkovci – Krčavine a najvjerojatnije je riječ o dječjim igračkama ili predmetima koji su najmlađima služili kao sredstva pouke i pripreme za odgovornosti i zadatke koje ih u budućnosti čekaju kao članove zajednice. Biljna analiza ostataka sa đakovačkih lokaliteta pokazala je da su se sopotski stanovnici hranili pšenicom, ječmom te mahunarkama, a o obradi žitarica svjedoče i nalazi žrvnjeva, rastirača i bruseva. Uzevši u obzir učestalost ovakvih

nalaza vidljivo je da su nosioci sopotske kulture bili vrlo aktivni zemljoradnici.

Bakreno doba (eneolitik)

Nakon što su se neolitički stanovnici upoznali s osnovama metalurgije počeli su češće upotrebljavati prvenstveno bakar, ali i zlato prilikom izrade nakita i alata. Na temelju promjena nastalih u gospodarstvu koje su posljedično uzrokovale promjene u društvenoj organizaciji te u religioznoj dimenziji zajednica, odlučeno je da se razdoblje između početka upotrebe metala i početka brončanog doba nazove bakreno doba ili eneolitik. Stanovnici su se i dalje bavili poljoprivredom, no prevlast je polako preuzimala stočarska privreda. Osim toga, u bakrenom dobu dolazi do priljeva indoeuropskog stanovništva koje sa sobom donosi gospodarske, društvene i duhovne novosti. Danas su poznata 22 lokaliteta sa eneolitičkim materijalom s prostora Đakovštine, od kojih je na deset pronađen materijal više različitih kultura a na njih 12 se može pripisati samo jednoj. Kasnom stupnju sopotske kulture koji se vremenski smješta u rani eneolitik pripisana su dva lokaliteta, srednjoneolitičkoj lasinjskoj kulturi (4300. – 3950. pr. Kr.) pripisano je njih

devet (od kojih na dva lasinjski materijal nije bilo moguće samostalno izdvojiti pa se smatraju uvezenima u drugi kulturni sloj), dok je retzgajarskoj (3960. – 3500. pr. Kr) pripisano šest lokaliteta te dva koja se tumače kao import u lasinjskom sloju. Kasno bakreno doba je zastupljeno kroz badensku, kostolačku i vučedolsku kulturu. Badenska kultura (3640. – 2900. pr. Kr.) je prva kultura indoeuropskih došljaka koju je obilježio pokretni stočarski način života a na đakovačkom prostoru je zabilježen badenski materijal na sedam lokaliteta. Kostolačka kultura (3300. – 2900. pr. Kr), autohtona slavonsko – srijemskom području, prepoznata je na pet lokaliteta dok se vučedolskoj (2900. – 2500. pr. Kr) sa sigurnošću može pripisati tek jedan (Viškovci – Gradina), te eventualno još dva sa sporadičnim nalazima prikupljenima s oranica. Većina eneolitičkih lokaliteta s prostora Đakovštine je smještena u blizini vodenih tokova ili izvora pa je tako najbogatija obala rijeke i današnje akumulacije Jošave, Kaznice, potoka Zmajevca i Breznice. Preferirani položaji za naseljavanje su se nalazili na prostoru Đakovačko – Vinkovačkog ravnjaka, a čini se da su izbjegavana nizinska područja vjerojatno zbog redovitih godišnjih plavljenja koja su onemogućavala stalan boravak. Istraživanja đakovačkih eneolitičkih lokaliteta donijela su brojne promjene u shvaćanje eneolitičkih kultura pa tako sada sa sigurnošću znamo da su nosioci svake od spomenutih kultura na prostoru Đakovštine poznavali metalurgiju (osim vučedolske, zasad). Također smo upoznati sa građevinskim sposobnostima i stambenim preferencijama eneolitičkog stanovništva na temelju pronađenih nadzemnih ostataka konstrukcija kuća pripisanih lasinjskoj i retzgajarskoj kulturi. Na lokalitetu Tomašanci – Palača iskopani su ostaci kuće koja je dimenzijama uistinu “palača”, nadzemni lasinjski objekt dimenzija 15 x 9 m, dok je slična retzgajarska kuća istražena u Josipovcu Punitovačkog na lokalitetu Veliko polje I. Kako se radi o većim iskopskim površinama, dobiveni su i podaci o organizaciji naselja, rasporedu stambenih i radnih objekata te prostora za držanje životinja te bunarskih struktura za opskrbu naselja pitkom vodom. Iskopano je i nekoliko ukopa sa ljudskim ostacima iz kojih je za sada teško iščitati religioznu praksu ili pokazatelje ugleda u društvu iako se u tom kontekstu može spomenuti grob iz Franjevca gdje je ukopan jedan muškarac sa dvije svinje što se može protumačiti kao statusni pokazatelj. Arheobotaničke analize su nam donekle dočarale okoliš i prehrambene navike stanovnika s ovoga prostora u eneolitiku pa tako s Franjevca

imamo nalaze jednozrne pšenice, ječma, prosa, lana, kupine, leće, crne bazge, mjehurice, ovsika, graška, grahorike i drijena, s Jurjevca drijenove bobice, pšenice te ječma, s Pajtenice pšenice i ječma a iz Tomašanaca – Palače pšenice i drijena. Analizom stijenki pronađenih posuda iz Franjevca ustanovljeni su tragovi alkohola, voska te životinjske masti. U retzgajarskom sloju lokaliteta Veliko polje I kraj Josipovca Punitovačkog pronađene su dvije keramičke pintadere koje su služile za pečačenje tekstila, kože ili keramike, a kako su pronađene u prostoru koji se prema nalazima može tumačiti kao prostor za tkanje, njihova je uloga bila najvjerojatnije namijenjena ukrašavanju tekstila.

Brončano doba (2500. – 800. pr. Kr)

Nakon bakrenog doba, počinje brončano doba kao pravo razdoblje kada se tehnologija obrade i lijevanja slitina bakra usavršava te posljedično doživljava širu uporabu. Prva brončanodobna kultura na đakovačkom prostoru je vinkovačka (2500. – 1700. pr. Kr.) čiji je materijal pronađen na devet položaja a prema importiranom vučedolskom materijalu koji je pronađen zajedno s vinkovačkim čini se da je vinkovačka kultura zaposjela ovo područje od svojeg samog početka. Na lokalitetu Kaznica – Rutak pronađen je paljevinski grob koji vremenski odgovara vinkovačkoj kulturi no nalazi pokazuju karakteristike kulture zvonastih pehara koje na našim prostorima gotovo niti nema. Još je jedan grob, također sa spaljenim ostacima, pronađen na Velikom polju I kod Josipovca Punitovačkog. Od ostalih nalaza zanimljivi su kalupi za lijevanje bronce sa Grabrovca kraj Đakova. Istovremeno s vinkovačkom kulturom, na ovim prostorima se nalaze nosioci kulture licenske keramike koju u Đakovštini imamo zabilježenu na pet položaja, vatinske kulture na šest lokaliteta te sporadične nalaze južnopanonske inkrustirane keramike. Srednje brončano doba (1700. – 1300. pr. Kr) zastupljeno je nastavkom već spomenute vatinske kulture. Kasno brončano doba (1300. – 800. pr. Kr) predstavlja razdoblje intenzivnijeg naseljavanja ovog prostora. Nalazi Belegiš II kulturne skupine ustanovljeni su na tri đakovačka lokaliteta. Istovremeno se javljaju nosioci kulture polja sa žarama čijih je pronađeno ukupno 12 lokaliteta koji pripadaju različitim grupama spomenute kulture. Na nekoliko istraženih lokaliteta ustanovljene su dvije paljevinske nekropole (Štrosmajerovac – Pustara i Đakovo – Grabrovac) sa brojnim ke-

ramičkim i metalnim nalazima. Tome valja pridodati i jedan uništen grob pronađen kod Gorjana početkom 20. stoljeća, a čiji se materijal također datira u ovo razdoblje. Vrlo su česti nalazi ostava metalnih predmeta iz vremena kulture polja sa žarama, koje su neprocjenjiv arheološki nalaz jer predstavljaju zatvorenu cjelinu nalaza odloženih u isto vrijeme na temelju čega se mogu opovrgnuti ili odrediti kronološki odnosi prema ukupnom inventaru drugih sličnih nalaza. U Velikom Nabrđu kod Gašinaca je pronađena bogata ostava prema kojoj se u stručnoj literaturi naziva cijeli pripadajući vremenski horizont, a sadržavala je mačeve, zakovice, igle, narukvice i još mnogo metalnih predmeta, ukupno 224. Istovremena je i ostava iz Punitovaca u kojoj su se nalazila dva punokovinska mača. I u blizini Đakovačke Breznice te Satnice Đakovačke pronađeni su dijelovi ostava koji su, nažalost ne cijeli nego raskomadani, dospijevali u muzejske institucije.

Željezno doba (800. pr. Kr – o. 30. pos. K)

Posljednje pretpovijesno razdoblje predstavlja željezno doba koje dijelimo na starije (halštatsko) koje traje do 300. pr. Kr. i mlađe (latensko) čiji su kulturološki nosioci bili novopridošla keltska plemena. Jedna od prepoznatljivih obilježja starijeg željeznog doba su bogati kneževski ukopi pod tumulima koje nalazimo u obližnjoj Požeškoj kotlini i dalje prema zapadu kroz cijelu Europu.

Nažalost, takvih itekako u okolišu vidljivih intervencija, u đakovačkom prostoru nemamo iako je i starija i mlađa faza željeznog doba brojčano dobro zastupljena. Na đakovačkim lokalitetima je prepoznato nekoliko nadzemnih stambenih objekata, lončarskih peći te je prikupljeno dosta keramičkog materijala i metalnih izrađevina (npr. kopča tipa Donji Laminci iz Kuševca koja je dio ženske nošnje). Naime, iz vremena starijeg željeznog doba zabilježeno je 10 lokaliteta dok je iz vremena mlađeg zabilježeno njih 12. U vrijeme mlađeg željeznog doba, Đakovština se nalazila na teritoriju kojega je nastanjivalo panonsko pleme Breuci čiji je vođa Baton odigrao jednu od glavnih uloga u ustanku protiv okupacije Rima od 6. do 9. godine pos. Kr. Nakon što je ustanak slomljen, ovi predjeli su pripojeni Rimskom carstvu čime završava prapovijesno, a započinje antičko doba. Iako se na prvi pogled ne čini tako, ovo je uistinu vrlo skraćeni prikaz prapovijesnog arheološkog bogatstva Đakovštine. Materijal s mnogih navedenih lokaliteta još čeka na obradu, a nove analize i podaci se objavljuju svakih nekoliko mjeseci što nam nadopunjuje dosadašnje spoznaje ili ih temeljito mijenja. Radi se o vrlo dinamičkoj slici koja će uvijek biti podložna promjenama ali je isto tako svaka od tih promjena odraz bogatstva naše prošlosti. Zahvaljujući tom prikupljenom kapitalu znanja i informacija o đakovačkim lokalitetima koji je rezultat dugogodišnjih istraživanja i analiza, oblikuju se postulati i dostignuća cjelokupne hrvatske arheološke znanosti.

Tablični prikaz svih pretpovijesnih lokaliteta s područja Đakovštine s podjelom materijalnih ostataka prema pretpovijesnim kulturama

Jurjevac – Stara vodenica	Lasinjska kultura, brončano doba bez točne determinacije
Punitovci – Cerik, Rudine	Kultura polja sa žarama
Josipovac Punitovački – Veliko polje I	Lasinjska kultura, retzgajarska kultura, badenska kultura, vinkovačka kultura, Belegiš II
Josipovac Punitovački – Veliko polje II	Kultura polja sa žarama
Gorjani – Kremenjača	Sopotska kultura, badenska kultura
Gorjani – nepoznati položaj	Kultura polja sa žarama
Paljevine – Na bukvi	Lasinjska kultura, retzgajarska kultura
Drenje – Ugljara	Sopotska kultura, Sopot IV
Tomašanci – Palača	Starčevačka kultura, lasinjska kultura, retzgajarska kultura, badenska kultura, vinkovačka kultura, brončano doba bez točne determinacije
Tomašanci – Zdenci	Lasinjska kultura, retzgajarska kultura, brončano doba bez točne determinacije
Ivanovci Gorjanski – Palanka	Vinkovačka kultura, mlađe željezno doba
Kuševac – Topolina	Lasinjska kultura, Belegiš II, Kultura polja sa žarama, mlađe željezno doba

Đakovačka Satnica – Katinska (Popovića)	Sopotska kultura, retzgajarska kultura, vatinska kultura, starije željezno doba
Đakovačka Satnica – Šarviz	Sopotska kultura, starije željezno doba
Đakovačka Satnica – Gradac	Starije željezno doba
Đakovačka Breznica	Kultura polja sa žarama
Veliko Nabrđe	Kultura polja sa žarama
Štrosmajerovac – Pustara	Badenska kultura, Kultura polja sa žarama
Đakovo – Franjevac	Kostolačka kultura
Đakovo – Grabrovac	Sopotska kultura, lasinjska kultura, retzgajarska kultura, badenska kultura, kostolačka kultura, vinkovačka kultura, kultura licenske keramike, kultura polja sa žarama, starije željezno doba, mlađe željezno doba
Ivandvor (petlja)	Starčevačka kultura, retzgajarska kultura, brončano doba bez točne determinacije
Ivandvor – šuma Gaj	Sopotska kultura
Đakovački Selci - Kaznica	Badenska kultura
Pajtenica	Lasinjska kultura, mlađe željezno doba
Kaznica – Rutak	Starčevačka kultura, sopotska kultura, kostolačka kultura, vinkovačka kultura, kultura licenske keramike
Đakovo – Ružinci	Sopotska kultura, starije željezno doba, mlađe željezno doba
Đakovo – Bajnak	Sopotska kultura, starije željezno doba, mlađe željezno doba
Rakova pustara	Sopotska kultura, vatinska kultura
Gajgerova pustara	Sopotska kultura
Štrbinci	Sopotska kultura, kostolačka kultura, kultura licenske keramike, kultura polja sa žarama, mlađe željezno doba
Viškovci – Gradina (Vinogradi)	Sopotska kultura, vučedolska kultura, vinkovačka kultura, kultura licenske keramike, mlađe željezno doba
Viškovci – Lještica	Sopotska kultura
Viškovci – Petljak	Sopotska kultura
Kešinci – Požarike	Kostolačka kultura,
Kešinci – Glomače	Sopotska kultura
Osatina – nepoznati položaj	Vatinska kultura
Vrbica	Vučedolska kultura
Mrzović – Gradina	Sopotska kultura, sopot IV faza, lasinjska kultura, vučedolska kultura
Mrzović – Čergarije	Sopotska kultura
Mrzović – Popova livada	Sopotska kultura
Mrzović – nepoznati položaj	Mlađe željezno doba
Đurđanci – nepoznati položaj	Vinkovačka kultura
Budrovci – Gradina	Sopotska kultura
Budrovci – Čoravica	Sopotska kultura, starije željezno doba
Budrovci – Plugarić	Sopotska kultura,
Budrovci – Sumbelija	Sopotska kultura, mlađe željezno doba
Budrovci – Jabučanje	Sopotska kultura, vinkovačka kultura, vatinska kultura, kultura polja sa žarama, starije željezno doba, mlađe željezno doba
Budrovci – Crnilovac	Sopotska kultura
Budrovci – Blato	Starije željezno doba
Dragotin – nepoznati položaj	Sopotska kultura
Trnava	Vatinska kultura, Belegiš II
Novi Perkovci – Krčavina	Starčevačka kultura, sopotska kultura, vinkovačka kultura, kultura licenske keramike, vatinska kultura, kultura polja sa žarama
Strizivojna – Šimenica	Badenska kultura, vučedolska kultura, kultura polja sa žarama, mlađe željezno doba, starije željezno doba

Postavljeni stol s kasnosrednjovjekovnim i novovjekovnim posudama nađenim prigodom arheoloških istraživanja u Slavoniji

Krešimir Filipec

Prigodom opsežnih arheoloških istraživanja koja su više godina vođena na trasi autoceste u okolici Slavanskog Broda, Đakova i Osijeka, te prigodom drugih zaštitnih arheoloških istraživanja nađena je velika količina arheološkog materijala, različitih predmeta, ponajviše ulomaka keramičkih posuda, kao i djelomično očuvane ili cijele keramičke posude. Restauracija arheološkog materijala jedan je od najvažnijih zadataka nakon završetka arheoloških istraživanja jer se radi na prevenciji zaustavljanja daljnjeg propadanja predmeta koji je uglavnom pri samom pronalasku i vađenju iz zemlje u lošem stanju, ali isto tako važan je rad na rekonstrukciji posude. Kako bi se obradila velika količina keramičkog materijala: lonaca, poklopaca, bokala, tava, zdjela, pekva, čaša, kupa, tanjura i različitih drugih posuda bila je organizirana Terenska arheološka radionica u Đakovu i Bizovcu Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu koja je djelovala od 2007. do 2011. kad je raspuštena. U okviru radionice radilo se na obradi, preparaciji, konzervaciji te restauraciji različitog materijala, a ovdje u ovome radu donesene rekonstruirane posude restaurirala je dipl. rest. konz. kipar Jesenka Ričl. U mnoštvu različitih predmeta iskopanih prilikom arheoloških istraživanja, obično se samo jedan dio objavi u monografijama te u znanstvenim i stručnim publikacijama, a još se manji dio izloži kako bi bio vidljiv dostupan svima.

Velika većina pronađenih keramičkih posuda kod arheoloških istraživanja koristila se u svakodnevici. Ponajviše se stoga nalaze različiti keramički lonci, grublje ili finije izvedbe, korišteni za kuhanje, spremanje ili posluživanje. Dugi niz godina proizvode se gotovo isti ili vrlo slični tipovi i to od kasnog srednjeg do novog vijeka. Neki jednostavniji tipovi imaju svoje porijeklo u još starijoj lokalnoj tradiciji ili se nastavlja s proizvodnjom tipova koji su preuzeli netom prije turske okupacije početkom 16. stoljeća. Razlike među keramičkim posudama vide se, osim u tipovima, veličini, namjeni, u tehnološkim rješenjima, ali i u vrsnoći te znanju lončara kao i o materijalnim mogućnostima kupaca. Kvalitetna glina doprinijela je razvoju lončarstva u ovome dijelu zemlje, pa se stoga jednostavno svakodnevno posuđe

vrlo rijetko izvozilo na daleko (najčešće ne više od 50 km od radionice). Arheološka istraživanja pokazuju da je vrlo često jedan lončar ili jedna ili više sličnih radionica opskrbljivalo jedno naseljeno mjesto, a da se već u drugom nalazila različita roba. Očito je također da se neki lončari specijaliziraju za jednu ili više vrsta posuđa. To vrlo dobro pokazuje otkrivena srednjovjekovna lončarska peć sa mnoštvom ulomaka keramičkih posuda iz Privlake kod Vinkovaca otkrivena prilikom istraživanja avarodobnog groblja. Takva situacija vrlo često otežava datiranje samih posuda, ali i praćenja razvoja keramičarske proizvodnje. Kroz srednji i novi vijek mogu se pratiti konstantno novi trendovi, tipovi kao i tehnološki napredak vidljiv ponajviše na tzv. luksuznom posuđu. Vrlo brzo se usvajaju novi trendovi, a dobro, kvalitetno posuđe nalazi svoje tržište kako u gradu tako i na selu, pa i na plemićkom dvoru koji prednjači raznovrsnošću i bogatstvom tipova. Na posuđu koje se koristi kod posluživanja, točenja vode ili vina ili nekog drugog pića te na onom korištenom kod blagovanja na zdjelama, tanjurima, čašama i peharima vide se ponajviše novi modeli. Takvom posuđu vrlo često znade se porijeklo, kod nekih radionica ili radionički krug pa se može relativno dobro datirati. Od razvijenog srednjeg vijeka, otprilike od druge polovice 12. stoljeća, pa sve do prvih desetljeća ili sredine 16. stoljeća u Slavoniji se pojavljuju luksuzna roba (slikane keramičke posude, majolika, glazirana keramika), koja po-

najviše dolazi iz zapadnih i sjevernih dijelova Kraljevstva iz srednje Europe ili Italije, roba se uvozi i vrlo brzo se prihvaćaju tehnologije i počinje domaća proizvodnja za bliže tržište. Takva situacija prisutna je sve do turskih osvajanja u prvim desetljećima 16. stoljeća uz koje se veže određeni diskontinuitet u praćenju zapadnih trendova kod izrade posuđa ponajviše na kršćanskom selu. Turska naselja i utvrde pokazuju sasvim drugačiju sliku, ona su stjecišta trgovine pa se u njima nalazi najrazličitija roba.

U našoj znanstvenoj literaturi počelo se u zadnjim desetljećima inzistirati da se tursko razdoblje zove osmanskim ili osmanlijskom dobom, jer da tursko dovoljno precizno ne izražava vrijeme, ljude i osvajače. Postoje naime različiti Turci kroz povijest od njihove prve pojave u ranom srednjem vijeku bliže današnjoj Europi, a ovi što su došli do nas da su Osmanlije jedan turski narodni odvojak. Čini mi se da je stvar naše hrvatske tradicije da se koriste uobičajeni termini, pa tursko u hrvatskoj povijesnoj literaturi ima točno određeno historijsko značenje. Stoga možemo govoriti o Turcima (pa i Osmanlijskim Turcima) o turskom ili možda bolje turskodobnom posuđu koje se probija na ono područje koje su Turci zauzeli u svojim osvajanjima. Postoji naša tradicija stoga nismo dužni prihvaćati strane termine. Rat s Turcima bio je svjetski sukob, a dio velikog bojišta prolazio je i kroz hrvatske zemlje, a u Slavoniji kao i u nekim drugom od Turaka oslobođenim dijelovima Hrvatske i Ugarske ostavio je velikog traga, pa i na sadržaj kuhinje odnosno imao je odraza na to kakvo će se posuđe upotrebljavati u

Bokal za posluživanje pića: Đakovo, iza male crkve Svih Svetih (Osječko-baranjska županija), prva polovica 16. st.

Zdjela sa šupljom drškom za pripremanje ili grijanje hrane: Zoljani (Brodsko-posavska županija), 18. st.

Vrč s drškom za posluživanje pića: Zoljani (Brodsko-posavska županija), 18. st.

Bokal za posluživanje pića: Zoljani (Brodsko-posavska županija), 18. st.

kuhinji kod pripremanja, posluživanja ili spremanje hrane i namirnica. S jedne strane vrlo kvalitetne posude od fino pročišćene gline (slikana keramika, fina „renesansna“ keramika, majolika) obojane bogatim koloritom pokazuju da je do prvih desetljeća 16. stoljeća u prostor ušla različita roba iz drugih dijelova Hrvatsko - Ugarskog Kraljevstva, a s Turcima dolazi i vrlo kvalitetna roba nastala vrlo često na istočnim, mediteranskim i bizantskim tradicijama proizvodnje. Tursko zauzimanje zemlje dovodi do toga da su neka sela ipak prestala pratiti trendove koji su bili prihvaćeni u slobodnim dijelovima Kraljevstva već su nastavila razvijati onu tehnologiju izrade keramičkih posuda kakva je bila njima dostupna prije turske okupacije. Općenito se vrlo malo preuzima novih vrsta posuda koja dolaze bilo s Turcima ili su stvar trgovine sa zapadnim kršćanskim zemljama u selima i među kršćanskim ruralnim stanovništvom, a koja su osobito česta u varošima kao je recimo bilo i Đakovo u tursko doba tijekom 16. i 17. st. Na selima se osjeća jedna čvrsta veza s tradicijom prije okupacije tako da se čini da se prema tipovima posuda koje se nalaze prilikom arheoloških istraživanja „srednjovjekovni“ i „renesansni“ tipovi zadržavaju sve do 18. stoljeća. Mogli bismo čak zaključiti da takva oprema kuhinje nije doživjela velike promjene od 16. do 18. stoljeća. Ako bi bilo suditi prema nekim tipovima posuda koje se neizmjereno dugo i u relativno velikom broju nalaze sve do 18. st. kao što su, uz različite lonce, posude od fino proči-

šćene gline sa crvenim mrežastim ukrasom mogli bismo zaključiti da je srednji vijek u Slavoniji završio istjerivanjem Turaka. Iako se slična situacija može pratiti i u nekim drugim dijelovima zemlje ne prihvaćanje novih trendova i vrlo malo prihvaćanje turskodobnih keramičkih posuda istočne (kineske), bizantske i mediteranske tradicije (slikana i glazirana keramika, posude ukrašene u sgrafito stilu, fine sivo-glačane posude...) svjedoči o određenom izolacionizmu kršćana u Turskom Carstvu u odnosu na druge, odnosno postoji određeno ne prihvaćanje posuda tipičnih za veća i gradska naselja, a tu se mnoge ne razlikuje jedno bogato kalvinističko selo Verušed u odnosu na jedno vjerojatno katoličko selo Selište, oba se naselja nalaze u blizini Josipovca kod Osijeka. S druge strane u varoši kakvo je Đakovo, naseljeno Turcima stoljeću situacija je sasvim različita, tu se nalazi vrlo raznolike posude koje svoje porijeklo ima s različitih strana. Ono svjedoči o drugoj kulturi, ali i o drugim potrebama i mogućnostima toga gradskog stanovništva.

Nakon oslobođenja i istjerivanja Turaka iz Slavonije krajem 18. stoljeća vidi se veliki skokoviti napredak u izradi posuda te opremi kuhinje keramičkim posuđem. Pojavljuju se vrlo kvalitetni predmeti i kod seoskog stanovništva, a utjecaji dolaze s najrazličitijih strana. Te nove vrste posuda dugo će ostati u upotrebi, neki tipovi sve do novijeg doba, kad će oni biti zamijenjeni industrijskom robom.

SLAVNA HRVATSKO-MAĐARSKA EPOPEJA OD PRIJE 450 GODINA

Đuro Franković

Mađarski i slovački pučki stihovi o smrti Zrinskog i cara Sulejmana

Herojstvo Zrinskoga naišlo je na odjek u povijesti, umjetnosti, literaturi, također i u pučkom pjesništvu, naime prema hrvatskim, mađarskim i slovačkim pučkim stihovima. Nikola IV. Zrinski (1508.-1566.) za sobom ostavio je dobar glas.

Za vrijeme opsade Sigeta ispustio je svoju dušu i sultan Sulejman koji još prije pada utvrde umire, 7. rujna 1566. godine. O njegovoj smrti ima navoda i u slovačkim i mađarskim pučkim stihovima.

Sulejmanovu su smrt njegovi dvorjanici držali u tajnosti, naime veliki vezir Sokolović naredio je novi juriš na tvrđavu koju je branila šačica hrabrih vitezova i sam kapetan Zrinski.

Turski putopisac Evlija Čelebi zabilježio je da su tijelo mrtvoga sultana postavili na prijestolje u šatoru, a ruke mu obojali žutom bojom šafrana i pomoću vrpce su iz pozadine micali mu rukom, kao da pozdravlja svoje jurišnike, dok su oni u kolonama prolazi pred sultanovim šatorom, odujući mu počasti.

Jedna mađarska historijska pjesma ovako opisuje Sulejmanovu smrt (no sam opis smatra se fikcijom):

*Razboli se sultan od goleme tuge
Vrpoljeći se po odajama svojim
Govori: Alah uze onoga koji
Prvi krene u opsadu tvrdog grada. (...)*

Prijevod Ladislav Heka

Osmanski su vojnici bez uspjeha jurišali na tvrđavu, nailivši na snažan otpor. Hrvatski i mađarski vojnici Zrinskog čak su 34 dana odoljevali napadima osmanskih bojovnika, tj. od 6. kolovoza do 8. rujna 1566. Siget poslije sultano-

ve smrti, 9. rujna, uz velike žrtve padne u ruke osmanskih osvajača.

Mađarski anonimni pjesnik sultanovu smrt ovako opisuje:

*Sultan više ne govori, u odaje
Se svoje zaključa i dugo žaluje
Preporuča samoga sebe Alahu
Trećega dana umrije car Sulejman.*

Prijevod Ladislav Heka

Sulejman umire a tijelo mu bude balzamirano i nakon bitke preneseno u Beograd, potom u Istanbul, dokle je njegova unutrašnjica bila u blizini šatora pokopana, gdje su Turci uskoro podigli turbet. (Ovo mjesto, odnosno napućeno naselje na domak Sigeta naziva se Turbék, isto ga tako nazivaju i podravski Hrvati te je postalo hodačasno mjesto najprije za turske osvajače i njihove potomke, kasnije pak, nakon protjerivanja Turaka, na mjestu sultanova turbeta podignuta je katolička crkva, kuda na Malu gospu (8. rujna) dolaze hodačasnici, katolički vjernici Hrvati, Mađari i Nijemci). Vrativši se mađarskim stihovima doznajemo da se sultanova smrt držala u strogoj tajnosti:

*Vele da je od tuge goleme umro
Kako se u dvore svoje zatvorio bio
Pred lice svoje nije nikoga pustio
Tek ga treći dan nađe Kapuči paša.*

Prijevod Ladislav Heka

O sultanovoj smrti poslije mađarskih stihova imamo opis i u jednoj slovačkoj pjesmi:

*Topdžija je Jeronim
napunio topa,
šator carev srušio,
Soliman j' sjedio,
bančio i pio.*

*Središnji stup šatora
čvrsto je stajao,
Jeronim ga gađao,
car je gluh postao,
drhtati počeo.*

*Tamo ga je na zemlji
nevolja hvatala,
tri dana ga morila
dušu mu izjela –
smrt tajnom postala.*

Prijevod Đuro Franković

O opsadi Sigeta poznate su nam dvije slovačke pjesme, također kršćanske provenijencije, isto kao što je i mađarska povijesna pjesma.

Mađarski pučki pjesnik, iako ne vjerodostojno ovako opisuje smrt hrabrog kapetana tvrđave Zrinskog:

*Nikola Zrinski među njima ne bješe
Nego na smrtnoj postelji ležao
Za osme opsade ozljede zadobi
Janjičar neki ga u krevetu nađe.*

*Tri dana vijest zataji taj janjičar
Nego se domislio da umjesto smrti
Pašama dojavu da je vitez Zrinski
Na sigetskom polju bez glave ostao.*

Prijevod Ladislav Heka

Slovačka pjesma smrt Zrinskog opisuje da smrtno ranjen leži u nekom podrumu:

*Treći pak dan janjičar
nov podrum nađoše,
on ga l'jepo otvori,
bilo j' što vidjeti,
Zrinskoga ugledati.*

*Zrinski je tam' ležao
gospodar kršćanski, (...)*

Prijevod Đuro Franković

Janjičar poslije turskim pašama izdaje Zrinskog:

*S oštrom sabljom su oni
glavu mu odsjekli
u octu ju oprali,
na kopje nabili,
visoko podigli.*

*Tijelo su mu u crkvi
l'jepo pokopali (...)*

Prijevod Đuro Franković

Ni danas nije poznato gdje je pokopano tijelo Nikole Zrinskog, dok mu odsječenu glavu veliki vezir Sokolović šalje u Budim, a budimski paša u Đur, u tabor austrijskog cara, a nakon toga bit će kočijama odvezena u Čakovec i pokopana u grobnici Zrinskih.

300 GODINA VINOGRADARSTVA ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE (1716.-2016.)

Luka Marijanović

Već od starih vremena spominje se i u našem podneblju vinova loza, grožđe i vino. A s time skupa ide i vinogradarstvo i vinarstvo. Rimski je pisac Sekst Aurelije Viktor (rođen oko 320., umro oko 390.) zabilježio (u svojoj *Historia Augusta*) da je **car Marko Aurelije Proba** zasadio lozu u blizini Sirmiuma, sadašnje Srijemske Mitrovice, još 276. p. Kr. Isto tako i u Baranji, pa se pretpostavlja s razlogom da je vinske loze bilo i u rimskoj Certisiji, današnjem Đakovu. No, u Fruškoj gori vinova je loza našla izvanredno vinogradarsko tlo još puno prije Proba. Svakako da spomenuti podatak o njemu pokazuje kako je ondje u njegovo vrijeme vinogradarstvo upravo bilo u procvatu. I u nekadašnjoj Palestini još u biblijsko vrijeme uzgajali su se vinogradi (usp. *Post* 9,20), čija su se vina uspoređivala s glasovitim vinom libanonskim (*Hš* 14,8). Uzgajala su se s mnogo pažnje i truda (usp. *Iz* 5,1-7).¹ I **vinova loza** je kod nas u našem užem podneblju našla **izvanredno vinogradarsko tlo** i klimu te se održala do danas. A na iznenađujuću svezu Đakovštine i vinove loze podsjeća nas i velebna fresko slika *Poklonstvo triju kraljeva* u južnoj apsi di đakovačke katedrale, gdje starac iz Đakovštine Kristu na dar donosi svoje grožđe, kojim je Bog doista bogato blagoslovio ovaj kraj.²

Godišnji blagoslov vinograda. Na spomen-dan sv. Vinka, dne 22. siječnja 2016., **obavljen je uobičajeni godišnji blagoslov** biskupijskih vi-

nograda, a u biskupijskom podrumu još i blagoslov mladoga vina, pa je tom prilikom posebice istaknuto kako se to sve ovaj put odvija **u znaku 300. obljetnice vinogradarstva u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji**. Prvi konkretni spomen Đakova, i biskupije u njem, datira iz 1239., pa se može razložno i realno pretpostaviti da su tu biskupi zatekli nešto vinove loze ili je zasadili, radi potreba misne liturgije. Upravo zato se kod nas i govori o misnim vinima, koja su obvezatna za misu. Sve navedeno potvrđuju nam poznati pisani povijesni izvori o vinogradima u vlastelinstvu biskupije đakovačke još iz vremena prije Turaka.³

Biskup Antun Mandić (1806.-1815)

Znanstveni skup o biskupijskim vinogradima. Nadbiskupija Đakovačko-osječka obilježiti će ovu obljetnicu **znanstvenim skupom**. Dogovor je o tome postignut još 12. siječnja 2016., prema kojem će se zajednički obilježiti 300. godina obnove vinogradarstva i vinarstva u Đakovačko-

1 Tu vinogradar i vinograd označuju ljubav i brigu Božju za svoj narod. Ta pjesan nalazi svoje ispunjenje u Isusu Kristu, koji kiselo grožđe zamjenjuje novim plodovima (*Mt* 21,33-44, *Iv* 15,1-6).

2 Usp. Branka UZELAC, *Grožđe i vino znak Božjeg blagoslova*, katalog uz izložbu pod radnim nazivom *Vinogradarstvo i vinarstvo Đakovštine*, Đakovo, 2010., 3; *Vinogradi i vina Hrvatske*, Zagreb, 1981.; Zvonko BENAŠIĆ, *Vlastelinstvo biskupije đakovačke*, Đakovo, 2013., rukopis, I. dio: o gospodarenju s vinogradima i voćnjacima, 60-71.

3 Prvi spomen vinograda na području vlastelinstva potječe iz g. 1253., kad kralj Bela IV. potvrđuje „Ivanu dodijeljena dobra i vinograde“ u Vukovskoj županiji. Usp. *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, IV., 540.

osječkoj nadbiskupiji, i to Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno-tehnološki i Katolički bogoslovni fakultet sa simpozijem u Osijeku ili Đakovu. Pokrovitelji će mu stoga biti Osječko sveučilište i Đakovačko-osječka nadbiskupija. Prije dogovora o simpoziju potpisana je i **promemorija o zajedničkoj suradnji**. Naime, stručni istraživački i laboratorijski kapaciteti Poljoprivrednog i Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Osijeku iskoristit će se u kontroli proizvodnje vina, koja po dugoj tradiciji proizvodi nadbiskupijska vinarija u Trnavi. Oba osječka fakulteta u svojim studijskim programima obuhvaćaju ovu problematiku, ali posjeduju i vrsnu suvremenu opremu za laboratorijska istraživanja, koja im služi za ispitivanje različitih prehrambenih proizvoda, pa tako grožđa i vina. Očekuje se kako će sve to još više poboljšati kvalitetu ovih vina, osobito misnih, i uz to još podići kvalitetu vinograda. Da bi se opstalo na tržištu, potrebno je stalno modernizirati znanje o struci, pogotovo proizvodne pogone. Tomu je Đakovačka i Srijemska biskupija uvijek težila i pridonosila barem neizravno, napose posljednjih četrdesetak godina⁴. Biskupijska vina drže korak s vremenom, pa im je vrhunska kvaliteta poznata u cijeloj Hrvatskoj. Svoja vrsna vina je proizvodila isključivo od vlastitoga grožđa. Konačno, radi se o kristalno bistrim, ugodnim i pitkim, svježim i živim vinima, pa ne čudi što ona često pronose glas bogatog kraja gdje nastaju: **kontroliranog zemljopisnog podrijetla vinogorja Đakovo**. Boja vina Đakovštine su zelenkasto-žuta do žuta, a boja vina starijih godišta može prelaziti u zlatnožute tonove. Crvena su vina opet pitka i ljupka dok su mlada. Starenjem dobivaju karakterističnu ciglastu boju i plemeniti bouquet starenja. U njih je utkan velik trud i enološko znanje.

Stari podaci o vinogradima. O vinogradima i vinogradarstvu u Đakovštini postoje još i stariji dokumenti, gdje se izrijeком spominje kako je **biskup Nikola Ogramić Olovčić (1669.-1701.)**, kad je došao u biskupiju nakon oslobođenja od Turaka, zatekao još 200 jutara zapuštenih vino-

grada iz njihova vremena.⁵ Turci su, premda zbog religiozne zabrane nisu smjeli piti vino, ipak u manjoj mjeri njegovali vinogradarstvo,⁶ pa tako možemo slobodno reći da **ovdje postoji kontinuitet uzgoja vinove loze kroz više stoljeća**. Inače su vinogradi za turskog vremena uglavnom stradali.⁷ Spominje se dalje biskup Đuro **Patačić (1703.-1716.)**, koji je počeo oživljavati gospodarstvo i obnavljati vinograde na biskupskom vlastelinskom zemljištu⁸, ali sasvim ozbiljno sa svojim ljudima krenuo je u obnovu vinogradarstva i proširenje kompleksa vinograda **biskup Petar Bakić (1716.-1749.)**, na obroncima Dilja. On je u obnovi gospodarstva zasadio 400 motika vinograda. Prepoznao je prekasni položaj trnavačkoga gorja. Nadalje, **biskup Josip Antun Čolnić (1751.-1773.)** u Trnavi je kupovinom proširio vinograde za 20 jutara, sagradio dvorac kao ljetnu rezidenciju i crkvu Presvetog Trojstva u vinogradu 200 metara poviše današnjeg vinskog podruma u posjedu biskupije⁹, a započeo je saditi vinograde i u Pridvorju, danas Mandićevcu. God. 1772. uzima se kao početna godina za mandićevačka (đakovačka) vina, pa je ona prijelomna i u gospodarskom i tehnološkom smislu kod proizvodnje vina.¹⁰ Vlastelinskih vinograda

4 Umirovljeni ekonom biskupije msgr. Stjepan Karalić je sadnjom novih vinograda uspostavio moderan uzgoj koji omogućava mehaniziranu obradu i zaštitu vinograda kao i bolji i kvalitetniji urod grožđa. Opremio je stari vlastelinski podrum u Trnavi po zahtjevima suvremene tehnologije prerade grožđa i dorade. Doprinio je afirmaciji i prepoznatljivosti proizvoda s dobra Đakovačke biskupije. Usp. Zvonko BENAŠIĆ, *Đakovački portreti*, 155 životopisa, Đakovo, 2011., 63.

5 Usp. Zvonko BENAŠIĆ, *Povijest đakovačkih vinogorja*, u: *Revija Đakovački vezovi* 1980., 51-52.

6 Ogramić je prema popisu Emerika Szadeskyija imao 25 motika vinograda u Štrbincima, 10 u Vitiki i 18 u Budžaku, što ih je zatekao od Turaka i zauzeo za sebe. Svega dakle 53 motike ili nešto više od 6 jutara. Turci su ovdje imali vrlo lijepe vinograde, a nakon njih je ostalo još dvjesto jutara neobrađenih i zapuštenih vinograda. Usp. Popis kotara Đakovo (1702.), u: Ive MAŽURAN, *Popis zapadne i srednje Slavonije 1698. i 1702. godine*, Osijek, 1966., 95. Jedna motika iznosi 275 četvornih hvati, odnosno 1000 m². Ponegdje se čita da je danas jedna motika 800 m² (usp. Z. BENAŠIĆ, *Povijest đakovačkih vinogorja*, 51).

7 Turska je vlast u svojim teferima uz ostale obveze i poreze imala u poreznoj evidenciji vinsku burad, što znači da je raja uzgajala vinograde. Usp. Stjepan SRŠAN (ured.), *Popis sandžaka Požege 1579. godine*, Državni arhiv u Osijeku, Osijek, 2001.

8 Nakon Turaka zatečeno je posve loše gospodarsko stanje: na području Đakova bilo je svega 365 jutara obrađene zemlje, a čak 1.600 jutara neobrađene. Kod vinograda je bilo još lošije stanje: svega 30 jutara obrađenih, uz 315 jutara neobrađenih i zapuštenih.

9 Kažu da je ta crkva bila veća od sadašnje župne crkve u selu, a do 1850. služila je i kao župna crkva dok nije bila završena sadašnja župna crkva u selu. Dvorac je konačno srušen 1964. Sadašnji podrum je izgrađen 1870. u doba biskupa Strossmayera. O dvorcu vidi više: Mato LUKAČEVIĆ, *Ljetni dvorac Đakovačke biskupije u Trnavi*, u: *Revija Đakovački vezovi* 2000., 59.

10 Usp. Blaženka MANDARIĆ, *Duboki korijeni čuvenih đakovačkih vina u povijesti vinogradarstva*, u: *Revija Đako-*

bilo je ukupno oko 50 jutara. Biskup Čolnić nije samo podigao nove i proširio postojeće vinograde, već je znatno unaprijedio proizvodnju grožđa i vina. Tako je trnavački vinograd ubrzo po dolasku Čolnića (1751.) umjesto prijašnjih 31 akova (53 l., oko 1.600 litara) već 1761. dao 1.466 akova vina.¹¹ Nasljednik biskupa Čolnića **Matej Franjo Krtica** (1773.-1805.) svom je nasljedniku Antunu Mandiću ostavio vinograd u Musiću od 15 jutara i Draginjac kod Ratkova dola od 2 i pol jutra. U Musiću je **biskup Antun Mandić** (1805.-1815.) sagradio stan i kapelicu. Tu je on rado u ljetno doba boravio, vjerojatno zbog blizine rodne mu Požege. Imao je još vinograd u Štrbincima, a na pridvoračkom brdu, na obroncima Krndije, podigao je uz onaj postojeći vinograd od biskupa Čolnića još drugih 30 jutara, pa po njemu danas to cijelo vinogorje nosi ime „**Mandićevac**“.¹²

Vinogradi u Mandićevcu. Valja znati da su obronci Krndije, na pridvoračkoj kosi, koji su izloženi jugu i suncu, veoma pogodni za uzgoj vinograda. Biskupi Bakić, Čolnić i Mandić krčili su obližnje brdo, odnosno brijeg, koje konačno u čast biskupu Mandiću po njemu nosi svoje ime, a po novim vinogradima danas su na daleko poznata vina, koja se po njemu nazivaju mandićevačkim. Mandić kao i biskupi prije njega zasadio je lozu za potrebe vlastelinstva, i podigao prve kuće. Drenje i druga naselja lijepo su se razvijala u 18. st., zahvaljujući uzgoju vinove loze. Mandićevom brigom počinje organizirano vinogradarstvo. Biskupija je tu imala prije nešto vinograda, koji jedva da se i spominju, ali Mandić ga je povećao na 30 jutara. O vlastelinskim vinogradima brinuli su se drenjanski vinogradari, a nakon II. svjetskog rata vinogradi su dospjeli isprva u vlasništvo PİK-a u Đakovu, da bi sada bili u privatnim rukama. Sve u svemu, Drenje s okolicom je danas vinogradarsko središte toga dijela Đakovštine, a vina su im vrlo poznata i cijenjena. Tu je još jedino đakovačkom Stolnom kaptolu sv. Petra nakon agrarne reforme 1945. bilo ostalo oko sedam i pol jutara vinograda. Poslije je taj vinograd u Mandićevcu prodan. Uz postojeći vi-

nograd u Trnavi kupljen je naime drugi vinograd za đakovački stolni kaptol. Tako su sva biskupijska dobra zaokružena u Trnavi (radi povoljnije obrade).

Vinograd u Štrbincima. Biskup Emerik

Starac u nošnji prinosi grožđe Mariji na slici Ludovica Seitzsa: Poklonstvo kraljeva, u đakovačkoj katedrali

Raffay (1816.-1830.) obnovio je i uredio vinograd u Štrbincima poput kakvog perivoja. A **biskup Josip Kuković** (1834.-1849.) ga je još i povećao (1840.) s vinogradom od župe u Piškorevcima. Već ga je ranije Mandić htio kupiti, ali mu ga piškorevački župnik nije htio prepustiti. Počeo je saditi i vinograde u Pisku kraj Đakova. Biskup Josip Kuković je poboljšao ostale vinograde u Trnavi i Musiću i na to potrošio 20.000 forinti. Budući da je biskup Kuković u revolucionarnoj godini 1848. bio napustio Đakovo i izbjegao u Beč, pa je tako kroz dvije godine do dolaska biskupa J. J. Strossmayera na vinogradima nastala velika šteta, naprosto zato što nisu imali gospodara.

Biskup Strossmayer se zauzima za vinograde. Tek sam biskup Josip Juraj Strossmayer (1850.-1905.) bio je pravi pionir u obnovi biskupijskih vinograda. U prvo vrijeme njegove službe bilo je već sređeno stanje, i to toliko da su vinogradi godišnje donosili 10.000 forinti dobitka. Uostalom, kao na drugim područjima, biskup Strossmayer je i u vinogradarstvu imao zapažene uspjehe, podigao ga je na najvišu razinu, a potvrda tome su različita priznanja koja

vački vezovi 1998., 48.

11 O povijesti biskupskog vlastelinstva v. Mihovil CEPELIĆ – Matija PAVIĆ, *Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-đakovački i sriemski, god. 1850.-1900.*, Zagreb, 1900-1904., 845-935, ovdje 884-890. O vinogradarstvu u Trnavi i okolici v. Mato LUKAČEVIĆ, *Trnava i okolica u prošlosti i sadašnjosti*, Trnava, 2011., 95-101; Zvonko BENAŠIĆ, *Vinogradarstvo Đakovštine u 18. i 19. stoljeću*, u: Revija Đakovački vezovi 1991., 46-49.

12 Kako je nastao Mandićevac, opisuje Adam FILIPOVIĆ, *Život biskupa Mandića*, Osijek-Đakovo, 2007., 249.

je stekao na izložbama kod kuće i u svijetu. Štoviše, vinogradarstvo i vinarstvo se ubrajalo u najrentabilnije poljoprivredne kulture. Prosječni čisti prihod po hektaru vinograda u Slavoniji je 1880. iznosio 18,75 forinti, a drugih kultura triput manje.

Dok bi još prije samo pedesetak godina tadašnji ekonom Đakovačke biskupije jednom ili dvaput godišnje otišao u Trnavu taksijem, biskup Strossmayer je često odlazio u svoje vinograde, i u zapisnike unosio primjedbe i naredbe za poboljšanje stanja u vinogradima. U jesen 1870. opazio je da u trnavačkim vinogradima nije ništa napravljeno, što je godinu dana ranije bio naredio, pa je nadzorniku vinograda (Antunu Malinu) dao ukor, a upravitelju pak vlastelinstva (Mirku Hrvatu) izrazio je svoje nezadovoljstvo uz prigovor „što slične stvari ni najmanje ne nadzire, dočim u susjednom svome vinogradu rado boravi“. Biskup Strossmayer zahtijeva da njegovi vinogradi budu napredniji, štoviše: najbolji, pa određuje da se u trnavački vinograd izveze 1.000, a u mandićevački vinograd 600 kola stajskog đubreta. Vlastelinski vinogradi su doista bilo loši što pokazuje i godišnja količina vina: u prosjeku svega osam akova (tj. 424 litre) po jutru vinograda.¹³ Već tada su se sadile najkvalitetnije sorte. Za Trnavu Franz Trummer, koji je kao strani izvanredni stručnjak za vinogradarstvo obišao i naša vinorodna područja, navodi kako se sadio **traminac i franačka modrina** (frankovka) kao najrasprostranjenija sorta, vjerojatno do tada posađena jedino u Trnavi, jer se u Hrvatskoj nigdje više ne spominje.¹⁴

God. 1867. **započelo se postupno proširivati mandićevačke vinograde** pa su sve do 1900. godine zasađena bila nova 23 jutra. Podigao je Strossmayer i nove podrume: u Trnavi je sazidan 1870., mandićevački je obnovljen, presvođen i proširen 1872., a u Musiću 1875.¹⁵ Trnavački je podrum na samo Petrovo 1872. bio izgorio skupa s kačarom i s dobrim dijelom posuđa i pića, ali je još iste godine osposobljen za primitak berbe.

13 Vidi više Mihovil CEPELIĆ – Matija PAVIĆ, *Nav. dj.*, 885.

14 Usp. Zdenko TURKOVIĆ, *100 godina vinogradarstva Hrvatske*, Zagreb, 1982., 29 i 33.

15 Očevici iz Musića pripovijedaju još danas (prigodom kanonske vizitacije župe Levanjska varoš 8. veljače 2013.), kako su tijekom II. svjetskog rata naišli partizani i strojnica izrešetali svu burad u biskupijskom podrumu u Musiću. Tako su uništili sve zalihe vina, pa je ono kao potok teklo niz cijelo selo. Danas je ostalo još samo mjesto (velika rupa) gdje je nekoć stajao podrum. Građa i cigla su razvučeni...

Biskup Strossmayer je opet 1879. **opazio kako su njegovi vinogradi bili opustjeli** i više nisu pomogla ni velika ulaganja u Trnavi i Musiću (3.000 kola đubreta i 40.000 kolića). Bio je nezadovoljan sve dok 1882. nije postavio novu organizaciju. Za sve vinograde se postavio jedan činovnik za nadzor, a za vinogradarstvo stručni čovjek, i odredio da se na svim linijama pristupi regeneraciji vinograda. Uza sve poduzete mjere zabranio da „ni jedan njegov činovnik ne smije imati svoga polja ili vinograda, nego da svu pozornju posveti napretku vlastelinstva“. U svakom slučaju, Strossmayer uočava dobro da su njegovi vinogradi lošiji od njegovih službenika!

Potpunoj obnovi vinograda pristupilo se 1885. Manje se vinograda pomlađivalo kao što je bivalo i prije povaljivanjem mladica stare loze, a više s loznim cijepovima domaće loze u rigolanjem pripremljeno tlo. Tako je od 1885.- 1892. podigao Strossmayer na svim biskupskim vinogorjima (za sedam godina) **90 katastarskih jutara novih vinograda, uz trošak od oko 40.000 forinti.** Treba znati, da se tada sav posao obavljao ručno (rigolanje, sadnja...). Biskupovi su vinogradi postali po svemu uzorni, urod je bio znatno bolji, pa se tako dobivalo oko 30 hektolitara vina po jutru vinograda.

Propast vinograda zbog filoksera. Sve bi bilo dobro, da već g. 1894., a već i godinu dana ranije u Trnavi, ne **dolazi do potpunog propadanja vinograda od trsne uši – filoksera.**¹⁶ Musić je to zlo zadesilo tek 1895. Tom zarazom uništeno je svih 130 jutara vinograda koliko ih je tad vlastelinstvo bilo imalo. Filoksera je bila „uvezena“ iz Amerike u Francusku, pa je dalje harala po Europi.... No, vlastelinstvo je već imalo i svoga vinogradarskog stručnjaka koji je 1897. **priređio cjepilnjak i matičnjak američke loze**, koja je otporna na trsnu uš.¹⁷ Matičnjak sa otpornim sadnicama za nove nasade omogućio je da već 1900. podigne 39 jutara na američkoj podlozi. Na toj podlozi bilo je predviđeno zasaditi 100 jutara vinograda: u Trnavi 40, u Mandićevcu 30 jutara, u Musiću 16 jutara te u Štrbincima 12 jutara, dakle na boljim područjima. Za sadnju su izabrani povoljniji položaji i promijenjen je sortiment grožđa. Tako je u Trnavi posađen traminac, talijanska graševina, portugizac, plemenka bijela i crvena, te kraljevina i skadarska. U Mandićevcu je bila za-

16 O propasti europskih vinograda v. Zvonko BENAŠIĆ, *Kako je vino osvojilo svijet*, Đakovo, 2007., 87.

17 Strossmayer je doveo u Đakovo vinogradarskog stručnjaka, bivšeg upravitelja vinogradarske škole u Petrinji, koji je postavljen i za upravitelja svih vinograda.

sađena graševina rajnska, bijeli burgundac (danas pinot), moslavac, portugizac, frankovka, slan-kamenka i skadarka. Budući da u Musiću trsna uš nije do 1900. učinila mnogo štete, nije ništa regenerirano. U Štrbincima je pak na 4 jutra bila posađena crvena i bijela plemenka. To je naime nisko zemljište, pa se sade stolne sorte koje ranije dozrijevaju, kao i sorte koje se zbog blizine Đakova mogu lakše unovčiti.

Temeljita obnova vinograda. Filoksera je bila uništila sve vinograde i proizvela ogromnu štetu. Ali je prisilila vinogradare na temeljitu obnovu. Obnovom su podignuti suvremeniji nasadi: bolji sortiment i odabrani su bolji vinogradarski položaji. Regenerirani vinogradi na američkoj podlozi dali su već god. 1904. po jutru 38 hektolitara priroda, a oni sa domaćom lozom samo 18 hektolitara.¹⁸ Da bi tako obnovljeni vinogradi mogli što dulje dobro napredovati, **potrebno je bilo osigurati stajski gnoj** izgradnjom staja. U Trnavi je bilo smješteno 45, a u Mandićevcu 55 komada rogate stoke. Novi nasadi vinograda sadili su se na razmak 1,8 m između redova, a 1,5 m između trsova u redu, a uzgoj je bio na stupovima sa tri žice. Uskoro se bilo od takve sadnje odustalo, i sadilo se 1,5 m x 1,5 m, a loza se vezala uz kolje 1,75 visine. Cjelokupna obrada obavlja se ručnim radom, kao što je ručno kopanje, prskanje, itd. Sedamdesetih godina 20. stoljeća podižu se novi vinogradi na armaturi betonskih stupova i pet žica. Razmak između redova iznosio je 2,75 m i 1 m u redu. Rigolanje se obavljalo dubokim oranjem na 50-60 cm dubine snažnim traktorima. Regeneracija je stajala 1.600 kruna po katastarskom jutru. Vinogradi se u to vrijeme i prskaju i sumpore, a okopavaju se motikom.

Napredak privatnih vinograda. Naročito u vrijeme biskupa Strossmayera podizali su se također **privatni obiteljski vinogradi i vinogradarski objekti** u bivšim obiteljskim zadrugama u Trnavi i okolici, npr. u Harkanovcima, tako da su njihovi ukućani imali grožđe za jelo i vino za razne prigode. Zbog proširenja sadnje vinograda biskupija je za sebe, ali i za druge podigla matičnjak, u kojem se godišnje proizvodilo od 100 do 120.000 kalama, što je bilo dovoljno za 30 do 35 jutara vinograda. Naime, na tržištu su cijepovi na američkoj podlozi bili na dobroj cijeni. Zato je biskupijski ekonomat odlučio proizvoditi kaleme. **Za uspješno cijepljene bilo je također potrebno poučiti vinogradare.** Tako su mladi ljudi pristupili organiziranom tečaju cijepljenja, koji je

bio priređen u kačari biskupijskog podruma, kao i u samom cjepilniku za kalemljenje.¹⁹ Dakako, da je to znatno utjecalo na obnovu i proširenje površina pod lozom, kao i dvostruko veći urod grožđa i vina. Istaknuli smo, da su se vinogradi nekoć okopavali motikama. A berba u svim vinogradima bi obično sredinom listopada već bila gotova. Bile su namještene stručne osobe u vinogradima i podrumarstvu. Postojao je i jedan nadstojnik nad vinogradom s dvadeset vincilira, vinogradara. Bili su smješteni u dvanaest kuća s dvadeset osam soba. Osim što je veliku štetu nanijela trsna uš, **bilo je značajne štete i od tuče, ali i od lopova**, kako se jednom prilikom požalio Strossmayer svojem prijatelju Račkom.²⁰

Vinogradi u Kaptolu kod Požege. Kad govorimo o biskupu Strossmayeru i njegovoj upornosti i začuđujućoj brizi za vinograde, treba reći, što je danas gotovo nepoznato, da je **Đakovačka i Srijemska biskupija imala vinograd i to u požeškom kraju** (kutjevačko i požeško vinogorje). Postojao je naime nekoć **Zborni kaptol sv. Petra Pečuške biskupije u Kaptolu**, i to iz početka 13. st. Nakon što su Turci bili protjerani 1687., staru prepoštiju Kaptol kupuje od Carske komore zagrebački kanonik Petar Stanko Crnković, koji je kasnije bio imenovan bosanskim ili đakovačkim biskupom (1701.-1703.), pa mu i kao takvom car Leopold I. 1701. „daruje“, tj. potvrđuje posjed u Kaptolu, a poslije njegove smrti njegovom nasljedniku Jurju Patačiću. Kaptolsku prepoštiju su u 18. st. preuzeli bili srijemski biskupi, koji su u njoj čak stolovali kroz sedamdesetak godina (od 1707. do 1773.). Kad su biskupije bile ujedinjene, i znatno povećani troškovi, a prihodi sa srijemskog područja bili vrlo maleni, biskup Matej Franjo Krtica je zatražio od carskog dvora u Beču da mu se dodijele prihodi iz Kaptola kod Požege. **Zatim ga preuzima** đakovački stolni kaptol (dan mu je 23. lipnja 1773.), i to u času, kad je biskupija Bosanska ili Đakovačka bila spojena sa Srijemskom biskupijom 1773., aequae principaliter unita. Tako je ta manja prepoštija došla pod upravu đakovačkog stolnog kaptola sve do 1873., kad se dobro Kaptol blizu Požege moglo prodati uz dopuštenje Sv. Stolice od 31. siječnja 1873., i kad **posjed konačno 1877. kupuje Antun grof Attems za cijenu od 45.000 forinti.** Biskup Strossmayer je, također uz dopuštenje

18 Usp. Đuro RAUŠ, Šumska vegetacija Đakovštine, u: Zbornik Đakovštine, I., Zagreb, 1976., 115-146, ovdje 119.

19 Za privatno vinarstvo i vinogradarstvo bila je dragocjena i vinogradarska udruga u Đakovu. Vidi više: Zvonko BENAŠIĆ, *Vinogradarska udruga u Đakovu 1909.*, u: Revija Đakovački vezovi 1994., 47.

20 Usp. Ferdo ŠIŠIĆ, *Korespondencija Strossmayer – Rački, knjiga I.*, JAZU, Zagreb, 1933.

Hrvatskog sabora, prodao spomenuto dobro i vinograde (umjesto za procijenjenih i očekivanih 120.000 forinti 1862.) ali je imanje bilo dobro zapušteno. Naime, kaptol je poslije 1849. upao u vrlo teško materijalno stanje. Zbog ukidanja podložničkih odnosa (desetina je dokinuta, a požeško dobro odviše opterećeno porezima, tako da su se jako smanjivali godišnji prihodi) đakovački biskup, odnosno stolni kaptol prodaje taj svoj posjed, koji je bio zaista dosta udaljen od središta biskupije, pa su obrada i nadzor vinograda već s te strane bili otežani. Inače su o prihodima na tom svojem posjedu kanonici pomno vodili zapisnik.²¹ Novac od prodaje je bio uložen u kaptolsko dobro, a tijekom vremena je propao. Valja još znati da je taj požeški Kaptol promijenio nekoliko gospodara. Konačno ga kupuje Brodska imovna općina početkom 20. st., čiji su posjedi nakon rata 1945. bili nacionalizirani.²² Đakovački stolni kaptol je posjedovao 6 jutara kompletnog vinograda u Lisniku (Musić), u općini Levanjska Varoš sve do 1902., kad je prodan taj vinograd, a drugi kupljen u Mandićevcu, koji je s dvorištem, livadom i putovima obuhvaćao 7 jutara i 10 čhv. To je bio jedini posjed đakovačkog kaptola do 1944. godine. Da bi i on bio zadnjeg desetljeća prošlog stoljeća prodan i podignut novi vinograd uz postojeći plantažni u Trnavi. Razlog je opet bila jednostavnija i učinkovitija obrada. Udaljenost između jednog i drugog vinograda je bila preko Đakova u jednom smjeru više od trideset kilometara.

Biskup Strossmayer je vodio računa o **preradi grožđa i podrumarstvu**. Mandićevački podrum je bio pregrađen i presvođen 1872. za 1.200 hl vina. U trnavački podrum stalo je 1.600 hl vina, u musički samo 600 hl. U Đakovu su bili podrumi ispod biskupskog dvora i ispod tzv. Gradskog podruma, gdje je bio stan vlastelinskog upravitelja. Tu se moglo smjestiti 2.400 hl vina i rakije. U svim podrumima bilo je bačava za 5.300 hl, a u kačarama kaca za smještaj 2.300 hektolitara.²³ Biskupova vina su bila na glasu kod kuće i u ino-

zemstvu. Budući da nisu imali vrhunske enologe, biskup Strossmayer je od svojih onda bio tražio da se barem u podrumima drži čistoća, što se uvijek moglo, ali se i pomno nadziralo. Nikakvo čudo što su ta vina dobivala priznanja na međunarodnim izložbama, i prije i danas.²⁴

Da zaključimo: biskupsko vlastelinsko dobro je kao rijetko koje dobro hrvatskih plemića dalo dragocjeni doprinos razvoju gospodarstva i kulture u Hrvatskoj. Biskup J. J. Strossmayer je zahvaljujući upravo svojem vlastelinstvu, ponajprije svojim šumama zrelim za sječu, mogao postati **najveći mecena u hrvatskoj povijesti**. Ne na posljednjem mjestu, s ponosom tu smijemo ubrojiti i nadaleko **poznata đakovačka, danas misna vina**. Đakovština je i danas područje koje pripada najbogatijima u državi po količini i kakvoći grožđa i vina, pa pripadaju skupini najboljih hrvatskih vinogradarskih lokacija, s bogatom vinogradarskom tradicijom i naprednom proizvodnjom koja također ima svoju dugu povijest. Naime, brižnim odabiranjem sorti, te solidnom obradom vinograda i vina, nekadašnje vlastelinstvo je postalo proizvođač poznatih i cijenjenih vina. Bivši biskupski vinogradi su bili podržavljivi, a u privatnom vlasništvu Đakovačko-osječke nadbiskupije je ostalo nešto što je bilo sačuvano da bi marljivim radom u posljednji trenutak bilo još prošireno i obnovljeno prema suvremenom načinu obradbe. Prošireni su prerađivački i dorađivački kapaciteti. To je novi zamah u razvoju vinogradarstva i vinarstva. Nadbiskupija posjeduje trenutno tek nešto oko stotinu jutara plantažnih vinograda u Trnavi. Ne treba sumnjati da je u sve to uloženo mnogo sredstava i truda. Posljednji pothvat i novi korak u razvoju vinarije predstavlja nova ukusno opremljena i **ugodna kušaonica vina u podrumu biskupskog dvora** u Đakovu.

Nadati se da će novim mjerama i daljim pomnim stručnim njegovanjem vina biskupija sačuvati svoj ugled i da će si iz godine u godinu krčiti put u svijet, sve dalje i dalje, pogotovo kad i kod nas u kontinentalnoj Hrvatskoj još više uznapreduje kultura vina, vitikultura. Štoviše, uvjereni smo da će Đakovačko-osječka nadbiskupija vrsnoćom i veličinom svojih vinograda na čarobnim položajima i po dobrome glasu svojih velikih misnih vina, punoće i zagonetne draži, i dalje nastojati **ostati vjerna svojoj velikoj prošlosti**. Na to je obvezuje baš taj dobar glas iz prošlosti, duga tradicija, te najavljena suradnja s našim mjesnim stručnjacima i vinskim znalcima najvišega ranga.

21 Sve do 1849. kaptolski prihodi su dosizali do 9.500 forinti, a poslije 1850. godine svega do 3.605. forinti.

22 Vidi više Luka MARIJANOVIĆ, *Prvostolni kaptol đakovačko-osječki (sadašnjost kroz prizmu prošlosti)*, Zbornik Muzeja Đakovštine (2013.), 227-268., ovdje o Zbornom kaptolu u Kaptolu, 235-237.

23 Zanimljivo je pogledati kolike su se količine vina i kojih sorti našle evidentirane i popisane nakon smrti biskupa Strossmayera 1905. Usp. Stjepan SRŠAN, *Ostavština đakovačkog i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera 1905. godine*, Zagreb – Osijek, 206. Bilo je tu rakije komovice, konjaka, šljivovice. Vina su bila različite starosti. Iz zalih je vidljivo da se proizvodio i vinski ocat.

24 Usp. Zvonko BENAŠIĆ, *Povijest đakovačkih vinogorja*, 52.

POČETAK GRADNJE KATEDRALE U ĐAKOVU 17. TRAVNJA 1866.

Luka Marijanović

Najljepši ures Slavonije uopće, a Đakova napose, bez sumnje je veličanstvena prvostolna Crkva sv. Petra, koju je sagradio biskup J. J. Strossmayer i uresio unutrašnjost fresko-slikama.¹ Ovih joj je dana bila 150. obljetnica početka gradnje. Naime, prije stotinu i pedeset godina, 17. travnja 1866., potpisan je ugovor s arhitektom i građevinskim nadsavjetnikom iz Beča Carlom Rössnerom o njezinoj gradnji. Toga se u nedjelju 17. travnja 2016. skoro potihom prisjetio katedralni kustos prelat Luka Strgar, i vjernike okupljene na podnevsjoj misi podsjetio na taj važni trenutak. Carl Rösner se tad bio obvezao da će katedralu posve dovršiti za pet godina. A za to mu je trebalo puno više: punih šesnaest i pol godina!

Katedrale prethodnice. Dakako, da takav objekt i pothvat takve umjetničke vrijednosti nije niknuo preko noći. Ideja o gradnji sazrijevala je dugo. Zato je dobro poznavati pretpovijest ove sadašnje katedrale, barem u osnovnim crtama.²

Protjeklo je već 777 godina otkako ime Đakova po prvi put ulazi u povijest.³ I otkako su se u nje-

mu konačno nastanili bosanski biskupi. Odlučna je pritom bila činjenica, da je hrvatsko-ugarski herceg Koloman, naslovni kralj Galicije koji je stolovao u Čazmi pa je taj naslov prenio i na Slavoniju u kojoj je živio do 1226. i po kojemu je Slavonija nazvana kraljevinom, 1239. poklonio izbjeglom bosanskom biskupu imanje i grad Đakovo u koji je biskup prenio svoje sjedište, a papa Grgur IX. to odobrio 7. prosinca 1239. Smatralo se da bi biskupi iz Đakova lakše mogli djelovati protiv bogumilstva u sjevernoj Bosni i Slavoniji, te Srijemu. Tu darovnicu potvrdio je Kolomanov brat kralj Bela IV. 20. srpnja 1244. sa sva vremena.⁴

Danas nam se čini posve prirodnim da biskupsko sjedište ima svoju katedralu. Imao ju je i bosanski biskup u Đakovu, ali vremena su u početku bila tako teška da je to po svoj prilici bila omanja crkvena zgrada, u kojoj se vršila služba Božja. No, bez obzira na njezinu veličinu, u njoj je bila biskupska katedra. Prva zidana katedrala se spominje već 1355. kad je u Đakovu boravio mladi bosanski ban, kasnije kralj Tvrtko I., i sastavio pismo „u Đakovu blizu stolne crkve“. U tome i drugim dokumentima izričito se spominje katedrala i stolni kaptol. Nije to bila velika srednjovjekovna crkva, ali po svemu sudeći umjetnički vrijedna, i gotičkog stila. U njoj su se dogodili neki važni povijesni događaji, pa je tako ostalo zapisano da se bosanski kralj Tvrtko I. u njoj 8. prosinca 1374. vjenčao s bugarskom princezom Dorotejom. Tom prigodom Tvrtko je darovao biskupu deset čistokrvnih arapskih kobila i jednog

1 Usp. Antun JARM, *Katedrala – srce Đakova*, u: Revija Đakovački vezovi 2000, 41-43; Dragan DAMJANOVIĆ, *Đakovačka katedrala*, Zagreb, 2009; Zvonko MAKOVIĆ, *Strossmayer i katedrala u Đakovu*, u: Zbornik radova 5. Strossmayerovih dana, Đakovo, 2007., 9-20; Djakovo – Crkva, u: Isidor KRŠNJAVI, *Listovi iz Slavonije*, Vinkovci, 1992., 11-19; Borivoj POPOVČAK, *Đakovačka katedrala – najveći graditeljski poduhvat druge polovice 19. stoljeća u Hrvatskoj*, u: XIV. Strossmayerovi dani, Đakovo, 2016, 3-7.

2 Usp. Ivo SLAVIČEK, *Prehistorija Strossmayerove katedrale*, u: Revija Đakovački vezovi 1882., 24.

3 Međutim, brojne iskopine i arheološki nalazi potvrđuju život na širem području Đakova blizu tri tisuće godina prije Krista; usp. Krešimir FILIPEC, *Istraživanje srednjovjekovnog lokaliteta iza župne crkve u Đakovu*, u: Revija

Đakovački vezovi 1998., 44-45; Branka MIGOTTI, *Arheološko nalazište Štrbinci kod Đakova*, ondje, 42-43..

4 Usp. Povijest naših stolnih crkava, u: Milko CEPELIĆ, *Stolna crkva đakovačka*, Đakovo, 1915., 15-26, ovdje 16.

Katedrala je smještena u središtu Đakova. Fotografija Vladimir Franjić

pastuha. Taj nadnevak se bez ikakve sumnje morao uzeti kao pravi početak đakovačke ergele.

Gotski su elementi srednjovjekovne katedrale i danas još vidljivi. God. 1526. đakovački biskup Đuro Paližna (1524-1526.) poginuo je na Mohačkom polju. No Turci su tek 1536. zauzeli Đakovo da bi ono ostalo pod njihovom vlašću 150 godina (1536.-1687.). Tad je stradala i katedrala, do temelja porušena, zajedno s biskupskim dvorom i franjevačkim samostanom. Očito, zazoni su im bili tragovi kršćanstva.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka 1687. razmišljalo se o novoj katedralnoj crkvi. Kao župna crkva sv. Jurja do danas je u Đakovu poslužila Ibrahim-pašina džamija, a Hadži-pašina džamija je kroz više od deset godina služila kao crkva, privremena katedrala. Biskup sam je morao stanovati u nekoj omanjoj kući, drvenjari, uz sjeverni dio bedema, jer su lijepu pašinu nastambu bili zaposjednuli carski vojnici.⁵ Nešto kasnije je biskup Đuro Patačić (1703.-1716.), unutar starih

srednjovjekovnih zidina, na ruševinama stare podigao siromašnu i konstrukcijski slabu katedralu i više nego skroman biskupski dvor. Dakako, sve sa skromnom građom, kako se već moglo, što se kasnije „osvetilo“. Krajem 18. st. počela je katedrala tonuti u zemlju. Zato je biskup **Mati-ja Antun Krtica** (1773.-1805.) već bio razmišljao graditi novu katedralu. A na postojećoj, koja se već pred kraj 18. st. pokazala preslabom, morao je južni zid poduprijeti zidanim potpornjacima. Rezidenciju, biskupski „dvor“ od drveta, sagradio je Patačić 1706., a nova je stolna crkva dovršena 1709.

Biskup pak **Petar Bakić** (1716.-1749.) ju je obnovio i oslikao. Iznad katedralne sakristije sagradio svoju kućnu kapelicu (konačno dovršena 1761.), koja još i danas postoji u današnjem biskupskom domu. Biskup **Josip Antun Čolnić** (1751.-1773.) je dogradio i poljepšao katedralu, i sazidao visok toranj. Danas još imamo vidljive ostatke te stare katedralne crkve. Naime, ispod spomenute kapelice su ostaci bivše gotičke crkve, tj. sakristije stare katedrale. Nju je inače biskup Strossmayer dao srušiti dvije godine prije posvete svoje nove katedrale (u mjesecu studenom

⁵ Usp. Josip BUTURAC – Antun IVANDIJA, *Povijest Kato-ličke crkve među Hrvatima*, Zagreb, 1973., 246.

1880.), a da je nije – na našu veliku žalost – dao fotografirati. Posljednjih godina pred rušenje bila je čak zatvorena za bogoslužje zbog opasnosti od urušavanja. Zbog toga su se sve biskupske funkcije obavljale u staroj sjemenišnoj crkvi, koja je također srušena 1912. prilikom gradnje novog sjemeništa.

Iako je u Đakovu nakon Turaka postojala u početku dosta pristojna stolna crkva, makar i slaba, i biskupska rezidencija, ipak se kroz cijelo to vrijeme razmišljalo o gradnji katedrale od solidnijeg materijala. Građu za novu katedralu pripremali su mnogo ozbiljnije biskupi **Antun Mandić** (1806.-1815.), koji je bio pripremio pola milijuna opeke, gašenog vapna i stotine hrastova (1813.). Zbog starosti je odustao od gradnje. Prodajom već prikupljenog materijala za 60.000 forinti i svojim osobnim prilogom biskup Mandić je utemeljio zakladu za gradnju nove katedrale, koju će tek pedesetak godina kasnije ostvariti biskup J. J. Strossmayer (1849.-1905.). Inače, poznato je da se novac za gradnju nove katedrale prikupljao već od 1781.

Posvetni natpis u katedrali. Snimila Silvija Butković

Tu je zatim bio biskup **Mirko Raffay** (1816.-1830.), koji je bio povećao zakladu i počeo pripreme za gradnju. On je u Zagrebu kod poznatog arhitekta Bartola Felbingera naručio nacrt za novu katedralu. Nacrti su bili gotovi već u kolovozu 1817. Bila bi to crkva s jednim tornjem, nalik staroj srušenoj zagrebačkoj katedrali, ili još više kaločkoj ili temišvarskoj stolnoj crkvi. Cigla je kasnije bila prodana ili upotrijebljena za druge potrebe (s njom je izgrađeno južno krilo dvora okrenuto prema parku), itd. Tadanje su naime visoke vlasti kao i bečki građevinski savjet bile otežale izdati građevinsku dozvolu. Odobrenje je Raffayu stiglo prekasno, tek. 1822. Čak su oni u Beču bili dali raditi novi nacrt za nju, tj. preinačili

su bili onaj postojeći. Biskup je izgubio volju da počne s gradnjom, a imao je drugih neodgovornih poslova. Ali nije izgubio volju za daljnje pripreme. Glavnica zaklade bila je već povećana na 118.790 forinti. I biskup **Josip Kuković** (1834.-1849.) razmišljao je ozbiljno o gradnji katedrale. Bio je inače dosta bojažljiv i neodlučan pa nije prihvatio gradnju prema pripremljenim nacrtima i troškovniku razmjerno jeftinom od nepunih 128.000 forinti. Zaklada je već bila pokrivala predračun. Sreća je za nas što to biskup Kuković nije prihvatio. Đakovo bi danas imalo crkvu dosta nisku, neuglednu i umjetnički posvema nevrjednu. Uz to je biskup bio već u godinama, pogotovo novonastale društveno političke prilike (mađarska revolucija 1848.) spriječile su ga da pristupi njezinoj izgradnji. Štoviše, on se odrekao biskupije i maknuo u Beč, gdje je i umro.

Izravne pripreme za gradnju. Đakovu, kao starom biskupskom gradu, Strossmayer daje novu katedralu, donedavno stolnu, a sad već krasnu prvostolnu crkvu. Sreća je bila što je na čelo biskupije došao nakon Kukovića poletni mladi biskup Strossmayer koji odmah prikuplja financijska sredstva. On proučava katedralne i druge crkve u više europskih zemalja, posebno u Njemačkoj. Od katedrala najviše mu se svidjela ona u Bambergu. Biskup je zatražio suradnju od poznatog bečkog graditelja Carla Rösnera, specijaliste za romanski stil. On je načinio prvi nacrt s predračunom od 185.000 forinti. To je gotovo bilo u proljeće 1854. Ali se biskup za taj nacrt nije odlučio, jer se nije dovoljno obaziralo na umjetnost, a i predračun je bio dosta nizak. U međuvremenu, biskup prikuplja novčana sredstva (povećao je zakladu za 50.000 forinti) i stječe nova iskustva. Uostalom, znade se da je on neko vrijeme proveo u Beču, uz poznate srednjovjekovne crkve. Zato je želio i u svojoj domovini i biskupiji dati nešto lijepo. Nešto savršeno, umjetničko i skladno. Zato 1859. poduzima putovanje u Rim i Italiju, da bi ondje pomno proučio tamošnja remek djela. Nakon povratka iz Rima Strossmayer je otišao Rösneru u Beč sa crtežom, kakvom bi po njegovoj zamisli imala izgledati njegova buduća katedrala: da romanski slog bude glavni, ali da ga sljubi i popuni gotičkim. Tražio je ponajprije da unutrašnjost bude podešena za fresko slike. Predvidio je da se izvana građevina ne žbuka, već da crvena opeka bude fasadna, uglačana.

I tako je odluka o gradnji već bila posve dozrela. Pripremni su radovi počeli. Biskup je tako bio poslao svoga oca u Mandićevac da mu traži

kamen i pali kreč, i nadzire prve stvarne radove za podizanje katedrale. God. 1860./1861. počinje vađenje kamena u Mandićevcu i njegovo tesanje. Godinu dana kasnije počinje pečenje cigle. Za tri godine prikupljeno je već 1.500.000 komada opeke. I te godine 1865. pred Uskrs dolazi u Đakovo Rösner s usavršenim nacrtom, pogotovo s pojedinostima i novim troškovnikom od 400.000 forinti. Sad više nema smetnji za stvarni početak radova. Gradnja je na kraju ipak stajala uistinu triput više: 1.200.000 forinti.

Iduće godine, 17. travnja 1866., dakle prije točno stotinu i pedeset godina, biskup Strossmayer potpisuje ugovor s Carlom Rösnerom. On mu se bio obvezao da će crkvu dovršiti za pet godina, a za to je stvarno trebalo punih 16 i pol godina! I sam biskup je bio tada u najboljoj muževnoj snazi: imao je 52 godine, i nalazio se u 16. Godini svoje biskupske službe.

Biskup Strossmayer je kanio graditi stolnu crkvu na mjestu gdje se danas, na trgu koje nosi njegovo ime, nalaze kanoničke kurije od br. 1 do 4. Korisnici tih kuća, tadašnji kanonici, na taj prijedlog nisu pristali, premda im je Strossmayer bio obećao da će im u vrtovima njihovih kurija o svojem trošku sagraditi dvokatnice.⁶ Dotle će oni stanovati ili u biskupskom dvoru ili po bližim vlastelinskim kućama. Katedrala bi time svojom ljepotom i s obzirom na prostor mnogo dobila. Tako su kanonici dalje ostali „uživati“ u svojoj radosti u inače vlažnim stanovima, i to sve do još pred kojih tridesetak godina (1989.). Biskup Strossmayer je sutradan, nakon potpisivanja ugovora, počeo rušiti sjeverni zid srednjovjekovne obrambene utvrde i dvije četvrtaste kule. Dao je ukloniti i jedan dio biskupskoga današnjeg dvora, i toranj stare katedrale, da bi dobio prostor za novu katedralu. Nije imao drugog izbora.

Nakon pripreve gradilišta radovi su brzo napredovali, tako da je do 28. srpnja 1866., za dva mjeseca bilo iskopano dvije trećine temelja, a jedna trećina je već bila i uzidana. Tada su se tek pojavile prve poteškoće. U pravcu, gdje je nekoć stajao sjeverni obrambeni zid, stoji sada desni glavni zid nove katedrale. Na toj sjevernoj strani gdje su nekoć bili obrambeni opkopi udarila je voda i pokazalo se duboko blato. Tu je naime nekoć stajao opkop, duboki i široki jarak, koji je

Portal katedrale iz žablje perspektive. Snimila Silvija Butković

štutio zid od neprijatelja. U njem se kroz više stoljeća zadržavala voda. I nije preostalo drugo, već da se u temelje koji su već prilično bili iskopani zabiju piloti: debeli hrastovi balvani, trupci. Zemljište je sanirano zabijanjem takvih 394 hrastova trupca, dugih četiri metra, a međusobno su bili povezani s dvije stotine greda. Praznine među njima bile su ispunjene betonom. Taj dio još i danas sigurnije prenosi opterećenje sjevernog zida katedrale i sjevernog tornja, nego li oni dijelovi koji su zidani na čvrstom tlu. Taj dio se bio, svjedoči Cepelić, nakon četrdeset godina od gradnje, već nešto spustio. Ali da se doista ne bi pod slegao, pod sve tri prednje lađe zidane su bile male kube. Sav spomenuti nepredviđeni posao betoniranja koštao je biskupa 60.000 forinti.

Katedrala pod krovom. U prvoj godini gradnje su tek zidovi izbili iz zemlje. Katedrala je tek 1871. došla pod krov i iscrpila cijelu glavnicu. Kroz cijelo to vrijeme Strossmayer je imao velikih briga i mukotrpnog rješavanja problema s kamenom. Isprva je kamen dobavljan iz Mandićevca, koji je izmrzao i bio neupotrebljiv za gradnju. Novi kamen je bio iz Zdenaca i Glogovice kod Slav. Broda, zatim iz Karlovca, dok je onaj tvrdi bio iz Pečuha u Mađarskoj. Kamen je na kritičnim mjestima građevini davao veću čvrstoću. Za unutarnje radove poslužio je kamen iz Istre, iz okolice Pule, iz Austrije i Francuske. U to vrijeme nije bilo zidanih cesta kao ni željeznice, pa se kamenje moralo voziti kolima. Za gradnju je potrošeno sedam milijuna opeka. A posve je razumljivo kako je naročita poteškoća bila to što je u međuvremenu poznati romanist Carl Rösner umro 1869., pa je biskup sve radove povjerio gotičaru Friedrichu barunu von Schmidtu.

⁶ Tu je kasnije državna vlast poslije II. svjetskog rata izvršila eksproprijaciju i u istočnome dijelu njihovih vrtova ili okućnica sagradila tri velike stambene zgrade (danas ul. Augusta Cesarca, br. 2-12).

Cepelić piše da je Strossmayer po nekoliko puta dnevno zalazio na gradilište i osobno u mnogome nadzirao sve poslove. Prije bi on bio svaku nesavršenost uočio negoli stručni nadziratelj.7 Davao je savjete, pogotovo kad se katedrala iznutra dovršavala. Napose, kad se radilo o dekoraciji, da sve ne bi bilo odviše bujno i živo, pa da ne bi prigušilo freske. Tada fresko slike ne bi toliko došle do svog izražaja. Usudili bismo se reći da svaka pojedinost, i to u svakom poslu, ostvaruje zamisao svoga graditelja. Biskup je stalno bio u dopisivanju s graditeljem iz Beča Friedrichom von Schmidtom i njegovim zamjenikom Hermannom Bolléom. Da je, na kraju krajeva, katedrala, najpoznatija građevina neogotičko-romanskog stila na ovom području, tako skladna u svojim pojedinostima i u cjelini, zasluga je najviše baš samoga biskupa Strossmayera. Tijekom gradnje, a i poslije na unutrašnjem sadržaju, radilo je na katedrali mnogo stručnjaka i umjetnika iz domovine i inozemstva.8

Posveta katedrale. Graditelj katedrale biskup Strossmayer bio je konačno posve sretan kad je doživio dan njezine posvete, u nedjelju 1. listopada 1882. Posvetna svečanost trajala je punih osam dana.9 To je značilo da je katedrala bila skoro posve dogotovljena. Graditelj ju je predao Bogu i svojem narodu. To je bila radost za sve nazočne na slavlju posvete sa svih strana Hrvatske, i Bosne kao staroga sjela biskupije. I iz drugih slavenskih zemalja su došli gosti: iz Češke, Poljske, Slovenije ... Biskup je toga dana primio nebrojene čestitke, brzojavne i pismene. Trenutak posvete uveličali su i ovjekovječili naši pjesnici. Posvetu svih oltara kao i samu katedralu posvetio je tadanji biskup senjski, kasnije zagrebački nadbiskup, Juraj Posilović. Osim njega, nitko drugi od biskupa ili crkvenih velikodostojnika iz tadašnje monarhije nije bio nazočan posveti.10

7 Usp. M. CEPELIĆ, *Nav. dj.*, 23.

8 Usp. A. JARM, *Katedralu su gradili znalci i umjetnici*, u: *Revija Đakovački vezovi* 20007., 53-59.

9 Usp. A. JARM, *Posveta đakovačke katedrale 1. listopada 1882.*, u: *Revija Đakovački vezovi* 1990., 21-23.

10 Nisu se usudili doći. A kod proslave stogodišnjice posvete katedrale 1982., i završetka njezine obnove nakon oštećenja u II. svjetskom ratu, prigodom završne svečanosti, bilo ih je iz Europe i svijeta, na čelu s Papinim legatom kardinalom dr. Franjom Šeperom. Te godine katedrala je od pape Pavla VI. dobila počasni naslov: basilica minor. U Đakovu je održana i središnja europska proslava 1.100. obljetnice smrti sv. Metoda (885.-1985.), koji je bio srijemski nadbiskup i metropolita Panonije, u prisutnosti brojnih crkvenih dostojanstvenika iz zemlje i inozemstva.

Prvu svetu misu i prigodnu propovijed slavio je sam njezin graditelj biskup Strossmayer. Govorio je suznih očiju o „slavi Božjoj, jedinstvu crkava, ljubavi i slozi naroda svoga”.11 To su inače bile misli vodilje njegova cijelog života. A i katedrala je ostala ono što je bio život njezinoga graditelja. Ona i danas, kad njezin slavni biskup graditelj više nije među živima, promiče i potiče na crkveno i narodno jedinstvo, ljubav i slogu. Ta je misao ugrađena u nju. Pa zato ona i nijema propovijeda slavu Božju, a svojem cijelim skladom upućuje narod na ljubav, slogu i jedinstvo.

Ulazna vrata u katedrala okićena za Godinu milosrđa 2016. Snimila Silvija Butković

Božju slavu doista odražava ljepota i sklad njezine građevine. Da je podignuta na slavu Božju, najplemenitija je svrha svake naše crkve i katedrale. Ona uz to još potiče na jedinstvo, napose među kršćanima Katoličke i Pravoslavnih istočnih crkava. Ona podsjeća na slogu i ljubav u narodu. Štoviše, Strossmayer je zato odabrao pretežitom romanski stil, jer je on prema njegovoj ocjeni veličanstven, topao i veoma prikladan za velike crkve. Podjednako je blizak, tvrdio je dalje, kako

11 S unutarnja strane katedrale, iznad glavnog ulaza, jasno je označena svrha njezine gradnje. To su riječi samoga biskupa Strossmayera kao njezinoga inicijatora i dobrotvoritelja.

zapadnom tako istočnom kršćanskom duhu. Oplemenio je katedralu gotskom arhitektonskom ornamentikom koja je više mila zapadnjacima, te krasnom kupolom koja je opet jedan od glavnih elemenata bizantske arhitekture. Pročelje katedrale okrenuto je prema istoku, a ne kao to obično biva u zapadnom kršćanstvu prema zapadu. Podignuta je na granici istočnog i zapadnog svijeta, s nakanom da ne dijeli već poput mosta povezuje ova dva vjekovima podijeljena svijeta. Naime, obje biskupije, Đakovačka i Srijemska, nalaze na takvom graničnom području. S druge strane, Strossmayer je bio nasljednik sv. Metoda na srijemskoj biskupskoj stolici. Sad kad veliki biskup europskog formata nije više među nama, on nam ipak još i danas rječito govori po svojoj katedrali. Htio je zapravo u nju usidriti svetu misao da bude spona jedinstva, sloge i ljubavi.

Dočekaio je Strossmayer veliku sreću i radost da je kao malo tko u svijetu u svojoj katedrali proslavio svoju zlatnu (1888.) i dijamantnu misu (1898.). Osobito pak svečano pedesetu godišnjicu svoje biskupske službe 8. rujna 1900.

Grad Đakovo i cijela biskupija dobila je katedralu, kao hram vjere i kulture, kao simbol vjere i pobude na slogu i ljubav. Prije svih domaći vjernici će se, a s njima onda brojni ljudi dobre volje koji je budu posjetili, odužiti velikom graditelju Strossmayeru za njegove velike napore i materijalne i duševne, i to ponajprije tako budu li sami poput njega neprekidno nastojali oko „slave Božje, jedinstva Crkava, te sloge i ljubavi naroda svoga“. Svoje lice i glas ugradio je u nju, da nastavi njegovo djelo. Poruka s čela njegove katedrale, kao uostalom i ona sama, za nas su trajni amanet, oporuka koju nam je biskup namijenio.

Jedna od najljepših freski u katedrali nalazi se u južnoj apsidi. Poklonstvo kraljeva od Ludovica Seitzza. Snimila Silvija Butković

FRANJEVAČKI MISIONAR U ERDELJU I PISAC HRVATSKOG MOLITVENIKA - ŠOKAC IZ MOHAČA, KUZMAN FUNTAK

Đuro Franković

Rođen je u 24. VII. 1802. u Mohaču, gdje je i umro poslije 1871.

Funtak god. 1821. je stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Govorio je hrvatski, mađarski, njemački te još šest jezika. Teološko školovanje je završio u Vukovaru (1826.-1828.) slušajući predavanja Josipa Matzeka i Marijana Jaića.

Nakon što je 1827. zaređen za svećenika, djelovao je među hrvatskim vjernicima u Mađarskoj i Erdelju (Transilvanija). Najvjerojatnije je to bio razlog da je prije 1834. pristupio Bugarsko-vlaškoj provinciji. Kad je ta Provincija od 1851. do 1866. bila u sastavu Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, boravio je Funtak u župi Gorzafalvi (rumunjski Gorzesti) koja je pripadala samostanu u Rimniku (1851.-1862.), a zatim je bio u samostanu u Rimniku (1863.). I poslije 1866. je ostao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga i djelovao u Erdelju; bio je gvardijan i župnik u Alvincu (1870), u Čanadskoj biskupiji.

Za potrebe hrvatskih vjernika u Erdelju, danas u Rumunjskoj, sastavio je i objavio molitvenik s pjesmaricom; pisan je u ikavskom govoru i štokavskom narječju, a predgajevskim pravopisom. Djelovanje Kuzmana Funtaka trebat ćemo vrednovati iz dvojakog aspekta, ponajprije da nije zaboravio za svoj jezik, istovremeno bio je i nastavljatelj plemenite tradicije svoga učitelja Marijana Jaića glede izdavanja molitvenika, a čiji je molitvenik *Vrata nebeska...* tiskan čak dvadeset i tri puta, ponajviše u Budimpešti, a zadnji puta ponovo u Rumunjskoj. Funtakovo djelo *Ključ nebeski to jest bogoljubne molitve i pisme koje se u različiti prigoda duhovnog i cerkvenog obsluživanja priko godine moliti i pivati mogu* (Arad, 1834.), svakako je vrijedno spomena i temeljitije obrade.

Rimokatolički šematizam iz 1851. godine navodi 22 župe i 186 filijale u 208 naselja u Erdelju. Tada se je u 16 katoličkih župa još mađarski govorilo, pjevalo i molilo. Mađarski jezik imao je istaknutu ulogu u crkveno-vjerskom odgoju djece. Kuzman Funtak se je u Gorzafalvi (Gorzesti) pokazao dobrim organizatorom crkvenog odgoja. Smatrao je da mađarski jezik treba imati važnu ulogu u liturgiji među vjernicima rimokatoličkih vjernika takozvanih Čangova (Mađara). Naporedo time apostolski vizitator Funtak za Moldaviju tiskao je dvojezični katekizam (na rumunjskom i mađarskom jeziku). Kuzman je među Čangovima podigao osam crkvi koje je opremio, podigavši oltar u njima, te nerijetko postavivši i orgulje. U Erdelju boravio je 21 godinu, kada je napunio svoju 60 godinu. Nakon što je Kuzman Funtak napustio Erdelj, vjernici više nisu imali mogućnost slušati propovijedi i učenja Crkve na mađarskom jeziku. Vjernici iz Gorzafalve 16. ožujka 1860. obraćaju se primasu Scitovskom kako bi njegov daljnji boravak i nadalje bio osiguran među njima. Nastojao je podići Rimokataličku mađarsku pučku školu (Elemi Magyar Római Katolikus Iskola), vodio je skrb i o siročadi. Iz Mohača 27. svibnja 1871. obraća se rukovodstvu Društva Svetog Ladislava iz kojeg se doznaju neke pojedinosti o njegovoj uspješnoj i požrtvovanoj misiji.

O Kuzmanu Funatku važno je istaći njegovu ulogu u očuvanju mađarskog jezika, širenju učenja Katoličke Crkve, odgoja djece Čangova, dok je za nas Hrvate u Mađarskoj ostavio trajno djelo *Ključ nebeski*.

LIT.: Emanuel Hoško *Hrvatski franjevački lek-sikon*. Zagreb 2010., str. 183, 184.; *Asszimiláció vagy kivándorlás Források a magyar etnikai csoport, a csángók modern kori történelmének tanulmányozásához (1860-1989)* [Szerk.: Vincze Gábor] Teleki László Alapítvány Budapest Erdélyi Múzeum Egyesület Kolozsvár 2004. Internet http://www.telekialapitvany.hu/joomla/images/docs/kiadvanyok/asszimilacio_v_kivandorlas.pdf (posjet 16. 11. 2015.)

TRAGOM FOTOGRAFA VJEKOSLAVA KRIŽANA

Željko Lekšić

O đakovačkim fotografima je Krešimir Pa-
vić, kustos Muzeja Đakovštine, priredio
izložbu još 1989. godine uz skroman ka-
talog pod nazivom "Počeci fotografije u Đakovu".
U njemu je bio naveden historijat fotografije u
Đakovu, te popisani đakovački fotografi koji su
djelovali u Đakovu u drugoj polovici 19. i prvoj
polovici 20. stoljeća.

Dva desetljeća kasnije, 2009. godine je Muzej
Đakovštine zajedno sa Društvom ljubitelja starina
Đakovo, priredio izložbu na istu temu, ali uz obu-
hvat znatno više materijala, koji je u međuvreme-
nu otkriven. Tiskan je katalog mnogo bogatiji i s
mnogo više podataka o đakovačkim fotografima,
negoli je tiskan dvadeset godina ranije, pod nazi-
vom "Prvi đakovački fotografi".

Ni na jednoj od tih izložbi, kao ni u katalozi-
ma, nije bio zastupljen fotograf Vjekoslav odno-
sno Alojzije Križan. Tek smo prošle godine saznali
za njega i njegovo kratko djelovanje u Đakovu.
Za sada nam je poznata samo jedna njegova fo-
tografija, sudeći po natpisu na poleđini, načinje-
na u Đakovu. Na njezin pronalazak ukazao nam
je đakovački vrijedni sakupljač starina Valentin
Marković.

Fotografija je prilično izlizana, kao da je no-
šena u novčaniku, gdje se inače drže fotografi-
je bliskih osoba. Na njoj su dvije ženske osobe,
odjevene u košulje kratkih rukava, sa prslucima,
te dugim suknjama. Njihova dob je teže odredi-
va. Ispod fotografije je na kartonu utisnuto ime
fotografa "Alois Križan". Na poleđini je natpis
"Svietlopisna radnja / Alois Križan / DJAKOVO /
ULICA / BANA JELAČIĆA / BR. 44. Tintom je pi-
sanim slovima nadopisano: "Berberović Stjepan".

Fotografija je pronađena u Ivanovcima Đako-
vačkim u obitelji Berberović. Navedeni Stjepan
Berberović je zasigurno Stjepan Berberović koji

je rođen 1891., a umro 1970. god. Supruga mu je
bila Veronika, rođena 1892., a umrla 1974.

O fotografu Križanu pronašli smo nešto po-
dataka. U knjizi Zavičajnici grada Osijeka 1901.-
1946. (Stjepan Sršan i Vilim Matić, Zavičajnici
Grada Osijeka 1901.-1946., Državni arhiv u Osi-
jeku, Osijek, 2003., str. 445) pronašli smo da je
Alojsija Križan rođen 1866. god. u Osijeku, po
zanimanju brijač i fotograf, da mu je supruga
Križan Ana rođ. Bošnjaković, rođena 1866. god.
u Đakovu, da su imali djecu: Ivan (Osijek, 1893.,
umro), Vatroslav (Osijek, 1895., umro) i Olga (Osi-
jek, 1897., umrla) i Slavica (Osijek, 1899.), te da
uživa zavičajno pravo u gradu Osijeku, na teme-
lju inozemne putovnice, od 1897. god. Uvidom u
matične knjige Rkt. župe Đakovo, ustanovili smo
da supruga Ana Bošnjaković nije rođena u Đako-
vu, već da je rođena 5. ožujka 1866. god. u Satnici
kbr. 69, koja je u ono vrijeme spadala u đakovač-
ku župu. Roditelji su joj bili Ignjat Bošnjaković i
Marija rođ. Jagodić.

Nije nam poznato kada obitelj Križan seli u
Đakovo iz Osijeka. U svakom slučaju bilo je to
prije 1912. god. Zasigurno brijačko-fotografski
posao nije dobro išao, jer je odlučio otići u Sjedi-
njene Američke Države. Tih godina su mnogi
tamo odlazili. Godine 1912. Vjekoslav Križan od-
lazi sam, bez obitelji, u SAD. Ukrcao se u Bre-
menu (Njemačka) na brod König Albert, te stigao u
imigracijski centar na otoku Ellis nadomak New
Yorka dana 31. srpnja 1912. godine, zajedno sa
đakovčaninom Ivanom Babli. Tamo je zapisano
da je star 46 godina, po zanimanju brijač, da ima
u zavičaju suprugu Anu Križan, te da mu je odre-
dište Philadelphia (Pa). Zapisan je njegov opis (vi-
sina 5 stopa i 6 inča, kosa crna, oči smeđe i dr.).
Zapisano je da je rođen u Đakovu, što nije točno,
ali takvi pogrešni upisi, gdje se kao prebivalište
upisivalo i mjesto rođenja, bili su česti. Slijedeće

godine se supruga Ana ukrcala u Rijeci na brod Carpathia, sa djecom: Zvonimir (12 god.), Vladimir (10 god.) i Ivana (10 god.). Stigli su na otok Ellis 3. listopada 1913. god. Brod Carpathia poznat je po tome što je prethodne godine prvi stigao na mjesto brodoloma broda Titanic, te spasio dobar dio putnika. Na Ellisu je zapisano da su sva djeca rođena u Đakovu, te da im je određište suprug i otac Krizsan Alois, Philadelphia, Pa. Podaci useljeničkog ureda Ellis dostupni su na internetu. Izgleda da su sva djeca rođena u Osijeku, koja smo ranije naveli, umrla u ranoj dobi, obzirom da nijedno od te djece nije putovalo u SAD.

Dakle, Vjekoslav Križan je u Osijeku radio kao brijač i fotograf. Zasiurno ni u Đakovu nije radio isključivo kao fotograf, obzirom da je sačuvana samo jedna poznata nam njegova fotografija. Nije nam poznato ni koliko je dugo u Đakovu radio kao fotograf prije odlaska u SAD 1912. god. Obzirom da do prošle godine o njemu i njegovom djelovanju kao fotografa u Đakovu nismo imali nikakvih podataka, ipak za sada možemo biti zadovoljni pronađenim podacima. Nadamo se ujedno da bi ovaj skromni prilog mogao potaknuti više zanimanja za Vjekoslava Križana, pa da bi se uskoro mogle pojaviti i neke druge, dosad nepoznate njegove fotografije.

OTIŠLA SI K SVJETLIM VISINAMA

70 godina od smrti Službenice Krista kralja
prof. Anice Bodakoš (1946. – 2016.)

dr.sc. Dragutin Bodakoš

U nekrologu, koji je napisala Marica Stanković u povodu smrti Anice Bodakoš, osnivačica Suradnica Krista kralja u kojima je od prvog dana suosnivačica i Anica, a koji je na poticaj blaženog Ivana Mertza osnovan 1938. godine u Banja Luci stoji slijedeće: „kada stojimo pred tako svježim grobom naše sestre Anice Bodakoš, PRVE, koja je iz naših redova otišla u vječnost, i prve koja, duboko vjerujemo u to stoji u naše ime pred prijestoljem Janjeta“.

Upravo ta činjenica, da je s 31 godinom završila svoj kratki, ali Bogu odani život daje za vjerovati da je pred Bogom, jer ona je bila jedna od onih, kako je rekla sestra Marica, „koje su otišle pred nama sa znamenjem vjere“.

Istražujući život Anice Bodakoš u posljednjih par godina, moje tete koja je umrla par mjeseci prije nego sam rođen, usmjeren sam ljubaznošću oca nadbiskupa u miru dr. sc. Marina Srakića

prema konkretnim podacima o životu i vjerskom djelovanju Anice Bodakoš. U pismu koje mi je uputio stoji i slijedeće :

„Drago mi je da ste se odlučili barem skromno predstaviti samozatajni lik gđice Anice Bodakoš, Vaše tete. (izdao sam kratki osvrt o njenom životu u povodu 100 godina njenog rođenja – o.p.) Mi smo o njoj čuli za vrijeme studija u Đakovu od biskupa mons. Stjepana Baurleina, tadašnjeg našeg profesora iz katehetike. Još više sam o njoj saznao kao realizator biskupove oporuke kad sam među stvarima našao neke predmete koji su njoj pripadali i neke bilježnice koje su bile kao neki njezin dnevnik. Nažalost situacija koja je nastala nakon Drugog svjetskog rata „pomela je“ uspomenu na nju. Šteta! U našem Arhivu nalaze se te stvari...“

Ljubaznošću arhivara dr. sc. Vlatka Dolančića, omogućen mi je uvid u arhivske materijale Anice

Obavijest o smrti

Bodakoš, kojih nije mnogo, ali mi daju mogućnost, da u ovom tekstu prezentiram neke detalje i potvrde svjedočenja o životu pokojne Anice Bodakoš.

Prije nego je nastavila svoje pedagoško obrazovanje završila je učiteljsku školu i nastavnički rad je započela 1937. godine u Osnovnoj školi u Gašincima. O radu u školi u Gašincima imao sam prilike razgovarati s njenom učenicom Maricom Jakšić rođenom 1928. godine koja živi u Gašincima a kojoj je Anica bila i razrednica. Gospođa Marica mi je pokazala sliku koju drži uramljenu kod kuće, njenog razreda s razrednicom Anicom i svećenikom nakon prve pričesti. O svojoj razrednici Anici Bodakoš govori samo sve najljepše, kao osobi koja ih je sa ljubavlju okupljala, učila osnovama života ali posebno joj je ostalo u sjećanju da je lijepo i svirala. Na svetim misama nedjeljom Anica je sjedila u klupi za učitelje i uvijek predvodila molitvu koju ih je učila u školi.

To je vrijeme kada je Anica vrlo često biciklom odlazila na svetu misu i sveti sakrament u Đakovo. Vjerojatno se već u to vrijeme javlja i klica bolesti koja će ju mladu odvesti u grob. Ali njena želja za rad s mladima a posebno školskom djecom stalno je prisutna u okviru tadašnjih katoličkih organizacija.

Ta njena želja za apostolsko djelovanje dovodi je u priliku da 1938. godine u Banja Luci uz Maricu Stanković i još pet djevojaka bude suosnivačica nove svjetovne ustanove Zajednice suradnica Krista Kralja. Žrtva, euharistija i apostolat već obilježavaju život tih djevojaka ali one žele više: posvetiti se Bogu, prihvatiti život čistoće, poslušnosti i siromaštva u služanju Kristu Kralju u razvoju njegova kraljevstva.

Godine iza toga Anici prolaze u širenju organizacije, te jedan od primjera je Tečaj za Križarice u Požegi na kojem je predavačica bila i Anica Bodakoš („Katolički tjednik“ 36 (1941.), str. 6). Uz to su održavane i duhovne vježbe.

Uz apostolsko djelovanje javlja se i želja za daljnjim obrazovanjem i taj poriv Anica realizira upisom na Visoku pedagošku školu u Zagrebu.

Stvari koje sam pronašao u Arhivi nadbiskupije odnose se na vrijeme njenog studiranja na Visokoj pedagoškoj školi u Zagrebu. To su ispisane bilježnice sa predavanjima koje je pohađala ali i pripreme za nastupajuća predavanja u okviru praktičnog dijela u srednjim školama kao i pernica kojom se služila.

Anica sa razredom nakon prve pričesti

Pernica kojom se služila

Urednost i sistematičnost, odlika su svih ostavljenih školskih bilješki koji su pisani rukom Anice. Ipak posebno me, kao njenog nećaka, dojmila njena slika na bolesničkoj postelji i maramica koja je ostala iza nje i koja je sačuvana.

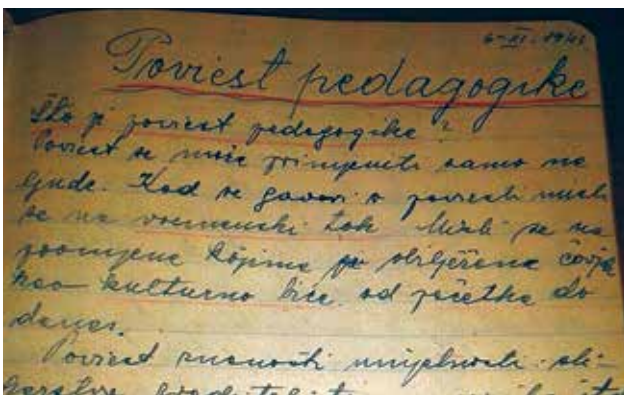
Anica na bolesničkoj postelji

Jednotjedni raspored na studiju

Međutim mislim da o njenom liku i svetošti najviše govore pisma napisana poslije njene smrti a koja se nalaze među njenim stvarima u Arhivu.

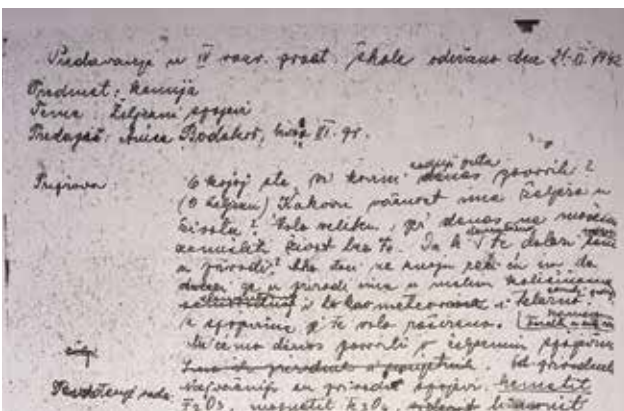
Čitajući ta pisma u kojima o pokojnoj Anici pišu i potpisane, ali i nepotpisane osobe s mnogo ljubavi i poštovanja za ono što je učinila, znamim, ali i neznanim osobama, za njenu ljubav prema mladima, a posebno dječici, sigurno je ovaj citat iz jednog pisma reprezentativan za njen život: „Da sam pjesnik spjevala bi pjesme i još bi bilo malo, jer tko nadvlada sebe taj je junak ne za danas ili sutra, već za vječna vremena, a to je bila naša draga dobra Anica“

Bilježnica iz pedagogije ili pedagoška teka

Posljednje počivalište gdje je sahranjena prije 70 godina Anica Bodakoš (na slici su majka Marija, nećaka Mirjana i nećak Dragutin Bodakoš)

Priprema za predavanje održano 21. 11. 1942. godine u 4. razredu građevinske škole

I nakon 70 godina s ponosom možemo reći, kao što piše na njenom nadgrobnom spomeniku, da je svoj mladi život dala u službu malenih. Kao suosnivačica reda Suradnica Krista Kralja bila je u srcu slobodna, spremna na mučeništvo za svoja načela. To je i dokazala mirno darujući svoj život u 31. godini Bogu.

POKUŠAJ OSNIVANJA I PRAVILA RADNIČKOG KULTURNO-PROSVJETNOG UDRUŽENJA "RADNIČKA ČITAONICA" U ĐAKOVU 1935.

Vladimir Geiger

Čitaonicama u Đakovu i Đakovštini nedostatno je, štoviše premalo, istraživano i pisano s obzirom na njihov nezaobilazan i nedvojben značaj u narodnom životu.¹

U Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, čuva se niz pravila čitaonica koje su osnovane u Đakovu i Đakovštini od početka 20.-og stoljeća do Drugoga svjetskog rata.²

Pravila "Radničkog kulturno-prosvjetnog udruženja 'Radnička čitaonica' u Đakovu" iz 1935. i popratni spisi sačuvani u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, u gradivu Zemaljska vlada – Odjel za unutarnje poslove³, omogućavaju nam rekonstrukciju pokušaja osnutka te namjeravane svrhe i djelokruga ove prve radničke čitaonice u Đakovu.

*

1 Krešimir Pavić u kratkom ali važnom, i pionirskom, radu o prvim čitaonicama u Đakovu objavio je članak: "Čitaonice u Đakovu do I. svjetskog rata", u: *Đakovački vezovi. Prigodna revija*, Đakovo, 1985., str. 32.-33. K. Pavić je objavio i "Pravila 'Hrvatske čitaonice' u Đakovu 1895.", u: *Zbornik Muzeja Đakovštine*, sv. 2, Đakovo, 1985., str. 157.-163. Stjepan Blažanović sustavno je istražio i povijest Hrvatske čitaonice u Vrpolju, i objavio u svojoj knjizi *Hrvatska čitaonica u Vrpolju (1893-1985)*, Vrpolje, 1985. Pravila "Čehoslovačke besede" u Josipovcu Punitovačkom i Đakovačkoj Breznici, iz potkraj 1930.-ih godina, koje su osnivane i djelovale kao seoske knjižnice i čitaonice, objavio je Vladimir Geiger u članku "Osnivanje i pravila društva 'Čehoslovačka beseda' u Josipovcu Punitovačkom 1937., i Đakovačkoj Breznici 1938.", u: 38. *Đakovački vezovi. Prigodna revija*, god. XXXV, br. 34, Đakovo, 2004., str. 59.-62. Mato Lukačević u knjizi *Trnava i okolica u prošlosti i sadašnjosti*, Trnava, 2011., u poglavlju: "Čitaonica u Trnavi", str. 112.-113., pisao je ukratko o čitaonicama u Trnavi od 1912. do 1953. Pravila "Hrvatske čitaonice" u Trnavi iz 1919. objavio je Vladimir Geiger u članku "Osnivanje i pravila 'Hrvatske čitaonice' u Trnavi 1919.", u: 49. *Đakovački vezovi. Prigodna revija*, god. XLVI, br. 45, Đakovo, 2015., str. 79.-82.

2 Riječ je o pravilima slijedećih čitaonica u Đakovu i Đakovštini: *Društvo čitaonice*, Satnica Đakovačka, 1905.; *Hrvatska pučka čitaonica*, Đakovo, 1907.; *Društvo Kešićeva pučka čitaonica*, 1908.; *Prva semeljačka čitaonica*,

1912.; *Mrzovička pučka čitaonica*, 1913.; *Hrvatska čitaonica Drenje*, 1914.; *Hrvatska čitaonica*, Trnava, 1919.; *Hrvatska čitaonica*, Vučevci, 1919.; *Hrvatska čitaonica*, Viškovci, 1920.; *Hrvatska čitaonica*, Vrbica, 1920.; *Srpska ratarska čitaonica u Bračevcima*, 1920.; *Hrvatska čitaonica*; *Levanjska Varoš*, 1921.; *Hrvatska čitaonica u Đakovu*, 1922.; *Hrvatska čitaonica*, Đakovo, 1923.; *Narodna čitaonica*, Majar, 1923.; *Hrvatska seljačka čitaonica*, Punitovci, 1923.; *Jugoslavenska čitaonica*, Drenjski Slatinik, 1931.; *Narodna čitaonica u Ivanovcima*, 1932.; *Gospodarska čitaonica*, Potnjani, 1934.; *Gospodarska čitaonica u Preslatincima*, 1934.; *Čitaonica u Vrpolju*, 1935.; *Radničko kulturno-prosvjetno udruženje Radnička čitaonica u Đakovu*, 1935.; *Hrvatska čitaonica Vrpolje*, 1937.; *Narodna čitaonica*, Mrzović, 1937.; *Čehoslovačka beseda*, Josipovac Punitovački, 1938.; *Hrvatska čitaonica*, Selci Đakovački, 1938.; *Čehoslovačka beseda*, Đakovačka Breznica, 1939.; *Hrvatska čitaonica*, Mandičevac, 1939.; *Gospodarska čitaonica u Drenju*, 1940. i *Gospodarska čitaonica u Ivanovcima*, 1940. Usp. *Pravila društava 1845.-1945. Tematski vodič*, uredila: Slavica Pleše, *Obavijesna arhivska pomagala*, sv. 4, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2000.

3 Usp. Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Savska banovina – Upravno odjeljenje, Pov. II 2213/1935.

Na poziv Mjesne organizacije Saveza privatnih namještenika Jugoslavije, Đakovo od 19. ožujka 1935. radi osnivanja "Radničke čitaonice" u Đakovu održan je 24. ožujka 1935. u prostorijama gostione Barta skup na kojem je bilo prisutno 17 radnika i namještenika. Sastanak je otvorio Mato Matanovac, a Ivan Haner prisutnima je razložio svrhu sastanka, naime nakanu "da se za radnike i namještenike osnuje Radnička čitaonica. Povlači potrebu osnivanja takove čitaonice u današnjem građanskom društvu (koje je moralno rastrojeno) da se podigne kulturno-prosvjetni nivo radničke klase, i produbljuje radnička svijest čitanjem novina, diskusijama itd. To bi bila kulturna akcija u radničkim redovima da se u današnjim vremenima duhovno spremi i osnaži radničku klasu u sadašnjici i za sretniju budućnost. Potanje obrazlaže način rada unutar Radničke čitaonice [...]" Prema zapisniku, koji je vodio Adolf Rac, nakon kratke rasprave svi prisutni zaključuju da se osnuje "Radnička čitaonica" u Đakovu. Zatim je Haner predložio i pročitao pravila "Radničke čitaonice" u Đakovu. Nacrt pravila, koja će se predložiti Kotarskom načelstvu na odobrenje, prihvaćen je jednoglasno te je slijedilo upisivanje prisutnih u članstvo "Radničke čitaonice". Upisnina je iznosila 5 dinara. Nakon kratke rasprave jednoglasno je izabrana privremena uprava "Radničke čitaonice" u Đakovu: pretsjednik Mato Matanovac, potpretsjednik Ivan Haner, tajnik Mihajlo Somer te odbornici Viktor Piller, Stjepan Kurtz, Luka Kovačko i Antun Kvali.

Prema "Pravilima radničkog kulturno-prosvjetnog udruženja 'Radnička čitaonica' u Djakovu", Čl. 1. *Ime i sjedište društva*, "Društvu je ime 'Radnička čitaonica' u Djakovu." Čl. 2. *Svrha društva*, "Svrha društva je širenje prosvjete i znanja među radnicima u Djakovu putem novina i knjiga koje će se čitati u prostorijama čitaonice. Zatim je svrha društva unapređivanje društvenosti među članovima čitaonice." Čl. 3. *Sredstva za postignuće ove svrhe jesu*: među ostalim i, "priređivanje priredaba naučnih, informativnih, umjetničkih, zabavnih (koncerti) i kazališnih", kao i "priređivanje zabavnih izleta i naučnih ekskurzija." *Dohoci društva*, Čl. 4. "Sredstva odnosno dohoci društva jesu: prinosi članova čiju visinu određuje godišnja skupština članova, darovi i zapisi, prinosi od zabava, priređenih u društvenu svrhu, te pomoći radničkih stručnih organizacija i radničkih ustanova." *Članovi društva*, Čl. 5. "Članom društva može biti svaka neporočna osoba koja je član ma kojeg radničkog sindikalnog pokreta koji je

u evidenciji u nadležnoj radničkoj komori i koja je član blagajne ma kojeg radničkog osiguranja. [...]" *Prava članova*, Čl. 6. "Svi članovi imaju pravo pohađati društvene prostorije te čitati novine i knjige, koje društvo nabavi. Zatim članovi imaju pravo prisustvovati svim priredbama što ih upriličuje društvo. Nadalje imaju pravo odlučujućeg glasa na glavnim skupštinama, te pasivno pravo izbora nakon jedne godine članstva." *Dužnosti članova*, Čl. 7. "Kod pristupanja u društvo član se mora obvezati da će se držati svih ustanova pravila. Članovi dužni su raditi na širenju radničke štampe i na dolaženju u društvene prostorije, a naročito na društvene priredbe, zatim su dužni redovno uplaćivati prinose na koje se je obvezao pristupanjem društvu. Svi su članovi dužni čuvati ugled društva, pokoravati se zaključcima glavne skupštine i upravnog odbora te prema svojim silama unapređivati društvenu svrhu." Čl. 8. *Prestanak članstva*, propisuje i pojašnjava načine i razloge prestanka članstva u "Radničkoj čitaonici" u Đakovu. Čl. 9. i 10. propisuju *Upravni odbor i Djelokrug upravnog odbora*, a Čl. 11. dužnosti i ovlasti pretsjednika, Čl. 12. dužnosti i ovlasti tajnika, a Čl. 13. dužnosti i ovlasti blagajnika. Čl. 14. i 15. propisano je vrijeme i način održavanja te djelokrug Glavne skupštine. "Razmirice članova iz društvenih odnošaja nastale između njih samih, ili njih i upravnog odbora, riješava obranički sud." O načinu sazivanja i ovlastima Obraničkog suda pojašnjava Čl. 16. Društvo prestaje postojati Čl. 17. "[...] a) ako to glavna skupština zaključi i b) ako ga vlast raspusti." U tom slučaju "imadu se ponajprije isplatiti društveni dugovi, a preostali se imetak ima da dade u dobrotvorne svrhe. [...]"

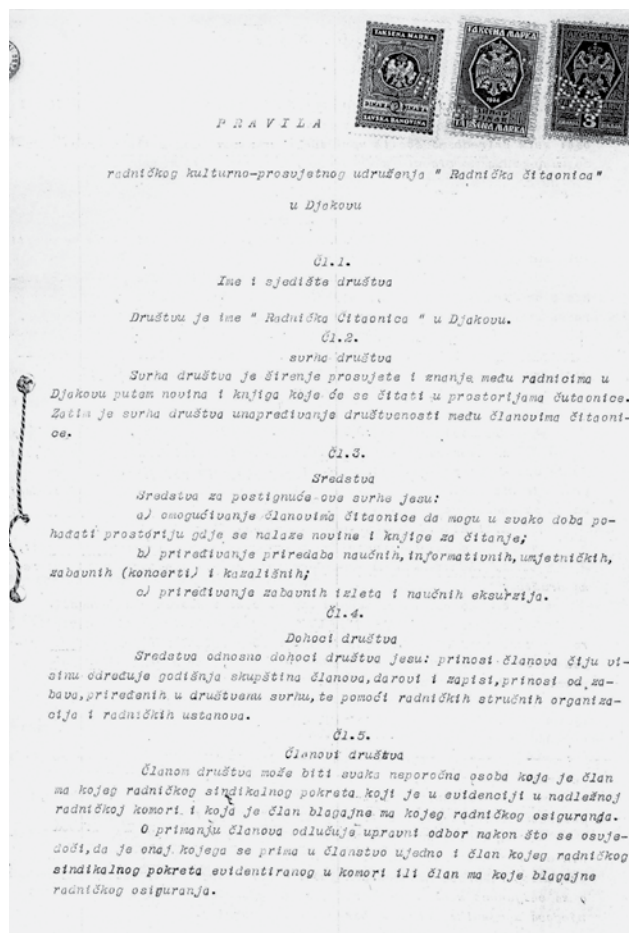
"Pravila radničkog kulturno-prosvjetnog udruženja 'Radnička čitaonica' u Djakovu" odnosno "'Radničke čitaonice' u Djakovu" potpisali su 24. ožujka 1935. privremeni pretsjednik Mato Matanovac, privremeni podpretsjednik Ivan Haner, privremeni tajnik Mihajlo Somer te privremeni odbornici: Stjepan Kurtz, Luka Kovačko, Antun Kvali i Viktor Piller. Uz to, kao osnivači su potpisani: Mihajlo Somer, Reginald Vajs, [potpis nečitak], Ivan Novak, Iso [?] Lošić, Stjepan Klajn, Adolf Rac i [potpis nečitak].⁴

4 No prema kasnijem "službenom" prikazu djelovanja Komunističke partije i njezinih simpatizera u Đakovu i Đakovštini 1930-ih godina, objavljenom u vrijeme socijalističke Jugoslavije, poticaj za osnivanje i pokušaj osnivanja "Radničke čitaonice" u Đakovu 1935. pripisano je i osobama koje se ne spominju ni u zapisniku osnivačkog sastanka, a niti uz pravila "Radničke čitaonice" od 24. ožujka 1935., a prešućeni su oni koji očito nisu dijelili ko-

Kratka pisana obavijest o održavanju osnivačke skupštine "Radničke čitaonice" u Đakovu te pravila "Radničke čitaonice" potpisana od privremene uprave, uz ovjerovljeni zapisnik osnivačke skupštine "Radničke čitaonice", dostavljena su 3. travnja 1935. Kotarskom načelstvu u Đakovu, koje zaprimljene spise prosljedio Kraljevskoj banskoj upravi Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu na odobrenje.

Kraljevska banska uprava Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu, zatražila je 24. svibnja 1935. od Kotarskog načelstva u Đakovu da "proveri političku ispravnost osnivača i da izvesti, prema pribavljenim informacijama, o tome: da li osnivanje radničke čitaonice u Djakovu ima čisto i isključivo prosvetni karakter radnika ili su možda po sredi kakve druge tendencije.–" Na to je Kotarski načelnik u Đakovu, Mihovil Desantić, izvijestio 14. lipnja 1935. Kraljevsku bansku upravu Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu "da se proveravanjem moglo utvrditi, da se nitko od osnivača predmetne čitaonice po-

munistička uvjerenja ili, pak, tijekom rata 1941.-1945., pa i u poraću nisu bili na strani komunista: "Simpatizeri Partije u Đakovu osnivaju 1935. g. radničku čitaonicu, koja postaje žarište ideološko-političkog uzdizanja radnika. Čitaonica u početku ima 20 članova, a njeni osnivači su Regal Vajs, trgovački pomoćnik Franjo Luc, Ivan Novak, trgovački pomoćnik, Antun Kavali, Antun Barta, Mato Korodva i drugi. Čitaonica je primala radničku štampu. Nakon četiri mjeseca njezin rad je bio zabranjen. Poslije toga simpatizeri partije osnivaju kružok, u kome je najčešći predavač bio Franjo Luc. [...] S.[tjepan] Kizivat, "Partija u Đakovačkom kraju od 1935. do 1940. godine", *Glas Slavonije* (Osijek), br. 4287, 11. III. 1959., str. 2. U Đakovu je uz Mjesnu organizaciju Saveza privatnih namještenika Jugoslavije djelovala i potkraj 1939. ili početkom 1940. osnovana Podružnica Saveza industrijskih i zanatskih radnika, koja je bila u sastavu Ujedinjenog radničkog saveza sindikata. U poprilično hagiografskom prikazu sindikalnog radničkog pokreta i djelovanja odnosno značaja Komunističke partije Jugoslavije na području Đakova i Đakovštine potkraj 1930-ih godina, Stjepan Brlošić u svojoj knjizi *Đakovština u narodno-oslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941-1945.*, Đakovo, 1986., u poglavlju: "Položaj radnika i aktivnost naprednog radničkog pokreta", str. 33. navodi da se je u prostorijama Podružnice Saveza industrijskih i zanatskih radnika u Đakovu "nalazila [se] radnička knjižnica s malim brojem knjiga, koja se popunjavala novim izdanjima, nešto poklonom, nešto nabavkama. Knjigama iz ove knjižnice koristili su se ne samo članovi sindikata, već i sve brojniji simpatizeri KPJ kao i seljaci iz Budrovaca i Selaca. [...] Radila je i čitalačka grupa u kojoj se čitala većinom marksistička literatura. Bilo je pokušaja da vlast zabrani rad knjižnice i čitaonice sindikalne organizacije, ali oni nisu uspjeli." No o točnosti iznesenih tvrdnji, poznavajući vrijeme o kojem je riječ, političko ozračje i državni sustav nadzora i represije, napose prema lijevim idejama, kretanjima te pojedincima, možemo utemeljeno iskazati nepovjerenje.

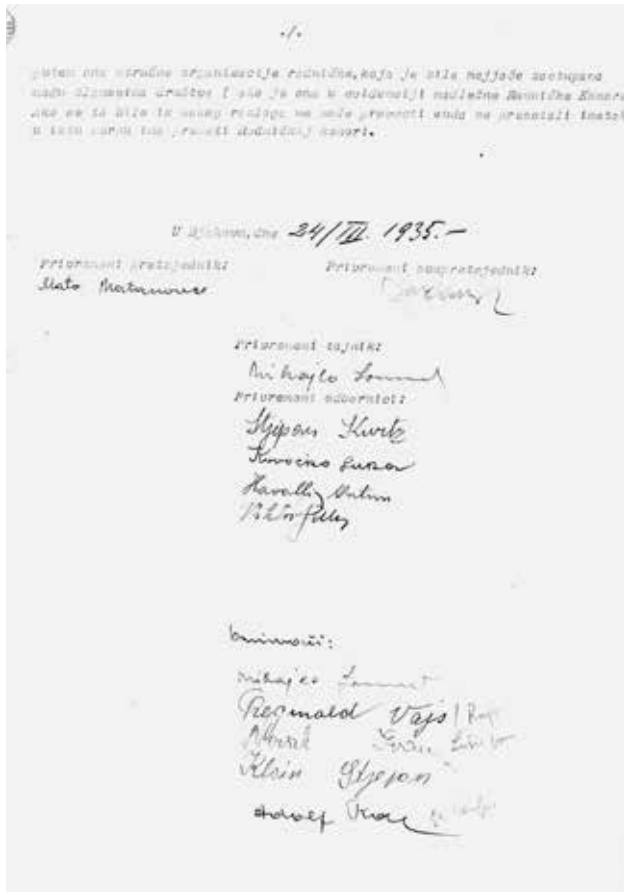

Prva stranica pravila "Radničke čitaonice" u Đakovu, 24. ožujka 1935.

litički ne ističe. Kako je medjutim proveravanjem utvrđeno, da su svi osnivači socijalistički nastrojani, to osnivanje radničke čitaonice u Djakovu neće imati čisto i isključivo prosvetni karakter radnika već da će imati i druge tendencije, pa se stoga odobrenja pravila predmetne čitaonice ne preporuča.–"

Kraljevska banska uprava Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu donijela je 18. lipnja 1935. odluku: "Povodom prijave *Mate Matanovca i drugova iz Djakova* kao osnivača, a na osnovu §...a 4. Zakona o udruženjima, zborovima i dogovorima od 1931. godine, Kralj. [evska] banska uprava savske banovine u Zagrebu riješava, da se osnivanje *Radničkog Kulturnog prosvetnog udruženja 'Radnička čitaonica' u Djakovu* zabranjuje. Razlozi: Osnivači ne pružaju jamstvo, da će udruženje razvijati svoj rad u smjeru postigavanja zadataka, označenih u predloženim pravilima, a da se neće baviti i radom, koji prelazi krug rada predviđen u istim pravilima.– Protiv ove odluke dopuštena je žalba na Ministarstvo unutrašnjih

Zadnja stranica pravila "Radničke čitaonice" u Đakovu, 24. ožujka 1935.

poslova u roku od 15. dana od prijema i to putem ove Kralj.[evske] banske uprave. – [...]"

Naposljetku, Kraljevska banska uprava Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu 30. rujna 1935. dostavila je Kotarskom načelniku u Đakovu i konačnu odluku, Pov br. 2654/35, kojom se zabranjuje osnivanje "Radničko – kulturnog prosvetnog udruženja 'Radnička čitaonica' u Đakovu [...]" Konačno rješenje dostavila je Kotarska uprava u Đakovu privremenom predsjedniku "Radničke čitaonice" u Đakovu Mati Matanovcu na znanje, koji je dostavnicu potpisao 7. listopada 1935. Kotarska uprava u Đakovu potpisnu je dostavnicu sljedećeg dana prosljedila Kraljevskoj banskoj upravi Savske banovine, Upravno odjeljenje, u Zagrebu te je priložena u spisak akata o osnivanju "Radničke čitaonice" u Đakovu.

O GRADNJI CRKVE SV. MARTINA U STRIZIVOJNI, OSNUTKU ŽUPE I DOGRADNJI CRKVE DUKATIMA

Mato Zlatko Damjanović

Uvod

Tekuće, 2016. godine, te naredne, 2017. godine, navršava se 180 godina od gradnje strizivojnske crkve Sv. Martina, odnosno 80 godina od njezine obuhvatne obnove i dogradnje. Povijest župe i župne crkve u Strizivojni nisu nepoznate, o njima je dosad objavljeno više priloga, a posebnoga su spomena vrijedna dva rada koja naročitu pozornost poklanjaju dogradnji iz 1936. i 1937. godine. Riječ je o radu Dra-

gana Damjanovića "Ranomodernistička obnova župne crkve u Strizivojni 1937. godine" (*Zbornik Muzeja Đakovštine*, 7/2005, str. 51.-60.), u kojemu se autor sa stručnog stajališta obrađuje arhitektonsko rješenje nadogradnje, te radu Stanka Andrića "Crtice iz povijesti Strizivojne", objavljenog u zborniku *Strizivojna. Zbornika radova o 300. obljetnici prvog poznatog zapisa imena* (Đakovo – Strizivojna 1998., ur. Stanko Andrić, str. 25.-72., napose 63.-72.). Međutim, dvostruka obljetnica

Župnik Kazimir Kelić s užim sastavom crkvenog odbora iz vremena dogradnje crkve: u prvom redu sjede, s lijeva nadesno, Luka Gašpić, Stipo Damjanović Mušulinov, župnik Kelić, Mato Glavačević Glavačev (predsjednik Odbora), Valentin Glavačević Slukin; u drugom redu Ivo Jakobović Elekov, Pavo Andrić Šumarov, Jozo Jakobović Elekov, Luka Andrić Šumara Pave, Pavo Vragolović Maltarev, Mijo Damjanović Šimetin, Stipo Jakobović Elekov, Mato Maršić Vinkov; u trećem redu Antun Nikolić Mikolića, Mijo Budrovac Meštrov, Tuna Maršić Abranov.

dobra je prigoda da se ukratko podsjeti na ključne datume iz povijesti strizivojske župe i crkve te da se dosadašnje spoznaje u nekim detaljima i dopune.

Strizivojska župna filijala u 19. stoljeću

Župa Strizivojna ubraja se među mlađe župe Đakovačko-osječke nadbiskupije. Osnovana je tek 1928. godine, a dotad je bila filijala župe u Vrpolju. Međutim, crkva u Strizivojni mnogo je starija i potječe iz prve polovice 19. stoljeća, odnosno sagrađena je u godinama 1835.-1837. na temeljima starije, skromne i drvene crkve. Stoljeće kasnije, u godinama 1936.-1937., crkva je obnovom i dogradnjom dobila svoj današnji izgled.

U spomenici župe Vrpolje stoji zapisano da je 6. srpnja 1835. godine vrpoljački župnik Ivan K. Petras, ovlašten po presvijetlom gospodinu biskupu bosanskom i srijemskom Josipu Kukoviću te uz podvorbu župnika iz susjednih sela, blagoslovio kamen za novu filijalnu crkvu u Strizivojni "poklem je stara drvena kapelica radi ruševnog stanja zatvorena". Vrpoljačka spomenica dalje navodi kako je 22. siječnja 1837. isti domaći župnik – Ivan K. Petras – blagoslovio strizivojsku crkvu "na poštenje sv. Martina biskupa", te da je u novomu crkvenom zdanju prvu sv. misu Bogu prikazao velečasni Stjepan Bartolović, župnik kopanički.

Narod je svoju crkvu volio, brinuo se za nju i opremao ju svime što je bilo potrebno. Najprije su kupili jedno zvono. U Pečuhu su potom naručili kameni križ kojega je 1875. godine blagoslovio tadašnji pastir župe Ivan Nepomuk Osvald. Križ je bio postavljen ispred crkve i stariji ga se župljani sjećaju. Godine 1883. crkva je već imala tri zvona, no ona su tijekom Prvoga svjetskog rata po naredbi vlasti bila skinuta i iskorištena u ratne svrhe, kao i mnoga druga po našim crkvama.

Osnutak župe

Godine 1926. župnikom vrpoljačke župe postao je Đuro Mitrović koji je ubrzo potom u župnoj spomenici zabilježio da je Strizivojna u pret hodnom razdoblju poduzela sve korake kako bi se odcijepila od vrpoljačke i osnovala vlastitu župu.

Važan izvor o utemeljenju župe u Strizivojni, o dogradnji crkve i drugim važnim događajima iz

povijesti župe jest župna spomenica koju je započeo pisati prvi strizivojski župnik Kazimir Gregić. Gregić u Spomenici navodi da su molbu za osnutak župe u Strizivojni vjernici podnijeli 1925. godine. Đakovački biskup dr. Antun Akšamović primio je drage volje tu molbu, te je najpripravnije obećao da će toplu želju naroda ispuniti kad se ispune svi uvjeti za osnutak župe. Župnik Gregić navodi kako je bilo dosta borbe oko osnutka župe, a u toj su se borbi osobito istaknuli Mato Glavačević i Luka Gašpić. Njih dvojica bili su na uvažanim položajima i uživali su velik ugled u selu, ali i okolici. Ubrajali su se među najistaknutije članove Hrvatske (republikanske) seljačke stranke u Đakovštini, Glavačević je bio zastupnik u skupštini Osječke oblasti, a Gašpić načelnik općine Strizivojna i zastupnik Brodske imovne općine, tako da su mogli postići ono za čim su težili skupa sa svojim narodom. Narod je bio složan kod uređenja župnog doma i cijelo selo je kod toga besplatno radilo. Naposljedku, biskup Akšamović je donio odluku: "Danom 1. srpnja 1928. g. proglašava se selo Strizivojna u crkveno administrativnom pogledu odcijepljeno od župe Vrpolje."

Dana 22. srpnja 1928. u Strizivojnu je prispio njezin prvi župnik Kazimir Gregić koji je do tada službovao u Strošincima. Mještani su već na željezničkom kolodvoru organizirano i oduševljeno dočekali svoga prvog župnika, te ga potom u procesiji sprovedi do crkve gdje je pročitao dekret o osnutku nove župe i imenovanju župnika. Župljani su nakon toga nastavili marno pribavljati sve potrebno za crkvu i župu.

Dana 14. travnja 1929. posvećena su 3 nova zvona koja je sa željezničke postaje dovezlo 12 konja. Posvetu je obavio đakovački biskup Akšamović i tom je prigodom služio sv. misu na kojoj je pjevalo pjevačko društvo "Štrosmajer".

Dogradnja crkve – priča o 37 velikih i 66 malih dukata

Godine 1934. župnik Gregić biva premješten u Gradište, a iz Gradišta dolazi Kazimir Kelić koji je odmah uočio da malenu župnu crkvu treba nadograditi jer služi jedva trećini vjernika. Kako se bližila stota godišnjica crkve, župnik je narodu izložio kako bi bilo lijepo da se za veliku obljetnicu crkva dogradi, odnosno površinom udvostruči.

U siječnju 1936. godine započelo je obilježavanje stote godišnjice naše crkve posvetom nove

propovjedaonice koju je darovala zadruga De-gmečić. U ožujku su održane male misije na kraju kojih je župnik iz Velike Kopanice Pavao Matijević prvi puta pred okupljeni narod iznio ideju da se radi lakšeg namicanja potrebnih sredstava daruju dukati, što je narod uglavnom rado prihvatio. Prihvaćen je prijedlog prema kojemu je snaša koja ima 30 velikih dukata trebala darovati 3 velika dukata, ona koja ima 20 darovala je 2, ona s 10 izdvajala je 1, a ostale po 1 mali dukat.

Župnik Kelić pored dograđene crkve

Župnik je zabilježio da su prve žene koje su darovale svoje dukate bile snaša Kata Damjanović i Marija Nikolić. Prva je bila snaha a druga kći uglednoga i za crkvu zauzetoga seljaka Stjepana Damjanovića. Nakon njih počele su se javljati i druge domaće žene.

Dogradnjom crkve rukovodio je odbor od 34 čovjeka iz sela, a u nadležnosti odbora bili su različite radnje: izrada građe, dovoz pijeska, šljunka, crijepa, cigle i slično.

Da bismo vidjeli kako je raspoloženje vladalo u vezi s dogradnjom crkve, navodim kako je 24. kolovoza 1936. čak 50 kola išlo u Šamac po pije-

sak koji je potom smješten u dvorište Valentina Glavačevića i u školsko dvorište. Nekoliko dana kasnije, 27. kolovoza, kolona od preko 100 kola išla je pod zastavama u Đakovo po ciglu. Prvo-ga dana bilo je dovezeno 25 000 komada cigle i od tada se dovozilo svaki dan dok nije dovezeno sve. Među ljudima je vladalo toliko oduševljenje da su mnogi i po 10 puta išli po pijesak ili ciglu.

Ljetopis bilježi da su do konca kolovoza svi obećani dukati, a to je 37 velikih i 66 malih (ukupno 103), bili predani. Kada se pred jesen činilo da će radovi započeti župnik navješćuje da "radi nastalog lošeg vremena zidari se nisu usudili započeti dogradnju naše crkve i zbog toga se dogradnja odgađa za proljeće".

Pogrešno bi bilo ako bi se stekao dojam da je dogradnja isplaćena samo dukatima. Bilo je puno obitelji i osoba koje nisu posjedovale zlato, pa je župnik uz pripomoć odbornika napravio podjelu kako bi svatko mogao barem malim darom novca doprinijeti dogradnji. Brodska imovna općina iz Vinkovaca odobrila je besplatno svu građu za dogradnju crkve u stablu iz obližnjih šuma.

Tijekom zime s 1936. na 1937. sami ljudi dragovoljno su izradili i za dogradnju crkve pripravili potrebnu građu. Sjećam se kako mi je moj dida pričao da su "đelali pred Šimetinom kolebom, a ono trišće što bi ođelali, imali su pravo povesti doma".

Župnik Kelić zapisao je u Spomenici kako je dana 20. lipnja bilo veliko nevrijeme s tučom, a 21. lipnja na Sv. Alojzija okupila se mladež u pola 8 proslaviti svoga zaštitnika i ujedno prisustvovati zadnjoj službi božjoj u tadašnjoj crkvi. Zapisano je da su na toj misi ministrirali Antun Damjanović Božin, Jozo Damjanović Mušulinov, Mirko Damjanović Mišin i Marko Terzić Stankov. Odmah nakon mise, zidarski poduzetnik iz Sotina Josip Keler s nekoliko domaćih radnika počeo je rušiti zadnji dio crkve i sakristiju. Uz zdušnu pomoć seljana za mjesec dana bili su podignuti zidovi. Dana 4. kolovoza, uz veliko veselje, postavljeni su prvi rogovi i po domaćem običaju postavljena je velika grana s lijepim peškirimama. Za tu prigodu top je četiri puta opalio i veselje je zahvatilo cijelo selo. Župnik je počastio majstore vinom, a načelnik rakijom. Župnik Kelić ističe da su u jeku građevinskih radova pojedini mještani pokazivali upravo herojsku požrtvovnost jer su u vrijeme velikih poljskih poslova i po 20 puta išli sa svojim kolima po crijep u Kopanicu ili po pijesak u Šamac. Ni žene nisu zaostajale za muškarcima,

nego su davale svoj doprinos. Sakupile su 3000 dinara i iz Ljubljane naručile novi luster.

Blagoslov crkve

Dogradnja je bila pri kraju, cijelo je selo užurbano sudjelovalo u njoj te je zaključeno da se posveta obavi na Martinje – crkveni god (11. studenoga). Odlučeno je, također, da na posvetu bude pozvan biskup biskup Akšamović, što je on i prihvatio. Kad se saznalo da dolazi biskup, raspoloženje je još više naraslo. Djevojke su marljivo crkvu ukrasile, a odbornici su marljivo sa župnikom napravili program proslave posvete. Osvanu je dan Sv. Martina 1937. godine. Velečasni Kelić piše da je dan bio tmuran i kišovit, ali su duše bile vedre i vesele. Na ulazu u selo biskupa je dočekaio banderij konjanika i nekoliko kola s članovima crkvenoga odbora. Pozdrav biskupu izrekao je Mato Glavačević, predsjednik odbora i Nikola Osmoričić, vođa konjanika. Pred crkvom biskupa je govorom pozdravio tutor Luka Andrić, a prigodnom mu se pjesmom obratila i djevojčica Katica Damjanović Šimetina.

Slijedio je blagoslov crkve. Narod je pozorno pratio obrede jer se takvi obredi rijetko viđaju. Uz biskupa, bilo je 13 svećenika iz okolice. Biskup je održao lijepu propovijed pod Velikom misom, a nakon mise pred općinom je održano zborovanje na kojemu je bilo cijelo selo. Tu su govore održali ljudi zaslužni za dogradnju, a među uobičajenim muškim govornicima čast da se obrati brojnomu općinstvu pripala je i jednoj ženi – već spominjanoj snaši Kati Damjanović Mušulinovoj koja je prva darovala dukate i tako bila primjer drugim ženama. Ona je održala sljedeći govor:

"Preuzvišeni gospodine biskupe! Braćo i sestre!

Sveto evanđelje nam kaže kako je u vrijeme Isusovo živjela jedna žena, ime joj je bilo Marija, a zvali su je Magdalenom. Ona je iz velike ljubavi naprama Isusu i iz želje za vlastitom posvetom uzela veliki novac, otišla je u dućan i kupila je posudu mirisave masti. Tu mast je izlila ona na noge Isusove. Jedni su odobravali njezin čin plemeniti, a drugi su bili zavidni. Juda je bio tako zavidan da je rekao: 'Šteta što se toliki dar potrošio za Isusa, a moglo se na čega vrednijega potrošiti, recimo na siromahe.'

Prije godinu dana počela je u Strizivojnoj akcija da mi žene prve proširimo svoju župnu crkvu, koja je izgledala mala i neugledna. Mi smo odlučile dati Isusu i Njegovoj crkvi dukate i svoje zlato. Bilo je onih koji su govorili 'Šteta je to' i govorili

'Ne dajte svoje zlato', ali mi smo dale. Dale smo 103 dukata, 37 velikih i 66 malih, pa se tim započelo sa ovom gradnjom, koju danas – hvala Bogu – vidimo izvedenu. Mi strizivojske žene dale smo svoje zlato Isusu i crkvi našoj i nismo se zato pokazale, svoje smo sve to prinijele za spas svojih duša i za blagoslov svojega sela. Ako nas tko hoće hvaliti mi mu uzvraćamo: Slavite vjeru našu koja nas je tako odgojila, a hvalite hrvatske žene, koje su uvijek pripravne i to Bogu na čast, a svome hrvatskome narodu na spas.

Živjele hrvatske katoličke žene!"

Potom je župnik Kelić pročitao imena svih žena koje su darovale dukate za crkvu i kratko rezimirao čitav posao. Bogu, požrtvovnosti i slozi vjernika zahvalio je da se ovo djelo dovršilo. Crkva Sv. Martina produžena je za duplo o stogodišnjici svoje gradnje (za osam metara; na podu crkve ocrtava se položaj ranijega zida), a jedan od gostiju na proslavi posvete poželio je da i ova crkva bude za sto godina opet premalena za brojno potomstvo.

Svojevrsni završni čin poduhvata obnove i dogradnje strizivojske crkve bilo je zajedničko fotografiranje strizivojskih "dukatarki" što ga je 26. lipnja 1938. organizirao župnik Kazimir Kelić. Nastala je tako "zajedno najspektakularnija fotografija iz dossiera strizivojske crkvene povijesti" (Stanko Andrić). Na fotografiji su ovjekovječene gotovo sve "dukatarke" (dvije nisu htjele stati pred fotoaparata), a u spomen nesvakidašnje dogradnje crkve dukatima bio je sačinjen i popis svih "dukatarki". Popis je sadržavao njihova imena s adresom (kućnim brojem) te brojem dukata kojih su se odrekli u korist crkve. Taj popis je župnik Kelić postavio na unutarnji zid crkve, ondje je dugo godina stajao, da bi onda bio uklonjen, odnosno premješten u župni dvor. Imena "dukatarki" dosad nisu nigdje objavljena, pa ih ovdje donosim kao zanimljivost i vrijedan spomen prošlih vremena i običaja: 1. Kata Damjanović, 2. Marija Nikolić, 3. Eva Glavačević, 4. Kata Glavačević, 5. Janja Vragolović, 6. Ivica Andrić, 7. Ivica Damjanović, 8. Ruža Damjanović, 9. Mara Jakobović, 10. Kata Vragolović, 11. Eva Damjanović, 12. Ana Andrić, 13. Anica Damjanović, 14. Janja Andrić, 15. Ana Andrić, 16. Ana Maršić, 17. Anica Maršić, 18. Ivica Vragolović, 19. Marija Osmoričić, 20. Pavlija Zrimiće, 21. Ana Jakobović, 22. Anica Zrimiće, 23. Janja Damjanović, 24. Eva Damjanović, 25. Marija Damjanović, 26. Anica Damjanović, 27. Marija Andrić, 28. Marija Degmečić, 29. (nečitko ime) Andrić, 30. (nečitko ime) Damjanović, 31.

Strizivojske "dukatarke", 26. lipnja 1938. U drugom redu treća zdesna je Ruža Gašpić rođ. Nikolić

(nečitko ime) Glavačević, 32. (nečitko ime) Maršić, 33. Eva Budrovac, 34. Marija Damjanović, 35. Ana Gašpić, 36. Pavica Vragolović, 37. Marija Damjanović, 38. Anka Budrovac, 39. Ana Glavačević, 40. Marija Budrovac, 41. Ruža Zrimiće, 42. Barica Osmoričić, 43. Kata Maršić, 44. Ruža Damjanović, 45. Ruža Nikolić, 46. Marija Horvat, 47. Ana Damjanović, 48. Anka Gašpić, 49. Kata Damjanović, 50. Eva Maršić, 51. Marija Gašpić, 52. Manda Damjanović, 53. Dragica Damjanović, 54. Janja Andrić, 55. Barica Vragolović, 56. Ivica Pavlija Maršić, 57. Slava Jakobović, 58. Janja Zrimiće, 59. Katica Maršić, 60. Katica Maršić, 61. Janja Glavačević, 62. Kata Nikolić, 63. Ljuba Damjanović, 64. Marica Jakobović, 65. Eva Damjanović, 66. Marija Đurasović, 67. Marija Maršić, 68. Manda Damjanović, 69. Anica Zrimiće, 70. Mara Damjanović, 71. Eva Glavačević, 72. Tereza Pačarić, 73. Helena Tarnik, 74. Marica Carević, 75. Stana Damjanović, 76. Janja Damjanović, 77. Ankica Degmečić, 78. Eva Damjanović, 79. Marija Potočki, 80. Marija (nečitko prezime).

Posljednja "dukatarka"

Dana 26. lipnja 2016. – u vrijeme održavanja ovogodišnjih Đakovačkih vezova – navršava se

78 godina od nastanka ove fotografije. Sve radnje i svečanosti vezane uz dogradnju strizivojske crkve postale su već dalekom prošlošću o kojoj mnogi današnji žitelji Strizivojne znaju vrlo malo ili ništa, ali jedna "dukatarka" i danas živi, živo pamti i svjedoči o događajima od prije 80 godina. Ruža Gašpić rođ. Nikolić danas je relativno vitalna 95-godišnjakinja, a na fotografiji iz 1938. godine vidimo ju u drugom redu (treća zdesna). Baki Ruži želim da sačuva vitalnost i da još dugo poživi uz svoju unučad i prauočad te bude i dalje vrijedan izvor informacija i svjedok vremena, a njezinim dragocjenim sjećanjima zaključujem ovaj prilog.

"Ja sam zadnja živa od žena koje su dale dukate. Nikog više nema, sve je pomrlo. Ja sam dala 2 mala dukata, a žene koje su imale više su više i dale. Kad je crkva bila gotova velečasni Kelić nas je do naslikat sve koje smo dale i ta slika je dugo vjesila u crkve a poslje u parokije. Sve smo se lipo pospremale samo snaša Ivica Šumarova i snaša Marija Mikolića se nisu htjele slikat. A sad je to sve prošlo i ne spominje se.

Počelo je tako da je bio nekaki svetac i došo je velečasni iz Kapanice, Matijević, koji je bio jako

dobar s našim velečasnim i poslje mise se održo skup naroda. Bila je puna crkva svita – onda je selo bilo od Đurasovi do Maltarevi, a ne ko sad. Bile su zadruge i bilo je svita po kućama. Velečasni Matijević je sto na seniju i reko: 'Vidite kaka vam je crkva mala, svit ide k mise a nema kud stat. Vi snaše i djevojke imate dukate, i najbolje da date dukate, koliko ko može, da se crkva proširi.'

I tako je to onda krenilo. Snaša Kata Mušulinova prva probila led i donila 2 velika dukata, i onda smo redom sve nosile i to je brzo skupito.

Odma se cigla vozila i drugi materijal. Već smo prste nabile istovarljajuć, a ni bilo rukavic. Osobito mi koje smo bile bliže crkve. Kad velečasni zapovida da se ide istovarljat, niko i ne pomišlja da ne poslušā. Možda je ko u svojoj kuće štogod gundō, al da se ne čuje. Po 100 kol je išlo na dan po ciglu, pa vjetar puše, pa prašina, al ko te pita.

Koj tio mogo je svoj dukat otkupit, znalo se pošto je mali a pošto veliki.

Blagoslov crkve bio je na Martinje 1937. godine i bila je devetnica pred otaj dan. Zadnji dan devetnice je velečasni zapovido da se mi djevojke pospremamo u bjelinu, al je padala kiša pa se spremo koj kako tio. Sutradan na Martinje, a to je naš god, su išli ljudi do međe pred biskupa, i dovezli ga na 4 konja do crkve. Kad su došli onda je naša kuma Katica Šimetina deklamirala biskupu. On je bio jako zadovoljan pa joj je reko: 'Da nemaš te dukate mislio bi da si kaka učiteljica.'

A iza mise je Kata Mušulinova držala govor. Bila je u zlatu spremita i u zlatare povezana."

Ruža Gašpić

DISKONTINUIRANOM KONTINUITETU MUZEJA ĐAKOVŠTINE DOŠAO JE KRAJ

Mr. sc. Borislav Bijelić

Diskontinuirani kontinuitet Muzeja Đakovštine naziv je članka kojeg sam prvobitno objavio na stranicama *Zbornika Muzeja Đakovštine* 4, početkom 1997. godine, a ujedno i tema mojega izlaganja održanog na simpoziju *Muzeji u Hrvatskoj danas i sutra* u Galeriji August Augustinčić u Klanjcu, svibnja mjeseca 1996. godine. U tom radu nastojao sam problematizirati odnos lokalnih vlasti naspram institucija kulture; i to na primjeru Muzeja Đakovštine; koji mi se u tom trenutku činio paradigmatičnim, ne samo za Đakovo, već za stanje u kulturi uopće. Posebno motiviran bio sam činjenicom što je Muzej Đakovštine bio prisiljen, u najkraćem mogućem roku, tijekom svibnja 1994. godine, iseliti iz prostora u

Preradovićevoj 17 - iz zgrade koju je 1857. godine biskup Josip Juraj Strossmayer sagradio za potrebe bosanskih franjevaca, a koja je po njihovom odlasku iz Đakova služila za različite potrebe - u strukturi prostora i veličinom potpuno neprimjerene prostore. Da stvar bude još gora, iako nam je bilo čvrsto obećano brzo preseljenje u, za Muzej primjerenije prostore, u postojećim prostorima u Radićevoj 13 zadržali smo se sve do 2002. godine kada se konačno preseljavamo u današnju zgradu u Starčevićевой 34.

Iako to tada sa sigurnošću nismo mogli znati, tim preseljenjem muzejskom diskontinuiranom kontinuitetu bližio se kraj. U ovom radu pokušat

ću, u najkraćim crtama, pojasniti zašto je tomu tako.

Za realizaciju te nakane važno je istaknuti da je čelnicima Grada, nekoliko godina nakon naše deložacije iz Preradovićeve 17, pošlo za rukom stupiti u kontakt sa najodgovornijim ljudima Porezne uprave, koja je netom prije toga kupila zgradu starog Kotara u Starčevićevoj 34, i u dogovoru s njima za potrebe Muzeja Đakovštine dobiti istu na uporabu u trajanju od 100 godina. Od prvotne ideje gradnje zgrade Porezne uprave u dvorištu zgrade Kotara odustalo se, te je cjelokupan prostor ustupljen na korištenje Gradu, odnosno Muzeju Đakovštine. Ubrzo nakon toga prišlo se uređenju zgrade. Tu je, doduše, bilo ozbiljnih „grešaka u koracima“, no unatoč toga, kustosi Muzeja uspjeli su ponuditi koliko-toliko koherentnu muzejsku koncepciju stalnog postava koja je dobila pozitivne recenzije muzejskih stručnjaka, te u konačnici bila prihvaćena i na najvišim muzejskim instancama Republike Hrvatske.

U tom periodu ravnateljica Muzeja Đakovštine bila je etnologinja Branka Uzelac kojoj je uspjelo, uz ne male napore, stvoriti neke od pretpostavki bez kojih se nije moglo pristupiti realizaciji stalnog muzejskog postava na kojemu su gradske vlasti već duže vrijeme vehementno inzistirale.

Autor ovoga članka izabran je za ravnatelja Muzeja Đakovštine 2004. godine. Već sljedeće, 2005. godine, u prizemlju zgrade otvoren je Stalni postav etnologije, a samo godinu dana kasnije, 2006. godine, i Stalni postav kulturno povijesnog razvoja Đakova. Nešto od toga moglo se zasigurno učiniti i ranije, no Ministarstvo kulture Republike Hrvatske naše programe dotada nije prepoznalo kao prioritete i nije prihvatilo njihovo djelomično financiranje, a Grad, objektivno, nije mogao svaki pojedini stalni postav samostalno financirati. No, 2005. godine, sredstva koja smo tražili od Ministarstva kulture i Grada bila su osigurana i mi smo u prizemlju Muzeja završili, a potom uz primjerenu svečanost i otvorili Stalni postav etnologije. Muzejsku koncepciju postava izradila je etnologinja Branka Uzelac, dok je likovnu koncepciju potpisao sveučilišni profesor Mario Beusan. Već sljedeće godine otvoren je i Stalni postav kulturno-povijesnog razvoja Đakova. Za njega je muzejsku koncepciju potpisao autor ovoga teksta, dok je ostali dio posla, kao i kod etnologije, odradio profesor Beusan.

Kako je i arheolog imao pripremljenu muzejsku koncepciju Stalnog postava arheologije činilo

se logičnim, i realno mogućim, već sljedeće godine postaviti i treći od stalnih postava i ponuditi građanima jednu zaokruženu cjelinu. To bi vjerojatno i bilo tako da nismo postali svjesni činjenice nedostatka prostora, čega smo mogli i morali biti svjesni i znatno prije 2005. godine. Naime, da bi se na katu zgrade mogao postaviti stalni postav arheologije morali bismo žrtvovati ili polivalentnu dvoranu; u kojoj održavamo povremene izložbe, predavanja, radionice, prezentacije i druge aktivnosti; ili pak muzejske depoe u kojima je bio smješten cjelokupni muzejski fondus. Kako ni jedno od tih rješenja zapravo i nije bilo moguće, a u Muzeju nismo imali ingerencije sami tražiti neko treće rješenje, odlučili smo sazvati sastanak predstavnika Grada, našeg osnivača, i Ministarstva kulture koje je i prije toga već bilo imenovalo Povjerenstvo za praćenje realizacije stalnog postava.

Sastanak je održan 17. lipnja 2005. godine, u vrijeme priprema za postavljanje kulturno-povijesnog postava, a na njemu su sudjelovali ravna-

telj i kustosi Muzeja Đakovštine, dr. sc. Jasna Šimić i dr. sc. Ivica Šestan kao članovi Povjerenstva za praćenje realizacije stalnog postava Muzeja Đakovštine, Grad je zastupala Vjera Bellian, a skupu je bio nazočan i mr. sc. Mario Beusan, tvorac idejne koncepcije cjelokupnog stalnog postava te aktivno uključen u izradu njegovih pojedinih dijelova. Na skupu je donijeta odluka da se odstaje od tavanskog prostora kao izložbenog, te neformalna odluka kako je jedino rješenje za nastavak rada na izradi stalnog postava arheologije, ali i nastavka normalnog rada Muzeja općenito, da se u njegovom dvorištu priđe izgradnji objekta u kojem bi bila smještena muzejska knjižnica, radionica i depoi. Njegovom izgradnjom nama bi bilo moguće u glavnoj zgradi osloboditi prostor za stalni postav arheologije, s jedne strane, te istovremeno rad Muzeja podići na nivo primjeren standardima struke.

Put od donesene odluke do realizacije bio je dug i trnovit. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Grad, na naše zahtjeve za pokretanje projekta izgradnje muzejske dvorišne zgrade uglavnom nisu reagirali, ili su reagirali na način da su smatrali kako je to problem lokalne zajednice (Ministarstvo kulture), odnosno da u ovom momentu postoje neki drugi prioriteti (Grad). Doduše, treba to istaknuti, stavka koju smo tražili za početak izgradnje zgrade ulazila je nekoliko puta u gradski proračun, kao gradska kapitalna investicija, ali to nije bilo dovoljno da u konačnici dobijemo i tražena sredstva. Na kraju godine uglavnom bi se konstatiralo kako je postojala najbolja volja da se stvari pokrenu s mrtve točke, ali da nedostaje novca, te da će investicija najvjerojatnije biti pokrenuta sredstvima predviđenim u sljedećem gradskom proračunu.

I tko zna dokle bi cijeli projekt stajao na mjestu da Grad nisu potkraj 2008. godine zahvatila turbulentna politička preslagivanja. Upravo ta gibanja bila su presudna da se proračunom predviđena sredstva za izgradnju muzejske zgrade prebace na račun Muzeja Đakovštine. Dolje potpisani shvatio je to kao „zeleno svjetlo“ za početak radova na projektu, i u tom smislu počeo i djelovati. Prvo je od Marija Beusana, autora idejne koncepcije stalnog postava, a potom i koautora etnološkog i kulturno-povijesnog dijela postava, naručen projekt zgrade. Beusan je taj posao povjerio arhitektu Miroslavu Laziću koji je u relativno kratkom vremenu dovršio projekt na način da je respektirao sugestije naručitelja kako bi projekt bio što je moguće jednostavniji, funkcionalniji i za realizaciju što je moguće jeftiniji. Respektirajući te zahtjeve Lazić je odustao od prvobitne ideje da se između dvije zgrade uspostavi „topla veza“, a kad je već to učinjeno sugerirano mu je da se izmijeni i položaj zgrade kako bi preostali dvorišni prostor ostao što je moguće više kompaktniji. Nakon što je projekt bio završen prišlo se traženju lokacijske i građevinske dozvole, te rješavanju niza drugih tekućih problema.

Uistinu, nije bilo lako, pogotovo ne za mene koji na tom planu nisam imao nikakvih iskustava. Pomanjkanje znanja i iskustva nadoknađivao sam prikupljanjem informacija i uglavnom prihvaćanjem sugestija onih koji su o tim poslovima znali znatno više od mene. Posebno teško padao mi je u osnovi formalističko činovnički pristup rješavanju problema, pristup protiv kojega se bunilo, i još uvijek buni, cijelo moje biće izgrađeno na nekim drugim vrijednosnim postulatima.

Kako je finalizacija čitave inicijative pokrenuta gotov slučajno, a za naše lokane prilike izgledala je pomalo megalomanski, čini se da čak i dobronamjerni članovi kolektiva nisu bili uvjereni u uspješni završetak cijelog projekta. Oni drugi, nedobronamjerni, po svemu sudeći i osobno su se angažirali kako bi projekt već u samom začetku onemogućili. Svoj prilog usmjeren u istom pravcu dali su i „socijalno angažirani susjedi“. I činilo se da im dobro ide. Izdavanje lokacijske dozvole onemogućile su infantilne i pseudonormativne primjedbe jednog od muzejskih susjeda, čije ime ne želim spominjati jer je riječ o osobi koja se ni danas svoga čina ne bi stidjela, već bi spominjanje svoje malenkosti u spomenutom kontekstu doživjela kao osobnu promociju.

Nakon što je ukoren od stranačkog čelnika, u drugom pokušaju, lokacijska dozvola bila je is-

hođena bez ikakvih problema. Što je motiviralo tog čovjeka da postupi kako je prvotno postupio, a posebno zašto je odustao od svojih traženja, ako je smatrao da su ona opravdana, može se tek pretpostaviti. Dolje potpisani na tu temu, dakako, imao bi štošta primijetiti, pogotovo s obzirom da su se slične „nepodopštine“ iste osobe, ili još bolje istih osoba usmjerene protiv njega događale i ranije – i to obično u vrijeme reizbora (sic!).

Sve te neugodnosti ipak su bile tek šala mala prema onome što je slijedilo. Kako je zgrada bila, i još uvijek je, u vlasništvu Porezne uprave, bio sam prisiljen od direktora Porezne uprave zatražiti dozvolu za početak gradnje. Suglasnost je dobivena bez ikakvih problema. Poteškoće su se pojavile u Općinskom sudu u Đakovu i gruntovnici gdje mi je rečeno da dobivena suglasnost za gradnju od strane Porezne uprave nije valjana s obzirom da Porezna uprava ne posjeduje pravni subjektivitet. Pravni subjektivitet za davanje dozvole za gradnju naše dvorišne zgrade imala je zapravo Vlada Republike Hrvatske kojoj sam se morao obratiti. Suglasnost je dobivena, ali nakon više od godinu dana čekanja, te bezbroj, često i nesuvislih upita vladinih činovnika na koja sam trebao strpljivo i argumentirano odgovarati. O kakvim se službama radilo najbolje svjedoči činjenica da je odluka o dozvoli za gradnju donijeta u lipnju, a da je o tome Muzej Đakovštine dobio obavijest tek u listopadu.

Kada su 2011. godine konačno sve pretpostavke za početak gradnje bile okončane, zatražena su i dobivena sredstva za gradnju, raspisan je javni natječaj, i ono što se u jednom momentu možda činilo nemoguće, počelo se ozbiljavati. Doduše, ni od tada sredstva nisu pristizala kontinuirano, svake godine, pa se dovršenje zgrade prolongiralo sve do 2014. godine. Sljedeće, 2015. godine sredstvima Ministarstva kulture i Grada Đakova opremili smo kompletnu dvorišnu zgradu sa kvalitetnom muzejskom opremom, a nedugo potom postojeće depoe smještene na katu centralne zgrade preselili smo u nove prostore. U vrijeme dok pišem ovaj članak preostaje još samo nekoliko radnih sati da se kompletni muzejski fundus premjesti u nove prostore, a na njihovom dosadašnjem mjestu konačno postavi i stalni postav arheologije. Da će on još tijekom ove godine biti postavljen sasvim je sigurno s obzirom da smo s internetskih stranica Ministarstva kulture doznali da je Ministarstvo za izradu postava osiguralo 250 000 kuna, isti iznos koji je

za potrebe postava osiguran i u ovogodišnjem gradskom proračunu.

Na taj način svi strateški ciljevi Muzeja Đakovštine postavljeni još početkom novog tisućljeća za koji dan biti će u potpunosti ostvareni. S Gradom je u međuvremenu dogovoreno zapošljavanje jednog informatičara/knjižničara koji je u novoj konstelaciji Muzeja naprosto neophodan. Ta osoba, uz dva mlada kustosa koji će popuniti mjesta kolega koji su otišli, odnosno ovih dana odlaze u mirovinu, trebali bi biti pokretači jednog još suvremenijeg i potrebama građanstva primjerenijeg muzeja.

I da rezimiramo: Na osnovu napisanih redaka nastojao sam čitatelja upoznati s preokupacijama Muzeja Đakovštine od početka tisućljeća pa do današnjih dana. U tom periodu, čini mi se, uspjelo nam je od Muzeja, čija je egzistencija jedno vrijeme bila krajnje neizvjesna, stvoriti stabilnu i respektabilnu ustanovu bez koje bi kulturni život Grada bio uskraćen za lepezu kvalitetnih sadržaja. O muzejskom diskontinuitetu, dakako, više ne može biti riječi. Muzej Đakovštine danas posjeduje sve materijalne i druge pretpostavke potrebne da na kulturnom planu zadovolji visoke standarde struke, ali i očekivanja svojih osnivača. Nakon što smo riješili sve osnovne probleme oko prostornog pozicioniranja Muzeja i uspjeli privesti kraju izgradnju cjelovitog muzejskog postava, u narednom periodu prioritetni zadatak zaposlenih u Muzeju biti će, uz standardne poslove vezane za muzejsku struku, uključiti Muzej u sve intenzivniju turističku ponudu Grada, povezati ga s osnovnim i srednjim školama Đakova i Đakovštine te atraktivnim muzejskim sadržajima privući što je moguće veći broj kulturne publike našega Grada. I ne samo njega.

65 GODINA MUZEJA ĐAKOVŠTINE ĐAKOVO

Željana Hrkač

Kroz svojih 65 godina djelovanja Muzej Đakovštine prošao je kroz mnoge poteškoće, prvenstveno selidbi, ali danas uspješno djeluje i važna je sastavnica kulturnog života grada. Posebice se ističe njegova uloga u promicanju tradicije i narodnih običaja ovih krajeva kroz razne kulturne manifestacije poput Đakovačkih vezova. U nastavku se nalazi kratki prikaz od osnutka Muzeja do njegovih današnjih aktivnosti.

Prva zgrada Muzeja u ulici Bana Jelačića

Misao o osnivanju muzeja pojavljuje se između dva svjetska rata, no, već tada se javlja problem nedostatka prostora, ali i ljudi, tako da muzej ostaje samo ideja. Nakon Drugog svjetskog rata ponovno se vraća misao o potrebi muzeja, o čemu piše učitelj Stjepan Dvoržak u članku „Osnivanje muzeja u gradu Đakovu” u kojemu se ističu zadatci muzeja te upute o prikupljanju predmeta. Dvije godine kasnije, 1951., osniva se Muzej Đakovštine pod vodstvom Povjereništva prosvjete i kulture Narodnog odbora. Prof. Hedviga Dekker postaje prvom direktoricom Muzeja i započinje se s muzeološkim radom, koji ponajprije obuhvaća sakupljanje kulturne baštine. Velika potpora i

pomoć u tome bili su članovi „Društva prijatelja starina”.¹

22. studenog 1952. god. bilo je otvorenje prve izložbe, koja je zauzimala pet izložbenih prostora. Samim time Muzej Đakovštine otvoren je javnošću i započinje svoju zadaću očuvanja kulturne baštine. U to vrijeme Muzej se sastojao od arheološkog, etnografskog, kulturno-povijesnog NOB-e odjela, umjetničke zbirke, arhiva, knjižnice te hemeroteke i fototeke. I već u prvim godinama djelovanja organizirane su brojne povremene izložbe, predavanja, ostvarene su suradnje i odnosi s drugim muzejima, školama, novinama i stručnim časopisima.²

Hedviga Dekker, Ivan Ribar i Cata Dujšin Ribar prilikom otvorenja Muzeja 1952

U svojoj povijesti Muzej se više puta selio, što je predstavljalo poteškoće u njegovom poslovanju. U početku se nalazio u poslovnom prostoru u zgradi u Ulici bana Jelačića br. 15, gdje je bio otvoren prvi stalni postav. Zatim se 1967. godine

- 1 Usp. Uzelac, Branka. Trideset godina rada Muzeja Đakovštine // Đakovački vezovi: prigodna revija 1982. / Glavni i odgovorni urednik Stjepan Rechner. Đakovo: Odbor za publicitet, 1982. Str. 52-54.
- 2 Usp. Isto.

seli u nekadašnju biskupijsku zgradu u Preradovićevoj ulici br. 17. Međutim, 1993. godine doneseno je rješenje kojim se zgrada vraća Sjemeništu duhovne mladeži Đakovo te Muzej mora iseliti. Nadalje, 1994. godine preseljen je u privremeni smještaj u Ulici Stjepana Radića br. 9, također nekadašnja biskupijska zgrada. Ovaj prostor svojom veličinom i strukturom nije bio adekvatan za djelovanje Muzeja te su uglavnom bili preseljeni samo ljudi. Godine 2002. Muzej napokon dobiva svoj stalni smještaj u zgradi bivšeg kotara u ulici A. Starčevića br. 34, gdje se nalazi i danas. Zgrada je 2009. godine stavljena pod zaštitu kao kulturno dobro.³

Muzej Đakovštine Đakovo danas

Muzej danas može se pohvaliti sljedećim zbirkama: etnografska, arheološka, kulturno-povijesna, domovinskog rata, fotografija i razglednica, numizmatička, umjetnina. Dok njegov prostor čine stalni postavi (etnološki i kulturno-povijesni postav), izložbeni prostori za povremene izložbe i uredi. U novoj zgradi u dvorištu muzeja nalaze se etnološki, povijesni i arheološki depoi, ali i knjižnica i restauratorska radionica, koje još uvijek nisu u potpunosti započele s radom.

Počasnii građanin Đakova - akademik Ivan Supek i brojni gosti na otvaranju muzejskog prostora

Kroz stalni etnološki postav posjetiteljima je omogućeno kružno kretanje kroz devet međusobno povezanih prostorija, gdje mogu vidjeti prikaze svakodnevnice i blagdana hrvatskog seljaka u Đakovštini u razdoblju od sedamdesetih godina 19. do tridesetih godina 20. stoljeća. Dok se u stalnom postavu kulturno-povijesnog razvoja Đakova u četiri prostorije mogu vidjeti prikazi i predmeti Đakova od 13. do 40-ih godina 20. stoljeća, interijer građanskog salona te predmeti prikupljeni za vrijeme Domovinskog rata.

Muzej sudjeluje i u ostvarenju brojnih manifestacija među kojima se ističu Đakovački vezovi,

Noć muzeja te Strossmayerovi dani. U organizaciji Đakovački vezova sudjeluju njegovi djelatnici, a u samom Muzeju se održava izložba, pretežno etnološkog izričaja. Noć muzeja je vrlo poznata manifestacija koja se održava krajem siječnja u muzejima diljem Hrvatske. U 11 godina koliko se održava ova manifestacija, Muzej Đakovštine sudjeluje već 8 godina s raznim radionicama, izložbama i drugim aktivnostima za djecu i odrasle. Strossmayerovi dani održavaju se 14 godina i Muzej sudjeluje od samih početaka organizirajući izložbu.

Predstavljanje knjige *Zapisi iz Đakovštine I*, 2014.

Osim toga, održavaju se i brojne animacijske aktivnosti, poput povremenih izložbi, etnoloških i arheoloških radionica, predstavljanja knjiga, predavanja i slično. Među povremenim izložbama ističu se „Etnološko blago graničarskih sela Đakovštine“ (2014.), „Odabir materijala s arheoloških lokaliteta Štrbinci i Župna crkva“ (2014.), „Likovna baština obitelji Pejačević“ (2015.), ali i mnoge druge. Također, svake dvije godine izdaje se Zbornik Muzeja Đakovštine, koji pokriva razne stručne teme, a ove godine izlazi 12. broj.

Kao što je i ranije navedeno, od osnutka Muzej ima ostvarene suradnje s drugim muzejima, školama i raznim drugim ustanovama. Tako da ga škole redovito posjećuju u sklopu nastave. No, vrlo je aktivna i suradnja s Umjetničkom akademijom Osijek, a posljednjih godina Muzej prakticira i stažiranje mladih.

Odlaskom arheologa Ive Pavlovića u mirovinu 2015. godine, na njegovo mjesto dolazi arheologinja Ana Grbeša, koja nastavlja rad na zaštiti arheološke baštine. Ove godine Ministarstvo kulture RH dodijelilo je novčana sredstva za izgradnju stalnog arheološkog postava te će dugo očekivani postav ove vrijedne zbirke zasigurno privući nove posjetitelje i obogatiti turističku ponudu, ali i omogućiti Muzeju Đakovštine još bolje poslovanje u budućnosti.

³ Lekšić, Željko. O zgradama Muzeja Đakovštine od osnivanja do danas // Zbornik Muzeja Đakovštine 10. Đakovo: Muzej Đakovštine Đakovo, 2011. Str. 29-42.

ĐAKOVO, ĐAKOVO GRADE

Zoran Ušković

Đakovo, Đakovo grade, divan, divan si ti... na prve taktove te poznate pjesme srce zakuca jače, zacakle oči, a ponos slavonskog čovjeka iz kitice u kiticu sve je jači.

Ova pjesma usko neraskidiva je nit sa tadašnjim načinom života i rada u gotovo svim amaterskim kulturno-umjetničkim društvima.

Ono što se dogodilo s pjesmom „Đakovo, Đakovo grade“, „Slavonijo najljepša zemlja si ti“, Hej-haj Slavonijo“ upravo su dokaz kako amaterizam često puta prelazi granicu i samog profesionalnog stvaralaštva.

Tekstove navedenih pjesama potpisuje ni manje ni više nego običan čovjek, seljak, ratar Ivan Perić iz Gorjana.

S toga, uputili smo se u Gorjane, u riznicu amaterskog kulturo-umjetničkog stvaralaštva, gdje živi gospodin Ivan Perić, nekadašnji aktivni član i jedan od predsjednika KUD-a „Gorjanac“.

U ovom tekstu nećemo spominjati sve pjesme čika Ivana, to ćemo ostaviti za neku drugu prigodu, ali sada ćemo pokušati što točnije opisati činjenice do kojih smo došli, a vezane su za pjesmu „Đakovo, Đakovo grade“

Ovdje moram spomenuti za one koji ne poznaju gospodina Ivana Perića, ili po selu „brat Ivana“, kako je dovoljno reći da se radi o čovjeku koji iznenađuje svojom toplinom, mekoćom i jednostavnošću, a s druge strane tako krutom, žilavom i upornom čovjeku. Upravo onakvom kako poznati Hrvatski književnik Ivan Kozarac opisuje svoga Đuku Begovića. Karakter gospodina Perića jednako dobro opisuju i sve njegove pjesme koje je istrgnuo iz svoga srca i stavio na papir.

No, pjesma „Đakovo, Đakovo grade“ su sigurno jedna od onih o kojoj treba reći nekoliko riječi više, a jedan od autora pjesme je upravo i naš brat Ivan.

...sjećam se, kaže čika Ivan, bilo je to davno, u naš KUD-u dolazili svi oni koji su se na bilo koji način željeli bavili kulturno-umjetničkim radom. U Gorjane su tako dolazili ljudi iz skoro svih okolnih mjesta, iskrade se uzdah iz grudi, pogladi se žuljevitom i izbrazdanom rukom još jednom, sada već sijeda kosa, i kaže „eee... kako je to nekad vreme bilo“ digne obrve ispod kojih se vide stare, ali vedre paorske oči koje toliko još mogu reći.

U jednom trenutku kada smo se dotakli snimanja te pjesme kaže čika Ivan „...samo da znađeš, u to vreme, u tom „Jugotonu“ bilo je mjesta samo za najbolje, a naš KUD „Gorjanac“ je onda žario i paljio“ i nastavi:

Prvi susret s pjesmom „Đakovo, Đakovo grade“, priča čika Ivan seže u 1976. godinu. Tih je godina pri KUD-u „Gorjanac“ Gorjani djelovala dramska sekcija koja je na svom repertoaru imala brojna zanimljiva djela.

Tada je član naše dramske sekcije bio i gospodin Antun Mijakić iz Kuševca. Budući je za potrebe drame trebalo odsvirati jednu pjesmu, gospodin Mijakić je tada odsvirao i otpjevao tri kitice pjesme „Đakovo, Đakovo grade“.

Pjesma je na prvu, izazvala brojne pozitivne reakcije članova. Tada se tvrdilo kako je pjesma

izvorna, ali ona nema neke od glavnih elemenata izvorne pjesme. Spominjalo se tako da potječe od neke pjesme iz Vinkovačkog kraja, te da istu ili sličnu pjesmu ima i grad Ilok. Sve navedene tvrdnje nigdje nisu potkrijepljene činjenicama, ili nismo uspjeli do njih doći.

Budući da niti gospodin Mijakić nije znao tko je autor pjesme, kada je i gdje nastala, naš čika Ivan Perić nadahnut ljepotom i jednostavnošću stihova napisao te toj pjesmi dodao još dvije kitice kako bi što više pjesmu približio svojim Gorjanima.

Tih godina KUD „Gorjanac“ redao je nastupe po zemlji i inozemstvu, u jednom trenutku rodila se ideja za snimanje „singl-ploče“. Bio je to poticaj da se za pjesmu „Đakovo, Đakovo grade“ načine partiture te se od strane članova KUD-a „Gorjanac“ uvježba te uvrsti na gramofonsku ploču.

Krenuli su pregovori sa tadašnjom izdavačkom kućom „Jugoton“ današnji „Croatiarecords“ iz Zagreba, i KUD „Gorjanac“ već 1977. izdaje svoju prvu, od dvije gramofonske ploče.

Tada se uz pjesme Seoska sam lola, Pjevat će Slavonija, Slavonsko kolo iz Gorjana našla i pjesma Đakovo, Đakovo grade.

Pjesmu „Đakovo, Đakovo grade“ je uz tamburaški orkestar i članove KUD-a „Gorjanac“ Gorjani, otpjevao gospodin Matija Pavić (čika Mata).

Tada kao autor teksta nije potpisan nitko, odnosno navedena je kao narodna, a gospodin Ivan Perić, bez obzira što su njegove dvije kitice dopisane uz pjesmu nije htio da se njegovo ime potpiše kao ime autora cijeloga teksta. Aranžman je

naveden kao tradicionalan, vjerojatno zbog toga što se i radi o glazbi pisanoj na temu valcera.

Tog trenutka, može se reći, kako je ova pjesma pronašla svoj dom...

Kako bi priča o ovoj pjesmi bila potpuna potrebno je spomenuti još jednu osobu, a to je gospodin Ivan Topalović-Šima.

KUD-a „Sklad“ Đakovo je povodom obilježavanja 125. obljetnice postojanja izdao brošuru u kojoj na samom početku gospodin Mirko Klardarić uz prve tri kitice pjesme „Đakovo, Đakovo grade“ stavlja potpis upravo gospodina Šime Topalovića.

Tragom navedenih podataka dolazimo do obitelji Grejza te obitelji Ćurak iz Đakova.

Naime gospodin Ivan Topalović zvani Šima bio je rođeni ujak gospođi Blanki Ćurak i gospodinu Zdravku Grejzi koji su potvrdili kako im je pjesma jako dobro poznata i da im je drago što interes za tu pjesmu niti nakon toliko godina ne jenjava.

Gospodin Ivan Topalović-Šima, kako kažu njegovi nećaci, rođen je 1932., a umro je u Đakovu gdje je i sahranjen 1988. Ujak je, kako kažu bio đakovački boem, imao je buran i težak život, ali sve to nije ga spriječilo da iz srca zapjeva pjesmu koja će se pjevati generacijama nakon njega.

Uz pjesmu Đakovo, Đakovo grade pjevao gospodin Topalović i čitav niz drugih pjesama, ali niti jedna nije toliko odjeknula kao ova.

Ujaku Šimi, kako su ga svi svali, bez obzira što mu je pravo ime bilo Ivan, prisjeća se gospođa Blanka i kaže kako mu je svaki dan počimao i završavao s pjesmom, ali je njegov život bio sve, samo ne pjesma. Oni koji su ga poznavali rekli bi za njega, volio je život, očito puno više nego je život volio njega. Na žalost ništa nakon njega nije ostalo, ali evo ostala je ta pjesma i to je dovoljno. Može se i postaviti pitanje koliko je naš ujak stvarni tvorac teksta ove prelijepa pjesme o Đakovu, ali je činjenica kako su prvi puta ovu pjesmu čuli upravo od njega i to još davnih 70-ih godina prošlog stoljeća, rekao je gospodin Grejza.

Gospodin Grejza otkrio nam je podatak kako postoji još jedna kitica koju je također pjevao ujak Šima, koja nikada se nigdje nije izvedena, a glasi;

*“Al kad sam otišo iz njeg, staze su ostale te,
zauvijek grade mili, puste bez mene.”*

Sudbina je htjela da posljednje počivalište gospodina Topalovića bude upravo na Đakovačkom groblju, bez obzira što nije živio samo u Đakovu. Sahranjen je uz jednu od glavnih aleja, kao da bi prolaznicima htio reći, pjevajte o svome gradu. Napišite pjesmu o njemu, pjesmu koju će svi znati, bez obzira što za vas nitko znati neće.

Pjesma „Đakovo, Đakovo grade“ prešla je tako put dug 40 godina. Već tada je prepoznala ono što mnogi danas ne vide.

Tako Mandićevačko vinogorje i Đakovačke lipicance prepoznaje i postavlja kao brend grada Đakova. Sa dva parka i katedralom sa svega nekoliko riječi opisuje ljepotu ulica grada kojima koračamo. Na koncu, zadnje kitice stvaraju neraskidivu simbiozu grada i sela te na najbolji mogući način stapa u ljubav prema svome zavičaju. Pjesma kao da poručuje kako diviti se i voljeti svoj zavičaj nikada nije dovoljno.

Ovim tekstom želimo ispraviti bar dio nepravde koja je ne namjerno nanesena ljudima koji su doprinijeli da ova pjesma danas živi. Zato svaka kriva interpretacija, dodavanje novih riječi u ovu pjesmu narušavaju ljepotu koja proizlazi iz nje.

Tekst koji je pred vama neka bude dokaz kako kulturno-umjetnički amaterizam često puta prelazi granicu i samog profesionalnog stvaralaštva. Govor srca je očito nekada teško obuzdati.

Zato zapjevajte iz sveg glasa, neka srce zakuca jače, neka zablista suza u oku, neka se osjeti snaga.

*Đakovo, Đakovo grade, divan, divan si ti,
Mandićevac i tvoja vina, daleko poznati.*

*Ulice tvoje su male, dva parka i katedrala,
volim te Đakovo grade, i tvoja sela mala.*

*Najljepši grad na svijetu, Đakovo to si ti,
i tvoji lipicanci svuda su poznati.*

*Tu je i selo moje, sjeverno od Đakova,
u njem je moja draga, ko ruža proljetna.*

*Volim te, volim te draga, volim te ko sunca sjaj
Gorjani selo moje, moj rodni zavičaj.*

Na kraju želimo zahvaliti članovima KUD-u „Gorjanac“ iz Gorjana koji su prepoznali ljepotu ove pjesme, te ju sačuvali od zaborava, i pjevajući ju predali budućim generacijama na čuvanje.

Iskreno hvala obitelji Grejza i Ćurak iz Đakova koji su velikodušno sudjelovali u otkrivanju istine o ovoj pjesmi. Jednako tako hvala i gospodinu Ivanu Periću iz Gorjana koji je pjesmi dao novu dimenziju i veličinom riječi je na sebi svojstven način približio sredini u kojoj živi.

KAKO SE U ĐAKOVAČKOM KRAJU DIVĀNI

(prosika mrzovička)

Milica Lukić

Divan prvi

Đakovački vezovi danas imaju status jedne od najpoznatijih folklornih manifestacija u nacionalnim te poseban ugled u međunarodnim okvirima. Još od 1967. izvlače se iz šifonjera i škrinja tradicionalne nošnje i dukati na panjtlukama, glancaju se opanci i čizme, papuče i lakovane cipele; podmazuju se točkovi drvenih "okovani" šokačkih kola, kite se najbolji konji, grlo se za pjesmu uštimava, a korak da pristaje kolu što će se pred Strossmayerovom katedralom nakratko zavrtjeti u vrtlogu vremena prošloga i sadašnjega. Očarani prizorima i probuđenim osjećajima koji preplavljuju biće dok se stapa sa svojim identitetskim izvorima, često zaboravljamo na onaj (pra)iskonski koji živi u čovjeku, od njega neodvojiv, i iz nematerijalnog rađa materijalno, potjelovljuje svijet pojavnosti koji zovemo svojim šokačkim identitetom – i svjedoči da je u početku bila Riječ. Da – osim našušurenim skutama, osim nepreglednim njivama, oranicama, šumama i pašnjacima zagrljeni smo i riječju koja je iznikla iz masne zemlje naših praotaca u Rič. U milozvučnu, u širinu razvučenu, dobroćudnu šokačku Rič koja je rodila Divān. Danas je taj divān nematerijalno kulturno dobro pa ga valja staviti uz bok onih materijalnih, ako već nismo dovoljno osviješteni u shvaćanju da ih nadvisuje – jer je njihovim izvoristom. Pedeseta obljetnica Đakovačkih vezova izvrsna je prigoda da to posvijestimo i stavimo *kao znak na srce*.

Kao rođenoj Šokici i jezikoslovki posebno mi je stalo da u duhu rečenoga jedan šokački govor, i to baš onaj u kojem sam rođena – mrzovički – nastupi na jubilarnoj vezovskoj svečanosti. Da otplеше svoje kolo pred Strossmayerovom Dikom

i da u spomen na šokačke rodove, koji se u tom graničarskom "prikrajku" na krajnjem istoku Đakovštine naseliše pod patronom Sv. Barbare još sredinom 18. stoljeća, grla posvećenih zlatnim tramincem otpjeva nostalgичno – jer onaj koji je u odlasku ni ne može drukčije – *Mrzoviću, Mrzoviću selo na brdiću / Doće dika, doće dika makar na pjetliću*. Bit će to njegov labuđi pjev jer glagolsko se vrijeme infinitiva *divaniti* nepovratno mijenja iz prezentskoga u preteritalno.

Divan drugi

Nekadašnje graničarsko mjesto zvano "prikrajkom" – Mrzović – najistočnije je selo Đakovštine, koje se smjestilo u središtu trokuta Osijek – Đakovo – Vinkovci, na tzv. Đakovačko-vinkovačkom ravnjaku, uz cestu Vrbica – Markušica – Tordinci. Ime sela prvi se put pojavljuje na Karti naselja u Slavoniji za turskoga gospodstva oko 1680. na području koje su nastavali starosjedioci Hrvati ikavci i zapadni ekavci. Spominje se i u

Popisu Kotara Đakovo 1702., gdje se navodi da je riječ o pustoselini koju je oko 1710. naselilo 12 srpskih obitelji iz Bosne (Acta urbana 1720.). Oko sredine 18. stoljeća ti se stanovnici iseljavaju, a dolaze novi hrvatski i srpski useljenici iz Bosne. Godine 1758. Mrzović je imao 39 kuća. U drugoj polovici 19. stoljeća u Mrzović doseljava značajan broj Šokaca i Bunjevaca iz Bačke te Podunavskih Švaba. Početkom 20. stoljeća, godine 1910., Mrzović je imao 860 stanovnika od toga 419 Hrvata, 412 Nijemaca i nešto stanovnika ostalih narodnosti. Godine 1961. u Mrzoviću živi 1081 stanovnik, od kojih je 1035 Hrvata, 10 Mađara i 28 Srba. Podunavske su Švabe 1946. zamijenili kolonisti Hrvati. U godinama koje slijede broj stanovnika Mrzovića uvelike opada, tako da 2001. Mrzović imao 639, a 2011. godine 603 stanovnika. Unutar hrvatske jezične cjeline Mrzović se nalazi na samoj granici štokavskoga ikavsko-jekavskoga govora koji se prostire u središnjem dijelu Đakovštine. Riječ je o istočnoj granici toga govora koja teče od Potnjana na Gorjane, pa na Semeljce i Mrzović, što znači južno od rijeke Vuke. Donja, južna granica, toga govora teče od Vrbice na Đurđance, Budrovce i Strizivojnu. U neposrednoj blizini Mrzovića (sjeverozapadno) nalaze se i neka novoštokavska ijekavska naselja (Markušica, Gaboš) te naselja (južno i jugoistočno) s hrvatskim ekavskim govorima (Stari i Novi Mikanovci, Vođinci, Ivankovo). Mrzovički govor pripada govorima slavonskoga dijalekta. To su govori štokavskoga narječja u kojima se sustavno čuje osobit naglasak, zavnuti – hrvatski akut. Narod ih obično zove šokačkima jer njima govori hrvatska narodnosna skupina Šokci. Slavonski dijalekt pripada u narodne govore, što znači da nije književni jezik, nego dijalekt koji se razvio u okviru hrvatske etničke zajednice, jasne i strogo definirane. Mrzovički Šokci postupno gube svoj izvorni govor zbog utjecaja različitih govora doseljenika iz Like, Korduna, Dalmacije, Hrvatskoga zagorja i Bosne, zbog sve prodornijega utjecaja standardnoga jezika i konačno – jer i sami polako izumiru. Međutim, još se uvijek na temelju govora pravih govornika bez većih teškoća može utvrditi što to pripada, a što ne govoru mrzovičkih Šokaca. Iako je odgovor na to pitanje moguće dobiti na svim jezičnim razinama – glasova, oblika i skladnje, u divanima koji slijede, a u skladu s vezovskim revijalnim karakterom, izdvajam samo neke zanimljivosti koje se tiču leksičke razine; one od koje se prve u jezik/govor zaljubljuje.

Divan treći

Govor mrzovičkih starinaca obiluje posuđenicama, i to onima koje nalazimo i u drugim hrvatskim govorima, napose drugim šokačkim govorima, a neke od njih i u samom standardnom hrvatskom jeziku. Najviše su traga u mrzovičkome govoru ostavili germanizmi, što je i razumljivo, jer su Nijemci gotovo cijelo stoljeće živjeli u Mrzoviću, te turcizmi, ali ima ponešto i hungarizama te riječi francuskog podrijetla. Posuđenice nas uvijek podsjećaju na dodire, neposredne ili posredne, s drugim narodima i kulturama. Sudeći po brojnosti posuđenica u mrzovičkome govoru, njegovi stanovnici kroz povijest nisu ni izdaleka bili tako izolirani kako bi se to dalo zaključiti iz njegova položaja koji, još i danas, zaobilaze glavne prometnice.

U Mrzoviću se *divanilo* tako da se kaže, *da i Švabe mogu razumit – ajziban, amper, ancug, anjfort, cvajer, cvancik, cvikere, englsic, faličan, farba, farbati, fasovati, federsic, feler, filc, firnajz, fosna, frižak, frtalj, furtom, fusekla, kanta, kindebet, kofer, košta, lancman, lampa, luft, mišling, pegla, peglati, rajsferšlus, rajsneгла, rajtozne, ringišpil, šaraf, šaraglje, šinter, šlajbuk, šlinga, šmirgl, šnapsl, šnjofati, špula, štelovi i štencl, tišljer, točak, opreg, utvaj, viks, zafrig, ziheraš, ziherica* i još svašta toga. U mrzovičkom se govoru *divanilo* i tako da se u tom divanu i Turci pripoznaju. Pa se reklo *ajduk, adet, atar, avlija, barjak, bekrija, belaj, budžak, čošak, ćuprija, čakšire, durati, duvar, đerdan, đuture, đuvegija, ekser, kajmak, kandžija, kapija, kašika, kazan, kefa, komšija, komšiluk, konak, megdan, nagrajisati, odžak, otarak, pendžer, sakat, tambura, taraba, tepsija, učkur, ušur, veresija, zabasati* itd. I Mađari su se mogli i mogu pripoznat u mrzovičkome šokačkom govoru priko *aldumaša, begeša, čorde, (j)egeda, fajte, fele, gazde, kecelje, livče, rojte, salaša, vagaša, valova* i ko zna čega još. I fini svit, francuski, obuko nas u govoru u *bluzu i pantalone*, nataknio nam *broš* i napravio *ondulaciju*.

Divan četvrti

Druga vrlo uočljiva osobina šokačkih govora, koja ne može promaknuti ni lingvistički neupućenim slušateljima, česta je uporaba frazema koji govor Šokaca čine vrlo slikovitim i dinamičnim. Frazeologija je uvijek vezana za određeno podneblje i kulturu naroda, pa se u njoj snažno izražava i izvanlingvistička, materijalna svijest nekog jezika i naroda, a onda je neosporno tako i

u svim njegovim idiomima, pa i onima prvima po redu – organskima, koji su sposobni unutar svojih mikrokosmosa fiksirati razne životne pojave u jeziku / govoru i pretočiti u njega svu slikovitost i ekspresivnost života, a onda opet iznova život zauzvrat obilježiti simbolikom vlastita postojanja. Frazemi su omiljeno sredstvo komuniciranja malih zajednica (dakako ne samo njih) i kao takvi dokaz da se u jeziku ne teži samo funkcionalnosti već i stvaranju, proizvodnji, a u skladu s tim stiliziranome izrazu, što frazemi neosporno jesu. Drugim riječima – poetska je funkcija jezika u frazemima preuzela onu komunikativnu; ako ne potpuno preuzela, onda ju pospiješila jer je izvanjezičnu stvarnost kondenzirala u izraz snažne ekspresivnosti koji je značenje podigao na razinu konotativnoga, otvorio prostor imaginacijskoga ili inovacijskoga konteksta koji potiče govornika da u njemu eksperimentira i kreira, a onda i estetizira. Upravo je govorni, a ne jezični sustav, poseban simbolički sustav. Frazemi u šokačkim govorima primjer su govornih obrazaca odnosno kodova koji simboliziraju oblik društvenih odnosa, reguliraju prirodu govornih interakcija i za govornika stvaraju različite redove relevancija i odnosa – oni su uobičajeni način izražavanja. Kao takvi obično su neprevodivi na druge jezike, što znači onda da su izraz samosvojnosti, jedinstvenosti koja ne dopušta utapanje u opće, globalno i globalizacijsko iako su bili, u različitoj mjeri, otvoreni utjecajima iz toga “općeg”, globalnog – u ovom slučaju europskih i inih jezika (grčki, latinski, njemački, mađarski, francuski, turski). Neki od najčešćih frazema u mrzovićkom govoru su *bil ko kreč* – blijed; *bit kisel* – biti neraspoložen; *bit ko bravac* – debeo; *bit devete peći žarilo* – netko nevažan, biti beznačajan; *bit ko mrtvo puvalo* – biti nezainteresiran, beživotan; *bit nadosran* – boležljiv; *bit prvom mrazu ručak* – biti teško bolestan; *bit svakom loncu poklopac* – imati odgovor na sve; *bit truljavi džepova* – nemati novca; čisto ko suza – bistro; *da guzica vidi puta* – bespotrebno putovanje; *di je Bog reko laku noć* – daleko, gdje nema nade; *doć prazni ruku* – doći bez dara (npr. u goste); *došli divlji – isterali pitome* – bezobzirnost; *doterati cara do duvara* – nemati više kamo, financijski propasti; *i mrtvog bi u grobu probudio* – biti glasan; *imat dušu na jeziku* – biti gladan, umirati; *kad se opanak popapuči* – skorojević; *ko da je slipac progledo* – poderana odjeća, rupa na odjeći; *bit ko drvena Marija* – nepomično stajati, biti ukočen; *bit ko posran golub* – sporo se kretati, pokunjiti se; *ić napolje* – vršiti nuždu, fiziološku potrebu; *ić rad sebe* – obavljati nuždu; *ići poda*

se – nemati kontrolu nad fiziološkim funkcijama; *istom zinit* – biti (pre)mlad; *ko pišalo* – toplo; *ko u apoteki* – čisto; *ko vol kad piša* – krivudavo; *kom opanci* – *kom obojci* – pobjeda ili poraz u sukobu; *križ se izvrne* – *kapa se ne skida* – izgubiti zaštitu, a time i poštovanje; *mekan ko duša* – blage naravi; *lip ko curica* – jako lijep; *navrat* – *nanos* – brzo; *na psu rana na psu i zarasla* – nije vrijedno (žaljenja), proći će; *na vrbi sviralo* – *na topoli igralo* / ili samo *na vrbi svirala* – nikada, uzalud se nadati; *ne krsti se na svakom ćosku* – neukrotiv, nepokoran; *ni u kola ni u sone* – neprikladno; *nit smrdi, nit miriši* – bezlično, netko tko se ne može odlučiti za nešto određeno; *nit znam, nit zjam* – ne mariti za nešto; *ne biti tuđe pometalo* – ne dopustiti iskorištavanje; *obrat bostan* – loše proći, stradati; *od nemila do nedraga* – lutati, potucati se, uzaludno hodati; *otranit trbu* – udebljati se; *pijan ko ćuskija* – jako pijan; *prdnit u fenjer* – umrijeti; *ponudit se / ponudit guzicu* – otići na toalet za svaki slučaj; *privrnit sirće* – napraviti štetu; *s brda* – *s dola* – nesređeno; *s neba pa u rebra* – iznenada; *sidi grob(ovi)* – stari ljudi; *sjaji se ko pasja kesa* – uopće se ne sjaji; *staviti paru* – zaustaviti dah; *to je stani pa gledaj* – odlično, dobro napravljeno, lijepo; *tražiče zeko svoju mater* – velika hladnoća; *udarat u jegede* – svirati; *umetnit se na kog* – sličiti komu; *vud* – *nud* – ponegdje; *živit ko gavan / beg / bubreg u loju* – biti bogat itd.

Divan peti

U šifonjera jezičnoga *na sunce se iznose* odblance šokačke dragocjenosti koje svjedoče uobičajeni način izražavanja, a u vezi s različitim dijelovima života ne samo mrzovićkih starinaca već i onih cijele Đakovštine, pa i Slavonije. Baš zbog toga što su odabrani frazemi pomalo paradoksalni u svom odnosu prema onome što se držalo, a i danas se (u jeziku) drži tabuom i bitno obilježeni kršćanskim svjetonazorom, držim da bi čitatelju mogli biti zanimjivi.

Bit / sjedit / držat se ko drvena Marija – frazem je koji se upotrebljava u značenju biti nepomičan, ukočen. Zašto baš drvena Marija? Tomu je tako zato što naš frazem ne “okamenjuje” bilo koju Mariju, već Majku Božju, i što kipovi, tradicionalno drveni, stoje na oltarima i u crkvenim nišama nepomični. Taj dio frazema pretpostavlja znanje o Bibliji i kršćanskoj tradiciji. Rrazem je moguće povezati s osobama obaju spolova iako je u podlozi slika žene, jednako onako kako je i s frazemima *Držati se kao mila Gera* ili *kao vlaška mlada, kao furija* i sl..

Križ se izvrne – kapa se ne skida frazem je koji se u šokačkim govorima upotrebljava u značenju izgubiti zaštitu nakon smrti glave kuće/obitelji, a time i poštovanje. Kapa je uobičajeni simbol časti i poštovanja, dok je križ simbol zaštite općenito, a onda zaštite od zla, bolesti itd. Križ je najrašireniji i najizrazitiji simbol kršćanstva; križ je od znaka poniženja i sramote postao znakom i simbolom slave. Križ su ljudi nosili oko vrata, križem su obilježavali svoje kuće, putove i raskrižja. Pred križem su skidali kapu kao znak poštovanja. Ako čovjek zapusti svoju vjeru, čiji je simbol križ, izgubit će zaštitu, a time i poštovanje. Potom, križevi koji stoje na raskrižju i uz put mogu se zapustiti, pa ako se izvru, urastu u travu i ljudi pokraj njih prolaze ne skidajući kape jer ih ne vide. Navedeni nam podaci jasno pokazuju kako su križ i kapa u šokačkim govorima proizveli značenje frazema križ se izvrne – kapa se ne skida. Starinačko je šokačko stanovništvo u slavonskim selima tradicionalno katoličko i vjera u Boga jedna je od njegovih temeljnih odrednica, bilo da je živa ili samo tradicionalna vrijednost, pa je i njezin utjecaj na jezik / govor vrlo snažan, kao što smo to već pokazali u frazemu *Biti ko drvena Marija*. Križ u našem frazemu predstavlja glavu kuće – oca ili djeda, u svakom slučaju neku mušku figuru. Glava je kuće zaštitnik, pa ga križ kao simbol zaštite može dostojno predstavljati. *Biti zaštitnikom* društvena je uloga neosporno obilježena čašću i poštovanjem koji proizlaze iz njezine odgovornosti pa se kapa kao simbol toga dvoga prirodno uklapa u navedeni kontekst. Upravo je shvaćanje simboličke vrijednosti svake od opisanih sastavnica u svijesti starinaca Šokaca i u njihovu govoru ostavilo traga kada su željeli opisati situaciju u kojoj nestaje poštovanja (kapa se ne skida) kada umre glava kuće, zaštitnik obitelji (križ se izvrne), što je istovremeno vrlo slikovito i obilježeno snažnom ekspresivnošću.

Frazem *Ne krsti se na svakom ćošku* iako u značenju neukrotiv, nepokoran, ima dodirnih točaka s dvama prethodno opisanim frazemima prvenstveno kada ga promatramo kao jezični materijal izrastao iz obilježenosti njegovih tvoraca kršćanskim svjetonazorom. Na selu su se nekada, a tako je ponegdje i danas, na ćoškovima (uglovima ulica, završetcima ulica i sl.) nalazili veliki, uglavnom drveni, križevi. Ljudi su se pred njima križali u znak poštovanja, pripadanja vjeri. Onaj tko se ne križa (krsti), taj ne poštuje, ne pripada, krši pravila. Vjera je dakle, kao što smo već naglasili, dominantna vrijednost. Sve su se ljudske

vrijednosti u zjednicama Šokaca starinaca mjerile prema vjeri, iz čega izlazi vrlo jasna kategorizacija izražena u suprotnostima među kojima nema "prijelaznih" vrijednosti – vjernik je dobar čovjek, dok je nevjernik zao čovjek. Ovdje možemo govoriti i o nedvosmislenoj etičkoj vrijednosti koja izvire iz frazetskoga izričaja – onaj koji se ne krsti na svakom ćošku osoba je upitne moralne vrijednosti, neukrotiv i nepokoran, onaj koji krši Božje zapovijedi, pa ga je zajednica dužna obilježiti i tako ostati na relaciji religijskoga dualizma dobro – zlo, nagrada – kazna itd.

Ko u apoteki frazem je koji se upotrebljava u značenju vrlo čisto, uredno. Zašto se čistoća nalazi baš u apoteci (ljekarni) ili kako bi mrzovički Šokci rekli, bez provođenja sibilizacije u lokativu jednine, apoteki? Zato što dolazi do značenjskoga izjednačavanja triju semantema: zdravlje=čistoća=dobro, što podrazumijeva značenjsko izjednačavanje semantema bolest=nečistoća=zlo. Apoteka je dakle mjesto gdje se štiti zdravlje, ona je mjesto čistoće, a mrzovičkim Šokcima znanje utkano u ovaj grecizmom obilježeni frazem donosi visoke bodove na ljestvici uljuđenosti.

I frazem *Ko vol kad piša* spada u kategoriju predbenih frazema, ali on nam za razliku od prethodnih sugerira nešto drukčiju sliku života mrzovičkih Šokaca. Navedeni se frazem upotrebljava u mrzovičkome govoru u značenju *krivudavo*. Riječ je o vrlo originalnom i samosvojnom frazemu. Vol je inače u frazeologiji kao uškopljeni mužjak izgubio seksualnu konotaciju, za razliku od bika, ali je dobio novu, uglavnom humorističku. Spominjanje fizioloških potreba čovjeka i životinja u frazeologiji se drži tabuom. U ovom slučaju tim je tabuom uvjetovan humoristički ton frazema. Za njegovo razumijevanje potrebna su znanja koja proizlaze iz suživota čovjeka i životinje: naime, čovjek koji poznaje životinje, volove, znade da vol doista svoju fiziološku potrebu ispuštanja suvišne vode i otrova iz organizma obavlja *krivudavo*. To moderan čovjek možda ne bi znao jer ne živi u harmoniji s prirodom u kakvoj je živio čovjek ruralne sredine.

U istu kategoriju ulazi i frazem *bit nadosran* u značenju *boležljiv*. Kada je riječ o ovom frazemu, vrijedno je zapaziti zanimljivu tvorbu glagolskoga pridjeva trpnog *nadosran* dvama prefiksima na + do koji predstavljaju dva stupnja gradacije pridjeva čije je neutralno značenje već pogrdno i omalovažavajuće, čime se postiže dojam lošega stanja čovjeka. Iako se i ovdje može govoriti o hu-

morističnome tonu frazema, jači je dojam omalovažavajućega, ironizirajućega, čak i surovoga odnosa prema kategoriji bolesnih ljudi, onih koji nisu dovoljno jaki da bi orali brazde i kosili žito. Iako je jasno da strah za preživljavanjem, na koncu strah od smrti, traži govorni obrazac koji bi ironizirao stvarnost, mrzovićkim ćemo Šokcima u ovome slučaju upisati minus iz dobroga ponašanja i plus za inventivnost.

Ako bit nadosran znači biti boležljiv, *bit prvom mrazu ručak* znači biti teško, nasmrt bolestan, pa se ova dva frazema mogu u značenjskome smislu promatrati kao dva stupnja gradacije / komparacije, odnosno kao komparativ i superlativ, dok za iskazivanje nultoga stupnja komparacije, dakle značenja – biti bolestan – nema odgovarajućega frazema. Zašto je tomu tako u govoru Mrzovićana? Svi koji žive na selu znaju za opasnosti prvoga mraza jer on znade uništiti sadnice, "sprljiti" povrće u vrtu pa ga se domaćice jako boje. Za prvi je mraz karakteristično još i to da se ne zna kada će doći, zato ljudi na selu koji sade vrtove (bašče) moraju stalno biti na oprezu. Pučka je svijest bolest i smrt tako vrlo vješto, posebice precizno bolest koja je jednako tako nepredvidiva i opasna, povezala sa svojim životnim iskustvom i znanjima o prirodi. Frazemi koji govore o bolesti također ulaze u domenu tabua.

Prdnit u fenjer frazem je u mrzovićkome govoru koji se upotrebljava u značenju *umrijeti*. Riječ je o humorom obojenom dvostruko tabuiziranom sadržaju: s jedne strane u sferu tabua ulazi riječ prdnit (prdnuti), koja je vulgizam, a s druge smrt, umiranje kao proizvedeno frazemska značenje. Kakva je veza između vulgarizma, fenjera i smrti? U kulturama kršćanskoga svjetonazora smrt inače može biti prikazana slikom ugašene svijeće (plamen, zrak se zabiba, plamen se ugasi, dim iz fitilja kratko, nekoliko sekunda izlazi i prestane). Fenjer je svjetiljka zatvorena staklom u kojoj se nalazi fitilj, a iz fitilja gori plamen. Na fenjeru mora postojati i mali otvor za zrak. Fenjer se gasi tako da se otvori mali prozorčić na staklu ili se podigne staklo i puhne se u plamen koji se ugasi. S druge strane, želimo li objasniti vulgizam prdnuti društveno prihvatljivim rječnikom (jer jezik se sam sebe ne stidi), tada se moramo poslužiti cijelom sintagmom obojenom medicinskom terminologijom – ispuštati plinove iz crijeva, ispuštati vjetrove. Kako je to svijest, a onda i jezična praksa mrzovićkih Šokaca povezala? Na Zapadu je poznat običaj da kraj pokojnikova tijela ili pred njegovom kućom cijele noći

gori svjetiljka mrtvih. Ona simbolizira besmrtnost duše odvojene od prolaznog tijela, pa je prema tomu prdnit u fenjer zapravo jako kobno za čovjeka. Kada se plin koji proizvodi čovjekovo tijelo spoji s plamenom u staklom zatvorenu fenjeru, prema svim zakonima fizike nastaje eksplozija – simbolično – život se gasi, umire, i to ne bez boli, jer u tome bi slučaju stražnjica koja bi se našla u blizini fenjera također iskusila visok stupanj nelagodnosti. Neosporno je da je osim slikovitosti bitna odrednica ovog frazema humor, ali onaj koji se u čovjeka javlja kao refleks uvjetovan strahom, i to najvećim od svih strahova – strahom od smrti.

Da guzica vidi puta frazem je koji se upotrebljava u značenju bespotrebnoga putovanja. Riječ guzica je također vulgizam (stražnjica) i upravo ona u ovome frazemu upućuje na bespotrebnost putovanja. To je putovanje koje nema cilj niti svrhu. Ono je hir, hedonistički čin. Udovoljavati guzici ne smatra se opravdanim razlogom za putovanje, ali je zato navođenje ovih vulgarnih frazema opravdano jer nam mrzovićke Šokce razotkriva kao prividne konzervativce kod kojih je stvarni, svakodnevni život fiksacijom u jeziku / govoru pobijedio duhovnu nadgradnju i pripadnost kršćanskome svjetonazoru. Već sama potreba da se izrazi koji su u vezi s čovjekovim fiziološkim potrebama i obavljanjem nužde eufemiziraju daje naslutiti da je riječ o prostoru tabua izrasloga iz nečeg što se drži vulgarnim, pa onda to u izravnu govoru tradicionalne šokačke sredine valja izbjegavati. Izvrsno to pokazuju frazemi *ić napolje/van*, *ić rad sebe*, *ponudit se* i *ić poda se* koji su svi odreda u vezi s čovjekovim fiziološkim funkcijama – obavljanjem nužde – nad kojima se ima (*ić napolje/van*, *ić rad sebe*, *ponudit se*) ili nema kontrola (*ić poda se*). Seosko stanovništvo sve do druge polovice XX. stoljeća poznaje samo vanjske toalete, one zbog kojih se moralo izlaziti iz kuće, koji se nalaze u dvorištu (u prvoj ili drugoj avliji), pa onda ne čudi što su odlazak na toalet zapravo opisali najslikovitije što su mogli – izlaskom iz kuće. Ni u frazemu *ić rad sebe* nema izravne uputnice na to da je riječ o obavljanju nužde. Prijedlog rad (radi) u svezi s povratnom zamjenicom ukazuje na namjeru da se učini nešto za sebe, nešto vrlo privatno kao što je odlazak na toalet. Frazemski izričaj *ponudit se* u značenju otići na toalet za svaki slučaj također izbjegava izravno spominjanje obavljanja fiziološke potrebe, a povratni glagol opet sugerira da je riječ o najintimnijem činu pojedinca. Svi navedeni frazemi ukazuju na fiziološke funkcije nad kojima čo-

vjek ima kontrolu, međutim i suprotna je situacija u jeziku okamenjena; kada čovjek zbog bolesti ili kakva drugog razloga nema kontrolu nad fiziološkim potrebama, tada on *ide pod sebe*. *Ić pod sebe* jednako slikovito kao i *ić napolje* izražava što se zapravo događa, samo što preko povratne zamjenice sebe još dodatno poosobljuje neugodan i u ovom slučaju neželjen i prisilan čin. Paradoksalno je kako je šokačka sredina u izrazima koje je stvorila da bi opisala čovjekove fiziološke potrebe izbjegla njihovo izravno spominjanje i eventualne vulgarizme, ujedno i tabuizme, koji bi stajali na mjestu opisa, a s druge strane – iste je bez ustezanja okamenila u izrazima koji opisuju neke druge manifestacije života (već spomenuti frazemi *ko vol kad piša* – kada je nešto krivudavo, *prdnit u fenjer* – umrijeti, *da guzica vidi puta* – bespotrebno putovanje i sl).

Kad se opanak popapuči frazem je koji u šokačkim govorima stoji za skorojevića. Opanak je kožnata obuća koju izrađuje majstor opančar, priteže se remenjem ili oputom. U sekundarnom je, pejorativnom značenju, opanak prostak, seljčina, onaj koji nije uglađen kako se to očekuje od građana. Papuča predstavlja laku obuću koja se nosi po kući. Temeljno značenje ovom frazemu daje ovo sekundarno, pejorativno značenje imenice opanak. Izvršen je dakle izbor svojstava, a on u ovome konkretnom slučaju simbolizira niži društveni sloj za razliku od papuče koja predstavlja viši društveni sloj. Ta su dva sloja uvijek težila postavljanju čvrstih granica između sebe, a narod vjeruje kako nije dobro miješati ta dva sloja. Opanak iz našega frazema iako popapučen još je uvijek opanak.

Uz opanke se veže i frazem *Kom opanci, kom obojci* u značenju pobjede ili poraza u sukobu. Obojak je komad tkanine koji se ulaže pod stopala u opanke, komad platna u koji se umataju stopala. Opanak je znači nadrađena vrsta – on je kožnata obuća, suprotno od prethodnoga frazema, a obojak je komad tkanine. U skladu s tim – opanak je ovdje simbol blagostanja, pobjede, pa onaj tko dobije opanak svakako je bolje prošao od onoga tko dobije obojak. Može se govoriti i o većoj starosti ovoga frazema od prethodnoga u kulturološkome smislu.

Ni u kola ni u sone – neprikladno. Mrzovički Šokci starinci poznaju dva temeljna prijevozna

sredstva koja vuku konji i koja imaju različite namjene: kola su prijevozno sredstvo na kotače sa zapregom i koriste se tijekom godine za prijevoz ljudi i dobara – sjena, kukuruza, žita, a sone (saone ili saonice) upotrebljavaju se samo zimi, kad zapadne dubok snijeg, također za prijevoz svega što je potrebno. Imeničke sastavnice ovoga frazema ukazuju na primjerenost – dakle, kola su primjerenija u jednom, a sone u drugom slučaju, a ponovljeni veznik ni suprotstavlja se navedenoj primjerenosti pa ne sugerira samo neprimjerenost, nego krajnju neprimjerenost.

Privrniti sirće frazem je koji se u Šokaca upotrebljava u značenju napraviti štetu. Zašto sirće (ocat)? Kada se prolije, sirće se više ne može pokupiti pa upotrijebiti za kućanstvo kao što je to slučaj s recimo šećerom, soli ili brašnom. Ako se nešto od navedenoga prospe, može se pokupiti s hrpe, baca se samo ono što je na dnu, što je dotaklo pod i natrusilo se, i što je najvažnije, za tu nespretnost ili nepodopštinu nitko ne mora znati jer tragovi se lako uklanjaju. Međutim, ako se sirće prolije na platno ili odjeću – izgrize ih i ostavlja mrlju. Sirće ima i snažan miris, pa kad se prolije jako smrdi i ne može se sakriti učinjena šteta. Prema tomu, privrniti sirće u Šokaca ne znači samo napraviti štetu, nego napraviti nepopravljivu štetu čiji je krivac uvijek poznat i redovito osramoćen.

Divan šesti

Iz *divana* četvrtog i petog dade se zaključiti o kulturološkoj podlozi, sabijenoj baštini i običajima, naslijeđu, životu i mentalitetu upisanom u *Rič šokačku* kroz naraštaje njezinih nositelja. Te su naraštaje danas naslijedili oni primarno vizualne kulture i pojačane dinamike vanjskoga i unutarnjeg života, pa kao što iz šifonjera izvlačimo predmete koji sve više korespondiraju sa senzibilitetom mladoga čovjeka (jer se vraćaju u modu), zavirimo ponekad tako i u šifonjer *Riči* i njihovih veza koje su oblikovale naše zavičaje i njima bile oblikovane, pa ćemo bar djelomice odgovoriti na pitanje tko smo i odakle smo; bit ćemo spremni definirati sebe ne braneći se i ne pravdajući svoje postojanje prema drugima.

Neka tomu pridonese i ovaj *nastup* Mrzovičkoga Govora na jubilarnoj vezovskoj svečanosti.

Zanimanja koja nestaju

BAČVAR JOŠKO BRANDIS U GENIMA DRVO IMA

Ivan Grizak

U Đakovu, Splitskoj 7 je lijepa, ali nedovršena katnica s lijeve strane Gradske tržnice. Na kapiji nenametljiva tabla na kojoj piše BAČVAR vl. Krunoslav Brandis, a ja trebam Josipa!? Naravno, i on je tu, umirovljenik od 2010. godine, pa se obrt vodi na ime sina jedinca. Tu je i bačvarska radionica (najvećim dijelom u podrumu) ukupne površine više od 200 kvadratnih metara. Prepuna je sirovina, alata i svih potrebnih strojeva koji već godinama - uglavnom šute...

"Naše proizvode potisnula je plastika i metal, ali nema ništa bolje od drvene bačve. Izrađuju se od tvrdog hrasta (kitnjaka i lužnjaka), duda i bagrema koji vinu i rakiji daju - dušu. Svi bačvarski (<pinterski>) proizvodi lijepi su i dugovječni, jer se nikada ne koristi meko drvo..." - tvrdi mi majstor Joško od malena zaljubljen u drvo. Zato je i postao bačvar!

Rođenje 7. prosinca 1949. godine u Josipovcu Punitovačkom kao prvijenac majke Ane (rođene Matić) i oca Stjepana. Brat, koji je dobio očevo ime poživio je samo 15 godina, dok Andrija sa 63 godine još uvijek radi kao tesar. Sestra Marija je udana u Čepin, a od njega 17 godina mlađa Blaženka je ostala u rodnom selu. Joško ju najčešće viđa, jer gotovo svake srijede i subote na tržnici prodaje proizvode sa svog obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (OPG Škorvaga). I još nekoliko zanimljivosti o roditeljima mog domaćina. Majka je bila 'glavna' i u kući i u selu: počimajla u crkvu, ali i nad posljednjim počivalištima suseljana, nezaobilazna u svatovima kao vrsna kuharica, ali i u pjesmi i plesu uvijek prva. Joško je od nje štošta naslijedio, te je kao mladić pobjeđivao u plesnim natjecanjima. Vrijedna i vedra mama preminula je prerano - godinu dana prije 50. rođendana. Otac je poživio do svoje 68. godine noseći posljedice sedmogodišnjeg vojničovanja prije i

tijekom II. svjetskog rata čiji kraj je dočekaao kao partizan, a preminuo je zbog pada i ozljede glave.

Majstor Joško priča dalje o sebi: "Koliko moja sjećanja sežu u poratno razdoblje - nije nam bilo lako. Tata se znao zapitati zašto se borio? A kad su nam poreznici došli odvesti posljednju kravu, probudio se moj borbeni duh, pa sam jednog od njih napao vilama. Šarulju su ipak odveli! Drugom prilikom sam stricu Adamu razbio dno vojničkog sanduka, jer je bio zaključan, a ja sam žudio za alatom tamo spremljenim. Odrasli su smatrali da sam premalen da bih baratao s čekićem, dlijetom, pilom, blanjava ('hobličima') i drugim nedostupnim stolarskim alatom. Svoju sklonost za rad s drvetom mogao sam izraziti samo nožićem, pa je moj pastirski štap bio najljepše išaran, moje svirale najbolje, a za momke sam u glatku bukovu koru urezivao pravilno oblikovana probodena srca s imenima zaljubljenih..."

U nedostatku igračaka izrađivao bih štošta sam, a vrhunac je bio model vršace garniture; traktor, dreš i elevator. Na lipovim klupama u školi, koju sam pohađao u rodnom selu, ostali su urezani brojni moji bareljefi za koje sam bio 'nagrađivan' - batinama. Pohvale sam zaradio tek koncem tog osmogodišnjeg školovanja za izradu svog prvog kabla i povećeg škafa. Obradio sam i obručima stegnuo duge kabla (vjedra) za grabljenje vode iz bunara, koji se zbog težine najviše koristi na đermovima. Škaf je također okrugla, gore proširena, niska posuda sa dva uha (rukohvati na produženim dugama). Služi za pranje, a ponegdje ga zovu i čabar. Iste karakteristike imaju i dublje bačve za soljenje mesa i lužnice za namakanje rublja i drugih odjevnih predmeta u vodi pomiješanoj s pepelom. Lužnice imaju i jednu zadebljanu i zaobljenu dugu s provrtom za štap koji služi kao čep na otvoru za pražnjenje. Tko zna koliko sam ih napravio tokom naukovanja kao i kačica i većih kaca koje također imaju ravne duge i samo jedno dano (dno).

A bačve eee, bačve su nešto drugo makar su osnovni elementi isti; drvene duge i željezni obruči. Zašto se duge zovu duge, a mogu biti i kraće? Možda zato što su zakrivljene poput duge iza kiše!? Sav alat i poluproizvodi u bačvariji, ima njemačke nazive samo je duga prava hrvatska riječ! Jednostavno - duga je duga..."

Ja, a vjerujem i drugi nestručnjaci vidimo dugu samo izvana kao površinu bačve. Lijepo su stisnute okolo naokolo, sa teško vidljivim sastavima, zaobljene daju bačvi željeni, trbušasti oblik. Zato su na krajevima uže, a u sredini šire. Pažljiviji promatrač će vidjeti da je vanjski obod na kraju duge nešto veći od nutarnjeg, a kada uzmete u ruke samo jednu dugu - preostaje jedino reći majstoru - svaka čast! Naime, nakon cijepanja duž godova po takozvanom sržnom traku odvaja se lijeva od desne strane gledajući od srca drveta što je važno kod montaže radi jednolikog sušenja.

Ali do montaže preostaje dug i mukotrpan posao. S obzirom na veličinu (zapremninu) bačve iz posebnih tablica uzimaju se potrebni podaci za dugu: dužina, širina, zadebljanja na krajevima (radi utora u koji se umeću dana bačve) i drugo. Odgovarajuća zakrivljenost se određuje pomoću 'modla' (mjere, šablona) koji određuje i potreban tupi kut za bočne strane. Tada u majstorske ruke dolaze raznorazne blanje; ravne kratke, ali i do dva metra dužine, manje i više zakrivljene, obične i posve neobične. Sve one moraju biti iznimno oštre i zato majstor Joško ima dva velika kamena

brusa nekada s mukom ručno pokretana, a sada elektromotorno. Od velikih strojeva tu je još presa za oblikovanje obruča, tračna i kržna pila, pet stolarskih klupa, vitla raznih veličina (njemački: 'flašencug'), velika stubna i raznovrsne druge bušilice, kutne brusilice ('flekserice'), te stege, pile, čekići, kliješta, izvijači, ključevi, svrdla i ova inventurna lista bila bi podugačka!

Ne kaže se uzalud - bez alata nema zanata, a alat treba vješte ruke. Genetski urođenu vještinu Josip Brandis je usavršavao u bačvarskoj radionici svog tetka (muža majčine sestre) Luke Matkovića, a teoriju utvrđivao u drvnom odjeljenju Škole učenika u privredi (ŠUP). Naukovanje kod rođaka nije bilo nimalo lako, puno se radilo - od 6 ujutro do 5 popodne. U to vrijeme napravili su i najveću bačvu od 7 500 litara jajastog oblika što znači da čeone strane nisu kružnice nego elipse. Uz ovu su morali montirati skelu i koristiti čak četiri vitla za navlačenje obruča dok u sredini buduće bačve gori vatra, a duge se izvana kvase. Prethodno je na odgovarajuća mjesta stavljena rogožina za brtvljenje koje ipak najviše ovisi o preciznosti izrade duga. To je najdelikatniji dio posla, a vrhunac zatezanja majstor Joško određuje - po mirisu! Velike bačve se po završetku rastavljaju i ponovo sastavljaju kod naručioca, na primjer u Biskupijskom podrumu. Kupac ove ogromne bačve, privatnik iz Jastrebarskog, naručio je još dvije po 2 500 litara i želio ih je otpremiti čitave. Problem je nastao kad ona veća (visine 3,2 metra) nije mogla 'izaći' iz radionice, pa su morali 'štemati' betonski nadvoj...

Po završetku trećeg razreda Joško je za završni rad napravio također jajoliku hrastovu bačvu, ali mnogo manju, s pipom i rezbarenom grančicom Šljive na prednjoj strani. Napunjenu s tri litre šljivovice (ali tek po primanju diplome) darovao je direktoru škole Ivanu Vaniću.

Nastavio je raditi kod tetka, već postarijeg majstora, koji je dio vremena posvećivao sadržaju rakijskih bačvi. Vrijedni mladić je samostalno pravio kvalitetne kace i bačve, čak i one podijeljene okomitim pregradama na dvije, pa i tri zasebne cjeline. Najčešće su bile s dvije polovice, te se u jednoj držalo vino, a u drugoj rakija. Dobro zabrtvljene, ipak su najviše korištene za šverc duhana u kombinaciji sa vinom iz Hercegovine i Dalmacije. Išlo je to dok željezničarima i poreznicima nisu postale sumnjive velike, a lagane bačve usto još - neuravnotežene...

Dalje mi majstor Joško kazuje:

"S ponosom sam počeo označavati <voje> bačve s obilježajem (<kirnerom>) udarajući poseb-

no raspoređene točkice na samo meni znanom obruču. Vojni rak sam služio u Batajnici, a nakon obavezne tromjesečne obuke raspoređen sam u stolariju i za 15 mjeseci izučio drugi zanat - stolarski. Bio sam tako dobar da su me htjeli zadržati u vojnoj službi uz dodjeljivanje stana i solidnu plaću. Više je razloga zbog kojih nisam pristao, a jedan od njih bio je i što sam već bio 'kupljen'. Naime, osječki 'pinter' Stjepan Pavičić, 'doktor za bačve' čuo je za mene i tražio da postanem njegov majstor. Kad me pronašao na adresi vojne pošte, počeo mi je čak slati mjesečni džeparac...

I tako kao civil ponovo sam se našao okružen vrhunskim bačvama, a majstor je tražio i vrhunski pristup poslu. Moje ponovno naukovanje počelo je s ispravnim korištenjem metle, pravilnim držanjem čekića, preciznom upotrebom blanje i slično, da bi ubrzo dobio pravi posao bilo samostalno ili zajedno s gazdom. Tako smo tijekom 1970. godine izradili 10 bačava raznih veličina za druga Tita. Izradili smo ih 30, da bi majstor odabrao najbolje. I ja sam bio zadivljen vidjevši kako su idealno sastavljene kao da su istesane iz jednog debla. Postolja su bila izrađena u 'Mobiliji', ali on ih je, nezadovoljan, porazbio jer nisu bila dovoljno dobra za njegove bačve...

Toliku pretjeranost u preciznosti nisam bio spreman pratiti, a nisam morao ni trpjeti, pa sam ga napustio i otišao u Njemačku. Tamo sam na gradilištima (naški rečeno 'bauštelama') savladao i treći zanat - tesarski. Bitno mi je bilo, da se radi s drvetom! Bio je to sezonski posao i nisam mogao dobiti radnu dozvolu, a rad na crno je uvijek rizičan. Vratio sam se u domovinu u tetkovu bačvariju i okruženje iz kojeg sam pošao u život drvodjelskog radnika.

U Đakovu sam našao srodnu dušu djevojku Anu Marijanović rođenu u Levanjskoj Varoši. Vjenčali smo se 1974. godine, a tada sam počeo za stalno raditi u Građevnom poduzeću kao tesar sve do njegovog gašenja '95. ili '96. godine. I dalje sam u slobodno vrijeme pravio bačve, a kad je majstor Luka Matković 1986. godine umro nisam mogao preuzeti radionicu iz obiteljskih razloga. Ostvarilo se to tek kasnije i tako smo ja i bačvarija sada na istoj lokaciji.

U međuvremenu je plastična burad zamijenila kace, a 'inoksice' od nehrđajućeg čelika bolje su nego drvene bačve jedino po tome što imaju plutajući poklopac, pa je taj 'spremnik' za vino uvijek pun..."

Vraćamo se drvetu koje je za Joška neiscrpna tema. Tako saznajem da zbog tanina rakija u dudovoj bačvi najprije dobije svoju zlačanu boju,

ako je 'gane' nova već za 2-3 dana. Iscrpljivanjem tanina godinama taj period je sve duži, ali ne prestaje. Zato nije preporučljivo, kad se rodi sin, zapečatiti rakiju do ženidbe, jer bi dobila boju pelinkovca. Stoga kada dobije željenu boju trebaju 'flaširati' ili pretočiti u bačvu od drugog materijala.

Bačva je sa svih strana zatvorena i mora savršeno 'dihtati' to jest biti sto posto nepropusna i zato nije lako biti bačvar. Pokušao sam opisati izradu duga, a daljnji slijed posla je daleko kompliciraniji, pa neka to ostanu male tajne velikog majstora. Posljednji posao je izrada 'ulaza' i 'izlaza' za tekućinu Prvi otvor je na vrhu polegnute bačve, a drugi nasuprotno dolje uz rub čeonog dana. Osim okruglog provrta veličine čepa mogu biti vratašca (čak i tolika da se čovjek može uvući radi čišćenja), ali uvijek je tu pipa za najlakše istakanje vina ili rakije. Kod najvećih bačava pretakanje se vrši pomoću pumpi (crpki), a kod manjih željeno piće se izvlači teglicom (cmrk, nateg), a sa većih dubina 'šlaufom' to jest gumenim ili plastičnim crijevom. S obzirom na predočeno nije teško riješiti slijedeću zagonetku: Suho turi, mokro vadi, pa odnesu svome dadi. Evo dada što imaš rada, a ostalo od poklada? Ili dvosmisleno: Moj trbuh na tvoj trbuh - moj dugački u te...?

Ovakve neozbiljnosti dolaze nakon poduže degustacije, ali prije toga teško proizvedeno vino ili rakiju treba smjestiti na najsigurnije mjesto - u bačvu. To se vrši ulijevanjem kroz limeni ili plastični lijevak što je sporo i nesigurno. Pravi podrumari imaju poseban škaf (po šokački; livak) zapremnine desetak litara oblikom prilagođen bačvi, pa stoga vrlo siguran.

Majstor Joško naravno zna, ovisno o materijalu, koliko koja bačva 'pije'. Za duže skladištenje najbolje je da bude sasvim puna, a dobro je i potpuno prazna. Saznajem kako se pere, a kako 'zapurava', kako sigurno postavlja, a kako transportira. Vezano uz ovo nastala je za vrijeme 'turskog vakata' ova brzalica s 'istočnom' varijantom naziva za bačvu:

Ture bure valja bula bure tura

brže Ture bure valja neg' što bula bure tura.

Brzina recitiranja i točnost izgovora pokazati će koliko tko zapliće jezikom! Majstor Joško i ja nismo zaplitali, jer smo pili kolu iako nas je snaha Zlata počastila domaćim delicijama, koje 'traže' vino. Naime, baš tog dana kada sam ovo zabilježio slavila je unuka Matea 12. rođendan. Možda u genima ima djedovu ljubav prema drvetu, ali sada je važnija škola i mažoretkinje.

A da je dječak?

SLASTIČAR

Naši zanati

Đuro Bošnjak

V većinu svojih tekstova, a objavio sam ih podosta, počinjao sam ili barem "začinio" pokojom narodnom umotvorinom. Razloga za to bilo je više, a dva su svakako najvažnija: prvi je činjenica da su nepresušiv izvor narodne mudrosti, a drugi da su te mudre izreke doista neporecive. Istina, nisu izricane kolektivno, već ih je uvijek izricao mudar pojedinac, ali kad ih je prihvatila zajednica i dobroano isfiltrirala te čuvala stoljećima postajale bi neupitna trajna vrijednost. Zar je onda čudno da sam time nastojao oplemeniti svoje tekstove? Osobno se ne smatram populistom, ali moram priznati da mi je laskao osvrt našeg poznatog i priznatog književnika i književnog kritičara o mojoj malenkosti kao autoru koji je niknuo iz naroda i koji piše za narod, pa po nekoj svojoj moralnoj logici smatram svojom obavezom posuđeno vratiti barem u okviru svojih skromnih mogućnosti. Stoga za narodnim umotvorinama posežem poput vrsnih kuhara

koji posežu za odabranim začinima kako bi svoje uratke doveli do savršenstva. Koliko će se moj uradak približiti savršenstvu prosudit će čitatelji. Za ovaj tekst poslužit ću se svima nam znanom uzrečicom o šećeru ili šlagu na kraju. Iako se, neovisno o izričaju, ova izreka koristi uglavnom u prenesenom značenju, u ovom je slučaju potpuno doslovna jer odlučih nešto napisati o jednom od najstarijih zanata – **slastičaru**. Naravno, i za to postoje mnogi razlozi, prije svega notorni sam sladokusac, za mene su slastičari ne samo vrsni majstori već i vrhunski umjetnici, a osobno se ne mogu odlučiti pruža li mi bolju ugodu pogled na njihove kreacije ili blaženi osjet na nepcu prigodom uživanja istih. Nezgoda je jedino u tome što njihova umjetnička djela završavaju na tako banalan način. Iako završavaju tako kako rekoh, uvijek se obnavljaju i prate nas doslovce od rođenja do groba (od krstitke do karmina) u raznoraznim prigodama. Da su ovi majstori doista i umjetnici

govore i činjenice da svoje umjetničke sklonosti prenose i na svoje potomstvo i u ostalim sferama umjetnosti, primjerice, otac Augusta Šenoa bio je poznati zagrebački slatičar, ili pak otac našeg prerano preminulog virtuoza Franje Krežme, poznati osječki slatičar... Niti sam umjetnik niti umjetnikov sin, ali jedna lijepa faza mog života, faza odrastanja, vezana je uz ovaj zanat, konkretno uz najpoznatiju đakovačku slastičarnicu.

Pišući o starim zanatima dosada sam se najčešće vraćao u djetinjstvo i u nostalgичnoj maniri pisao o prohujalim vremenima. Sada činim mali odmak i vraćam se u svoje adolescentne godine. Prisjećam se svojih srednjoškolskih dana, i sada u eri "norijada" i plesanja kvadrilje, prisjećam se osobnog polaganja mature prije punih pola stoljeća.

U vrijeme mog odrastanja, kada su današnjim korzom prolazili automobile i kada se korzom kolektivno, pa može se reći i masovno, šetalo od katedrale do male crkve i obrnuto, kada se izlazilo da bi se vidjelo i šetalo da bi se bilo viđeno, postojala su tri popularna mjesta izlazaka: gradska kavana u sastavu hotela "Palas", gradski podrum i šećer na kraju - slastičarna na sredini korza čiji je vlasnik bio slatičar Čamilović kojega smo svi skraćeno zvali Čamil, a njegovu slastičarnicu, bez obzira na službeni naziv, uvijek i redovito "Kod Čamila". Dok su se stariji i "ozbiljniji" sastajali u kavani i podrumu, a u ljetnim mjesecima u vrlo ugodnim "baščama" sa živom glazbom, mi, mlađarija, okupljali smo se u i oko Čamilove slastičarnice. To je bilo gotovo kulturno mjesto naših izlazaka i okupljanja. U to je vrijeme to bila jedina slastičarnica u gradu i kao takva važnija i popularnija nego li je danas glasovita slastičarnica Vincek u Zagrebu na početku Illice. Kavana, koje na žalost više nema, a i gradski podrum koji nije više kao nekada, nisu nam bili dostupni kako zbog materijalnih mogućnosti isto tako i zbog onodobnih propisa kad se srednjoškolci bez pratnje roditelja nisu smjeli naći na ulici iza osam sati na večer, a kamo li u ugostiteljskom objektu. Ako bi netko bio zatečen u nedopušteno vrijeme na nedopuštenom mjestu, slijedile bi sankcije... Kasnije, nakon polaganja "ispita zrelosti", kad je većina postala zagrebačkim sveučilištarcima, iako su prestale prijašnje zabrane i dalje smo se najradije okupljali kod Čamila. U to vrijeme kad postadosmo kavopije, a ispijanje kava posebno poglavlje studentskog života, slučajni kraći susreti u našem gradu ili pak metropoli završavali su frazom "... pa vidimo se kod Čamca (tako smo po-

nekad tepali dobrom starom Čamilu) na kavi...". To je značilo i poziv i dogovor i pozdrav. Naviku odlaska Čamilu, neki moje kolege i prijatelji, sada već sedamdesetgodišnjaci, zadržali su i do danas, a ja do pred nekoliko dana nisam kročio u to kulturno mjesto više od petnaest godina. I... ostao sam vrlo iznenađen i ne manje razočaran, no o tome nešto kasnije...

Iako je, kao što rekoh, proteklo više od pola stoljeća od mojih intenzivnih posjeta ovom kulturnom mjestu sjećam se gotovo svih detalja. Od ulaznih vrata poveće prostorije pa sve do ulaznih vrata prostorije u kojoj se odvijala proizvodnja, s lijeve strane bio je niz vitrinâ. Odmah do ulaznih vrata bila je povišena vitrina s posudama najboljeg sladoleda na svijetu. Na vrhu vitrine stajala je posuda s kornetima, ili "fišecima" kako smo ih tada zvali". Pored nje čaša s vodom u kojoj je stajala specijalna žlica za izradu kuglica sladoleda, a nešto podalje u istoj ravnini posude s čokoladnim i voćnim preljevima. Iza leđa prodavatelja non-stop se vrtila poveća mješalica proizvođači najbolji sladoled koji sam ikada kušao. A bilo ga je desetak i više vrsta: od vanilije, čokolade, punča, banana, citron (kako smo tada zvali)... I da ne nabrajam dalje, uglavnom teško je neki bilo proglasiti najboljim jer su svi od reda bili izvrsni. Iz ove vitrine nadovezivala se prilično duga vitrina s kolačima. Čega sve tu nije bilo: dvadesetak vrsta torti, isto toliko ostalih kolača (krempite, šampite, baklave i to nekoliko vrsta, tulmašice...) pite i savijače, keksi, peciva i na kraju slane delicije, bureci i pite od lisnatog tijesta ... Na vrhu te vitrine, na posebnoj taci bile su posložene čaše s pitkom vodom za samoposluživanje, a malo podalje na posebnim tacama staklene čaše s jogurtom i kiselim mlijekom. Naravno, mi klinici s prilično tankim džeparcem mogli smo si eventualno jednom tjedno priuštiti kiselo mlijeko ili jogurt s pecivom. Jednom mjesečno, vrlo često i rijeđe, sladili bismo se baklavama, šampitama i krempitama dok su nam torte uglavnom bile nedostupne, a mi smo se u stilu basne o lisici i kiselom grožđu, tješili kako bi nam ionako sjedale na naše ne baš odviše pune želuce... U vrlo rijetkim prigodama znali smo si priuštiti i burek sa sirom pa kad bi tome još dodali čašu jogurta bila bi to prava mala gozba. Kad postadosmo kavopije onda je mjesto za to uživanje opet bila Čamilova slastičarna. Ovdje se posluživala prava turska kava u malim bakrenim džezvicama s fiđanima, kockicama šećera i obveznom čašom hladne vode. Kakvi su to bili gušti?!

No sve je prolazno pa mi se sve čini kao da je od tada do danas sve prohujalo s vihorom. Nije stoga čudno da mi nakon toliko godina sve izgleda drugačije. Ništa više nije isto kao prije. Nije niti interijer isti, osoblje je drugo i drugačije, a vjerojatno i vlasnik. Prije nekoliko dana ponovno sam se uvjerio da i u "slatkari", kako je to nekada govorio moj, na žalost, pokojni prijatelj, čovjek može osjetiti trpkost i gorčinu. Nije se taj osjećaj odnosio na ponudu slatkih delicija već na doživljaj. Kao što i inače imam običaj prije nego li o nekom ili nečem odlučim pisati, pokušavam dogovoriti sastanak i svrhu istoga, učinio sam to i ovog puta. Jednoga petka, u jutarnjim satima, sa sinom svratih u bivšu Čamilovu slastičarnu. Već na prvi pogled zaključih da to nije ono što mi je ostalo u sjećanju. Nije to više ona čuvena Čamilova slastičarna već neki čudnovati bastard kafića i slastičarnice. Interijer je potpuno drugačiji (moderniziran u duhu vremena), iza niskog pulta oglasi se plavokosi mladac i ljubazno me upita što želim. Predstavih se i zamolih za slobodan termin od nekoliko minuta za razgovor s njim ili vlasnikom (jer mi po dobi i izgledu nije izgledao kao mogući vlasnik). Gospodin mi reče da je vlasnikov sin i da će tata u nedjelju biti tu. Dogovorismo se da u nedjelju između osam i trideset i devet sati dođem te da će mi biti udovoljeno zamolbi. Dođoh u dogovoreno vrijeme, ovoga puta postariji gospodin, vrlo mrzovoljnog izgleda, iza pulta slaže nešto na poslužavnik. Pričekah koju minutu da završi posao pa mu se predstavih i rekoh zbog čega sam došao. Jedva da me je i pogledao, tonom sukladnim izgledu, odbrusi mi da on nije vlasnik, a da je gazda upravo izašao te da ću ga naći u slastičarni pored kina kamo se navodno uputio jer je i to njegov lokal. Kurtoazno se zahvalih i pomalo zbunjen, još više razočaran, uputih se na rečenu destinaciju. Međutim, kad ovamo stigoh vidjeh da to nije slastičarna već običan kafić. Sredovječan gospodin iza šanka ljubazno mi objasni da on nije gazda, a da je pravi gazda (gle čuda!) upravo nekamo otišao. Nisam se dao smesti pa naglasih kako me je gospodin iz Korza upravo ovamo uputio uz napomenu da je gazda sigurno tu te da je i ovaj lokal njegov. Niti gospodin iza šanka se nije dao smesti pa mi potanko počne objašnjavati kako se ne radi o istom čovjeku već da su to dva različita lokala i dva različita vlasnika. I opet se kurtoazno zahvalih i s ponovnim okusom gorčine zbog neobavljena posla, napustih lokal. Sljedeći dan, u ponedjeljak, odlučih posjetiti još preostale dvije slastičarne

u gradu. Ovdje je osoblje bilo vrlo ljubazno, ali niti ovdje ne zatekoh gazde. Dogovorih sastanak za sutra u jutro u sedam sati. Ponovno dođoh u sedam i deset (namjerno zakasnih deset minuta) u Doru, vlasnik me čekao i vrlo ljubazno primio, ali se na kraju ustanovilo da on nije slastičar već ugostitelj u čijoj su ponudi i slastice uključujući i sladoled. Ljubazno me uputio na "pravu" slastičarnu simboličnog naziva "Slatkica". Otiđoh tamo, ali i ovdje, kao po nekom nepisanom pravilu, nema šefice, ali biti će oko pola dvanaest. Ponovno se zahvalih i ponovno dođoh u zakazano vrijeme. Ali i opet ćorak. Šefica nije došla, a danas niti neće doći jer imaju proizvodnju, ali će doći sutra u isto vrijeme. Ne preostade mi drugo nego li da i peti puta pokušam. I, isplatilo se. Dođoh dakle u srijedu u dogovoreno vrijeme i gle čuda. Iznenađenje, i to višestruko. Ušavši u lokal uočih tri mlade lijepe ženske osobe kako nešto rade oko vitrine s kolačima. Prva moja reakcija bijaše - opet ćorak. Niti jedna od njih nije

bila ona od jučer, a još manje bih neku mogao prisposodobiti kao šeficu. Stoga se ponovno predstavih i rekoh da trebam šeficu i već zaustih da sam izgleda opet badava došao, ali onda jedna od njih najbliža meni, podigne glavu, osmijehne se i rukom pokaza na osobu pored sebe te reče:

To je šefica.

Ponovo se osmijehne i nastavi s radom, a ja ostadoh potpuno zbunjen. Šeficu sam zamišljao kao vremešnju, krupniju gospođu, kratko podšišane kose, ne baš najnovije frizure i odjevenu ne baš po najnovijoj modi. Kad tamo, osoba koja mi je predstavljena kao šefica, mlada, lijepa, elegantna i šarmantna. Odmah zaključih da bi mogla biti godina moje najmlađe kćeri, što je još više pridonijelo iznenađenju. Vjerojatno sam još uvijek izgleda zbunjen pa mi se mlada gospođa uz širok osmijeh srdačno obrati:

Samo izvolite gospodine. Očekivala sam Vas. Rečeno mi je da ćete doći. Izvolite sjesti

Sjedosmo za stol, obavismo razgovor, upotunih još seriju iznenađenja jer saznadoh da je mlada gospođa u biti moja kolegica po struci, po zvanju magistra zaštite bilja, prije toga završila srednju poljoprivrednu školu u Brodu, tek dvije godine starija od moje već spomenute kćeri, a ja sam njenim kolegama predavao punih osamnaest godina, naravno u našem gradu... No, evo price:

Slastičarsko ugostiteljski obrt "Slatkica" utemeljen je prije osamnaest godina i registriran kod nadležnog tijela u Slavonskom Brodu. Rasprostire se na više lokacija u dvije županije: Brodskoi-posavskoj i Osječko-baranjskoj. Proizvodnja se odvija u selu Ruščica nedaleko od Slavanskog Broda, a prodajne punktove imaju (za sada) u Slavonskom Brodu i Đakovu. Osim ovih maloprodajnih punktova, po narudžbi vrše opskrbu svojim asortimanom dvorane za svatove diljem Slavonije (Vinkovci, Našice, Požega itd). Ustanovljen je kao obiteljski obrt s petnaest zaposlenih, a nositeljica i "šef proizvodnje" je gospođa Ljerka, mama spomenute šefice, gospođe Tanje. Gospođa Ljerka je izučeni slastičar, školu je završila u Sloveniji, najvećim dijelom u Ljubljani. Kada je stekla propisane uvjete položila je majstorski ispit po predviđenoj procedure, a potom u domovini registrirala svoj slatki obrt. Jamačno im dobro ide jer i gospođa Tanja, iako magistra

biljne zaštite, namjerava nastaviti maminim putem kada za to dođe vrijeme

U svojim dosadašnjim tekstovima o starim zanatima obično sam nekim redosljedom opisivao materijale, opremu i alate, tehnologiju i na kraju asortiman (ako se radilo o proizvodnim zanimanjima). Od nabrojanih cjelina, zbog specifičnosti struke, ovog puta ću izostaviti opis tehnologije. Osim specifičnosti struke tu je i širina asortimana kako gotovih proizvoda tako i sirovina. Svaki proizvod ima svoju tehnologiju i svoje finese, a kad se radi o stotinjak i više artikala, opis svakoga od njih bio bi neracionalan. Iako postoje recepti i mnoge publikacije na te teme svaki majstor ima svoju tehnologiju a to je već poslovna tajna. Iako je naoko sve isto, unificirano, ipak se tu radi o finesama ili sitnicama koje svaka za sebe ne predstalljaju puno, ali što kaže jedan veliki umjetnik "...niti jedna sitnica sama za sebe ne predstavlja gotovo ništa, ali kad se puno sitnica objedine nastaje savršenstvo..." E, pa takve sitnice upravo u slastičarstvu čine prava savršenstva izgleda arome i okusa... Što se materijala tiče to je znano gotovo svim domaćicama: uglavnom se koriste različiti tipovi brašna, šećer, biljne i animalne masnoće, jaja, mlijeko, mirodije, voće (svježe, smrznuto, suho, kandirano), čokolada, kakao itd. Oprema je također poznata barem kad se radi o uobičajenoj (posuđe, mikseri, kuhače i ostali kuhinjski pribor). Bez peći naravno da ne bi bilo ni mnogih ili bolje rečeno, većine kolača. Danas to više nisu standardne izvedbe, već se tu radi o visokosofisticiranim uređajima potpuno digitaliziranim i s ugrađenim uređajima za vlaženje (za one vrste kolača koje to zahtjevaju). Sada opet šećer za kraj – finalni proizvodi. "Slatkica" proizvodi tridesetak vrsta torti (najpoznatije su slatkica, dobošica, ljepotica, jalta, rafaelo...) zatim tridesetak vrsta kolača (najčešće i najtraženije: kremšnite, šaumšnite, baklave, šubarice, mađarice....), keksi i razni drugi suhi kolači. U svojoj ponudi imaju i sladoled, ali ne proizvode vlastiti već distribuiraju asortiman renomiranog proizvođača. Naravno, uz ove slatke delicije nude i niz napitaka, međutim oni nisu predmet ovog napisa.

Kao što je poznato, jedna slika govori više od stotinu riječi. Uvjeren sam da će priložene fotografije čitateljima predstaviti barem dijelić raskoši ove slatke umjetnosti.

Što još na kraju reći kad sam šećer za kraj već naveo. Preostaje mi jedino da kolegici (po zvanju) mladoj gospođi Tanji, poželim puno uspjeha u novom slatkom zanimanju...

KULTURNO-UMJETNIČKO DRUŠTVO „GORJANAC“ GORJANI

50 GODINA KULTURNOG STVARALAŠTVA 1966./2016.

Mirela Nedić, Zoran Ušković

Kulturno-umjetničko društvo „Gorjanac“ Gorjani ove godine slavi obljetnicu svoga osnutka. Dugih 50 godina stanovnici sela, kao članovi društva, daju svoj doprinos izvornome folkloru i tradicijskome izričaju nastupajući na pozornicama diljem naše domovine i inozemstva. Narodnim nošnjama, starinskim običajima, pjesmom i glazbom ostavljaju neizbrisiv trag u kulturnoj povijesti ovih prostora počevši od prvih hrvatskih smotri folkloru (*Međunarodna smotra folkloru Zagrebu 1966., Vinkovačke jeseni 1966., Đakovački vezovi 1967.*) te mnogih priredbi vezanih uz folklor i slavonske običaje (*Šokačko sijelo TD Paje Kolarića iz Osijeka, Šokačka večera u Đakovu, Susreti prijateljstva u Drenju...*)

Sve je započelo davne 1966. godine kada je gorjanska učiteljica Lucija Karalić okupila skupinu zaljubljenika u folklor koja će izvesti stari običaj *ljelja* za potrebe hrvatskih etnologa i muzikologa. Gorjane su tada rado posjećivali najeminentniji etnolozi i muzikolozi toga doba: Marijana Gušić, Zdenka Lechner, Danica Pinterović, Zvonko Ljevaković, Julije Njikoš i drugi.

Običaj *ljelja* zadnji se put uživo izvodio 1958. godine te ga je trebalo obnoviti kako bi se tonski i filmski ovjekovječio. Nakon uspješno obavljenog zadatka skupina je pozvana u tadašnju JAZU u Zagrebu na proslavu 100. obljetnice ove kulturne ustanove. *Ljelje* iz Gorjana su već tada proglašene *kulturno-povijesnim* spomenikom. Iste

su godine pozvane i na 1. *Međunarodnu smotru folkloru* u Zagreb te na 1. *Vinkovačke jeseni*.

Isti su događaji neminovno pobudili u selu interes za organizirano bavljenje folklorom. Tih godina u Gorjane dolazi i gospodin Josip Vinkešević. Kao diplomirani inženjer poljoprivrede u Gorjanima je dobio svoje prvo radno mjesto u tadašnjem PIK-u Đakovo, RJ Gorjani. Kao entuzijast i istinski zaljubljenik u kulturno-umjetničko stvaralaštvo pojavljuje se kao inicijator, utemeljitelj te prvi predsjednik KUD-a „Gorjanac”.Iste godine Kulturno-umjetničko društvo, na njegov prijedlog, dobiva ime „Gorjanac”.

Društvo sudjeluje i na 1. *Đakovačkim vezovima*. Jedino je društvo koje se može pohvaliti sudjelovanjem na svim *Đakovačkim vezovima*. U drugoj polovici 70-ih godina društvo se počinje snažno razvijati u svakom pogledu: kupuju se najljepše izvorne nošnje (Slavonija, Prigorje, Bunjevština, Banat, Šumadija) kao i najkvalitetniji instrumenti poznatijih majstora (Bocan i Kudlik), uvježbavaju se programi za cjelovečernje koncerte. U pet desetljeća rada kroz KUD „Gorjanac” prošao je velik broj koreografa, muzikologa i vanjskih suradnika koji su radili na podizanju kvalitete amaterskog stvaralaštva. Tih godina Gorjane su posjećivali i svoje koreografije postavljali brojni koreografi. Tako se uz gospodina Josipa Vinkeševića i gos-

pođu Katicu Jakobović pojavljuje Zvonimir Ljevaković, a postavljale su se koreografije poznatih koreografa bivše države. Na adresu društva stiže sve više poziva na nastupe.

U prilog tome govori i činjenica kako je društvo 1977. godine zabilježilo čak 42 nastupa. Veliki izazov i motivacija za sve članove društva bio je poziv na gostovanje u Njemačkoj, prva inozemna turneja u povijesti Društva i prvo društvo s područja Đakovštine koje je gostovalo u inozemstvu. Ondje su Gorjanci izveli više cjelovečernih programa i koncerata u nekoliko gradova pred prepunim dvoranama. *Prekrasne narodne nošnje, bogate zlatare, nizovi dukata oko vrata, skladno izvedeno svako kolo i osjećajno otpjevana pjesma koji nikoga nisu ostavili ravnodušnima...zabilježeno je u novinama nakon nastupa Gorjanaca*. Nakon iste turneje Društvo je još aktivnije uvježbavalo svoje programe te nižu nastup za nastupom (Koncertna dvorana „Vatroslav Lisinski” Zagreb; „Kristalna dvorana” Hotela Intercontinental, Zagreb; Našice, Drenje, Đakovo, Velika Kopanica, Baranjsko Petrovo Selo). Nezaboravni su i zapaženi uspjesi Gorjanaca na prvoj domaćoj turneji u Istri (Umag, Poreč, Vrsar, Rovinj). Turneja po istarskim gradovima ponovljena je i u nekoliko narednih godina. KUD postaje sve jači i gostuje u brojnim mjestima u domovini i izvan njenih

granica, prikazuje najčešće cjelovečernje koncerte, gostuje u TV snimanjima i na brojnim drugim događanjima. Tih godina u našoj sredini niti jedno društvo nije moglo prirediti cjelovečernji koncert s tako raznolikim repertoarom kao naše društvo. KUD „Gorjanac“ se svrstao *rame uz rame* s folklornim ansamblima iz Osijeka, Slavonskog Broda, Vinkovaca.

U Osnovnoj školi Gorjani kao nastavnik glazbene kulture počinje raditi gospodin Adam Pavić koji se uključuje u rad društva te intenzivira rad s tamburaškom sekcijom. Društvo tako uz vrsne koreografe dobiva i vrhunskog poznavatelja tamburaške glazbe. Kada se tome pridoda entuzijazam samih plesača i svirača te lokalnog stanovništva, uspjeh je neizbježan. U društvu se stvara profesionalno ozračje. Postavljeno je pet različitih folklornih koreografija iz raznih dijelova tadašnje države. Muška i ženska pjevačka skupina gajile su tradicionalne napjeve Gorjana. Tamburaška skupina, koja je pratila folklorni ansambl, imala je zapaženu suradnju i s vokalnim solistima koji su gostovali na koncertima društva. Službeni voditelj programa na našim gostovanjima bio je tadašnji spiker Radio Đakova gospodin Mirko Kladarić.

U društvu je krajem 70-ih i početkom 80-ih djelovala i dramska sekcija koja je u nepunih deset godina djelovanja postigla zapažene rezultate. Kroz sekciju je prošlo nekoliko voditelja: gospođa Marija Budrovac, gospodin Josip Vinkešević, gospodin Ivan Radinski te gospođa Štefica Kulaš. Dramska sekcija brojila je desetak članova koji su obradili i izveli nekoliko naslova, a najzapaženiji su bili *Hitler u partizanima*, *Inoče* i *Radi se u stanu*.

Upravo je dramska sekcija *krivac* za nastanak i oživljavanje pjesme *Đakovo, Đakovo grade*. Pjesma je otpjevana u jednoj od priredbi dramske sekcije kao glazbena točka i ostala u našim srcima do danas. Od tada društvo nije moglo zamisliti završetak svojih koncerata, putovanja i druženja bez pjesme *Đakovo, Đakovo grade*.

Početkom 90-ih godina zbog Domovinskoga rata društvo smanjuje aktivnost. Dobar dio članova KUD-a uključuje se u aktivnu obranu domovine, a u prostorijama KUD-a stacionirana je jedna od postrojbi Hrvatske vojske. Tih godina, premda uz smanjenu aktivnost, društvo ne prestaje s radom i već u proljeće 1993. godine počinje aktivnije sudjelovati u kulturno-umjetničkom životu mjesta. Na mjesto koreografa ponovno

dolazi gospođa Katica Jakobović koja je jedno vrijeme bila članica i koreograf našeg društva. Društvo 1994. godine sudjeluje u proslavi 750. obljetnice od prvog pisanog spomena svoga mjesta. Iste godine KUD „Gorjanac“ gostovao je na HTV-u gdje se predstavio običajem *ljelja*, pjesmama i plesovima Gorjana.

Uz stalan i kontinuiran rad društvo je intenziviralo svoj rad s manje ili više uspjeha na svim važnijim kulturnim događanjima. Tako 1994. godine društvo obnavlja folklorni običaj *ljelja*. Slijedom toga moglo bi se reći kako su u novijoj povijesti društva *ljelje* počele zauzimati istaknutije mjesto. Nakon tri godine rada gospođa Jakobović odlazi, a njezino mjesto zauzima, uz kraće prekide, gospodin Josip Vinkešević. Tih godina društvo se vraća iskonskom, izvornome folkloru. Istih se godina radi na folklornom običaju *Dojdola* te započinje s projektom *Ivanjskih krijesova*. Budući da je gospodin Vinkešević tada bio veoma zauzet pisanjem te se ozbiljnije posvetio istraživačkom stvaralaštvu, društvo preuzima gospođa Marija Ilakovac.

Na njezinu je inicijativu 2002. godine obnovljen običaj *ljelja* za scenski prikaz i ophod selom. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2007. godine običaj *ljelja* proglasilo je kulturnim nematerijalnim dobrom, a 2009. *Proljetni ophod ljelja ili kraljica iz Gorjana* uvršten je na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Najznačajniji nastup društva izvan Republike Hrvatske bio je na 10. Festivalu nematerijalne kulturne baštine u Tokiju (Japan) 2008. godine gdje su se članovi društva predstavili japanskoj publici običajem *ljelja*, gorjanskim kolima uz tamburaše, samicu i gajde i dostojno predstavili Republiku Hrvatsku. Nastup na ovakvom festivalu za sve je značilo izuzetnu čast i priznanje. 2012. godine članovi Kulturno-umjetničkog društva „Gorjanac“ Gorjani gostovali su na CIOFF-ovoj Folklorijadi – folklornoj olimpijadi u Anseongu (Južna Koreja). Nastup KUD-a „Gorjanac“ s programom *ljelja* i prisutna 4 kulturna fenomena s UNESCO-ve *Liste nematerijalne kulturne baštine* (ljelje, gajde, licitarsko srce, bećarac) ocijenjen je folklorno najsadržajnijim i najuspješnijim programom Folklorijade. Društvo je ondje izložilo mušku i žensku nošnju uz cijeli niz ručnih radova karakterističnih za Slavoniju, predstavilo licitarska srca, podučavalo plesni korak slavonskoga kola, pjevanje bećarca, organiziralo tradicijske narodne igre u kojima je sudjelovao velik broj publike. Uz sam običaj *ljelja* i karakteristične kostime, posebnu je pozornost privukla i slavonska kuhinja. Iste je godine društvo zabilježilo čak 65 javnih nastupa.

KUD „Gorjanac“ organizator je dvije folklorne manifestacije: Smotre folkloru „*Legenda o ljeljama*“ uoči blagdana Duhova i Smotre „*Večer uz...*“ u studenom; *Radionice sviranja tradicijskih instrumenata*; samostalnih nastupa i nastupa gostujućih skupina, seminara, radionica, izložbi i sl. Svake je godine domaćin brojnim kulturno-umjetničkim i pjevačkim društvima. 1979. godine potpisana je Povelja o bratimljenju s KU „Seljačka sloga“ iz Preloga. Svoje prijateljstvo njeguju do današnjih dana. Društvo je snimilo dvije gramofonske ploče: 1977. i 1982. godine, posjeduje čitav niz tonskih i video zapisa te je sudjelovalo na broj-

nim promidžbenim manifestacijama i video snimanjima. Danas društvo broji oko 100 članova u više folklornih i jednoj tamburaškoj sekciji.

U Gorjanima djeluje i Udruga svirača na tradicionalnim instrumentima, čija je većina članova iznjedrena upravo iz KUD-a „Gorjanac“. Ova skupina zaljubljenika u stare i tradicionalne instrumente: gajde, dvojnice, samice i sl. nedvojbeno okreće novu stranicu u povijesti Gorjana. U nepunih godinu dana nižu zavidne uspjehe, stranica u njihovoj knjizi povijesti neće se moći prelistati tako lako.

Tijekom djelovanja Društvo je izdalo nekoliko knjiga. Monografija gospodina Adama Pavića, *Gorjani, povijesni i prosvjetno-kulturni razvoj* (Gorjani, 1986.) izdana je povodom 20. obljetnice osnutka Društva, a u njoj autor istražuje bogatu i burnu gorjansku prošlost, razvoj sela, razvoj školstva i 20 godina kulturnog stvaralaštva u Gorjanima kako bi za buduće generacije u pisanom tragu sačuvao dio prošlosti.

Svoju je knjigu *Narodni plesovi Đakovštine* (Zagreb, 1989.) gospodin Josip Vinkešević za 25. obljetnicu postojanja posvetio upravo KUD-u „Gorjanac“. U knjizi je zabilježio sve što je prisutno u plesnom folkloru, a što je zamijetio baveći se njime preko 30 godina i rekonstruirao napušteno koristeći arhivske materijale i sjećanja svojih kazivača. Jednako tako 1996. godine povodom 30. obljetnice društva izdana je knjiga *Izrada i rekonstrukcija slavonske nošnje*. Autor je prof. Zvonimir Toldi, a izdana je uz potporu Hrvatskog sabora kulture. Knjiga je tiskana i za englesko govorno područje. Opisuje izradu gorjanske muške i ženske narodne nošnje, način krojenja, vrste platna, sve do konačne izrade.

Društvo je ne tako davno izdalo i knjigu gospodina Ivana Lovića, *Gorjanske ljelje* (Gorjani, 2012.) povodom 45. obljetnice KUD-a „Gorjanac“

Gorjani i 10. obljetnice obnovljenih ophoda *ljelja*. Knjiga nas vraća u prošlost. Kako je to izgledalo nekad kada je ovaj, pomalo zaboravljeni običaj, a kojemu ste svjedoci bili i vi, ponovno oživio, trenutka kada je isti prepoznat od strane stručnjaka. A sve to nam bilježi ovo iznimno vrijedno i zanimljivo djelo o bogatoj kulturnoj baštini jednoga sela, o ophodima nekad i danas. Knjiga koja otvara spoznaje o bitnosti korijena, nasljedstva i nastavka onoga što su generacije prije nas nje govale kroz povijest.

Kulturno – turistički centar Lucija Karalić

Zahvaljujući Ministarstvu turizma, Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske Unije, Osječko-baranjskoj županiji, Općini Gorjani, općinskom načelniku gospodinu Ivanu Loviću te Upravi KUD-a „Gorjanac“, u potpunosti je obnovljena zgrada starog mlina. U 450m² na gotovo četiri etaže do sada je uloženo oko 1.400.000,00 kuna. Zgrada je stavljena u funkciju i predana na uporabu društvu i njihovim članovima kao poklon za 50. rođendan KUD-a „Gorjanac“.

KUD „Gorjanac“ je svaku svoju važniju obljetnicu obilježio izdavanjem knjige koja govori o folkloru, odnosno kulturno-umjetničkom stvaralaštvu. Knjige ostaju. One su svjedočanstvo zbog osoba i događaja koja se spominju, nastupa na brojnim smotrama i pozornicama i poticaj mladima da s još većim entuzijazmom nastave ondje gdje su generacije njihovih djedova i baka stale. Bez obzira na brojne uspone i padove društva, kao i u životu, važno je ostati dostojan svoga imena i na ponos kraja u kojemu živimo.

Mnogi danas nisu sa nama, a imamo im potrebu zahvaliti. Oni koji su sve započeli, naša učiteljica Luca i čika Jozo, kako su ih rado zvali njihovi Gorjanci. Zbog svih njih, usprkos vremenu koje nezaustavljivo teče, nastavimo njegovati kulturnu baštinu naših predaka.

Kako bi se stvorili što bolji uvjeti za idućih 50 godina kulturno-umjetničkog stvaralaštva članovi Uprave društva te Općinsko vijeće s načelnikom Općine Gorjani upustilo se u nešto više i za rad društva značajnije, a to je želja za vlastitim prostorom.

Na samome kraju KUD „Gorjanac“ iz Gorjana zahvaljuje svim inicijatorima i osnivačima društva, dosadašnjim članovima upravnih tijela, plesačicama, plesačima i sviračima, svima koji su na bilo koji način doprinijeli da danas slavimo 50. obljetnicu postojanja društva.

Proslavimo je dostojanstveno. Budite i vi svjedoci, popratite aktivnosti tijekom cijele godine. Proslavimo je zajedno.

PRVI NASTUP NA PRVIM ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA

JOSIPOVAČKI SKUD „BRAĆA BANAS“ VRŠNJAK ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Mirko Knežević

Malo je kulturno umjetničkih društava koja djeluju i rade neprekidno skoro punih 50 godina. Jedno od društava u našoj Đakovštini je i Kulturno umjetničko društvo „Braća Banas“ iz Josipovca Punitovačkog koje je rođeno 1967. godine, a prvi je nastup imalo baš na prvim Đakovačkim vezovima te godine, a nakon toga i na drugim Vezovima. Od tada do današnjih dana mnogobrojni posjetitelji svečane povorke i Strossmayerovog parka gotovo svake godine mogu uživati u bogatstvu pjesme, igre i običaja ovog slovačkog društva. Poneki nastup na Vezovima Josipovčani su propustili većinom zbog odlaska u Slovačku na folklornu manifestaciju „Detva“ u Detvi koja se održava u vrijeme Vezova.

Kroz godine Josipovčani su nastupili na Vezovima sa ženskom pjevačkom skupinom, dječjom mlađom ili starijom skupinom ili atraktivnom skupinom mladeži. ŽPS nastupala je i u programu crkvenog pučkog pjevanja.

Od malog KUD-a koji se u početku zvao „Mladost“ postao je reprezentativni SKUD, s više od 90 pjevača, svirača i igrača. Najbojnije su dječje skupine koje okupljaju više od 50 djece pred školske i školske dobi. U novije vrijeme zapjevala je muška pjevačka skupina.

Josipovčane je naselio đakovački biskup J. J. Strossmayer 1881. godine a sa sobom su iz svoje stare domovine donijeli i dio duhovnog i materijalnog bogatstva koje se razlikovalo od doma-

Nastupili na prvim Vezovima

Dječja skupina društva

ćih stanovnika. Morali su se prilagoditi novim životnim situacijama, brinuti se o svom vlastitom opstanku ali su se ipak tijekom godina trudili očuvati svoj jezik, vjeru, običaje, plesove, pjesme, odijevanje. Društveno političke situacije, miješani brakovi, kulturni dodiri s domaćim stanovništvom čine da se Josipovčani brzo asimiliraju pa da ne dođe do zaborava bogatstva folklor, jezika, običaja, pjesme i igre Josipovčani u svom selu nastoje istrgnuti iz zaborava ono što su donijeli iz svoje stare domovine Slovačke. Bili su to pojedinačni nastupi grupa ili pojedinaca povodom blagdana, praznika, svatova i značajnih datuma u životu Josipovčana sve do 1967. g. kada počinje djelovati KUD "Braća Banas" Josipovac.

Josipovčani su se uklopili u sredinu u kojoj žive, sredinu bogate kulture, običaja i tradicije, sredinu Slavonije i Đakovštine, ali nisu zaboravili pjesme i običaje svojih predaka, pa im nije predstavljao problem da 1967. g. nastupe na Đakovačkim vezovima pod vodstvom Antuna Gavljaka, prvog predsjednika ovog društva. Dugogodišnji član i predsjednik Antun Gavljak i Mirko Knežević s drugim učiteljima, mladim ljudima registrirali su društvo. Sedamdesetih godina Mirko Knežević, Pavao Kvasnovski i drugi učitelji počinju suradnju s drugim slovačkim KUD-ovima u Republici Hrvatskoj, Vojvodini, Slovačkoj, Maticom slovačkom iz Bratislave. Od 80-tih godina koreografi josipo-

vačkog KUD-a idu u Slovačku na seminare za folklor, a i danas to čine. Koreografi iz Slovačke dolaze i u Josipovac. Slovačka pjesma, igra i ples u ovih 50 godina poznati su na mnogim pozornicama Slavonije i Baranje, Dalmacije, Hrvatske, BiH, Mađarske. Uz Đakovačke vezove na kojima neumorni Josipovčani izmame veliki pljesak svojim atraktivnim, brzim plesovima slovačka pjesma i igra poznata je u Našicama, Valpovu, Vinkovcima, Orahovici, Rijeci, Zagrebu, B. Gredi, Cerni, Brođancima, Lipovljanima, D. Miholjcu, Metkoviću, Osijeku, Sl. Šamcu, Batinjanima, Iloku, Klakaru, Markovcu, Jelisavcu, Drenju, Piškorevcima, Daruvaru, Dubrovniku... Gotovo nema smotre Lijepe naše na kojoj nisu nastupili Josipovčani sa ženskom pjevačkom skupinom, dječjom mladom ili starijom, ili skupinom mladeži.

Brojni su običaji Josipovčana na nastupima širom Republike Hrvatske. Božićni običaji "Bettlemaši i Polaznikovanje" kao i uskrсни običaji "Korbačovanje" i "Polijevanje" prikazani su i na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu a mnogi su vidjeli pokladne običaje "Medvjedi". Prikazuju se i dijelovi svatovskih običaja te običaji čijanja - "Drapenja" perja. Običaji su prikazivani i u Republici Slovačkoj.

Josipovčani su redoviti sudionici na svim folklornim manifestacijama Saveza Slovaka RH, a i

domaćini su svakih nekoliko godina smotri dječjeg i odrasle smotre folkloru Slovaka RH. Već nekoliko godina u Josipovcu se održava folklorna manifestacija „Slovaci do Drlaku“ uz bogatu gastronomsku ponudu Josipovčana i susjeda iz Punitovaca i Jurjevca na kojoj uz slovačka folklorna društva RH gostuju i društva iz Slovačke kao i šokačka društva Slavonije. Održava se i Božićni koncert.

Brojni su nastupi josipovačkog KUD-a u našem gradu pri otvaranju izložbi, uz Dan grada, Svome gradu za blagdane i drugim prigodama a uz brojne nastupe u Đakovštini u vrijeme Domovinskog rata je i jedinstveni nastup na prvoj crti bojišnice u u Dopsinu i Vladislavcima pod vodstvom Anice Popović i Mirka Kneževića. Nastupi SKUD-a obilježili su svake godine sva značajna zbivanja u Josipovcu a članovi društva ugostili su mnogobrojna društva iz naših krajeva i Republike Slovačke na nastupima u selu.

Mnogo je aktivnosti u ovom bogatom radu Josipovčana, brojne su osobe zaslužne za rad i uspjeh, spomenut ću učiteljicu Anicu Popović, dugogodišnju voditeljicu folkloru, posebno dječjeg, spomenut ću i Marijana Batoreka, mogao bih nizati mnoga imena. Mladež se obučava, odlazi na seminare, uvježbava se folklor, pjevaju se pjesme, nižu se nastupi, atraktivni ples Josipovčana pobire pljesak.

Josipovački SKUD „Braća Banas“ Josipovac već nekoliko godina djeluje u okviru josipovačke Matice slovačke uz zalaganje njenih članova. Kroz ovih nepunih 50 godina djelovanja i rada ovo društvo, vršnjak Đakovačkih vezova nadahnjuje se ljubavlju prema neprocjenjivom bogatstvu, što su ga preci današnjih Josipovčana prenijeli iz matične zemlje Slovačke. Veselili su se uz

pjesmu svojih majki, a pjesma im je bila vodilja u radosnim i manje radosnim trenucima, ples je poticao zajedništvo a tradicija je promicala kulturno blago. Vraćanje tradicijama Josipovčane je poticalo na stvaranje novih vrijednosti a oni su u težnji poznavanja kulture življenja na tradicijama prošlosti stvarali zajedništvo sadašnjosti koja je polog budućnosti.

Ponosni su Josipovčani što su dio Đakovštine i zbivanja u njoj, ponosni su na Đakovo, grad srca Slavonije, malen, ali lijep, grad dobrih i marljivih ljudi, grad lijepih ulica i parkova, prekrasnog korza, Strossmayerove katedrale, konja lipicanaca. Ponosni su što teritorijalno pripadaju gradu bogate tradicijske kulturne baštine, gradu njegovanja običaja i svega što je narodno blago, gradu brojnih tamburaških sastava, gradu folkloru, pokladnih običaja, gradu brojnih sportskih i kulturnih zbivanja, gradu brojnih događanja na korzu, gradu koji je u mnogo čemu povezan sa selima Đakovštine, tradicijom i običajima.

Ponosni su Josipovčani što su dio Đakovačkih vezova, folklorne manifestacije srca Slavonije koja već desetljećima mami posjetioce u naš lijepi grad kada se u narodne nošnje okupe sudionici povorke i kada na ljetnoj pozornici u Strossmayerovom parku prikažu bogatstvo narodnog ruha, pjesme i igre brojne skupine iz Slavonije i Baranje, Hrvatske i svijeta. Ponosni sun a sve dane Vezova i sve sadržaje u njima kojih su dio i kao sudionici i kao posjetitelji.

Pjesma, ples i običaji Josipovčana dio su kulturnih zbivanja naše lijepe domovine, dio su folklornog blaga naše Slavonije a posebno Đakovštine i Đakovačkih vezova.

Doći će Josipovčani i na buduće vezove, doći će zaigrati, zaplesati i zapjevati sve dok bude Vezova i zaljubljenika u narodno blago, doći će Josipovčani dok bude onih koji neće dati da zamre rad josipovačkog SKUD-a „Braća Banas“.

Sve čestitke jubilarcima, Đakovačkim vezovima i svima onima koji ih čine, sve čestitke vršnjaku Đakovačkih vezova, josipovačkom Slovačkom kulturno umjetničkom društvu „Braća Banas“.

(Materijali i fotografije iz albuma i revija Vezova.)

Mladež u novim nošnjama

PO UZORU NA ĐAKOVAČKE VEZOVE - ODRŽANA PRVA PUNITOVAČKA MANIFESTACIJA „DOĐI MILO DOĐI DRAGO“

Mirko Knežević

Manifestacija „Đakovački vezovi“ s bogatstvom folkloru u ljepoti narodne nošnje ulicama grada, raznolikošću pjesme plesa i igara, gastronomskom ponudom i bogatstvom kulturnih sadržaja pod velikim šatorom i na hipodromu jedinstvena je u našoj Domovini i sigurno je uzor dobre organizacije i posjećenosti. Narodno ruho Đakovštine, Slavonije, Hrvatske i zemalja svijeta stopilo se u jedinstvenu ljepotu ulicama Đakova, oživio je Strossmayerov park

pjesmom, igrom i svirkom, a izvođači i posjetitelji jedna su velika porodica zaljubljenika u narodno blago, kulturu i običaje.

Brojna su kulturno umjetnička društva sela Đakovštine u kojima pri raznim prigodama zaciči tamburica, zaori šokačka pjesma, bećarac, zasja nošnja na Šokcu i Šokici. Neka naša sela imaju i svoje godišnje folklorne manifestacije, Semeljci, Kuševac, Piškorevci, Josipovac, Jurjevac, Drenje...

Od želje do ostvarenja

Dio bogatstva folklor, tradicije i običaja su i Punitovci u kojem djeluje KUD „Veseli Šokci“ s dječjom folklornom skupinom i skupinom mladeži i starijih. Nakon nekoliko prekida u radu od početka djelovanja 1967. godine i obnovljenog rada prije dvije godine KUD je stasao radom i nastupima. Punitovčani su s predsjednicom KUD-a Jasnou Matković poželjeli imati svoju godišnju folklornu priredbu, priredbu Đakovačkih vezova u malom, manifestaciju s povorkom i raznolikim programom uz gastronomsku ponudu i izložbeni dio.

Rečeno, učinjeno. Tako je u Punitovcima 19. rujna prošle godine održana prva folklorna manifestacija „Dođi mило, dođi drago. Sve je otpočelo okupljanjem sudionika pred općinskom zgradom i formiranjem povorke a završilo na nogometnom igralištu. U jednom šatoru program, u drugom šatoru, spojenom uz prvi gastronomski ponuda i izložbeni dio. Manifestaciju je nakon pozdravnih riječi predsjednice domaćina, KUD-a „Veseli Šokci“, ujedno i načelnice Općine Jasne Matković upućenim sudionicima manifestacije, gostima i posjetiteljima prigodnim riječima otvorio predsjednik HDSSB-a i dožupan OBŽ Dragan Vulin, u nazočnosti zastupnika Krešimira Bubala. Bogat folklorni program oduševio je brojne posjetitelje. Nakon programa večera za sudionike i goste i druženje uz tamburaše. Brojni su sponzori pomogli manifestaciju.

Ukrašene kuće rukotvorinama

Punitovčani su iznenadili brojne sudionike povorke i manifestacije „Dođi mило dođi drago“ kao i sve one koji su se našli u blizini iznijevši svoje rukotvorine ručnih radova i postavivši ih na pro-

zore, ograde, ispred pročelja kuća na nogostup. Nemaju Punitovci izloge, ali imaju pročelja kuća i imaju bogatstvo, veza i šlingeraja pa su ulicu pretvorili u lijepu izložbu rukotvorina. Lijepo je bilo vidjeti prolazak povorke kroz selo okićeno rukotvorinama i cvijećem, baš kao u Đakovu prolazak povorke uz uređene izloge.

Povorka se kretala ulicama Punitovaca

Punitovčani nisu u svom selu imali povorku ovakve vrste, bila je to revija narodnih nošnji koja se kretala Punitovcima od općinske zgrade, Rađićevom i Gupčevom ulicom do nogometnog igrališta. Prije početka povorke sudionike je dočekalo osvježenje i proizvodi od tijesta punitovačke Udruge žena „Punitovčanke“. Povorka se s mažoretkinjama đakovačkog KUD-a „Sklad“ pod vodstvom voditeljice punitovačkog KUD-a Ivane Škegro uz pjesmu i svirku kretala prema crkvi gdje se zaigralo i šokačko kolo, a potom uputila do nogometnog igrališta na folklorni program. Lijepo je bilo u povorci vidjeti sudionike pro-

grama, folklorne skupine iz Josipovca, Kešinaca (pjevačka skupina), Jurjevca, Kuševca, Drenja, Piškorevaca, skupine iz BiH, Dretelja i Dretelja uz domaću dječju i starije folklorne skupine. Lijepo je bilo vidjeti Šokce, Slovake i goste iz BiH u raznolikosti nošnje i bogatstvu pjesme i igre.

Bogatstvo ponude

Punitovačka folklorna manifestacija „Dođi milo dođi drago” osim povorke sa sudionicima programa i programa pod šatorom na nogometnom igralištu ponudila je pod drugim šatorom proizvode udruga i društava sva tri sela punitovačke Općine, Matice slovačke Josipovac i Jurjevac, punitovačke udruge žena „Punitovčanke”, josipovačke likovne grupe” Kontrast”... Bilo je tu slika, rukotvorina, gastro ponude specijaliteta šokačkih i slovačkih kao što su polesnjak, palačinke, roštilj, longošice, piće... moglo se naći za svakoga po nešto. Lijepo uređena pozornica šokačkim motivima doprinijela je pravom ugođaju jedne bogate priredbe.

O KUD-u „Veseli Šokci”

Nakon pozdravnih riječi predsjednica punitovačkog KUD-a „Veseli Šokci” rekla je: „Večerašnji program održava se pod nazivom „Dođi milo, dođi drago”, a to su početne riječi poznatog punitovačkog pjevanog kola. Riječi „Dođi milo, dođi drago oko devet sati, pa potucaj mamuzama na avlijski vrati”, vraćaju nas u neku raspjevanu i razigranu prošlost KUD-a „Veselih Šokaca”, a ujedno nas pozivaju da nastavimo živjeti s pjesmom i igrom sadašnje mladosti, naših mladih članova „Veselih Šokaca”. Na ovoj našoj sredini igrala su i pjevala brojna društva, naša Općina je bogata raznolikošću slovačkog i šokačkog folkloru što čini bogatstvo Đakovštine, Slavonije, a zasigurno su i dio folklornog blaga Lijepe naše.

Prisjetimo se na današnji dan kada naša punitovačka mladost slavi dvije godine rada samo dijela onoga što su im bogatstvom nošnje i pronoseći Punitovce pjesmom i igrom ostavili oni koji su prije njih bili dio „Veselih Šokaca”.

Tamo daleke 1967. godine otvorili se mnogi ormari i škrinje, zablistala je jedna od najbogatijih nošnji na području Đakovštine, punitovačka zlatara. Nasmijana snaša sa šamijom na glavi, a uz šamiju zolufi, počelica, štrepe i cindre. Rubina sa raspletom vezena žutim zlatom naskroz ili po papiru, pa pregače i marame vezene zlatom. Oko vrata dukati i šalange, a na rukama su šticle sa đendarom. Uz snašu Šokac, najerio plišanu kapu, a rubina mu sa faltama na kojoj na prsima vez naskroz od žutog zlata. Gaće mu sa raspletom u 6 pola, a prsluk mu vezeni. Oblačile naše Šokice i nošnju rađenu od bijelog zlata a i rubine puličarke te sa đendarom, vezenke sa svilom. Ma blistale su i naše djevojke u nošnjama sa upletenim kosama.

Te daleke 1967. godine prvi su začeci punitovačkog KUD-a. Bilo je to u doba dolaska televizije. Ivo Milanović okuplja dvadesetak članova, ljubitelja šokačke pjesme i igre, a veći rad osjetio se te 1967. g kada društvo vodi Josip Jakovac. Uvježbavanje preuzima Mirko Knežević, a o društvu brigu vodi Mirko Knežević i tako do početka osamdesetih godina. Uz Jozu Poljarevića i svirače naših sela svirao je i Darko Ergotić iz „Slavonskih lola“.

Nastaje prekid u radu društva od nekoliko u radu, a onda se okuplja mlađa generacija koju vježba Mirko Knežević, a svoj doprinos daje Mirko Stipanović i Blaženka Matković. KUD je djelovao i u vrijeme Domovinskog rata. Nakon nekoliko godina ponovnog prekida društvo se opet okuplja pod predsjednicom Senkom Blažević i voditeljima Blaženkom Matković i Mirkom Kneževićem kojega zamjenjuje koreograf iz Đakova krajem prošlog desetljeća. Kratak prekid i „Veseli Šokci“ prije dvije godine opet zaigrali, ali u posve pomlađenom sastavu, djeca. Mojim skromnim zalaganjem nastojala sam oživjeti rad društva sa ovom našom mladosti koje u dvije grupe uvježbava Ivana Škegro iz Đakova. Za poticaj u radu neka im bude saznanje da su „Veseli Šokci“ neka-

da godinama plijenili pozornost svojom razigranošću na Đakovačkim Vezovima, Vinkovačkim jesenima, u Cerni, Orahovici, Županji, Našicama, B. Gredi, Vodicama kod Šibenika, Osijeku, Batinjanima, Karlovcu, Drenju, Slavonskom Šamcu, selima naše Općine. Nastupili su Punitovčani u Sloveniji u Ravnom na Koruškem. Posebno ističem nastup „Veselih Šokaca“ pet godina u Zagrebu, pet godina u koncertnoj dvorani „Vatroslav Lisinski“ na pozornicama Zagreba. Posebno će se pamtiti dva gostovanja u Njemačkoj u Brettenu i okolnim gradovima, jedan kao nagrada najboljima na Vezovima iz Đakovštine, a drugi po pozivu gradonačelnika Brettenu. Poznate su snimljene pjesme Punitovčana na radio valovima Zagreba, Osijeka i Đakova. Bilo je i cjelovečernjih nastupa, a jedan je i noćni program „Šokačke večeri“ u Đakovu.

Brojna su imena punitovačkog KUD-a koja su pjesmom igrom i svirkom pronosila ime Punitovaca, mnogih više nema među nama, ali ostaje sjećanje na lijepe dane pjesme igre i rada, ostaje nada da će ova naša današnja mladost „Veselih Šokaca“ nastaviti tradiciju. Gotovo da nema društva u kojemu nema prekida u radu, manjeg ili većeg, bitno je da se pokuša ponovno. Treba imati nošnje, svirače, nošnje, potrebno se odričati slobodnog vremena, ali imati i volje i ljubavi za ono što je šokačko, a ovi naši mladi to imaju. To su pokazali u ove dvije godine rada nastupima u selima naše Općine, u Đakovu na Vezovima, Vinkovcima na Jesenima, Đakovačkim bušarima i Budrovcima, Tenji, Donjem Miholjcu pokazali su u Gabeli kod Čapljine, u BiH, a bili su gosti i zagrebačkog „Lada“. Neka punitovači KUD i dalje dobro radi uz mnogo lijepih nastupa. Samo zajedno, uz potporu i pomoć svih nas KUD „Veseli Šokci“ pronosit će glas Punitovaca i naše Općine, bit će dio velike raspjevane i razigrane Đakovštine i Šokadije, dio bogatstva Slavonije u raznolikom bogatstvu nošnji, pjesme i igre naše Domovine. Naša dječica, oni najmlađi „Dukati“ neka pokazuju ljepotu dječjih igara, a oni stariji „Biseri“, neka na njima blješte dukati, neka zasjaji nošnja, nek svira tambura, zaigra šokačko kolo i nekk zaori bečarac i pjesma „Faljen Isus i Marija, tako pjeva Šokadija“.

Prva punitovačka folklorna manifestacija „Dođi milo, dođi drago“ pokazala je kako se može organizirati jedna dobra i programom bogata folklorna manifestacija. U godini prvih Đakovačkih vezova rođen je punitovački KUD „Veseli Šokci“, u 1967. godini.

CRKVA ROĐENJA BDM NA BAPSKOJ

(fragmenti o zaboravu)

Josip Brkić

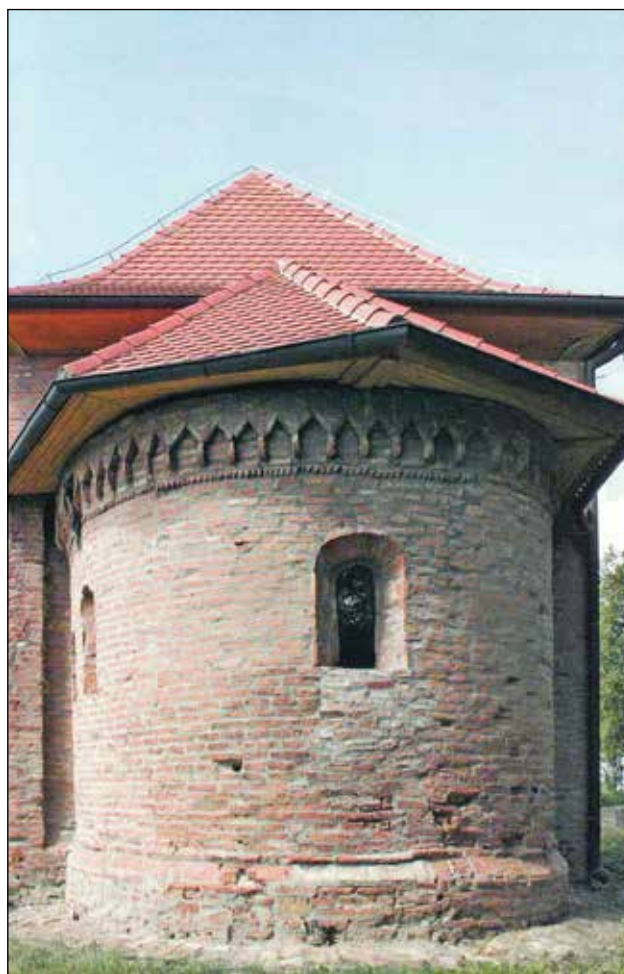
01. Svaka je kršćanska crkva, osim onoga što jest u toponomastičkom povijesnom kontekstu, etimološki i „kuća Gospodnja“, *κυριακόν*¹. Kasniji latinski izraz *ecclesia* (*ἐκκλησία*) označuje *stjecanje* na jednom mjestu, saborište ili zborište, pa je po značenju bliži grčkoj agori (*ἀγορά*), gdje se stjecao ukupan javni život polisa (*πόλις*). Hrvatski glagol *stjecati* (*se*) znači troje: događati se, sabirati se, sastajati se na jednom mjestu, stjecati što kao svoju imovinu, svojiti.

Ljudi se uvijek negdje stječu i ljudi uvijek nešto stječu. Ništa ne stjecati i to da se ništa stječe znači u povijesti zapadnjačke filozofije stjecati ništa (*nihil*). Ondje gdje se stječe ništa, stječe se besmisao, dražba smisla na trgovištu nihilizma zapadnjačke civilizacije.

Ljudi se mogu svagdje stjecati i svagdje nešto stječu. Ljudi se stječu i u crkvi. Ona je „kuća Gospodnja“. U „kući Gospodnjoj“ stanuje sveto. Ondje gdje stanuje sveto, kako god mi o njemu mislili², stječu se ljudi. U kući se Gospodnjoj ne raspravlja, ondje se u „bogomraku“ moli i pjeva, propovijeda i ispovijeda. Danas to znaju čak i oni koji se nikada nisu stekli na misnome slavlju.

Crkva rođenja Blažene Djevice Marije na Bapskoj zacijelo je takvo povijesno mjesto na kojemu su se ljudi sastajali „možda s istoga razloga od iskona vremena“³. Ona je, po mišljenju neprijeporno najboljeg poznavatelja njezine povijesti, Bapčanina o. Antuna Bošnjakovića (1928.-1998.)⁴

„najstarija sačuvana crkva u đakovačkoj i srijemskoj biskupiji“⁵, a po romaničkim dijelovima spada i u najstarije sačuvane spomenike u kontinentalnom dijelu Hrvatske. Prvi se put spominje 1332. godine kao „Beate Virginis de Baaba“ (Blažena Djevica od Bapske), odnosno „Eccl. Beate Virginis“ u Morovičkom arhiđakonatu.

Crkva BDM apsida nakon restauracije

1 Grčki *κυριακόν* nav. iz nepotvrđenog got. *kyrikō < gr. *κυρικόν* (pučki oblik) za *κυριακόν* „kuća Gospodnja“ (usp. Skok, 1971:275).

2 Vidi o tome primjerice Rudolf Otto (*1920): *Das Heilige*, Breslau.

3 Gjuro Szabo (1916.): *Spomenici prošlosti u Srijemu, Savremeni XI*, str. 43-50.

4 Vidi: Batorović, Mato (2006.): O. Antun Bošnjaković, što-vatelj Gospe Bapske i povjesničar, u: *Dani Julija Benešića*, Zbornik radova II, Muzej grada Iloka, str. 307-313.

5 Bošnjaković, Antun (1978.): *Crkva Blažene Djevice Marije na Bapskoj*, Zagreb, str. 70.

Mišljenja o vremenu njezina nastanka općenito su podijeljena, pa i u struci. Gotovo sve ih je podvrgnuo analizi o. Antun Bošnjaković: od Ilije Okrugića Srijemca (1927.-1897.) do Vladimira Gvozdanovića⁶ (1942.). Dok je primjerice babogredski pučki pisac Mijat Stojanović (1818.-1881) „meće u XIV. stoljeće“, Gjuro Szabo (1875.-1943.) drži da je „nastala još prije XIV. vijeka“⁷ a Gvozdanović je „opreznijeg“ mišljenja s datacijom „u drugu polovinu 13. stoljeća“⁸. Bošnjaković izdvaja Karamanovo⁹, Szaboovo i Gvozdanovićevo mišljenje, zaključujući: „Bit će prema svemu, kako se čini, najvjerojatnije ipak postanak *prvotnoga dijela* staviti negdje oko godine 1200.“¹⁰, pozivajući se na Mohorovičićevo datiranje romanike¹¹. Većina autora navodi je kao crkvu, neki kao crkvicu, a neki opet kao kapelu. Ta perzistentna, opetovana nepreciznost preslikava se i na druge netočnosti. Crkva rođenja BDM (Mala Gospa) na Bapskoj, primjerice, nije „župna crkva“, kako se ponegdje čak i službeno navodi, niti je ikad „naselje Bapska bilo oko crkve“, pa ni „u srednjem vijeku“¹². Gospa Bapska godine 1990., primjerice, spominje se (uz ostala u zapadnom Srijemu) kao „manje poznato svetište“ „u Novakima...“¹³. Zato ovdje valja ponoviti: Današnje selo Bapska nastalo je od dva sela Bapske i Novaka. Bapska je sve do tragične 1664. godine bila na i danas postojećem lokalitetu Stara Bapska, desetak minu-

ta hoda sjeveroistočnije od groblja i crkve BDM, a poslije odlaska Osmanlija (nakon Karlovačkog mira 1699.), što iz zbjegova, što iz okolnih mjesta stanovnici stare Bapske priselili su se uz postojeće selo Novak. Zanimljivo je da još 1736. godinu u popisu stanovnika nalazimo primjerice prezimena Berkasovaz, Gibarczanin, Gibaraz.

Selo je poslije nosilo ime Bapska-Novak do 25. veljače 1965., kada je Novak brisan iz evidencije kao samostalno naselje (NN, br. 10, 18. ožujka 1965., str. 148).

Najstariji dio crkve BDM na Bapskoj potječe, prema tome, iz razdoblja romanike, premda su još 2009. godine konzervatorsko-arheološkim istraživanjima „utvrđeni stariji, za sada neatribuirani zidovi ispod romaničkih temelja“, vjerojatno ostatci „prvotne predromaničke ili ranoromaničke predtatarske kapele“¹⁴. Kasnije dogradnje otkrivane su tijekom restauratorskih radova, a neke su i uklonjene (sakristija iz prve polovice 19. stoljeća).

Slika Gospe Bapske u izvornom okviru
Gospa Bapska (izvorni okvir)

Crkva je pripadala pečuškoj Dijecezi pet crkvi (*Dioecesis quinqueecclesiensis*). Spominje se i više

- 6 Vidi: Bošnjaković, Antuna (1978.): *Crkva Blažene Djevice Marije na Bapskoj*, Zagreb, str.49-50.
- 7 Gjuro Szabo (1916.): Spomenici prošlosti u Srijemu, *Savremeni XI*, str. 48.
- 8 Vladimir Gvozdanović (alias Vladimir P. Goss) (1970): Vrijednosti romaničke arhitekture u kontinentalnoj Hrvatskoj i kapela sv. Matije u Bapskoj, *Arhitektura* 106, Zagreb, str. 67. „Motivika bi upućivala na kasnije faze romanike (13. st.), no ne prekasne, jer ne ostavlja dojam rustične retardacije.“
- 9 Ljubo Karaman (1886.-1971.) (1948.): O umjetnosti srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, *Historijski zbornik I*, Zagreb.
- 10 Bošnjaković, Antun (1978.): *Crkva Blažene Djevice Marije na Bapskoj*, Zagreb, str. 50
- 11 Vidi primjerice: Mohorovičić, Andre (1913.-2002.) (1981.): *Opća enciklopedija JLZ*, sv. 7, str. 160. „Romanička ...stilsko razdoblje u umjetnosti zap. Evrope koje traje otprilike os 1000. do 1250.“
- 12 Tako netočno u <https://sites.google.com/site/vodicmjestimaistocnehrvatske/bapska--crkva-blazena-djevice-marija>.
- 13 Vidi Peričić, Eduard (1990.) *Marijanski kult u Hrvatskoj u XIX. I XX. st. (Svetišta i diplomatski izvori) u: Štovanje Bogorodice u Hrvata u XIX. I XX. Stoljeću*, Zagreb (priredio Adalbert Rebić). U nekadašnjem Novaku (današnjoj Bapskoj) postoji župna crkva Sv. Jurja (crkva Male Gospe na Bapskoj samo je filijalna).

- 14 Vidi Karač, Zlatko (2012.): *Graditeljska baština – arhitektura i urbanizam Vukovarsko-srijemske županije*, u: *Vukovarsko-srijemska županija (Prostor, ljudi, identitet)*, Zagreb – Vukovar, str. 224.

puta od godine 1581. kada je u crkva održan sinod (...*in ecclesia s. Mariae in Babska, loco Sirmiensi, habetur sacra synodus...*)¹⁵ (Fermendžin), godine 1609. kao crkva Majke Božje Bapske (*chiese, vna della Madonna di Babsca*), godine 1613. kao drevna crkva Preblažene Bogorodice (*ad ecclesiam perantiquam beatissimae Deiparae*) (Kašić), 1619. kao crkva Rođenja Preblažene Djevice Bogorodice (*BB. Virginis Deiparae ecclesima Natalitiam*) (Kašić), 1663. spominje se u sukobu s bosanskim fratrima, ubojstvu župnika u Bapskoj i zauzimanjem župe (*Fratres Bosnenses, mortuo parochi in Babska, occupant illam Parochiam...*) (Fermendžin), a 1664. godine kao crkva u Bapskoj (*La chiesa di Babsca*) (Fermendžin) itd.

Gospin bunarić, 1909

Krimski Tatari te su godine crkvu oštetili, opljačkali, ali je nisu uspjeli zapaliti. Crkva je, za razliku od sela, nadživjela tursku vladavinu. Tursku vladavinu „preživjela“ je, smatraju neki autori, i slika Gospe Bapske, unatoč aktualnom izvješću iz Fojnice onodobnoga beogradskog biskupa Matije Benlića¹⁶.

15 Prigodno je o 420-obljetnici toga povijesnog događaja dne 3. rujna 2001. godine održana XXIV. sjednica Povjerenstva Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske u prostorijama župe Bapska (Župa sv. Jurja, upravitelj župe Florijan Kvetek). Sinodsko tijelo ima 17 članova, svećenika, redovnika i laika.

16 Fermendžin, Eusebius, (1892.) *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum re-*

Sličan scenarij progona i ubijanja stanovnika te pokušaja brisanja toponima crkve, rušenja poklonaca, križeva i kapelica ponovio se i 1991. za četničke okupacije Bapske i pokušaja preimenovanja mjesta u Arkanovo. Crkva B. D. M. na Bapskoj bila je teško oštećena (Srakić, 1994)¹⁷. Zanimljivo je da je „Đakovački i srijemski umirovljeni biskup Ćiril Kos blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije slavio u zapadnosrijemskoj župi Bapska“, koja je tad još bila pod upravom UNTA-ES-a. „Biskup Kos misu je slavio s prognanicima koji su sa svojim župnikom Vjekoslavom Jurčićem došli organizirano autobusima“, kako javlja IKA 09.09.1997. godine u širem tekstu pod naslovom *Proslava blagdana Male Gospe*, ali ovaj put mještani se nisu „sigurnosti radi“, stekli „u drevnoj Gospinoj crkvi na groblju,... nego kod župne crkve sv. Jurja mučenika“.

02. Izvješća o prošteništu Male Gospe na Bapskoj sežu u XVI. i XVII. stoljeće, premda je samo svetište kudikamo starije. Od sinode 30. kolovoza 1581., s kojega je upućeno pismo Svetom Ocu, a koje je uz Bonifacija, stonskog biskupa i Antuna Matkovića, bosanskog biskupa (Pečuška i Srijemska biskupija) potpisalo i osam župnika iz okolnih mjesta (među njima bosančicom i ondašnji bapski kapelan, fra Jerolim) preko Bartola Kašića iz godine 1619. i iz arhiva Kongregacije „de Propaganda fide“ 1638. i 1662. izvješća govore o stjecanju mnoštva ljudi kod crkve „prema prastarom običaju“. Još 1936. godine o. Placido Belavić (1968.-1957.) u jednom pismu iz Virovitice piše: „U Bapskoj je čuveno proštenište na malu Gospu.“¹⁸ Nekadašnji zemunski kapelan dr. Mirko Novak, koji je 1932. godine preuzeo upravu župe, međutim, te godine već „neizmjereno žali“ što na „bapskom prošteništu“ „vlada skoro potpuno mrtvilo“¹⁹. Bezmalopola stoljeća poslije o. Bošnjaković zaključuje svoj dokumentirani osvrt na štovanje Majke Božje u crkvi Bl. Djevice na Bapskoj riječima: „Ne može se, a ni ne treba očekivati da se opet oko te crkve ponavljaju slavlja s *mnogo svijeta* kao nekad... Ali se može s pravom očekivati da će, osim hodočasnika na Malu

gestis ab anno 925 usque ad aqnum 1752, Zagreb, *Monumenta sectantia historiam Slavorum meridionalium XXIII.*, str. 509 (Izvješće beogradskog biskupa Matije Benlića od 20. travnja 1664.)

17 Sekulić, Ante prema podacima Marina Srakića, đakovačko-osječkog nadbiskupa, iz 1994.

18 O. Placido Belavić: BAPSKA (rukopis), str. 2.

19 Vidi: Dević, Antun (2008.): Župa Bapska, Bapska, str. 204.

Gospu, domaći ljudi i dalje ... živjeti s tom našom svetinjom..."²⁰.

O postanku prošteništa kolale su u narodu razne priče. Po kazivanju negdašnjeg novačkog župnika Stanislava Szaboa (1871.-1907.), koji je na groblju i sahranjen, zabilježio je o. Belavić takve tri:

Već u tursko doba, kaže jedna, „sagradila je neka grofica u šumi kraj Babske, samotan dvorac“. Kasnije ga je napustila, „ostavivši novac sa željom da se dvorac pretvori u kapelu“. Zato se i sada u zidovima kapele vide „puškarnice“ „što je dokazom da je tu bila neka utvrda protiv Turčina.“ Priča je ipak samo priča (fikcija), jer je crkva neprijeporno starija od 1526. godine (fakcija) kada Osmanlije, osvajaju Slankamen i Petrovaradin, Mitrovicu, Raču, Irig i Berkasovo, a početkom kolovoza i Ilok.

Bapska Zlatara

Druga kaže kako se Majka Božja ukazala kod nekog šumara. Odmah zatim nađoše u blizini i neku crkvicu. Nabavivši Gospinu sliku, stadoše ovamo „jatomice ići u poklone Blaženoj Djevici“ (Belavić):

Takve priče pratile su i druga svetišta. Tako primjerice svetište Gospe Ilačke „na Vodici“ od 1865. kada počinje i sve brojnije sjećanje svijeta oko događaja „na samu nedjelju Glušnicu“. „Glavni dani prošteništa Gospe Ilačke su: Spasovo, drugi dan Duhova, Petrovo, zatim Velika Gospa (glavno proštenje) i Mala Gospa, dok grkokatolici hodočaste sa svojim svećenstvom na njihov treći dan Duhova.“²¹

20 Bošnjaković, Antun (1978.): *Crkva Blažene Djevice Marije na Bapskoj*, Zagreb, str. 121.

21 Vidi: Matijević, Pavao (1930.): *Draga Gospa Ilačka na Vodici*, Osijek.

Prošteništa Gospe Bapske, koje također poznaje „čudotvornu vodu“ (Gospin bunarić) postupno i polako tone u zaborav već početkom XX. stoljeća.

Hodočašća „mnogobrojnog naroda“²² danas više nema. Po svojedobnom Kašičevom opisu²³ nema više ni „brojnog naroda“ niti ljudi koji su „poput mravi grnuli već ranim jutrom u crkvu“. Ima, ipak Bapčana „sa svih strana“ koji se, ako ne drugom prigodom, steknu na Malu Gospu 8. rujna kad se sveta misa slavi na tom mjestu. Svetište Gospe Bapske palo je gotovo potpuno u zaborav, možda i kudikamo prije od onih petnaestak u Đakovačko-osječkoj crkvenoj pokrajini. Danas je to još samo crkva na mjesnom groblju sa svojom neprijepornom višestoljetnom poviješću, dakle i onom kada se „jatomice“ išlo „u poklone blaženoj Djevici...“²⁴

Kako o današnjim datacijama, s obzirom na kontinuiranu dokumentiranost u kanonskim vizitacijama i drugim pisanim dokumentima, nema neke ozbiljne dvojbe, višestoljetno štovanje Gospe Bapske može se promatrati i u kontekstu marijanskog kulta u Hrvata, pa i povijesno dokumentiranje svetišta, koje je dobrim dijelom obavio o. Bošnjaković, može pridonijeti potpunijem sagledavanju toga kulta.

Od godine 2002. crkva Rođenja Blažene Djevice Marije na Bapskoj upisana je u registar nepokretnih kulturnih dobara RH pod oznakom Z-1138 kao Kapela sv. Marije.

03. Jedan od velikih štovatelja Majke od Milosti, pokojni Josip Ivić st. (1902.-1978.) rodom iz Đakovačkih Selaca, župnik u Bapskoj (Novaku) od 1933. do 1947. godine vjernicima je poznat i kao „Marijin pjesnik“. Godine 1973. objavio je Odobrenjem Biskupskog ordinarijata u Đakovu (broj: 2711/73. Od 15. XI. 1973.) zbirku pjesama pod naslovom *U susret vječnosti* (pretisak Znanje d.d. 2002. godine u Zagrebu). Knjiga je tiskana o dvjestogodišnjici ujedinjenja prastare „srijemske“ i slavonskog dijela sredovječne „bosanske“ biskupije. Većinu popijevaka u njoj skladali su ugledni

22 Okrugić, Sriemac Ilija: (1857.) *Povjestničke crtice Srijema glede njegovih znamenitosti i u njemu se nalazećih starijih*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku, br. 1, siječanj, str. 201-232.

23 Kašić, Bartol (2006): *Autobiografija isusovca Bartola Kašića u prijevodu i izvorniku (1575.-1650.)*. S latinskoga preveo Vladimir Horvat, D. I., ŠK, Zagreb, str. 88.

24 Vidi: O. Placido Belavić: *BAPSKA* (rukopis), str. 2.

crkveni skladatelji, a neke, po vlastitu priznanju u predgovoru, „i sam autor“. Tri pjesme u zbirci i u naslovu upućuju na Gospu Bapsku: Himna Gospi Bapskoj, Naša Gospa Bapska i Gospi Bapskoj (skadatelji: Pero Ivanišić, Josip St. Ivić).

Bapaska kalvarija

Zbirka nedvojbeno svjedoči o kontinuitetu marijanskog pučkog i autorskog pjesništva. Od *Šibenske molitve* (polovicom XIV. stoljeća, 1347.) Marulićevih i Šišgoričevih himni, moralno-didaktičkog *Marijanskog zrcala* Jurja Habelića (1609.-1678.) iz 1662. godine itd., *Pariškog glagoljskog zbornika* (1380.) i pučke *Chitare octchorde* I, II, III (1701.-1757.) hrvatski marijanski književni korpus čuva sve vrijedne marijanske elemente kulturnih naroda Europe, primjerivši ih svojem jeziku i kulturi²⁵. Ivićeva zbirka nastavlja tu tradiciju na najbolji način, poetski i glazbeno. Naša Gospa Bapska ima svoj neprijeporno teološki kontekst. Ivić će u bilješci napisati: „Draga Gospa Bapska zove se u starini Majka od Milosti. Uz njenu crkvu na groblju slavila je čitava okolica zajednički blagdan Tijelova. Otud naš naziv Majka Presv. Sakramenta. Glavni blagdan Bapske Gospe slavi se odvajkada na Malu Gospu – 8. rujna.“

25 Vidi: Mato Leščan (1983.): Marijanski glazbeni dio „Chitare octochordae“ u europskom kontekstu, u: *Mundi melioris origo (Marija i Hrvati u barokno doba)*, sv. 18, str. 262-296.

Josip Ivić, st.

NAŠA GOSPA BAPSKA

*Naša Gospa - tri krune imade,
Tri sveta imena slavom okrunjena.*

*Prvo ime njeno – Naša MALA GOSPA;
Miljem odjekuje gdjegoder se čuje.*

*Drugo ime glasi: MAJKA OD MILOSTI;
Svaku milost nosi, tko je u nje prosi.*

*Treće ime: MAJKA SVETOG SAKRAMENTA
Kruh božanski daje, nebo obećaje.*

*Naša Gospa Bapska tri krune imade;
Odsjev sve ljepote, beskrajne dobrote.*

U Crkvi, koliko je poznato, nema zavjetnih darova, a nema ni zasvjedočenih pisanih „čudesnih uslišanja“. Pa ako više nema ni hodočasnika, Bapčani ipak ostaju, i rasipajući se po svijetu zahvaljujući „posebnoj državnoj skrbi“, čuvari „crkve Gospe Bapske“ i duboko odani štovatelji „Blažene Djevice od Bapske“, kako se izrazio njezin veliki štovatelj, o. Antun Bošnjaković. Ako ne drugdje, onda barem u poeziji, ostat će zavazda zapisan i poetnim Bapska.

ŠOKICE NA PLATNIMA MAĐARSKIH SLIKARA

Đuro Franković

U časopisu „Revija“ u više prigoda pisali smo o omiljenim temama mađarskih slikara: o prekrasnim Šokicama, te se još uvijek mogu pronaći neke nam nepoznate slike koje se s pravom mogu smatrati savršenim umjetničkim djelom. No nije to neka puka slučajnost, naime živopisna šokačka nošnja i danas privlači oko, i u svakom pogledu vrijedna za umjetničke realizacije.

János Czencz Šokica (*Sokác menyecske*, 1936.)

Slikar János Czencz (Ostffyasszonyfa, 2. rujna – Szekszárd, 12. siječnja 1960. január 12.) je na svom platnu ovjekovječio šokačku snašu u svojoj prekrasnoj nošnji.

Umjetnik je nakon završetka Učiteljske škole u Đuru (Győr) bio učitelj u Županiji Bihar.

Između 1907.-1912. upisuje se na Likovnu akademiju te nastavlja školovanje u Školi za daljnju naobrazbu umjetnika te prije rata preselio se u Batu, na jug Mađarske. Postaje članom Slikarskog ceha Munkácsy.

Naročito je izrađivao dopadljive žanr-slike, krajolike. Značajan dio njegovih djela čine slike s mrtvom prirodom, aktovi i ženski porteri. Njegovi ženski likovi pojavljuju se u živopisnoj nošnji, nerijetko u narodnoj nošnji, a koje prikazuje u sitnim detaljima materije. Od velikog su utjecaja bila na njegovo stvaralaštvo djela Istvána Csóka (pisali smo o njemu u Reviji koji je mađarsku značajnu publiku i umjetnički svijet prvi otkrio bogatstvo naših Šokaca i u tom pogledu poveo za sobom brojne umjetnike). Njegovi pejzaži ovjekovječili su detalje obale Dunava, djevojke u Bati i Seksaru (Szekszárd) te šokačke snaše u Mohaču.

***

Drugi slikar bio bi hrvatskog porijekla Kálmán Istókovits (Istoković) (Šikloš, 2. rujna 1898. – Budimpešta, 21. listopada 1990.) slikar i grafičar kojemu su bili maestori: István Csók, Gyula Rudnay Gyula i Andor Dudits.

Slikarstvo uči u Beču 1920. godine, a naredne studira u Milanu. Između 1922-27. upisuje se na Mađarsku likovnu akademiju.

Dobitnik je raznih stipendija i nagrađen brojnim nagradama. Imao je brojne izložbe kako u zemlji, tako i u inozemstvu.

Radi u raznim umjetničkim kolonijama u Pečuhu, Makovi (Makó), Segedinu i Szolnoku. Na studentskom poutovanju proputovao je Italiju i Fran-

cusku. Od Rudnayja je naučio tehniku bakroreza. U prvom redu značajne su njegove grafike dramske intonacije. Od dvadesetih godina slika ženske portrete, izrađuje slike s vjerskom i povijesnom tematikom, slika žanr-slike, pejzaže. Oslikao je i naše Šokice na obali Dave (Sokác menyecskek a Dráva partján).

***

I na kraju donosimo jednu sliku Istvána Csóka uz napomenu da, možda ne bi bilo zgoroga kada bi se na temu Šokice na platnima mađarskih i hrvatskih slikara dao sastaviti jedan prigodan album.

István Csók Šokica (Sokác menyecske, 1945.)

PRIČA O DUHANU U VIROVITIČKOM MUZEJU

Jasmina Jurković Petras

Biljka duhan snažno je obilježila Viroviticu i virovitički kraj kao područje uzgoja duhana u drugoj polovini 20. stoljeća. Upravo od 50-ih godina prošlog stoljeća započinje organizirana sadnja i proizvodnja tada inovativne poljoprivredne kulture u okolici Virovitice. Biljka se na ovom području pojavila i ranije, sredinom 19. stoljeća kada se duhan sadi u Slavoniji i Podravini. Pod tadašnjim austrijskim duhanskim monopolom uzgaja se mađarski krupnolisni duhan za lule i cigare, u područjima oko Požege, Pakraca, Slatine, Virovitice, Đakova, Daruvara i Osijeka (vidi Živković, 2015:23). Proizvodnja je bila mala i vjerojatno nedovoljno isplativa, pa se sadnja zabranjuje kroz prvu polovinu 20. stoljeća. Tek će suradnja sa stručnjacima iz Duhanskog instituta iz Zagreba dovesti do ponovnog pokretanja sadnje duhana krajem 50-ih godina 20. stoljeća.

Ivan Brlas, list duhana pripremljen za utovar, Špišić Bukovica 1957.

Zanimanje za ovu temu u virovitičkom muzeju potaknuto je pozivom na suradnju Etnografskog muzeja iz Zagreba i etnologinje Marije Živković. Rezultati njezinog rada na zbirci pušačkog pribora i bavljenja temom duhana objedinjeni su u izložbi

„Dim-priča o duhanu“. Izložba je postavljena i otvorena u Zagrebu u sklopu nacionalne akcije Noć muzeja 2015. godine, a u Gradskom muzeju Virovitica gostovala je u 2016. godini, također za Noć muzeja. Prikupljajući prvenstveno podatke i fotografije uspostavljena je suradnja dvaju muzeja koja se produbila gostovanjem izložbe u Virovitici. Za tu prigodu izložba je obogaćena i dodatnim sadržajima o duhanu iz virovitičkoga kraja. U prvom redu zabilježeni su razgovori s pojedincima koji posebno naglašavaju nekadašnju važnost ove biljke, a jedna od sugovornica ističe „duhan i zlato jednako vrijede“.

Uviđajući pogodna pjeskovita područja slavonsko-podravskog kraja za sadnju duhana tipa *burley* i *svijetla virginia* u Virovitici se osniva poduzeće *Viržinija* koje će se baviti poticanjem individualnih proizvođača, otkupom i organizacijom duhana. Važnost duhana za virovitička sela i stanovništvo ovoga kraja uz usmena kazivanja pojedinaca i aktivnih dionika, nalazimo i u *Virovitičkom listu*, tjedniku grada Virovitice koji izlazi u kontinuitetu od 1953. godine te donosi aktualne vijesti lokalnog karaktera. Upravo iz *Virovitičkog lista* iz veljače 1957. godine doznajemo o prvom organiziranom otkupu i proizvodnji duhana na ovom području (*Virovitički list* iz 1957., broj 160, str. 1). Značaj duhana i njegove organizacije raste godinama, a brojevi *Virovitičkog lista* iz 1973. godine imaju po jednu stranicu svakog drugog broja posvećenu tadašnjem poduzeću za sadnju i obradu duhana „Viržinija“. Tu su tekstovi o poduzeću i radnoj organizaciji, savjeti stručnjaka za obradu biljke (zdrav rasad duhana, zalijevanje, priređivanje tla, borba protiv nametnika puževa i drugo), zatim vrijedni savjeti o sušarama i pravilnom rukovanju istih te izbjegavanju požara kojih je u tim počecima bio nemali broj. Nekoliko je i važnih tekstova o brizi poduzeća za socijalno osjetljive skupine posebno naglašavajući suradnju sa

tadašnjom Organizacijom slijepih osoba. Uz navedeno *Virovitički list* donosi i brojne razgovore s pojedincima, prerađivačima koji iznose svoja iskustva. Mahom su to poljoprivrednici koji započinju sa sadnjom početkom 60-ih godina 20. stoljeća te ustrajnim radom dolaze do znatnih postignuća. U jednom zabilježenom razgovoru iz sela Brezovica navodi se „*većina seljaka se bavi proizvodnjom duhana i baš zahvaljujući duhanu sagradio sam kuću, dvije sušnice za sušenje duhana, garažu, staju i drugo.*“ (Virovitički list iz 1973., broj 834, str. 3). U ostalim tekstovima iznose se brojne priče o dobrobiti uzgoja duhana, o stečenim materijalnim dobrima, ali i o isplaćivanju svadbe (u Rogovcu), opremanju kuća (u Bušetini), zaradi za osobne potrebe (u Virovatici) i slično.

U narodnom folkloru nezaobilazni su deseterački napjevi zabilježeni u Bušetini sredinom 20. stoljeća. Pjevali su se u raznim prigodama, a uvijek su odraz života pojedinca i zajednice.

*Ja sam svoga ljubila bećara,
baš u usta gdje stoji cigara.*

*Tri mi dana soba mirisala
od dikina finoga duvana.*

U zapisu „*Sađenjem duvana selo se podiglo*“ Jana Roginić Tovarović pišući o rodnim Rušanima zaključuje: „*Tako su naši ljudi sadeć duvan stalno učili i poboljšavali i svake je godine sa stećenim iskustvom duvan u Rušanima donosio sve više koristi. Rušanci su na taj način dolazili, iako mukotrpno, do nekog novca.*“

O životu s duhanom svjedoče i kazivanja muzejskih suradnika. U Špišić Bukovici obitelj Mernjak bila je među značajnijim proizvođačima. Radeći sa Duhanskim institutom iz Zagreba te s virovitičkom Viržinijom stekli su bogato iskustvo koje su marljivim i predanim radom održavali sadnjom duhana sve do kraja 20. stoljeća. Danas zaslužno u mirovini gđa. *Vikica*, kako su ju od milja radnice i poznanici zvali prisjeća se: „*Svaki proizvođač koji je imalo bio vrijedan podigao si je najmanje dvije kuće, imanje, traktor i do tri auta, a o garderobi, uređenju kuća, vikendica i vila na moru da ni ne pričam. Vidite šta je duhan nekad bio, a danas manje. Čuj, ljudi su kupovali. Moralo se za to radit dan i noć. Nitko nama nije ništa poklonio. Nismo bili u mogućnosti, sve smo stekli teškim, našim radom.*“

Lozanska Đota nedaleko od Virovitice poznato je mjesto nasada prvih biljaka duhana.

O proizvodnji duhana prisjetila se gđa. Bistrović iz Virovitice. „*Prva proizvodnja je bila jutro duhana, to je bila velika muka jer nitko ništa nije znao. To se ručno sadilo, ručno obrađivalo, sve se radilo ručno, ali ljudi su imali volju. Neki novci su se dobili i pazilo se na svaki list koji se proizveo, nije bilo gaženja duhana, to se je čuvalo.*“ Njezina prva sjećanja na duhan su iz obiteljskog doma ranih 50-ih godina 20. stoljeća kada se sadio crni duhan, sitnih listova. Zvali su ga *arnaut*, „*mali list, fino mirišo, a jako rodan*“. Njezin suprug Pero Bistrović bio je među prvim individualnim proizvođačima duhana početkom 60-ih godina te je bio često „na terenu“ pregledavajući sušare i pomažući savjetima.

Berba duhana, Bušetina, 1958.

Promatrajući promjene koje je duhan ostavio u virovitičkim selima možemo zaključiti da se one odnose na seoska dvorišta koja se mijenjaju zbog novih objekata (gradnja sušare, rezervoara za naftu i sl.) ali i gradnje objekata za smještaj poljoprivrednih strojeva (Turčinović, 1984). Ostale promjene vidljive su u stanogradnji i opremanju kuća. Iako je industrijalizacija neminovno utjecala na sva domaćinstva, bavljenje duhanom

posebno podiže dotadašnji standard. Grade se veće kuće, često na kat. Sela Vukosavljevica, Bušetina, Gradina, Budakovac i Špišić Bukovica su se izgradila zahvaljujući upravo sadnji duhana, te je i danas među stanovništvom poznato da ih je „duhan uzdigao“.

Danas duhan ima nešto manju ulogu od one iz druge polovine 20. stoljeća. Usprkos tome stanovništvo virovitičkoga kraja i dalje duhan prepoznaje kao „svoju biljku“.

Izložba je dopunjena materijalima Gradskog muzeja Virovitica. Arheologinja Silvija Salajić izdvojila je sedam glinenih (keramičkih) lula, istočnog tipa datiranih u 17. stoljeće, značajnih između ostalog i po lokalitetu pronalaska: srednjovjekovna utvrda u centru Virovitice na čijim ostacima je izgrađen dvorac Pejačević početkom 19. stoljeća. Iz Kulturno-povijesnog odjela kustosica Dubravka Sabolić je izdvojila primjerke kutija cigareta nekadašnje *Viržinije*, prethodnice današnjih Hrvatskih duhana. Radi se o posebnim serijama kutija iz 1984. godine rađenim povodom 750 godišnjice grada Virovitice. Također, ovalni stol i stolci iz 19. stoljeća iz odjela

poslužili su za scenografiju prikaza nekadašnjih vrlo popularnih salona za pušenje s posebno naglašenim orijentalni elementima. Etnološki odjel virovitičkog muzeja uz ranije uklopljene podatke i fotografije na izložbi sudjelovao je i u predstavljanju novo prikupljenih predmeta. Prikazan je jedan od prvih staklenika za sadnice duhana iz 1957. godine, zatim drveni sanduk za pakiranje suhog lista duhana, kao i metalna igla za ručno nizanje duhana na špagu. Od muzejskih predmeta prikazane su dvije darovane lule; od vrijesa (drvo) tvorničke izrade iz druge polovine 20. stoljeća te porculanska glava lule s kraja 19. stoljeća sa prikazima lova. Za ovu izložbu ostvarena je i dobra suradnja s gospodinom Marijanom Volenikom, suradnikom muzeja. On je izradio umanjenu verziju sušare za duhan te rekonstruirao štapove na kojima se duhan nizao. Sve ovo pridonijelo je boljoj vizualizaciji nekadašnjeg života s duhanom u ovome kraju na što su reagirali brojni posjetitelji kojima je duhan značio ekonomsku egzistenciju, ali i školarci u smislu upoznavanja svojega zavičaja.

Osim predmeta virovitičkog muzeja u sklopu izložbe predstavljena je i privatna kolekcija lula

Zgrada sušare za duhan, Vukosavljevica, sredina 20. stoljeća

Virovitičanina Siniše Brlasa. Radi se o zbirci sto i dvadeset lula iz razdoblja od 17. do 20. stoljeća, različitih materijala izrade, a prikupljenih kroz tri desetljeća. Lule potječu s raznih kontinenata i iz raznih zemalja. Zbirka se sastoji od brončanih, mjedenih, kamenih, glinenih, drvenih i porculanskih lula sve do lula izrađenih od bambusa, bjelokosti, školjaka, kože i kukuruza. Zanimljive su i lule izrađene od rijetkog minerala meerschauma poznatog i kao morska pjena. Radi se o magnezijevom silikatu čije je najbogatije nalazište u središnjoj Turskoj. Lule korištenjem mijenjaju boju od početne bijele do različitih nijansi smeđe zbog poroznosti materijala koji upija vlagu i katran. Uz naslijeđene dvije djedove lule gospodin Brlas iz kolekcije ističe i malu našičku lulu s utisnutim pečatom s početka 20. stoljeća. Izrađena je pomoću kalupa u Prvoj jugoslavenskoj tvornici lula i glinenih proizvoda u Našicama. Osnovali su je Samuel Drechsler i Geza Gomboš, a djelovala je kratko od 1919. do 1921. godine te stoga pronađena lula predstavlja svojevrsni raritet među lulama ovoga područja.

Na kraju posebno je važno istaknuti suradnju Gradskog muzeja Virovitica i Zavoda za javno zdravstvo Virovitičko-podravške županije Sv. Rok koja je započela otvorenjem izložbe i akcijom „Kakva su mi pluća“. Građani su tako mogli pomoću spirometra provjeriti kapacitet svojih pluća te doznati koji su nedostaci konzumiranja duhana na zdravlje. Za vrijeme

trajanja izložbe posjetitelje smo, a ponajviše školarce upozoravali na štetne posljedice ranog konzumiranja duhanskih proizvoda. Zavod je održao predavanja na temu ovisnosti u nekoliko razreda virovitičke gimnazije Petar Preradović, a u muzeju su održana predavanja „Kako se ne izgubiti u duhanskome dimu“ za 7. razrede osnovne škole Ivane Brlić Mažuranić. Stručnu ekipu ispred Zavoda činili su dr. Miodrag Beneš, medicinska sestra Maja Đurica Truhlaž i medicinski tehničar Tomislav Šokec.

Izložba „Dim-priča o duhanu“ bila je dobro posjećena i prihvaćena u Virovitici, a njezino gostovanje završeno je 4. travnja ove godine kada je nastavila putovanje u Muzej grada Koprivnice.

Literatura

Jurković Petras, Jasmina. 2016. Duhan kao zlato, katalog izložbe, Virovitica

Sivački, Milan. 1986. Proizvodnja duhana na području općine Virovitica. Virovitički zbornik 1234-1984.

Turčinović, Pero. 1986. Inovacijske kulture u poljoprivredi kao faktor promjena u selu općine Virovitica. Virovitički zbornik 1234-1984.

Živković, Marija. 2015. Dim-priča o duhanu, katalog izložbe, Zagreb

Živković, Marija. 2015. Kako je nastala izložba Dim-priča o duhanu. Etnološka istraživanja 20., Zagreb

Polje duhana u virovitičkome kraju

PROMIŠLJANJE SLUČAJA BEČARAC KROZ TEKSTOVE HRVATSKIH INTERNETSKIH PORTALA

Marija Gačić

Slučaj Bečarac medijski je naziv za događaj i sudski proces koji su se odveli u drugom dijelu 2015. godine. U tekstovima hrvatskih portala apostrofirani bečar, Slavonac, Branimir Čolaković, dobio je prekršajnu prijavu za povredu ravnopravnosti spolova, budući da je na manifestaciji „Ljeto valpovačko“ 2015. godine u mimohodu otpjevao bečarac:

*Mala moja, ti u plavoj bluzi,
dođi bliže pa mi se naguzi.*

Slučaj su popratili brojni hrvatski internetski portali, a na društvenoj mreži Facebook osnovana je grupa *Podrška Branimiru Čolakoviću i HKUD-u "Valpovo 1905"*.

Budući da je priča profilirana kroz medije, prvenstveno novinske portale, u radu sam se ograničila na dio tekstova objavljenih krajem rujna i početkom listopada 2015. godine, tj. do vremena prije okončanja sudskog procesa, na portalima: Glas Slavonije, Večernji list, SB plus, SiB portal,

Naslovnica portala Glas Slavonije, 28.9.2015.

Direktno, 24 sata, Portal 035, Glas Gacke, Index, Agroklub, T-portal, Slobodna Dalmacija, Lika Press, a temu je obradio i satirični portal News Bar te blog Jolie.hr. Tekstove sam prikupila prateći objave mojih prijatelja na društvenoj mreži Facebook, koji su, dijeleći ih na svojim profilima, izricali potporu ili kritiku događaju ili njegovim sudionicima. Najveći broj tekstova objavljen je u razdoblju od 28.9.2015. do 27.10.2015. a nakon prvog vala tekstova koji ističu nelogičnost prekršajne prijave, pojavljuje se manji broj onih koji ne odobravaju Čolakovićevu izvedbu.

Osim tekstova s portala, u promišljanju događaja i teme uključila sam brojne komentare čitatelja, koji su ispod članaka, ili u spomenutoj Facebook grupi iznosili svoje stavove podrške jednoj ili drugoj strani. Upravo iz komentara čitatelja proizlazi bitno pitanje primjerenosti, odnosno neprimjerenosti baštine. Većina komentara objavljena je pod vlastitim imenom i prezimenom komentatora, te napominjem da ne izražavaju moje stavove prema slučaju. Radi vjerodostojnosti, komentari su doneseni identično kako su i napisani na internetu: s mogućim pravopisnim i gramatičkim greškama, eventualnim psovkama i vulgarnim izrazima. Cilj referiranja na komentare u službi je otkrivanja društvene reakcije na *Slučaj Bećarac* te isticanja kulturne i identitetske veze s kulturnim fenomenom naznačenim kao *zaštitice na baština*.

Slučaj Bećarac u tekstovima hrvatskih portala

28. rujna 2015. godine objavljen je najveći broj članaka o kasnije imenovanom *Slučaju Bećarac* na hrvatskim portalima. Portal: Glas Slavonije, Direktno.hr, 035 portal, SB Plus, Večernji list, 24 sata, SiB portal, Glas Gacke, T portal, Agro klub članku su dali mjesto na naslovnici.

Svi portali koji su priču objavili 28.9.2015. prenijeli su je na vrlo sličan način. Svi su pozitivno nastrojani prema Branimiru Čolakoviću, a dovode u pitanje postupak policajke. Lokalni slavonski portali postali su mjerodavni govoriti o lokalnoj temi te, radi ovjere tvrdnji, navode izjave stručnjaka, napose muzikologa Mihaela Ferića, a kasnije i umjetnika Zlatka Boureka, umjetničkog ravnatelja LADA Ivana Ivančana te etnologa, znanstvenika s Instituta za etnologiju i folkloristiku Tvrtka Zebeća. No, kako bi se stvorila veća napetost i više razloga za objavu priče o istoj temi, 29.9.2015. pojavljuju se članci koji imaju drugači-

ju retoriku, tj. dovode u pitanje izvedbu spornog bećarca i posežu za izjavama predsjednice udruge B.A.B.E., Sanje Sarnavka, koja ističe potrebu prilagodbe bećarca 21. stoljeću.

U gotovo svim tekstovima, definiralo se što je to bećarac, što se to dogodilo, ima li pravo policajka na prekršajnu prijavu, je li Čolaković to trebao pjevati itd. Budući da je ime i prezime policajke bilo nepoznato, nju se apostrofira isključivo kao policajku, u pozitivnom ili negativnom kontekstu, dok se Čolakoviću često daje naziv bećara, najpoznatijeg hrvatskog bećara, Slavonca itd. Zanimljivo je primijetiti izrazitu angažiranost tekstova oko isticanja kulturne vrijednosti bećarca, dok se istovremeno u mnogima od njih pojavljuju krnji bećarci, stihovi s manjkom ili viškom slogova te sam bećarac biva marginalnim sadržajem, koji služi za pojačavanje dojma apsurdnosti situacije ili njene potpune opravdanosti. Tekstovi su često ovjereni komentarima stručnjaka i nadležnih institucija, što čitatelju povećava stav povjerenja prema napisanom. Efekt je ovdje još veći, budući da se radi o osjetljivoj temi – s jedne strane dotiče se tradicija, baština te identitet velikog broja stanovništva Hrvatske, dok je s druge strane potegnuto osjetljivo pitanje ravnopravnosti spolova. Cijela situacija bila je pod budnim okom javnosti, koja je putem komentara na društvenim mrežama i portalima uglavnom izražavala svoje nezadovoljstvo tužbom, podršku Branimiru Čolakoviću te uvrijeđenost zbog toga što se sudi bećarcu.

Čitateljski komentari na objavljene članke i *Slučaj Bećarac*

Intoniranjem vijesti o prekršajnoj prijavi Slavoncu zbog pjevanja bećarca, evociraju se različiti osjećaji kod čitatelja, što se jasno iščitava iz brojnih komentara ispod članaka. Naime, veći je broj čitatelja koji daju neospornu podršku Čolakoviću te u znak podrške navode bećarce slične onome zbog kojega je on dobio prijavu ili još eksplicitnije. U tom smislu, uzela sam u obzir brojne komentare čitatelja, a ovdje donosim njihov manji broj. Komentari su doneseni u potpunosti neizmijenjeni. Među komentarima većina je onih naklonjenih Branimiru Čolakoviću, koji izražavaju potporu, čuđenje zbog prekršajne prijave te vlastiti doživljaj ugroženosti baštine tim činom. Portal Glas Gacke, 29. 9. 2015. objavio je priču o slučaju „Bećarac“ što su čitatelji popratili komentarima: „o moj Bože dragi, odrasla sam na

svakojakim bećarcima. to je naše to je slavonsko i nemogu vjerovat da su nam i u to krenuli dirat. Slavoniju su naguzili uzduž i popreko pa sad i na to što nas razveseljava i po čemu smo poznati treba pazit."

(Katarina Hodak, <http://www.glasgacke.hr/?ispis=detalji&novost=9830&kat=71>)

Neki komentari izražavaju potporu pišući bećarce o bećarcu čime bećarac postaje sam sebi tema:

*„Aj bećarac nam zabranit nemogu,
ucimo ga jos od mali nogu.“*

(cvit_sokacki, http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/kulturno_umjetnicko_drustvo/treba_li_i_prof_toldija_kazniti_zbog_becaraca.aspx#.Vh4zhPmqpBc)

No, da je cijeli slučaj u velikoj mjeri dotaknuo pitanje identiteta Slavonaca, potvrđuju sljedeći komentari:

*„Alaj cu se kerit i becarit,
pa da vidim ko ce mi zabranit.“* (laze_selo, ibid)

Ta podrška je u mnogim slučajevima izrečena upravo putem bećaraca, među kojima se pojavljuju oni koji policajku karakteriziraju kao nerazboritu:

*„Aoj mala, jebem li te ludu,
bećarac si prijavila sudu.“*

*U tom su te podržale B.A.B.E.,
a njih neću ni da daju džabe.“*

*Policajko okani se suda,
već mu malo pomilujte muda.“*

(Zoran Šumanovac, Podrška Branimiru Čolakoviću i HKUD-u Valpovo „1905“ za sporni bećarac, <https://m.facebook.com/Podrska-Branimiru-Colakovicu-i-HKUD-u-Valpovo-1905-za-sporni-becarac-444125682426787/>)

Drugi oblik bećaraca podrške vezan je uz isticanje vrijednosti bećarca ili općenito intoniranih kao podrška:

*„Popularne sad su bluze plave
te reklamu za bećarac prave.“*

(Žalac Bockalo, u ibid)

*„I Dinamo plavu bluzu nosi,
zato Mamić s njima se ponosi.“*

(Gordana Jeršek, u ibid)

*„Pjevati ću sve svoje bećarce,
makar opet mor'o plaćat plavce.“*

(<https://m.facebook.com/garavi.tamburaski.sastav/>)

No, osim komentara koji izriču podršku, pojavljuju se oni, iako u manjem broju, koji ističu negativan stav prema takvom načinu pjevanja

bećaraca: „Budimo pametni - UNESCO je zaštitio bećarac, ali nije zaštitio ni prostote, ni rasizam, ni tzv. seksizam... odnosno stihove kojima se može prostačiti i vrijeđati...!“ (Anđelko Kaćunko, <http://www.glasgacke.hr/?ispis=detalji&novost=9830&kat=71>)

„Prostačenje je prilično adekvatan izraz za to šta je je. Ali svakakvih smo mi na ovim prostorima krmačenja i drugih idolatrija zamatali u celofan umjetnost,i tradicija, 'kulturnih' naslijeđa, narodnih običaja itd itd. To je jedna od podloga iz koje je proizašla ona poznata - budala se ponosi onim čega se pametan stidi.“ (pink_panther, http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/kulturno_umjetnicko_drustvo/treba_li_i_prof_toldija_kazniti_zbog_becaraca.aspx#.Vh4zhPmqpBc)

Iz navedenih komentara, i još većeg broja navedenih, razjasnila su se dva izazova: prvi me upućuje, putem brojnih emotivnih reakcija i komentara podrške Čolakoviću, na to da su se ljudi osjetili osobno uvrijeđenima te su tužbu jednoj osobi shvatili kao tužbu cijelom kulturnom fenomenu bećarca, a time i sebi. Drugi izazov proizlazi iz komentara koji ne odobravaju izvođenje društveno neprihvatljivih sadržaja, čak i ako su označeni kao *zaštićena baština*. Time je ta baština označena kao neprimjerena, a iz toga proizlazi važno pitanje: Što s neprimjerenom baštinom? Ovom pitanju ne možemo sada tražiti odgovor, ali razmišljanje o ovoj temi pokrenuto je upravo *Slučajem Bećarac* te se na održanom okruglom stolu na ovu temu, u Donjim Andrijevcima, u prosincu 2015., raspravljalo o selektivnoj politici zaštite baštine, kao i njenog prezentiranja.

Zaključna razmatranja

Iako bećarac postoji već stotinama godina, ne smatra se dijelom masovne kulture, nego baštinom manjeg dijela hrvatskog stanovništva. No, pisanjem o bećarcu na internetskim portalima, bez obzira na temu članaka, i bećarac postaje dio popularne kulture, posebno zbog toga jer se u *Slučaju Bećarac* dotiče i pitanje moralnosti, o čemu govore i moderne teorije popularne kulture (usp. Strinati 1995.) Zanimljiva su, u tom smislu, zapažanja ljudi koji smatraju da upravo bećarac ima ulogu korektora i komentatora zbivanja, te da *Slučaj Bećarac* baca negativno svjetlo na bećarac kao kulturni fenomen: „Ovim događajem, bačeno je loše svjetlo na to sve. Bećarac mora biti korektor, komentator zbivanja, ali struka mora to prokomentirati i stat iza te teme da se ne tumači

krivo šta je to bećar." (Kazivač 1, informacije dostupne kod autorice)

No, činjenica je da je bećarac ovim slučajem zauzeo mnogo više medijskog prostora nego nakon upisa na UNESCO reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva 2011. godine. Bez obzira na to, gotovo u svim člancima koji govore o *Slučaju Bećarac* evocira se bećarac kao zaštićena baština, kao vrhunska vrijednost hrvatske kulture, koju je cijeli svijet prepoznao. Time se referira na slobodu izvođenja bećarca kao oblika tradicijske kulture, no u pozadini leži problem druge vrste. Bećarac je odraz predmasovne kulture, koji aktivno živi u vremenu masovnih medija i masovne kulture. Da je tome tako, potvrđuju kazivačice koje se živo sjećaju različitih događanja vezanih uz izvedbe bećaraca u njihovoj mladosti, kada su se lascivni, *masni* bećarci slobodno izvodili, kako tvrde, ali nakon takve izvedbe izvođač, u ovome slučaju izvođačica, mogao je očekivati društvenu ili individualnu sankciju. „*Pjevalo se sve. Gertsner je tero iz reda djevojke za koje je čuo da su pjevale masne. Onda bude pod korom i to je sramota.*” (Kazivačica 2, informacije dostupne kod autorice). Tadašnja društvena sankcija bila je istjerivanje djevojke iz reda djevojaka u crkvi. Ona tada prestaje uživati ugled i povlastice koje su djevojke imale u crkvi, a to je mogućnost sjedenja u prvim redovima, samim time i pokazivanja vlastite ljepote, ljepote svojega ruha itd. Za djevojku je ova sankcija značila sramotu. No, kazivačica ističe također da je bilo uobičajeno da osoba kojoj je bećarac upućen reagira. Tako se sjeća događaja za vrijeme kola na *kirvaj* u Donjim Andrijevcima: „*Kad je kolo igralo na Ivanje kod Ilijaševih na sokaku, Markus Markovčev je otpjevo Mari Jožičinoj, a ona igrala do njega: Prde Mara ko iz karabina, ostala joj čađava rubina. A ona na to njega ošamari i pobježe. On za njom. I dobro pa se potepo kod Lulića kuće i spo, jer da ju je stigo, ko zna šta bi bilo.*” (Kazivačica 2) Dakle, ako posežemo za primjerima izvedbe bećarca u tradicijskoj kulturi, naići ćemo na slobodu izvođenja, ali i na reakcije i sankcije. No, rodna razlika vidljiva je: za sada nije poznato da je društvena sankcija, kao primjer s *istjerivanjem djevojke iz reda*, upućivana muškarcima jednako kao i ženama, no individualne reakcije na izvedene bećarce nisu izostajale niti u ženskom niti u muškom slučaju.

Iako se bećarac danas izvodi i u spontanijim situacijama, kao što su svatovi, krstitke ili druga privatna druženja, ipak je uvijek prisutna i jasna njegova veza s prošlošću te naznačivanje veze s

tradicijom. Želim reći ovo: iako je bećarac aktivan oblik izražavanja i danas, to izražavanje ne događa se više na razini relevantne komunikacije. Poruku koju bećarac šalje, primatelji uglavnom ne doživljavaju ozbiljno, tj. osobno. No, događaj sa Slavoncem i policajkom, *Slučaj Bećarac*, ipak nas može navesti na trag bećarca kao živog kulturnog fenomena, a ne nekakvog baštinskog fosila, što bi značilo njegovo uključenje u važeća društvena pravila i standarde.

Predmet interesa ovoga promišljanja, u svakom slučaju nije bio doći do pravde za Slavonca i policajku, nego pokušati otkriti je li pacijent, zvan bećarac, živ i što u njegovom životu znače krize kao *Slučaj Bećarac*. No, upravo kada se postavi pitanje i izrazi strah od gubitka nekog dijela baštine, ona sama nađe način da ispliva na površinu, nastavi živjeti ili se transformira u novi oblik. *Slučajem Bećarac* jedan dio baštine, koji je uglavnom rezerviran za povorke smotri folkloru i pozornice, a sve rjeđe doživljava spontane, privatne izvedbe, pronašao je svoj put do pažnje javnosti putem masovnih medija te potvrdio svoju aktualnost, komunikativnost i aktivno postojanje u 21. stoljeću

Literatura i izvori

- Strinati, D. 1995. An Introduction to Theories of Popular Culture. London. Routledge
<https://m.facebook.com/Podrska-Branimiru-Colakovicu-i-H-KUD-u-Valpovo-1905-za-sporni-beccarac-444125682426787/>
<https://m.facebook.com/garavi.tamburaski.sastav/>
<http://www.glasgacke.hr/?ispis=detalji&novost=9830&kat=71>
http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/kulturno_umjetnicko_drustvo/treba_li_i_prof_toldija_kazniti_zbog_becaraca.aspx#Vh4zhPmqpBc
<http://www.tportal.hr/kultura/kulturmix/398399/Pitali-smo-auto-ritete-za-beccarac-sto-misle-o-slucaju-Slavonca-i-policajke.html>
<http://www.24sata.hr/news/trebala-je-vratiti-ne-fali-mi-se-mnogoj-dosla-ti-nisi-mogo-439663>
<http://www.index.hr/black/clanak/kico-brani-beccarac-mogla-muje-odgovoriti-a-moj-mali-ne-hvali-se-mnogoj-ti-dosla-a-ti-nisi-mogo/844949.aspx>
http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/398360/Sarnavka-Becarac-bi-se-mogao-promijeniti-u-21-stoljecu.html?utm_source=clanci&utm_medium=manual2&utm_campaign=clanci_manual
<http://www.glas-slavonije.hr/280914/4/Feric-Znaci-li-to-da-bi-svekoji-su-pjevali-takve-beccarce-trebalo-izvesti-pred-sud>
<http://www.035portal.hr/vijest/zivot/mladicu-prijava-zbog-krivo-otpjevanog-beccarca-brodanin-mihael-feric-osuduje-takav-potez-3562>
<http://www.sib.hr/vijesti/valpovo/16775-zbog-pjevanja-beccarca-dobio-preksajnu-prijavu.html>
<http://www.24sata.hr/news/zapjevao-krivi-stih-u-beccarcu-to-bi-ga-moglo-kostati-5000-kn-439457>
<http://www.vecernji.hr/hrvatska/slavoncu-prijeti-5000-kn-kazne-zbog-pjevanja-beccarca-prijavljen-zbog-spornog-stiha-1027359>
<http://direktno.hr/en/2014/domovina/26164/Revna-Ostojji%-C4%87eva-policajka-kaznila-be%C4%87ara-s-5000-kn-zbog-teksta-be%C4%87arca.htm>
<http://www.glas-slavonije.hr/>

OBILAZAK FOLKLORNIH SKUPINA

UZ DOČEK SA UVAŽAVANJEM BILO JE I ZANIMLJIVOSTI

Mirko Knežević

Manifestacija „Đakovački vezovi“, jedna od najvećih i najljepših manifestacija Lijepe naše, poznata i izvan naših granica zahtijeva i veliku, a posebno dobru i odgovornu organizaciju. U ovih 49 godina naše lijepo Đakovo i Vezovi postali mjesto poznato po ljepoti i bogatstvu prikaza kulturnih zbivanja, tradicije i običaja, kulinarstva i gastronomije, jahača, svatovskih zaprega i konjičkih natjecanja, pjesme i igre, lijepih djevojaka, snaša i momaka. Dolazi na Vezove Slavonija i Baranja, Dalmacija i Zagorje, Podravina i Lika, Gorski Kotar i Istra, dolaze zemlje Europe i svijete, dolaze u bogatstvu narodne nošnje ponosno prolazeći u povorci gradom i zaigravši uz pjesmu i igru na ljetnoj pozornici Strossmayerovog parka, dolaze u vezovski grad Đakovo.

Prođu jedni Vezovi, a već se misli na slijedeće. U pripremi Vezova brojne su osobe uključene u odjele i odbore pa tako i u Prvi folklorni odjel u kojemu se odabiru i utvrđuju folklorne skupine koje će nastupiti u povorci i na ljetnoj pozornici. Imao sam čast nekoliko godina biti predsjednikom Prvog odjela Vezova u ratnim i poratnim godinama. U to vrijeme članovi odjela zaduženi za odabir folklornih skupina koje će nastupiti na Vezovima obilazili su smotre folklora naših gradova i sela bilježeći izvedbu neke skupine. Brojne skupine su izražavale želju pismenim putem da dođu u Đakovo, na Vezove. Bio je izrađen kriterij koliko grupa Slavonije i Baranje može na Vezovima nastupiti iz nekog kraja, primjerice, brodski kraj 5 grupa, novogradiški 1 grupa, osječki 2 grupe, vinkovački, županjski..., ovisno koliko je bilo KUD-ova na tom području.

U obilazak folklornih skupina i na folklorne manifestacije išao sam i ja uglavnom sa pokojnim Jakobom, Jakšom Kneževićem i pokojnim Jo-

Sve je spremno za polazak svečane vezovske povorke

sipom, Jozom Vinkeševićem, osobama koje su na svoj način ostavili trag na uspješnosti Vezova kao i mnogi koji nisu više među nama, onih koji već 50 godina ili koju godinu manje čine dio Vezova, Ante Milković, Franjo Meder, ili onih kojima to godine ili zdravstveno stanje to više ne dopuštaju, Franjo Lauber... Sa nama su uz Adama Pavića išli i mlađe osobe učeći „zanat“ o uspješnosti folklorne skupine. Bio sam tako sa Jakšom ili Jozom na brojnim smotrama Slavonije i Baranje: Vinkovačke jeseni, Valpovačko ljetno, Orahovačko proljeće, Kruševačko prelo „Zlato Materino“, Brodsko kolo, Dječja smotra folklora „Mi smo djeca vesela“ u Siću, Slatinska smotra folklora, Marijanci - „Kolo na Čimenu“, Pleternica - „Lipanjski dani“, Donja Bebrina - „Kad zapjevam i malo zagudim“, Smotra pučkih i pjevačkih skupina, Slav. Brod - „Alaj pjevam i pjevati znadem“ Smotra pjevačkih skupina, Donji Miholjac - „Miholjačko sijelo, Duboševica -

„Baranjski bećarac“, Beravci - „Ižimača“, Smotra folkloru u Pleternici... Bili smo i izvan Slavonije i Baranje, u Kutini na Smotri folkloru Moslavine, u Pitomači na „Večer folkloru“. Naveo sam brojne smotre iz razloga što smo na svakoj smotri dočekani kao posebni gosti, a to je bilo vidljivo u najavi programa i pozdravu nazočnih i gostiju: „Posebno pozdravljamo naše goste iz Đakova, predstavnike Đakovačkih vezova“, ili: „Velika nam je čast pozdraviti među nama predstavnike Đakovačkih vezova ....“, ili: „Velikim pljeskom pozdravimo među nama predstavnike Đakovačkih vezova..... u većini navodeći naša imena. Bilo je to odavanje priznanja našim Vezovima, uvažavanje naših Vezova, a bilo je to Jakši, Jozi i meni drago, osjećali smo se nekako počašćeno, radosni, sretni. Domaćini su vodili računa i o mjestima sa kojih ćemo pratiti program, prvi red, ili primjerice praćenje povorke sa pozornice na „Vinkovačkim jesenima“. Često bi bili i u prosudbenoj komisiji programa, primjerice u Kutini, Kruševici, a česti su bili i razgovori sa domaćinima kojima smo iznosili svoja mišljenja o programu. Temeljem onoga što smo vidjeli na programu smotre priopćili smo voditelju nekog KUD-a naše kriterije o dolasku na Vezove i dogovorili daljnju suradnju. Koliko su organizatori težili da budemo nazočni na smotri govori i činjenica da smo u istom danu bili i na dvije smotre, u Pleternici i Slav. Brodu.

Mirko Knežević

Kolika je bila želja neke folklorne skupine sudjelovati na Vezovima govori nam i primjer jednog sela u blizini Vinkovaca u kojemu su sve kuće uz crkvu osim jedne bile razrušene u Domovinskom ratu i već bile pri kraju obnavljanja. Uvježbavanje programa bilo je na betonu između zidova, bez krova nekadašnjeg skladišta. Tu smo

i gledali priređeni program za Vezove. Odlazeći istog dana u još jedno selo nedaleko Vukovara vidjeli smo razrušena sela, kuće u obnavljanju, ulice pune građevinskog materijala porušenih kuća. Imali smo vremena pa smo posjetili Vukovar, vidjeli ga ne vjerujući očima, a pri tom smo prošli kroz jedno selo puno visokog drveća i sa nijednom porušenom kućom. Nije nam bilo svejedno, selo koje nitko nije pipnuo i selo uništenih kuća u kojima se pod vedrim nebom uvježbava program za Đakovačke vezove. Ja sam si pomislio o inatu Slavonije i prkosu slavonskom.

Pri obilasku skupina sa Jakšom Kneževićem i Jozom Vinkeševićem bilo je i zanimljivosti, anegdota. Znali smo u jednom danu obići nekoliko skupina počevši od najdalje pa redom prema Đakovu. Bili smo uvijek točni pri dolasku u neko mjesto, ali smo i tražili točnost KUD-a. Došli smo tako u jedno mjesto (u tekstu neću navoditi uvijek imena mjesta i KUD-ova.), a Kud imao neko slavlje te pripremao janjetinu i fiš. Pogledali program, prihvatili isti i morali krenuti. Molili nas da sačekamo janjetinu, na brzinu smo pojeli nešto fiša, bio vruć i krenuli. Došli na vrijeme u drugo mjesto, no program bio koreografija, malo izvornosti. Joza im objasni da nisu za ovogodišnje Vezove, a oni: „Ali mi smo pozvani i idemo gostovati na Jadran“. Joza će: „Baš lijepo, na Jadran možete, ali na Vezove ne i sretno vam na Jadranu. Do godine možda na Vezove“. Nije baš ugodno nekoga odbiti, a u autu Joza mi kaže: „Šteta one janjetine mirko“. Išli smo iz miholjačkog kraja u našički kraj i dogovorili razgovor u Donjem Miholjcu. Došli, a razgovor domaćin upriličio ručak u hotelu. Poslije u autu kaže Jakša: „Šteta, ostali naši sendviči“. U Babinoj Gredi, mom rodnom selu gledamo program za Vezove, a Jakša mi šapne: „Slušaj, ako je sve dobro ti ćeš im reći, a ako je loše i nisu za Vezove, ja ću. Ipak to je tvoje selo“. Odahnuo sam, ali bili su dobri. Jedno mjesto se uvelike pripremalo za Vezove. Mi došli, vidimo pripremljeno osvježanje, kulin i još koješta, ali nisu svi bili okupljeni, ni igrači ni svirači. Priopćili im da nisu pripremili kako smo se dogovorili, vidimo nezadovoljstvo. Ponude nas ne više onako srdačno, uzmemo tek radi kulture i reda i odemo dalje, a Jakša će: „Šteta kulina, a mi bez sendviča“. U selu županjskog kraja savršenstvo pjesme, igre i svirke sve do trenutka kad u šokačkom kolu muškarcu podigoše na ruke djevojke. Joza im kaže da to za vezove ne može, a oni: „Ma baš smo se namučili, baš je lijepo kolo“. Ma prekrasno, možete ga igrati na livadi, ali na Vezovima ne“, reče im

Joza i dogovorismo ispravke. Program u jednom selu odrađen baš prema našim mjerilima, ali i ta skupina igrala „Jaši baba dorata“. Dogovorimo se da to ne izvedu, već produže dionice već uvježbanog. „Ajde da vi ne jašite dorata u Đakovu, imamo već dosta onih koji ga jašu“. Nastao je smijeh i dogovor. Dogovorimo pregled skupina dvaju sela Đakovštine, jedne u 20 sati, a jedne u 21 sat. Dođemo točno na vrijeme, ali nema svih igrača, svirača, prošlo i 15 minuta, kažu stići će, bili jučer svatovi, slavilo se i danas. „Idemo mi, a vi ovima kojih nema poručite da se ne žure, doći ćemo mi na godinu“, reče Jakša i zaputimo se u drugo selo. U jednoj skupini zaspivala 3 svirača, rekli da će ih biti još, ali da se dobro igra i uz ova tri. „Možete li vi jesti lijevom rukom“, upita Joza. „Mogu, ali ne tako dobo kao desnom“, reče jedan od upitanih. „Pa eto, tako se može svirati i sa tri svirača, ali ne tako kao sa pet“, odvratila Joza.

Došli tako u Budrovce, a tamo predsjednik Tomislav Vuković, sadašnji predsjednik folklornog odjela Vezova. Pjesma, igra i svirka, rekli bi, na visini zadatka. Tomislav nam reče da postoji problem, nemaju nekih 6 pari obuće, pa će naći neku slični. Jakša im odgovori da ih neće pustiti

sa tom obućom u povorku. Budrovčani pronašli sredstva, bili kompletno u nošnji u povorci, a Tomislav kamerom snimao da nam dokaže da ima onih koji nemaju kape, obuće. Bio je Tomislav u pravu, Jakša sa suradnicima isključila kod Malog parka one koji nisu odjeveni i obučeni „od glave do pete“, oni izađu, ali opet uđu u povorku negdje usput kod Sveučilišta, Male crkve. Ipak postoji i druga kontrola, kod ulaza na pozornicu. Tamo je bilo već lakše, mogla se posuditi kapa ili obuća.

Bilo je i zanimljivosti pri polasku povorke. Točno u 8 i 30 kretala je povorka. Još godinama nakon što sam prestao biti predsjednik folklornog odjela iako sam pretrpio srčani udar, bio sam zadužen za ustroj i polazak povorke, a Vezovi su ljubav, ostaju u srcu. Jedne godine kasnilo se sa polaskom koju minutu, dva vatrogasca zastala u WC-u, dogodilo se. Jedne godine TV snimala povorku, a konjanika nema, pa nema. Krenuo sam na svoju odgovornost, a konjanik je ušao u povorku kod Sveučilišta, dogodilo se.

Lijepo je bilo biti kotačić, veći ili manji u mašini, ili stroju koji godinama proizvodi veličanstvenu i nadaleko poznatu folklornu manifestaciju „Đakovački vezovi“.

Budrovčani u prelijepoj nošnji

ANTE MILKOVIĆ "U VEZOVIMA" PEDESETI PUTA

Ivan Grizak

Foto: Mirko Knežević

Šest dana nakon zatvaranja prvih "Đakovačkih vezova" Ante Milković je navršio 25 godina života. Rođen je 8. srpnja 1942. u Maovicama u dalmatinskom zaleđu, nedaleko Vrlike. Porodica je u Đakovo doselila 1953. godine, bježeći od siromaštva. Ovaj grad nisu izabrali zbog katedrale, nego je otac Nikola tu imao neke poznanike. Ni «bogata» Slavonija nije mogla pružiti sve mnogobrojnoj obitelji, ali snalazili su se! Iz prvog braka (malo poodrasli) bili su Boja, Mara i Boško, a Antina rođena braća i sestre (od majke Jele) su starija Ana, te mlađi Ilija (pokojni), Marko i Nena. Još četvero djece je nedoraslo umrlo. Braća su ostala u Đakovu, a sestre su udane u Doboj. Svi su uspjeli u životu na ponos roditelja koji su doživjeli 85 godina otac, a 80 majka.

Kao što sam pisao prije deset godina, Ante je svoj radni vijek započeo kao vozač, a školovanjem uz rad postao je pravnik kao i brat Marko. I tada i sada u njemu je "krv dalmatinska - duša šokačka", a kako kaže snaš' Kata piljarica i fertalj "otac Ličanin, majka Rusinka, a ja prava šokica iz Budrovaca". Dakle, okruženje u kojem smo odrastali uvjetuju naša životna opredjeljenja. I tako, osjećajući se pravim Đakovčaninom Ante se priključio organizatorima novopokrenute manifestacije. Nije puno razmišljao o mogućoj dugovječnosti ove smotre, jednostavno osjetio je daje to ono pravo!

Više se ne sjeća da li je raspoređen ili se sam opredijelio za tehničku službu, konkretno u odbor za promet. Ostao mu je vjeran svih pet proteklih desetljeća, pa bi se moglo reći da je postao njegov zaštitni znak. Iako je ovo jedan od brojnih vezovskih 'poslova u sjeni' Ante ima glavnu sporednu ulogu. On je taj koji prvi pozdravlja goste iz okolnih sela, iz Slavonije, iz Hrvatske i iz stranih (čak i prekooceanskih) zemalja. S osmijehom im zaželi dobrodošlicu u Đakovo i uvijek doda nešto u svom stilu, kao na primjer ove godine:

"Žao mi je, ali zakasnili ste na 777. rođendan našeg grada, proslavili smo ga prije mjesec dana... A sad kad ste već tu tako mladi, lipi i veseli uključiti ćemo vas u svečanu povorku i pustiti na pozornicu u Štrosmajerovom perivoju. Samo pazite, imamo mi stroge cenzore, dakle: nikakve tenisice, šiltkape, flaše sa etiketama i tako to! Znači već što se ne smije, a što se mora!? Kao i uvijek Šokice ne moraju imati gaće, to se dozvoljava... Da se smjestite, presvučete i obučete ove godi-

Ante čuva sve revije Đakovačkih vezova

ne ste raspoređeni..." - pa slijedi detaljno obrazloženje u kojoj školi i kojoj učionici će se toga dana «udomiti». Da bi se zaista osjećali kao kod kuće gostima koji češće dolaze na «Vezove», po mogućnosti, dodjeljuje se isti smještaj. Ima Ante i posebne table na kojima su «zorno» prikazane sve lokacije uključujući i parkirna mjesta za autobuse. Zna vrlo domaćin tko će gdje i kada ručati mada je to u daljnjoj nadležnosti vodiča.

"Istoimena auto škola mog sina Armanda sponzorirala je prsluke za vodiče. Imaju natpis VEZOVI uočljive su boje i s reflektirajućim trakama. Do sad je u trajno vlasništvo podijeljeno blizu 200 komada. Kao i prije 10 godina tvrdim, da bi vodiči trebali biti bolje educirani. Upoznati sa više detalja, da na postavljeno pitanje ne odgovaraju «ne znam» i da su tolerantniji određujući ritam kretanja i zaustavljanja. Mnogi mi se žale da za dvije minute pred Malom crkvom ne mogu ništa pokazati. To je naročito poražavajuće za sudionike iz daleka. Kanada i Australija su miljama udaljene i kada potomci naših iseljenika dođu u domovinu trebamo im pružiti sve, da se vrate kući s najljepšim utiscima" - zaključuje moj stari poznanik.

Sigurno je da svi žele pokazati više, čak sve što umiju, a znamo da je svaka grupa sposobna održati vlastiti cjelovečernji koncert! Ipak, moraju se 'stisnuti' u predviđenu minutažu i u povorci i na pozornici radi ostalih sudionika, radi dinamike i pozornosti gledatelja čija strpljivost također ima granice. Širokogrudni Ante bi u povorku pustio i neprilično obučene sudionike odijelivši ih nekako za kraj, kada prođe, nazovimo to 'elita'. Ali time bi narušili jedan od temeljnih principa 'Vezova', a to je - izvornost. Mogu u tamburaškim sastavima na audio-snimcima, pa i u TV spotovima, biti violina, harmonika, bubnjevi, pa i poneki puhački instrument, ali na Smotri folkloru u Đakovu - ne.

Kao što svaka majka želi da joj dijete u svakom pogledu napreduje, tako bi i Ante ponovo pozivao već ranije gostujuće skupine. Naravno, mnogi to žele, ali žele i oni koji nikad nisu bili u Đakovu! I njih će Ante srdačno dočekati kao i stare poznanike. Po njegovoj ideji izrađeni su brojni ukusno izrađeni putokazi primjerene veličine s uočljivim natpisom 'VEZOVI'. Može ih se naći u svim okolnim mjestima, na raskrižjima iz svih smjerova i naravno po gradu. Postavlja ih Ante osobno uz pomoć svojih unuka Luke i Alena, sinova kćerke Ivone udane Čorić. O svom trošku ponovo ih sakuplja ukoliko ih netko nije uzeo za

suvenir. Znači, za njega 'Vezovi' nisu gotovi u nedjelju navečer!

Svoje najljepše lice naša smotra pokazuje kroz povorku koja defilira pred tisućama zadivljenih pogleda. Vrhunac postiže pred katedralom kada se u šokačko kolo uhvate parovi izdvojeni iz svojih skupina. Redovno to su prekrasni momak i djevojka, najbolji plesači u najljepšim nošnjama što stvara šaroliku a opet jedinstveno upečatljivu sliku.

Ante u pratnji folklorne skupine ulicama Đakova

Antina ideja, da se sve skupine prolaskom ispred počasnih gostiju 'ulanče' u šokačko kolo najveće na svijetu i prođu plešući Pavićevom, Demonjinom i ulicom Bana Jelačića, pa preko korza do polazne točke, ostvariva je, ali s bezbroj poteškoća. Osim (možda?) uvrštavanja u Ginesovu knjigu rekorda, bila bi sama sebi svrhom. I bez toga 'Vezovi' imaju niz privlačnih i dobro uhodanih pratećih priredbi što ne znači da nisu otvoreni i za nove ideje...

Prije deset godina Ante Milković je rekao (a ja zapisao) da u 'Vezovima' ostaje dok ga zdravlje služi! Očigledno ga služi jer će nastaviti i dalje, ali 'sa smanjenim intenzitetom'. Privatno, kao vrlo poduzetan poduzetnik uz auto školu osnovao je i ustanovu za obrazovanje odraslih Pučko otvo-

reno učilište 'Mentor' koje već ima ispostave u Našicama, Osijeku, Splitu i Zagrebu, a u planu je i otvaranje novih. Dobro surađuje sa sličnim ustanovama kao što je 'Andragog' iz Vinkovaca. I tu se malo povukao u korist sina, ali ostao je vlasnik i prokurator (onaj koji upravlja). Osim standardnih programa (srednjoškolsko obrazovanje, strani jezici...) u učilištu stalno prati, želje korisnika i potrebe privrede, pa organizira, primjera radi, za poljoprivrednike neophodno osposobljavanje za pravilnu upotrebu pesticida. U šali kaže ako bude

potrebno otvoriti će tečaj i za sigurno aktiviranje mina i sigurno sakupljanje gljiva.

Ovo je samo mali djelić onoga što bi se moglo zabilježiti o Anti, ali neka nešto ostane i za 60 - godišnjicu aktivnosti u 'Vezovima', 'Malim vezovima i 'Đakovačkim bušarima'! Obadvojica ne pušimo, ne pijemo i živimo sređen obiteljski život, pa je sve moguće... Moj prijatelj Ante sa suprugom Nadom (rođena Vuco) već 45 godina dijeli životne i poslovne teškoće i radosti. Sretno i dalje!

Ante Milković sa jednim od vezovskih priznanja

FRANJO LAUBER: BRIGA ZA PRIJEVOZ FOLKLORNIH SKUPINA

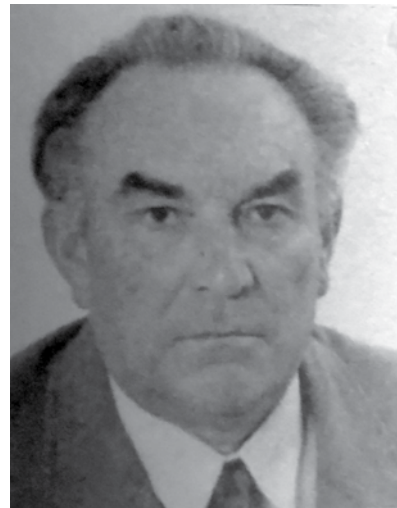
Mirko Knežević

Jedna od onih osoba koje su utkale dio sebe i svog slobodnog vremena da Đakovački vezovi budu ono što su danas, najljepša i sadržajno najbogatija smotra folklornog stvaralaštva u Lijepoj našoj je Franjo Lauber, Đakovčanin.

Godinama poznajem Franju, u Vezovima smo surađivali pri kraju prošlog stoljeća u vrijeme dok sam bio predsjednik Prvog (folklornog) odjela Vezova. Kako nema mnogo živih osoba koje su bile aktivne u Vezovima od onih prvih Vezova prije gotovo pola stoljeća i godinama nadograđivale njihovu ljepotu i sadržajnost pomislio sam kako bi bilo lijepo napisati nešto i o Franji, osobi koja je godinama bila zadužena za prijevoz folklornih skupina, dovest ih na vrijeme u Đakovo i vratiti u njihovo mjesto.

Vrata mi je otvorila supruga Mira, a Franjo koji me nije odmah prepoznao sjedi na stolici, u blizini „Večernji list“, vjerojatno je prebirao po člancima, klimne glavom pružajući mi ruku „Pa nisam siguran tko ste, a znate, moje godine, osamdeset i pet“.

Kažem Franji tko sam, podsjetim ga naše poznanstvo i suradnju, kažem zašto sam došao, a on odmah iako ga još nisam ništa upitao: „Znaš Mirko, bila su to vremena prvih Vezova, a prve dvije godine nije trebalo nekog prijevoza, nastupale su uglavnom skupine iz Đakovštine, same su dolazile, neke i zaprežnim kolima. Znaš, ja sam bio uključen i za prve Vezove. Ma neki nisu vjerovali da će sve to uspjeti, ali Zvonimir Benčević, Mišo Ratković, pa Mišo Nikolić, Rudi Išasegi, pa Franjo Čordašić...., znaš oni su sa još nekima osnovali Vezove, bili su ti oni Upravni odbor Turističkog društva. Slušaj Mirko, na sastanak za osnivanje Vezova pozvani su kao na prošireni sastav tog Upravnog odbora i predstavnike politike, kulture, športa i još nekih organizacija, Mirko Brođanac, bio je on predsjednik Skupštine općine Đakovo, pa Bezer iz partije, Ivan Pavić iz Sveučilišta, Ivicu Lasića, Gabrića, ma i ne mogu se svih sjetiti.....“ E,

i ja sam se uključio u Vezove, planirao se dovoz grupa, a ja radio u Autosaoobraćajnom poduzeću, prijevoz je morao biti osiguran i na vrijeme...”

Prekinem Franju, vidim raspričao se, drago mu pričati o Vezovima. Postavljao sam mu pitanja na koja mi je Franjo odgovarao, pomalo uzbuđeno, sa nekom radošću.

Franjo Lauber, rođen je 1931. u Gašincima. Od prvog zaposlenja 1950. Do 1963. Radio je u više poljoprivrednih organizacija. 1963. dolazi u Autosaoobraćajno poduzeće na radno mjesto referenta teretnog prometa, da bi 1970. Bio izabran i za direktora. Dobro radi pa povećava vozni park a proširuje poslovanje i na zemlje zapadne Europe i SSSR-a. 1989. odlazi u mirovinu ostavljajući za sobom 316 djelatnika i 116 teretnih vozila. Poslije Franje poduzeće je pred stečajem pa je odlukom Skupštine općine Đakovo Franjo vraćen u poduzeće da bi isto vodio u teškim vremenima Domovinskog rata i 1996. Po drugi puta odlazi u mirovinu.

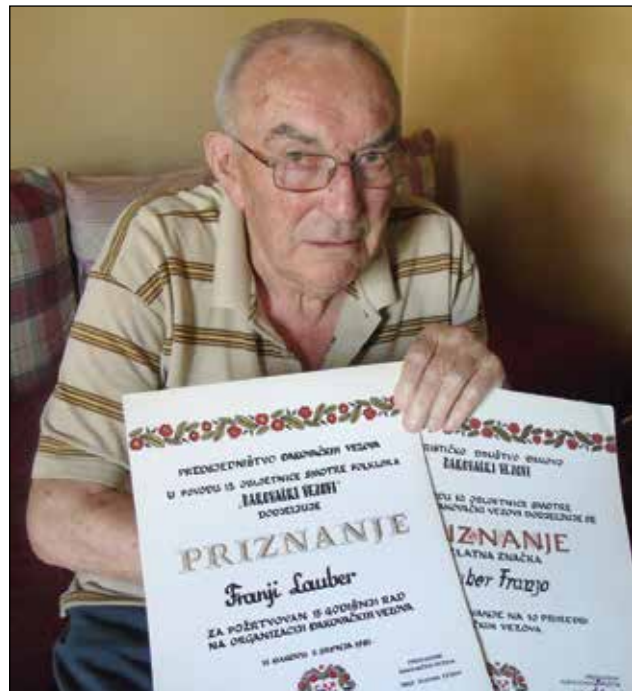
Franjo je bio i predsjednik Turističkog društva Đakovo, a bio je i u predsjedništvu Đakovačkih vezovima u kojima daje svoj doprinos uglavnom organizirajući prijevoz skupina.

„U vrijeme priprema za prve Vezove 1967. tadašnji direktor Autosaoobraćajnog poduzeća trebao je prema dogovoru s organizatorima osigurati prijevoz za folklorne skupine, njihov dovoz na nastup, a i povratak u svoje mjesto. Taj posao povjeren je meni, kao referentu prometa. Prve dvije godine i nije bilo nekih potreba no iz godine u godinu kako su Vezovi postajali sve prepoznatljiviji postajala je i veća potreba za prijevozom. Kako nije bilo nekih većih novaca za plaćanje autobusa uskočio nam je tadašnji PIK Đakovo stavljajući nam na raspolaganje njihove autobuse koji su prevozili radnike. Kasnije smo organizirali i druge autobuse. Nekada su autobusi išli i po dvije grupe, pa i u dva mjesta, najprije u udaljenije pa u bliže mjesto, svi su na vrijeme morali biti u Đakovu, na vrijeme se obući, a neki su se oblačili i u svom mjestu i na vrijeme biti u povorci ili nastupu u parku. Autobuse su dočekivali vođači grupa i odvodili ih na mjesto presvlačenja, bili s njima, a onda su opet autobusima grupe odlazile na ručak ako je isti bio u ugostiteljskom objektu udaljenom od parka. Dogovorom se moralo znati i gdje će autobusi biti parkirani, morala je postojati dobra veza i suradnja s drugim vezovcima da bi to sve funkcioniralo. Sve se to dogovaralo na sastancima odbora. Pa i nije nekada bilo lako, grupa je bilo sve više, a i iz udaljenijih mjesta, valjalo je naći brojne autobuse, uskladiti redosljed prijevoza, pa tu je i odvoz grupa nakon nastupa, pa onda neke su nastupale i subotom i nedjeljom, neke samo u povorci, neke i u povorci i u parku, moralo je sve biti na vrijeme. Vezovi su ti kao sat, svaki kotačić obavlja svoj dio u pokazivanju točnog vremena.

Osim prijevoza pomagao sam i pri nabavci narodnih nošnji za poneka društva, nije sve bilo u škrinjama, izrađivale su se nošnje, obnavljale, poticali smo društva na rad, a to se kroz godine i vidjelo željom da svi dođu na Vezove koji su postali zaštitni znak dobrog rada društava, ako je društvo bilo dobro moglo je doći u povorku, na nastup u parku. Svi smo mi koji smo bili uključeni u Vezove na neki način pomogli oživljavanju rada društava po selima, pomogli da zablistaju nošnje, pomogli da se čuje pjesma slavonska, ujedinili smo na jednom mjestu folklorno bogatstvo Slavonije i Baranje, Hrvatske i brojnih zemalja svijeta, na jednom mjestu bila je velika obitelj pjesme, igre i svirke.

Bile su i ratne godine, pa sam u dogovoru s poznatom stručnjakinjom za folklor Mandom Svirac dogovarao dolazak gostiju iz Italije, no

zbog rata sve se otkazalo. Ipak i te dvije ratne godine iako nije bilo programa obilježili smo Vezove okupljanjem u sadašnjem Hrvatskom domu.

Bio sam uključen i u Sajam tehnike koji se nekoliko godina organizirao u dvorištu đakovačkog DVD-a pa sam tako dao dopremiti i vršalicu u izložbeni prostor.

Sve u svemu bilo je lijepo raditi za Vezove, bila je to dobra suradnja, radili smo sve iz ljubavi prema onom svemu što je narodno, radili smo to iz ljubavi prema Đakovu, Slavoniji i Lijepoj našoj i bila mi je čast što sam bio dio Vezova, što sam bio kotačić u toj cijeloj mašineriji koja je činila i koja čini jednu cjelinu koja se zove Đakovački vezovi“, ispričao mi je Franjo, ponosno pokazujući neka od priznanja koja je dobio za svoj doprinos rada u Vezovima.

Franjo je u Vezovima bio aktivan do 2001. godine, trideset četiri godine kada je pretrpio srčani udar, ali i poslije je pomagao ako je to negdje zatrebalo, pomagao dok je to mogao, jer godine su činile svoje.

„Hvala ti na dolasku, drago mi je što nisam zaboravljen, drago mi se što su Vezovi postali velika prepoznatljiva manifestacija, puno je to 50 godina rada, čestitam Vezovima jubilej želeći da se ta baklja i plamen folklor, tradicije i običaja u našem lijepom Đakovu nikad ne ugasi, a ja ću i dalje Vezove nositi u srcu, čitati i gledati na TV-u, samo ponekad nešto pogledati u gradu jer ne mogu ići u veliku gužvu, znaš Mirko, godine, osamdeset pet.“, reče mi Franjo uz stisak ruke pri mom odlasku.

OSVAJANJE SVIJETA

Josip Palada

U ono doba čednosti dok je još Isus po svijetu hodao u svojim začaranim sandalama, u našoj maloj jadranskoj uvali živjelo se po zakonima raja. Okolni narod bavio se ratarstvom i stočarstvom. Masline su im davale ulje za začine. Ovce i koze mlijeko za sir, a koristili su ih i za meso. Strigli su ih kako bi se domogli vune i kostrijeti za odjeću. Od koža su pravili obuću. Hodali bosu po kozjim stazama i do mora i do naselja. More su isušivali na ravnim pločama i dobivali najkvalitetniju morsku sol. Naselja su opasivali suhozidom pod brdima, da ih zaštiti od zvjerinja. Prolaz u zidu kroz koji je mogao ući čovjek i živinče navečer bi zatvarali bodljikavom dračom. Životinje su izdvajali u ograđene torove, a sami živjeli u kućama kamenim pločaricama u prostoriji oko komina s otvorenom vatrom, koja su pred spavanje zapretavali u lug, a ujutro oživljavali za dnevne potrebe. Sav pribor za jelo i pilo, te posuđe pravili su od drveta. Pokoji nož su imali od slomljene sablje, kao i bronzin te komoštra od metala na vatri otvorenoj, a za kuhanje, kao i peku za pečenje kruha i jela. Nitko nije dangubio, kupao se, odmarao, radilo se od svanuća do mrklog mraka. Kad je riba u jatima dolazila u njihovu uvalu, silazili su na obalu s badnjima, maštilima, zavrtili nogavice i siknjicama u rukama ulazili u more do koljena. Grabili su pristigle ribe. Srdele, skuše, incune, i sipe. Punili drvene posude, solili ribe i tako imali slane poslastice preko cijele zime.

Ova pastoralna vrteška života trajala bi u slozi, radu i ljubavi sve do naših dana da se među njima nije pojavio i stasao razbarušeni danguba. Nije ništa htio raditi kao oni, nego je po njihovom nazoru dangubio, lutao za nekim svojim neobičnim mislima. Govori je da je izumitelj, pametnik, ali na svoju ruku. Ljenčareći uz more naučio je plivati, uživati. Njegovoj braći, a i ostalim sumještanima to nije bilo ni na kraj pameti. Ostali su neplivači. Onda je odjednom posudio alat i od najčvršćeg drveta sagradio lijepi mali brodić. Brodić je plivao i ljuljao se na

širokoj vodi. Opremio ga je veslima, jarbolom u nebu i kobilicom u vodi. Brod je postao lijep i stabilan. Od majke je posudio lancune tkane od brnistrenog prediva. Napokon je zaplovio u neslućene daljine. Dodao je brodu kormilo, nekakvo sidro, pa i mreže koje je sam ispleo. Po danu ga je sunce vodilo, a po noći zvijezde. Vraćao se u našu malu uvalu s brodom punim riba za koje nitko do tad nije čuo, a kamoli znao da u moru žive. Za njih je dobivao što je poželio: sir, meso, brašno, smokve, mendule, ulje, obuću, odjeću.

I dok je tako blažen uživao, u braći mu se probudila zavist. Zmija i Kajini su se udružili. Sišli su do obale i brod mu zapalili. Potiho je kod krme skliznuo u more i otplivao na drugu obalu u draču i gustiš. Sklonio se kod majke od zlonamjernika.

- Ča ćeš sad sinko? – pomalo se jadala.

- Majko, važno je da sam živ. Nisu spalili moje, nego svoje. Baš sam im htio pokloniti brod i naučiti ih loviti. Otputio bi se u svijet i sebi napravio ljepši veći plovni objekt.

Majka se utješila, a on je potihno nestao. Kaini su se vratili svađama i svagdašnjici, čak širili glasove kako se utopio.

Oni koji su putovali donijeli su glasove i lažove korili: - Ne lažite zavidna braćo. Sagrađio je neviđeno plovilo. Preplovio mora dalje nego Odisej. Provukao se kroz prolaz olujni između Herkulovih stupova, i sad lovi na oceanu. Bogat je kao Krez, a ugledan toliko da za njega zna cio svijet.

Ovu prisposobu sam vam ispričao da spoznate kako se malo toga mijenja od naših praotaca, Adama i Eve, do današnjih dana, jer naše je vrijeme Kristova era. Potomci smo svi iste majke i oca, samo to Kaini poriču i životinjski, krvi žedni, riču.

Slikarica svjetskog glasa

Naša zavičajna umjetnica, Ankica Perge Karačić, rođena je šestog srpnja 1951. godine u Indiji. Poslije osnovnoškolskog obrazovanja usmjerila se u Srednju školu za primijenjenu umjetnost, te Likovno - pedagošku akademiju u Novom Sadu. Od malena je bila opsjednuta crtom, točkom, kolorom.

Po završetku školovanja zaposlila se u struci. Predano radi od 1970. do 1972. kao modni kreator u industriji trikotaže „Iteks“ u Iloku i u „Fruška gora“ u Šidu.

Posrećilo joj se, pa od 1982. do 1991. nastavnik je likovnog odgoja u osnovnoj školi u Šidu. Paralelno radi kao honorarni modni suradnik u „Vuteksu“, Vukovar.

Ankica i Ante Karačić

Zasnovala je bračnu zajednicu sa umjetnikom kiparom Antom Karačićem – Karasom. Žive u Iloku. Dobivaju dvoje djece. Relacija življenja i

umjetničkog djelovanja Ankice je Ilok – Šid, škola. Umjetnost joj je sav život, napose slikarstvo.

O njenim slikarskim nastojanjima obavijestio nas je novinar, književnik i prijatelj Slavko Žebić, inače stanovnik Osijeka, jer je pred silom neviđenom do jučerašnje „ braće “ primoran da sa obitelji, ženom profesoricom i dvoje djece, napusti sav svoj život u Šidu, rodnom Žegarcu i Srijemu, te spasi živu glavu u progonstvu. Skrasio se u Osijeku. I kako sam kaže: - Bogu hvala! Poženio sam djecu i doživio unuke u slavonskom gradu Osijeku. Nema veće sreće!

I, naša umjetnica Ankica je sa svojom obitelji doživjela, proživjela progonstvo iz čarobnog Iloka. Sve što su imali: karijeru, posao, svoj grad, kuću, život, uglednost, zgrću u nekoliko plastičnih vrećica i grupicu izbjeglica, pa 11. studenog 1991. kainovci, braća sa istoka, tjeraju ih u daleku neizvjesnost velikog svijeta. Uz pomoć (JNA) armije, treće sile u Evropi, koju smo nažalost svi narodi: Slovenci, Hrvati, Bošnjaci, Makedonci, Crnogorci i manjine, mukotrpnim radom i odricanjem naoružavali, opremali uvježbavali da nas brani, ona se priklonila četnicima i ostalim Srbima, pa ognjem i mačem, pod egidom spaljene zemlje, genocidom počišćene, od domicilnih naroda i narodnosti, gospodariti htjela. Apokalipsa.

Ljudi snuju, a nebesa i Bog određuju.

Umjetnica se sa svojima, suprugom umjetnikom i dječicom skrasila, instalirala u Njemački grad: D-58640 Iserloh, Stormstrase 3, i nastavila umijećem kojim je vladala tijekom života i življenja, te podučavala školovala djecu. Iako su im bili privremeno oduzeli sve, nikad nije napustila svoju adresu: HR – 32236 Ilok, Dr. Franje Tuđmana 13. Primjećujete po adresi, zavlada je pod svjetskom prisilom Integracija, jer dok su Srbi vladali hrvatskim gradovima: Ilokom, Vukovarom i ostalim mjestima: Babskom, Ernestinovom, Ilačom, te Baranjom, nikome nisu priznavali ništa. Pobili su i protjerali narod. Branitelje odveli u logore: Staićevo Niš, Sremska Mitrovica i brojne ostale. Ubijali slabašne, a ostale mučili ropskim radom, glađu i batinanjem do smrti. Ćirilicom su ogadili, prekrstili sve ulice i nazive mjesta, a sad neka svoja prava traže, iako su pobijeđeni i stjerani u rog tame svoga vilajeta.

Mato Batorović nas obavještava: citiram. – U Njemačkoj Ankica Karačić živi sa svojima od 1991. Voditelj je kurseva u umjetničkim radionicama za odrasle i djecu u ustanovama: Jakami, Iserlohn, „AVO“ Hagen, Caritas, Dortmund i Ha-

gen, Wihemhaus, Iserlohn, Wela color – projekt promocija, Frankfurt, Jugendzentrum, Iserlohn.

Osvojila je brojna priznanja za modne kreacije i za pedagoški rad s djecom. Uvrštena je u monografiju 800 godina Summerma mjesta u kojem sada živi. Član je međunarodnog i Njemačkog udruženja likovnih umjetnika, te Ženskog umjetničkog foruma, Ima status slobodne umjetnice.

Ankica Perge Karačić izlagala je do sada radove u tehnikama:

Svila – glazba na svili, kolorne apstraktne kompozicije, kao i monotipije.

Akril – mrtve prirode raznorodnih motiva.

Akvarel – njena najomiljenija tehnika. U ovoj tehnici uprizoruje najrazličitije teme:

Pred nama je panoptikum klaunova, portreta, mrtvih priroda, začaranih pejzaža. Poseban uspjeh postigla je u Seulu, Južna Koreja, sa ciklusom „Sjećanja na Dunav“ u posebnoj tehnici akvarela – mokro na mokro.

Njeni radovi, uljnim bojama na platnu i drvenim podlogama, postigli su zapažen uspjeh. Po-

sebno se istakla ciklusom „Vodeni akt“ - žensko tijelo komponirano simbolima. Zatim su tu i njene varijacije dizajna primijenjenog u industriji.

Ništa manje, primijećene su i njene Ikone: Ciklus „Majka i dijete.“

Njeni samostalni umjetnički projekti u radu s djecom pobrali su brojne nagrade za pedagoški rad.

Umjetnica je samostalno izlagala na dvadesetak izložbi. Istakla se u gradovima: Balve, Dortmund, Gelsenkirchen, Hagen, Iserlohn, Letmate, Menden.

Sudjelovala je na tridesetak skupnih izložbi, kao i samostalnih projekata u Hrvatskoj, Njemačkoj, Švicarskoj i Južnoj Koreji.

Izlagala je na skupnim izložbama Iločana u Vinkovcima (1996.) i Našicama (1997.).

Nekoliko radova poklonila je Muzeju grada Iloka, kao i poglavarstvu grada Iloka.

Sliku „Vučedolska golubica“ poklonila je Gradskom muzeju Vukovara dok je još bio u progono-

I dalje, radi izlaže po hrvatskim gradovima: Dubrovnik, Split, Rijeka, Zagreb, Đakovo. Navra- ti i u svoj Ilok. Na zidu obiteljske kuće naslikala je dva apostolata, vizuru dragog grada Iloka i na istoj slici, dodala, Sveta slova hrvatske pismeno- sti, slova glagoljice. O tom uratku osobno će reći: - O glagoljici nisam razmišljala sve do 2009. go- dine. Do tada sam o tom svetom pismu Hrvata samo znala onoliko koliko smo učili u školi. Te smo godine suprug Ante i ja u Iloku organizira- li međunarodnu putujuću likovnu koloniju Ilok 2009. na temu DUNAV – RIJEKA FANTAZIJE. Tada je poznata kolumbijska umjetnica Elidia Kreutzer, koja živi u Beču i bavi se arheologijom, govorila o napisima na glagoljici koje je vidjela u Iločkoj crkvi. O glagoljici je znala više od svih sudionika, pa i od Hrvata. To nas je potaklo da počnemo unositi glagoljična slova u svoja djela. Pored Eli- dije i mene i poznata korejska umjetnica Bo Suk Lee od tada u svoje radove unosi glagoljicu.

Naslikala sam ciklus akvarela u tehnici mokro na mokro s motivima Iloka, Dubrovnika, svetog Vlaha, a pored slika sam glagoljicom napisala što prikazuju. Na zidu naše kuće u Iloku, pored moje slike Iloka, stavila sam i natpis na glagoljici. (Zabi- lježila Maca Tonković u časopisu Baščina Broj 15/ Zagreb, listopada 2014.)

Bogdan Mesinger naslovit će esej o tom do- gađaju: UMJETNIČKA APOTEOZA ZAVIČAJA RO- ĐENA IZ NOSTALGIGIJE I BOLII U SLIKARSTU AN- KICE KARAČIĆ

Mi prepisujemo zadnju rečenicu: Njene slike i jesu duhovni zavičaj. Ne samo njen.

Ovdje bi napomenuli: Trebalo je nekoliko tisućljeća da se odgonetne zagonetka hijeroglifa u Egiptu. Nedavno se dokučilo da je to ipak bilo sveto pismo posvećenih. I naša glagoljica je sveto pismo, klesano u kamenu, slova su okrugla ili uglata. Uglavnom čitljiva i razumljiva, na jeziku Hrvata. Služili smo se mi i latinskim, grčkim, njemačkim, mađarskim jezicima. Pisali ćirilicnim i latiničnim slovima, te bosančicom, ali glagoljica je klesana i pisana lijepim jezikom Hrvata. Monumentalna je, likovita, slikovita, ali i kiparski

dimenzionalna, neuništiva. Naučiti ju je lakše od gotice, ćirilice, latinice, vjerujte mi na riječ. Ovu moju tvrdnju i Ankica dokazuje potpisujući i atribuirajući tim svetim pismom svoje najnovije slike.

Ankici, da bi se domogla tematike, koja joj titra u genu i opsjeni talentirane likovne virtuoznosti, nije joj bio dovoljan začarani Dunav – rijeka ne- zamislive fantazije, čiji vir, vrutak, izvor, na svijetu se pojavljuje u Crnoj šumi (Schwarczwald), teče, širi, spaja i razdvaja narode i države, da bi on ili neka druga sila, razvalila prolaz u klisurama Đer- dapa, odlila Panonsko more iz Panonije i poda- rila prostore za nove države i narode, a Dunav dovela u Crno more. Umjetnica silazi do vodo- toka Neretve. Od tamo je negdje i njen suprug, umjetnik, partner, pratilac Ante Karačić – Karas (rođen je 20. rujna 1952. godine u Gornjem Crncu kraj Širokog Brijega). Slikat će ona ciklus omilje- nih akvarela toga područja i podneblja, tehnikom mokro na mokro. Moj prijatelj, književnik i povje- sničar umjetnosti, Matko Peić rekao mi je. – To je postupak gdje bijeli namočeni papir se rastre. Po njemu se dodaju kolorirani pigmenti ili vodene boje, pa papir slika sam sebe. Umjetnik dodaje dopunjuje nijanse kolorita prema zamisli ili po- trebi, a počesto pusti neka se samo od sebe boja prozračiti, otanča i pokaže nezamislive preljeve, nijanse, vizije i dovide. Duša i ruka umjetnice ra- stire nijanse i obrise, a može opredmetiti objekte, ljude i raslinje. Proizvoljno je sve od figuracije do apstrakcije ili obojenje poetike fantazmagorije.

Zaključimo, umjetnici su pojмили, shvatili, svijet se osvaja: ljubavlju, dobrotom, talentom, umije- ćem i znanjem, pedagoškim nastojanjem, radom i idejama, a ne ognjem i mačem, te tuđeg terito- rija otimanjem. Od svoje umješnosti Ankica živi, prosperira, obitelj uzdržava i u svijetu poznata postaje. Njene su slike, ikrene, lijepe, zanimljive, valerom ženstvenosti potkrijepljene, opredmeće- ne poželjne su i veličanstvene.

ANTE KARAČIĆ – KARAS

Ovaj umjetnik predstavio nam se drvenim objektima i metalnim skulpturama.

Kad smo se čuli rekao nam je: - Ja nisam važan. Moja je supruga Ankica važna. Ja sam samo neka vrst menagera. Ipak ponovimo najosnovnije. Rođen je u Gornjem Crncu nedaleko Širokog Brijega u Bosni i Hercegovini. U Ilok dolazi 1956. gdje živi i odrasta. Završio je Osnovnu školu, te gimnaziju. Nešto kasnije završit će Višu školu za vanjsku trgovinu u Novom Sadu, a potom Ekonomski fakultet u Osijeku. Od 1976. do 1991. živi na relaciji Ilok – Šid. 11. 11. 1991. s obitelji napušta sve i odlaze u Njemačku. Skrasit će se u Iserlohn. Normalno i dalje se školuje i usavršava.

Stvaralaštvom se bavi cio život, ali aktivnije od 1956. kad nakon gubitka posla počinje eksperimentirati s drvetom. Izlaže i djeluje u umjetničkim krugovima.

Njegovi radovi su eksperimentalna opredmećenja na granici slike, kiparski opredmećene instalacije, simbolizma, u neku ruku ukrasna ljepolikosti prostornosti i oblika.

Izlaže samostalno 2009., ali i češće na brojnim zajedničkim izložbama: Hemer i Ilok 2009., Ate-na 2010., Iserloh: 2010., 2011., 2012., Beč: 2011., 2012. Tuzla i Zhengzhou: 2011., Biograd 2012., Biograd i Zadar: 2013.

Rado se vraća u zavičaj i pokazuje neuništivost umijeća, te znanost i idejnost pristupa pri artikulaciji umjetničkog djela. O Svakom Antinom uratku mogla bi se iskititi posebna zanimljiva priča, bajkovita gatka, pogotovo o križu koji je u Isusovo doba bio sramota, a sada je i te kakva simbolika i svetinja.

Antin pristup najobičnijem materijalu je svečan, od ništa, svagdašnjeg, pa čak i odbačenog predmeta (drvo, kamen, zemlja, željezo), stvorit će, artikulirati organiziranu ljepotu i veličanstvenost koja plijeni poetikom i dobrotivom simbolikom duha, uljepšavajući nam tijek života.

Uvjerite se sami, pogledom na njegove umjetnine, kao što sam se i sam uvjerio, želeći da mi krase trenutke bitka i ozračje okoline.

Ovom simboličnom jezgrovitom bilješkom skrećemo pažnju na obitelj umjetnika, koju ugrađujemo u pleter Đakovačkih vezova i pridružujemo u kolo uspješnih svjetskih umjetnika.

LJUBAV U RATNA VREMENA

PRIČA O FOLKSDOJČERU I ŽIDOVKI

Adam Rajzl

Martin, petnaestogodišnji dječak, volio je svog psa Garu, crnog, kovrčavog. Bio je bujtar kako su ga u selu svi zvali, zapravo, hrvatski ovčar kako su govorili uzgajivači pasa. Psi te stare slavonske pasmine bili su vjerni svojim gospodarima. Dok su kao svinjari ili govedari čuvali svinje i krave na pašnjaku ili livadama te odmarali u hladovini usamljenih hrastova crni su se psi pored njih izležavali i dahtali. Kad bi vlasnik ispružio ruku i šapnuo: „Vrati onu klopavu!“ - odmah bi poskočili. Po prvoj zapovijedi gospodara pas bi trčao do kraja pašnjaka ili njive, i po pola kilometra daleko. Nemirnu krmaču koja se, vodeći prasad, iz dana u dan, zalijetala u mlade kukuruze, snažnim je lavežom ili ugrizom za uho i rep vraćao na početak pašnjaka, u hladovinu. Za nagradu dobio je komad kruha premazan masti, komadić slanine ili kobasice.

Dašćući, ispružio se opet pored vlasnika i nestrpljivo čekao novu zapovijed. Takav je bio i Martinov pas. Vjerno ga je pratio u polje, a njegova oca Jakova pri odlasku na sajam ili tržnicu. Strpljivo je čekao na ulazu u grad sve dok mu se otac Jakov i majka Veronika kolima i konjima ne bi vratili kući. Osobito je volio kad mu je otac seljačkim kolima što su ih vukli obijesni vranici išao u livadu po travu. Trčao je ispred konja i kola, veselo mahao repom i lajao.

Kući je obvezno stizao prije Jakova. Veronika je tako odmah znala da njezin kočijaš i njegovi konji uskoro stižu. Odmah je izlazila na dvorište i otvarala kapiju.

Martin je Garu još kao dječak dobio od starog pastira Mate Arambašinog. Svidjelo mu se što ga je uvijek pozdravljao, na ulici i pašnjaku, i što ga je, kao da mu je unuk ili rođak, zvao dida Bačo, dok su ga ostala djeca jednostavno zvala Dida Mato. Martinov otac Jakov ponekad se pohva-

lio da je s Matom zajedno odrastao i momkovao. Čak je s njim išao u prošnju u Djedov dol na lapovačkim brdima i bio djever kad je Mariju Antinu dovezao svatovskim kolima.

„Evo ti, mali, pas bujtar za uspomenu. Uči ga, tetoši, nagradi i činit će sve ono što budeš poželio!“ - rekao je Mato pruživši Martinu crnog psića sitne kovrčave dlake.

Martin se držao njegovih savjeta. Čim je bacio jabuku psić je potrčao i u ustima je vratio natrag. Tako je počeo čuvati i svinje, vraćati ih po zapovijedi čak i po pokretu ruke. Raspoznavao je krave ili krmače po imenu. Uvijek je zadatak obavljao do kraja. Za nagradu Martin ga je dlanom milovao po leđima, a on je veselo mahao kratkim repom.

U dvorište, široko i travnato, noću nitko nije mogao zakoračiti, a da Garo snažno ne zalaje. Često je s njim odlazio i u polje. Trčao je pred njim, podizao ptice s gnijezda u livadama ili divlje patke nad rijekom. Najviše je volio s njim ići na obalu rječice. Za velikih vrućina zatrčao bi se do obale, uskočio u vodu, zaplivaio, a onda, stresajući vodu s dlaka sušio se na suncu.

U Martinovu rodnu selu bila je trgovina kućnim potrepštinama u kojoj su na policama i u ladicama stajale brojne sitnice što trebaju svakom stanovniku: brašno, sol, šećer, petrolej, svijeće, kolomast, čavli svih veličina, motike, lopate, sjekire, lanci, lonci i tko ne zna što se u toj maloj prostoriji s drvenim podom nije moglo naći. Vlasnik je bio Židov Izak Bruck. Redovno je svakog drugog dana fijakerom dolazio u selo pregledati trgovinu, provjeriti što nedostaje i naručiti robu. S njim je katkad dolazila i Sara, sedamnaestogodišnja crnokosa djevojka kovrčave kose, srednje visine, rumenog lica i tamnih očiju. Obožavala je prirodu, livade, pjev ptica i miris trava. Često je

stoga pješice išla stazom što je vodila od grada, poljima, mostićem preko potoka, šljivicima pa sve do sela i trgovine. Već je učila trgovački zanat pa je tako Izak bio siguran da će se trgovačka tradicija u njegovoj obitelji nastaviti jer je stariji sin Benjamin upisao studij arhitekture u Beču.

„Ja ću crtati i graditi zgrade, a ti ćeš ih prodavati bogatim bankarima.“ - šalio se sa sestrom Sarom.

Ponovo je jedne subote s ocem došla u trgovinu, on je otišao kočijom, a ona ostala da bi zajedno s trgovcem Markom na police poslagala tek zaprimljenu robu.

Krenula je pješice natrag u grad prije nego se sunce spustilo u krošnje obližnje šume. Martin je pak s Garom i tog subotnjeg toplog predvečerja bio na obali potoka. Pas se provlačio kroz trsku i šaš. Prskao je vodom igrajući se s pticama koje su izlijetale iz šikara ili je trčao za žabama što su s obale skakale u vodu. Kada se sve umirilo čulo se otkucavanje sata na tornju župne crkve.

Iznenada, pas se umirio, kao da nešto osluškuj. Iz obližnjeg kukuruza, pokraj staze, Martin je začuo zapomaganje, djevojački vrisak, plač i dozivanje „Upomoć!!! Upomoć!!!!“ S psom je potrčao prema mjestu odakle je dopirao ženski glas. Djevojci koja je ležala na zemlji i žestoko se branila, odjeća je bila potrgana. Iznad nje klečao je snažni plavokosi momak kratke kose i snažnim rukama stezao joj nježni vrat. Ona je i dalje zapomagala i vrištala, a plavokosi joj je, izbezumljen, dlanom pokušavao zatvoriti usta.

U tom trenu Martin je počeo vikati: „Dada, striče, trčite ovamo. Spasite djevojku!!! Požurite!!!“

„Dada, striče, trčite ovamo. Spasite djevojku!!!“ - odjekivala je obližnja šuma.

Gar je počeo još luđe lajati. Plavokosi, preplašen vikom i pasjim lavežom, ostavio je djevojku. Razgoličen i uznojen izgubio se u visokom kukuruza. Djevojka je ustala preplašena i prašnjava. Rukama je otresla prašinu sa sebe, popravila kosu i odjeću. Martin je, iznenađen, stajao pred njom. Prepoznao ju je. Ona se pak malo primirila kad ga je ugledala jer ga je već prije susretala u trgovini premda mu nije znala ime.

„Pođi sa mnom.“ - rekao joj je i dodao: „Ja sam Martin“.

„Ja sam Sara Bruck. Hvala ti.“ - odgovorila je tiho isprekidanim glasom.

„Idemo mojima u selo. Bit će sve u redu.“

Tek usput preplašena Sara doznala je da je Martin bio sam. Silovatelja je uspio preplašiti svojom dosjetljivošću i tako je spasiti. Velike zasluge imao je i pas Garo koji je glasno lajao pa se činilo da poljem trči više ljudi u želji da djevojku izvuku iz silovateljevih ruku.

U Martinovoj obiteljskoj kući strina Veronika djevojku je umirila. Donijela joj svježju hladnu vodu iz bunara, usula je u lavor i pripremila ručnik da opere lice. Modrice na vratu ostale od snažnih ruku što su je sve više stezale u želji da se preda, voda nije mogla isprati. U njezinom sjećanju još će se dugo kovitlati. Ni vrijeme i novi događaji neće će ih izbrisati.

Strina Veronika Sari je dala i nekoliko komada svoje odjeće. Kad se osvježila i smirila, unatoč navaljivanjima, nije mogla ništa pojesti. Jedva je čekala povratak kući.

Jakov je upregao svoje vrance u kola i rekao: „Djevojko, idemo sada u grad. Odvest ću te ocu i majci da se ne brinu. Ti ćeš im sve ispričati. Imala si sreće. Sve je dobro prošlo.“

„Jakove, hvala ti što si mi dovezao kćer. Svaka ti čast što si odgojio takvog sina. Nastojat ću mu se odužiti.“ - u svojoj dnevnoj sobi zahvaljivao je Sarin otac.

„Ništa ne treba, gospodine Izak. Meni je drago da se uspio snaći.“ - rekao je Jakov na odlasku.

Trgovac Izak odmah se iza toga uputio u žandarmerijsku postaju prijaviti silovatelja.

„To mora biti neko ko nas sve dobro poznaje. Sigurno je i Saru dobro znao i pratio je!“ - zaključio je.

Priču o pokušaju silovanja židovske djevojke i očuvanju njezine djevojačke časti Martin, kasnije je izučio stolarski zanat i dobio nadimak Tišljer, često je godinama obnavljao dodajući joj nove zanimljive pojedinosti.

„VESELA JE ŠOKADIJA“ – DVIJE INAČICE PJESME ILIJE LEŠIĆA – BARTOLOVOG

Vinko Juzbašić

U ljeto 2015. godine navršilo se sto godina od rođenja te 30 godina od smrti zavičajnoga pisca Ilije Lešića – Bartolovog, a tim povodom je u Županji, na kući u kojoj je živio, otkrivena spomen-ploča (vidjeti priložene fotografije).

Ilije Lešić – Bartolov rođen je u Bošnjacima 1915., a umro u Županji 1985. godine. Pisanim radom počeo se baviti relativno kasno, a pisao je pripovjetke, drame, veće radove iz zavičajne prošlosti te pjesme. Za života je u vlastitoj nakladi izdao dvije knjige: „Marika“ 1971. te „Hajduk Ilijica i druge pripovjetke“ 1977. godine. Posthumno mu

je 2003. godine tiskana knjiga „Priče iz Granice“ u kojoj je uknjižena većina njegovih objavljenih radova te rukopis priče „Tena ili Sjenke prošlosti“. U pripremi je drugo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje ove knjige u koju će biti uvršten i njegov rad „Iz prošlosti sela“ (riječ je o prvom pregledu prošlosti rodnog mjesta!) te nekoliko uglavnom kraćih i dovršenih rukopisa koje čuvaju njegove kćeri Lidija i Blaženka.

U ostavštini je također sačuvano i nekoliko Lešićevih pjesama od kojih je najpoznatija „Vesela je Šokadija“. Tu pjesmu je uglazbio Julije Njikoš na motiv šetalačkoga kola „Oj Ivane, Ivaniću“, a

snimljena je u Jugotonu, u izvedbi Vere Svobode („Županja se pružila kraj Save“, Zagreb, 1997., str. 142.). Uglazbljena pjesma ima tri kitice, ali se danas rijetko izvodi u prvotnome obliku. U Lešićevoj ostavštini sačuvane su još dvije njezine nešto duže inačice, a koje se ovdje po prvi puta predstavljaju.

VESELA JE ŠOKADIJA!

*Vesela je Šokadija – pusta naša Slavonija.
Kad tambura njima svira, to u srce Šokca dira
Vesela – veselija, haj nek nam bude Šokadija!
/ponavlja se/*

*Pa povedu kolo svoje i vesele pjesme poje.
Na tamburi žica kuca – pod nogama zemlja puca:
vesela i t.d.*

*Mladi Šokci i Šokice, zapjevali poskočice.
Od veselja i od sreće, svog se roda stidit neće:
vesela i t.d.*

*Da se Šokac s tim poznaje i sačuva običaje.
Nek se diči i od sada, Šokadija naša mlada:
vesela i t.d.*

*Kada Šokac ženi sina spremi zato dosta vina.
Dobre stare šljivovice i velike pečenice:
vesela i t.d.*

*Nek se jede – nek se pije, običaj je Šokadije.
Da veselo bude svima, a najviše mladencima:
vesela i t.d.*

VESELA JE ŠOKADIJA!

*Vesela je Šokadija – pusta naša Slavonija.
vesela je puna sreće svog se roda stidit neće:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Kad tambura selom svira to u srce Šokca dira
Na tamburi žica puca u njedrima srce kuca:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Pjesma nam je najmilija koju pjeva Slavonija
Nek se njome diči sada Šokadija naša mlada:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Hajdmo cure hajdmo snaše zaigravimo kolo naše
Zaigravimo zapjevavimo – običaje sačuvavimo:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Kada Šokac ženi sina spremi zato dosta vina
Dobre stare šljivovice i velike pečenice:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Nek se jede nek se pije, običaj je Šokadije
Da veselo bude svima – a najviše mladencima:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

*Nek se ori pjesma naša i poživi mlada snaša
Da ne prodje ni godina – mladoženji rodi sina:
Vesela, haj veselija
nek nam bude Šokadija!*

LITURGIJSKO RUHO CVELFERIJE - ŠTROSMAJER U CVELFERIJI

Ivan Ćosić Bukvin

Prilikom održavanja manifestacije „Noć muzeja“ u Drenovcima koja je održana već treći puta za redom udruga „Čuvarice“ priredila je i taj puta izuzetnu izložbu kao i do tada. Ova izložba je bila potpuno drugačija nego sve do sada upriličene, ali kao i svaka do sada govorila je o nama, našoj kulturi i nasljeđu, koje je utkano u prikazano crkveno ruho/ruvo. Prilikom otvorenja izložbe naslovom „Liturgijsko ruho Cvelferije-Štrosmajer u Cvelferiji“ Ivan Ćosić, Bukvin je između ostaloga kazao „Dame i gospodo nisam bez osnove prije nekoliko večeri u Vrbanji rekao da je naš puk (i to ne isključivo ženski) u prošlosti skido motive s dostupnog mu i viđenog liturgijskog ruha, te i svoje baštinjeno etno blago

također prenosio na isto, kada su naše prabake i bake izrađivale takovo ruho i darivale kao zahvalu za primljene milosti majke crkve i njenih pastira. Dragi Cvelferi, jedan od tih pastira naših, bio je i Josip Juraj Štrosmajer Biskup onodobne Biskupije Bosansko-Srijemske, koji je kao mecen, dobročinitelj i promicatelj narodne kulture puno pridonio na svim spomenutim poljima. Biskup Štrosmajer rodio se u Osijeku il kako bi mi rekli u Osiku 1815. godine, na biskupsku stolicu u Đakovu zasjeo je 1850. godine, te kao brižan pastir stolovao tu do svoje smrti koja ga zatekla u dubokoj starosti 1905. godine. Lanjske 2015. godine smo na našim prostorima i šire obilježili te tri značajne obljetnice jednog od najzaslužnijih

hrvata na polju kulture uopće. (I dragi moji ne-
mojte misliti da je lane na Đakovačkim Vezovima
slučajno Marina Dominković iz Gunje dobila titulu
Najljepše Slavonke, ne nije, jer je čitava njena
sprema a poglavito govor bio podređen tim go-
dišnjicama biskupa Štrosmajera.) Jedan od veoma
značajnih i nemjerljivih poteza biskupa bio je
dovođenje časnih sestara sv. Križa iz Švicarske u
Đakovo 1868. godine. Odmah po dolasku sestre
se prihvaćaju izrade crkvenoga ruha u uspostavl-
jenoj radionici gdje su radile jedna ili eventualno
dvije, izrađujući ne samo ruho već i razne zastave
onodobnih društava a sve pridržavajući se nar-
odnih/pučkih motiva sredine u kojoj se nalaze.
Biskup Štrosmajer je kroz duge godine svog pa-
stirskog djelovanja u nekoliko navrata pohodio i
našu cvelferiju prigodom svojih kanonskih pohoda,
kada je vršio vizitacije župa i ujedno krizmao
mladež te nastojao na tome da se tekovine našega
Srijema održe, prošire i sačuvaju a sve to uz
veliku podršku i zalaganje svog agilnog tajnika
Milka Cepelića."

Povijesne činjenice o posjeti biskupa Štrosmajera
Cvelferiji daju nam znati da je u vremenu od
1850. do 1905., godine vizitacija i krizma obavljena
je u Cvelferiji u šest navrata, i to; 1851., 1864.,
1875., 1885., 1896., i 1903. godine. Opisi biskupovih
pohoda Cvelferiji iz 1851., 1864., i 1885.,
ne postoje, ali postoje stoga kratki službeni opisi
župa koji nam donose mnoštvo službenih podataka
za povijest mjesta i samih župa. Godine 1903.,
biskupski pohod upriličen je po dr. Anđelku Voršaku
biskupovom zamjeniku s kojega postoje dvije
fotografije nastale za vrijeme njegovog boravka
u Račinovcima. Biskupovi pohodi Cvelferiji tj.
Posavačkome dekanatu uključujući tu sela Jaminu/
Jamenu i Morović iz godine 1875., i 1896.,
opisani su potanko i opširno i objavljeni za
javnost (zavisu opet kako za koje mjesto). Opis
pohoda iz godine 1875., koji je sastavio književnik
Mihovil Pavlinović (biskupov prijatelj) nam je
veoma zanimljiv jer daje uvid u vrijeme još uvijek
postojeće iako razvojačene Vojne Granice. Biskup
je iz Bošnjaka stigao u Cvelferiju 13. svibnja u
kojoj se zadržao tijekom tri dana da bi se iz
Morovića 16. svibnja uputio u Tovarnik. Posjet je
opisan na čitavih 10 stranica s velikim osvrtom na
Morović kao staru i najstariju župu u Pobosuću.
Put od Bošnjaka do Podgajaca veoma se dojmio
književnika Pavlinovića koji je zaista potanko i
književnički opisao putovanje kroz šume, vode i
močvare a posebno baru Zib i sam ulazak u Pod-
gajce, gdje su bili dočekani od mnoštva djevo-

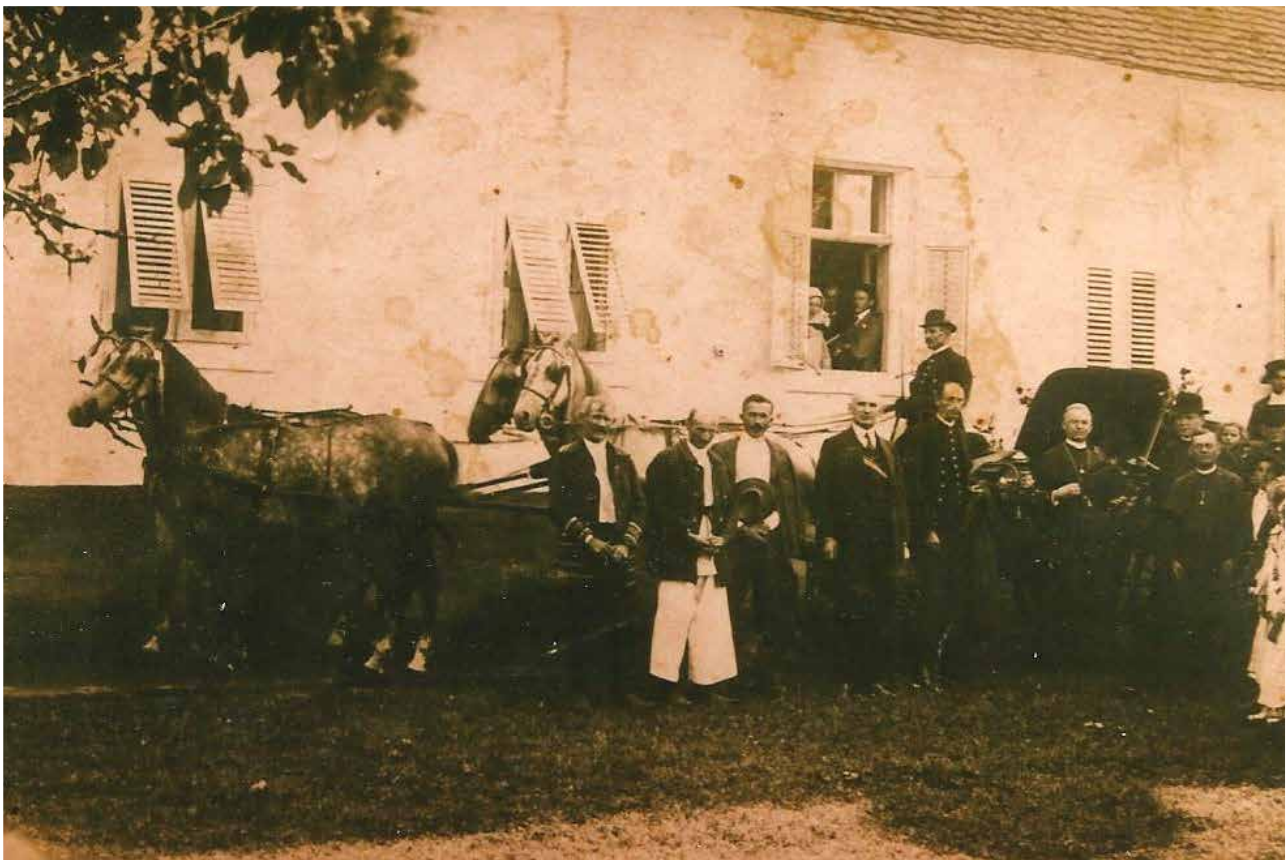
jaka koje su izašle u susret biskupu. Za drenovce
kaže da ima „...jezero Istrevo“ i da se u „...presitih
Drenovcih“ još pjeva graničarska „Nema raja nad
velikog kraja, Ni ledine oko magazine“. Pavlinović
se našao u jednoj od zadružnih kuća gdje je
vodio razgovor s tri snaše iz zadruga te opisao
njihovo razmišljanje i životne priče. Za Rajevo
selo pisac kaže „Rajevo selo ko sva ta Posavina
do Mitrovica šokačko je: ali u njemu ima i Srba
i Nijemaca“ te nastavlja pismom/pjesmom (gdje
opet razgovorom s jednom „prostodušnom“
snašom) „Ljubila sam velika pisara, a sad moram
prostog graničara, Koji vazdan crnu zemlju para,
Kad u večer u mrtvilu spava. Jer od šokca gore
hulje nema, kad izljubi onda mu se drema.“ Dalje
stoji „Iz Rajeve sela u Račinovce kroz Gunju i
Jurice, sve položaj ljepši od ljepšega, selo bogatije
od bogatijega.....množ konja, kolesa zastavama
nakićenih ...svi pjevaju pod zastavama i nakićeni“
Boraveć u vrbani između ostalog stoji zabilježeno
„Po crkvi i okolo crkve zapeli za oko čudni
krstonošci, jednog riza i jedne pasmine, ko da je
sve od jedne majke rođeno i od jedne zadruga
zaodjeveno, sve gojno i priprosto.“ Odlazeći iz
Račinovaca dalje prema Moroviću putopisac bi-
lježi, „Na međi petrovaradinskog kotara, na sred
polja dva stećaka spominju dva poginula švalera
pri jagmi o jednoj diki“ (Što je i istinit događaj
opisan u pojedinim tiskovinama). Dospjevši u
Morović Pavlinović između mnogih zabilješki i
nekoliko pisama navodi i ovo „Ovde šokice slabo
se miešaju sa srpkinjama, koje nose kose na svoj
način, farbaju se i slobodnije idu u kolo...nose
vodu u kotlovoh na obramenici“.

Kanonski pohod već ostarjelog ali uvaženog
i cijenjenog Biskupa Strossmayera 1896. godine
u Posavački dekanat tj. Cvelferiju navijestio je i
zagrebački list na njemačkom jeziku „Agramer
Zeitung“ u broju 128. od 5. lipnja. Što je zaista
bila iznimka i svojevrsan izdavački raritet. Pohod
biskupov jako je lijepo i detaljno opisao dr. No-
vosel. Pa evo čujmo nekoliko zanimljivosti iz tog
pohoda. „Selo Vrbanja bilo je lijepo uređeno-u
sred sela slavoluk na kojem su se vijorile hrvatske
trobojnice, kuće, ograde i plotovi na kojima su
bili izvješeni krasni narodni sagovi, otarci i druge
narodne rukotvorine, posebnim su načinom
uzvisivale svečani doček. Osobno je bilo ganutljivo
gledati kako naš puk pred svojim kućama po-
božno kleči...“ Dalje pisac u istome tonu nastavlja
opis „Narod je obukao najsvečanije ruho, gdje je
bilo najviše naroda zasvirala je glazba vatrogasica
i zapucali mužari.....Pred župnim dvorom va-

trogasna glazba svirala je hrvatske pjesme..... Sutra dan 7. lipnja osvanula je za Vrbanju prava narodna slava. Sve se obuklo u najsvečanije ruho .....lijepo i krasne Vrbanjke .....u čistom narodnom ruhu dočekuju svog biskupa ..... kao snijeg bijele skute upravo divno odgovaraju ljepoti.....Osim toga, naša narodna nošnja i ukusnija je i ljepša nego sve te druge nošnje koje se našem narodu namiču, pa nikakva ni pariška moda s našom se u ljepoti i ukusu prisposobiti ne može." Boraveći u Drenovcima biskupov pratilac piše „Drenovčani su poznati kao uzgajivači dobrih i lijepih konja pa nije čudo da je biskupa dočekalo čak 60 konjanika sve krasni mladići u narodnim nošnjama.....Žiteljstvo celog sela bilo je obučeno u najsvečanije narodne nošnje .....“ te nastavlja „Sutra dan već u rano jutro kolone vjernika prilazile su crkvi koja je bila kao i župni dvor bogato ukrašena ćilimima i drugim narodnim rukotvorinama i kada se s tim stopio narod u svojim najsvečanijim narodnim nošnjama, ne znaš ili bi se naslađivao, kad motriš onako razdragani narod ili bi se divio krasnoj narodnoj

nošnji ili nakitu župne kuće i dvorišta.“ Pod dojmom dočeka i ulaska u Račinovce dr. Novosel zapisa „Čovjek se upravo diviti morao kolikom vanjskim sjajem zna naš puk veselje i čuvstvo svog srca očitovati. Pri ulazu u selo podigli su pet slavoluka, svaki s drugim natpisom i pozdravom a svi su bili iskićeni zelenilom i hrvatskim trobojnicama. ...u Račinovcima nisi znao reć koja kuća bijaše ljepše i bogatije urešema, pak sve čisto narodnim radnjama.....Poslje Račinovaca biskup navratio i u Strošince za koje stoji „Strošinci su maleno selo, opkoljeno sa svih strana šumama u kojem je živjelo oko 1000 duša.“ Zanimljivo je što su strošinčani otpjevali biskupu „Zdrav nam bio i listao mnogo ljeta, Na zelenoj našoj gori, na vidiku našeg svijeta.

Evo dame i gospodo poštovani Cvelferi ovo je samo dio onoga iz obilne građe i opisa biskupovih pohoda u Cvelferiju. Možda bi sve ovo i još ponešto građe koja bi se dala sakupiti moglo biti i tiskano za ne zaborav i ujedno služiti kao povijesni pokazatelj života i običaja naših.

POKLADNE

Vlado Matoković

*...poklade su mило janje moje
barem da su u godini troje...*

Svitu moj tako se nekad pivalo u vo' pokladno vrime u našim Selcima. A kakoj nekad bilo sad ću vam izdivanit, jer to sam vud' zapiso. u moj teke da i va' današnja mlađarija nješta upatika si uglavu, dakako ako ji zanima.

Svit mi divanijo je da naš Šokački rod nij baš puno bušarije što bi mi kazali u vo' pokladno vrime već prilikom svinjokolje ka u kuću dolaze iz komšiluka (momci, mlađi ljudi) pa rade kojekake dogodovštine čak i krevet raspreme, žene nageze i tome slično. A evo vako se u no' vrime spremali i to samo na pokladni utorak:

Đevojke bilo Šokice ili ne što su gospoje a to su od lugara ćer selskog, bilježnika žena ili ćer, od učitelja i ostale ondašnje gospode koje bilo u selu pozajmljivale su robu. Gospoja dade aljnu Šokici s kom je druga – prijateljica, a Šokica dade svoje ruvo gospoji, suknu, bluzu, maramu, sve plišano il' od štofa jer u no' vrime bile velike zime i dosta sniga, a nisu davali svečano ruvo da se talja selom, pa i šamije vezene svilom po glotu povezivale naglavu uz šokačko ruvo, još na se navlače kožuške, bundure i vunene marame, a na nogama kožni opanci, štrikerske počne, a u novije vrime cipele, a i štrinfle (čarape) imale na nogama od domaće vune. Potljem u modu došle kupovne čarape koje su kupovale kod „Rajcmana“ u Đakovu. Selom su odale i pjevale kojekake pokladarce, bećarac p a i sve ostale pjesme koje se dosjete. Njegdji do pridveče kad bi bila igra koju momci bezeciraju to jest plate sobu u zadružnoj kući, a potljem u modu došli vatrogasni domovi i čitaonice, pa puno bilo lakše mađariji, bili su komotniji od stariji. Još moram spominit da u no' vrime mađarski živalj, momci i mlađi ljudi se spremali u slamnate takozvane međeđe. Svašta j' tud bilo, izvodili kojekake dogodovštine pa i sprdnje, a jednom ugodom zbog toga dobili

i ćulom priko leđi. Bome ni' to bilo zgodno za te ljude koji se spremali u te međeđe bilo opasno po život, jer znalo bit svakaki ljudi koji bi ćeli i fajfericom popaljit pa da vidiš belaja. Taj ćovjek se morao bacit usnig il' blato ako imade, a bome i vodom ga trebalo poljivat. U današnje vrime više nema toga, a gotovo da se takog obićaja niko više ni nesjeća, osto samo ovaj zapis na to vrime. A sve do Drugog svjetskog rata u našem selu bilo Roma-Cigana, koji su živili gotovo u pola sela u jednoj ulićici, a bilo njegdji oko pet-njajst kuća i oni su znali ić u bušare na pokladni utorak. Nisu se baš nješta puno maskirali već kako imadu ruvo, možda malo nješta priokrenu naopako i nagarave lice. Tomu se jako veseljili, a i svirat pa i poigrat dobro su znali, a za tp bi dobili malo kruva, brašna, koje jajce, slanine ko' je šta

imo ili čeo dat, oni su bili zafalni. Dada mi kazivao da su pojedine osobe znale dolaziti i knama u kuću pomagati šta je trebalo tokom godine. Mest avliju, tucati gra, kopati u bostanu i da ne nabram, a za to bi opet koješta dobili za jelo, što im trebalo tokom godine, stoga nisu morali krast ko drugi Cigani. Neg da se ja vrnem svitu moj i da spomenem kako to u no vrijeme bili pojedini dani prid sami pokladni utorak, a prije same Pepelnice i velikog posta i nemrsa. Vako su znali zvat cilu nedilju dana unaprod:

sramotni ponediljak ili trudovni ponediljak - nise smilo ništa raditi a pogotovo žene trudnice,

bolni utorak: sve što se radilo iglom il tome slično ni smilo dolaziti u ruku da se žena ne ubode il' da ju bole ruke u to su vjerovali,

vrtičeva srida: taj dan nesmiye se vrtiti sve što ide u krug - kolovrat, snovače, čekrk, točak od kola itd., jer će onda vrtiti se u glave i boljet će glava,

lakomi četvrtak: zagušljivi četvrtak, zadušnjači, svaj svit jede tokom cilog dana po malo koliko može, a pazi se i na đecu da se nebi zagušili kao i ostale dječje bolesti da nebi imali tokom godine,

Iza četvrtka dolazi takozvani mišji petak, pa i bušićavi petak. Mora se paziti da se ništa ne radi sa sjemenjem, jer će miši napasti tokom godine a i da buve ne napadnu kuću.

Zaklopiti subota: sve kuće mora biti zaklopite i pod kontrolom.

Iza subote dolazi odklopiti nedilja - pokladna nedilja - pa pokladni ponediljak i utorak komu se radovala mlađarija zbog igre koja je trajala do jedanaest sati uveče kad se oglasi crkveno zvono i svi idu svojim kućama da do ponoći još mogu sve pojest što je ostalo od tog dana, kad su jeli sedam puta kao znak sedam glavni grija. Potljem toga nastupa Pepelnica - Čista srida kad se sve opere u pepelu od nasnoće, a u no' vrijeme se i ni' moglo drugačije, zato šrti ni bilo prašaka - tekućina ko u današnje vrijeme. Eto nema više ti običaja ko' nekada sad u mode dolazi pokladno jahanje, svitu moj neznaš više đe, a i koje selo nema sve se izmijnilo, a i u Korizme nema više pokorničkog ozračja ko nekada i pjevanja: ...ja se kajem Bože mili..., sveć svit pjeva: „u Korizmi pjevati se smije reko popo da grijota nije...“ pa i svatove prave na Veliki petak i subotu, eto neka im Bog oprost.

In memoriam JAKOB KNEŽEVIĆ

ZAHTJEVAN U ORIGINALNOSTI NOŠNJE, TOČAN U EVIDENCIJI

Mirko Knežević

judski vijek ne traje vječno, ali Đakovački vezovi će trajati dok je Đakova i Đakovštine, dok je ljudi koji srcem pozivaju Slavoniju i Baranju, pozivaju Hrvatsku, pozivaju brojne zemlje da dođu u Đakovo na Vezove. Bit će Vezova dok bude ljudi koji će u Đakovo okupiti i okupljati sve one koji otimaju zaboravu tradiciju i običaje, koji na svjetlo dana iznose ljepotu narodne nošnje i onih koji ponosno upregnu bijelce, dorate, žerave ili riđane u okićena svatovska kola i zapjevaju pjesmu slavonsku, bečarsku. Bit će Vezova dok je Đakovčana i svih drugih koji će dati i srce i dušu, otvoriti vrata svog doma, žrtvovati svoje vrijeme i s ljubavlju danima, neki i mjesecima pripremati dana Đakovačkih vezova. Takvih ljudi ima, bilo ih je i bit će i dok je Đakova bit će i Vezova, jer Šokac i onaj tko se osjeća Đakovčaninom tjerat će inat slavonski, bit će Vezova tog bogatstva kulture, tradicije, folkloru i običaja, povorke i parka, vina i kulina, šatora i gastro ponude, crkvenog pjevanja i književnih večeri... i pjevat će se- Slavonijo dok ti ime traje, čuvat ćemo tvoje običaje", znao je pričati sada pokojni Jakob Knežević, poznatiji kao Jakša, dugogodišnji član prvog- folklornog odjela Đakovačkih vezova, a volio je Jakša u svakoj prigodi pričati o Vezovima, pričati nadugo i naširoko o onim Vezovima koji su prošli i onima koji dolaze, volio je pričati o nošnji, igri, kolu, o uvježbanosti tamburaša, posebno o ljepoti narodne i pravilnosti oblačenja narodne nošnje.

Jakša Knežević, rođen je u Vrpolju 21. srpnja 1932. godine. Nakon završene Učiteljske škole zapošljava se u Ivanovcima, selu nadomak Đakova sa većinskim mađarskim stanovništvom.

Jakša i njegova supruga Marija, poznatija kao Nevenka uklopili su se u sredinu društveno političkog života, te uz Jakšine aktivnosti u DVD-u i drugim aktivnostima sela Jakša i Nevenka okupljaju zaljubljenike folkloru, šokačkog, i mađarskog. Jakša je u sebi imao ono nešto slavonsko, šokačko što je nosio i donio iz svoje obitelji koja je poštivala i njegovala običaje i tradiciju sela i ljepotu narodne nošnje. Završio je Jakša na Pedagoškoj akademiji usmjerenja razredne nastave te povijest i zemljopis, ali je kao učitelj gotovo sve vrijeme proveo u razrednoj nastavi. Težio je dolasku u Đakovo, pa tako gradi i obiteljsku kuću

i 1973. Dolazi u Đakovo i upošljava se u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“. Imao je mogućnost u Đakovu biti i profesionalni tajnik Vatrogasne zajednice, ali Jakše koji je volio učiteljski poziv opredjeljuje se Za rad s djecom. U mirovinu je otišao 1996. godine, vjeran svom učiteljskom pozivu i poznat po svome radu u Đakovačkim vezovima.

„Volio je Jakša Đakovačke vezove, volio je sve ono što je narodno, izvorno, volio je pjesmu, lijepo obučenu snašu, djevojku i Šokca. Bili smo u Ivanovcima kad su počeli prvi Vezovi, ali Jakša je išao gledati, vuklo ga je šokačko srce pa je i našeg sina Dubravka vozio biciklom u Đakovo, na Vezove, nije onda bilo autobusnih linija nego kolima, pješke ili biciklom. Jakša je gledajući, povorku, program i prateći zbivanja oko Vezova i sam se uključio u organizaciju istih, a i ja zajedno s njim. Zajedno smo obilazili godinama folklorne skupine brojnih sela. Vezovi su postali i moja ljubav, pa i ja sam bila folkloroš kao djevojka u Brodskom Varošu. Bila su to lijepa vremena, slavonska pjesma, igra, tamburica, a sve okrunjeno Vezovima. Jakša, pa on je bio zaljubljen u Vezove, prije i poslije održavanja, uvijek je pričao o njima, o skupinama, o nošnji, o kvaliteti izvođenja. I kad se bez mene, nakon što mi zdravstveno stanje nije dopuštalo obilaziti skupine Jakša vraćao i oko pol noći sa neke folklorne manifestacije ili obilaska skupina iz udaljenijih mjesta nije me smetalo, bio je on bez poroka, znala sam da je uz folklor, a vraćao se s bilješkama koje je onda pregledavao, analizirao. I poslije moždanog udara 1999. godine Jakša nije mogao bez Vezova. Iako nije više bio uključen u rad pratio je povorku, polako odlazio u park i kod ljetne pozornice pratio nastupe, nije mu smetala ni vrućina. Zapisivao je sve po običaju, razgovarao, sugerirao“ priča mi supruga Nevenka sad pokojnog Jakše koji je preminuo 19. 9. i sahranjen u svom vezovskom gradu 21. 9. prošle godine. Znao sam da je to tako, da je Jakša takav kako o njemu govori njegova supruga Nevenka jer smo zajedno radili u Vezovima u vrijeme dok sam bio predsjednik Prvog-folklornog odjela Đakovačkih vezova i zajedno s Jakšom obilazio brojne smotre i brojne folklorne skupine zbog izbora i mogućnosti sudjelovanja na Vezovima.

Jakša je svojom ljubavlju i energijom pridonosio Vezovima sve do 1999. godine kada je doživio moždani udar. Prije toga godinama je obilazio Slavoniju, sela i gradove, KUD-ove i folklorne manifestacije i sa suradnicima gledao priređeni program donoseći odluku o sudjelovanju na

Svaka skupina je morala biti izvorno obučena

Vezovima, povorci, na ljetnoj pozornici ili jedno i drugo. Kako su Vezovi manifestacija izvornog folkloru i kako je folklorni odjel jedan od najvažnijih uz brojne organizacijske oblike ovako velike manifestacije valjalo je donijeti ispravne odluke, a sudjelovalo je i pedesetak skupina samo u nedjeljnom programu. Jakša je sa suradnicima pri odabiru gledao i slušao kvalitet glazbene pratnje, pjevanje, ples, igru ili kolo, držanje izvođača, dužinu trajanja pojedinog kola, igre, plesa ili običaja, brojnost izvođača, izvornost onog što će KUD prikazati i sve to u 7 minuta izvođenja uz garanciju pravilnog oblačenja i izvornosti nošnje, što znači odjeća, obuća i uređenost glave. Tako je Jakša bio svojevrsan „selektor“ dolaska grupa ili skupina na Vezove, kao i drugi članovi folklornog odjela koji su obilazili svoja područja i vodili se istim kriterijima. Nije se lako davalo „zeleno svjetlo“ za nastup na Vezovima. Sitnije greške morale su se izmijeniti, popraviti, a ako netko to ne popravi nego nastupi po starom Jakša bi im „osigurao“ nedolazak na neke od idućih Vezova. „Nema, sve mora biti vrhunsko, nema drugorazrednog, ipak smo mi postali svjetski poznata manifestacija i smotra“, znao bi reći Jakša.

Prva velika provjera folklornih skupina bila je kod Malog parka pri formiranju povorke. Iako je bilo zaduženih osoba, Jakša bi obišao svaku skupinu, pogledao imaju li svi primjerenu obuću, a ne cipele ili tenisice, imaju li djevojke, snaše i žene uređene glave, a ne frizure, jesu li svi muški u kapama ili bez kapa, a ne jedni imaju, drugi ih nemaju....

Jakša je vodio evidenciju nastupanje skupina na Vezovima, koje godine su nastupili, koja je po redu skupina nastupila, sat nastupa. Tako se nije

moglo dogoditi da netko nastupa uvijek među prvima, netko među zadnjima. Iza sebe Jakša je ostavio popise nastupa za svaku godinu, samo je tablice nadopunjavao. Ujedno je i onako, privatno ocjenjivao nastup svake skupine, odjeću i obuću, uređenost glave, pjevanje, sviranje, opći dojam. Ako je bilo vremena kratko bi razgovarao s voditeljem skupine, a zabilježeno bi se kasnije analiziralo i ispravljalo. I o tome je Jakša ustrojio evidenciju. Godinama je Jakša pisao i tekstove za voditelje, jer je unaprijed imao sadržaj programa skupina, opis nošnje i dio povijesti skupine.

Redovit je Jakša bio na sjednicama Vezova, davao prijedloge, upućivao kritike, surađivao s drugim odjelima, odborima i pojedincima jer Vezovi nisu samo folklor već i dovoz skupina, smještaj, prehrana, formiranje i kretanje povorke, nastupi, uređenost izloga, vodiči, program subotom (od 1999. i petkom) i nedjeljom, hipodrom, program u šatoru, prateća kulturna događanja..., a sve je to zajedničkim trudom i zalaganjem pojedinaca bilo jedna cjelina, cjelina Đakovački vezovi.

Zdravstveno stanje onemogućilo je Jakšu da direktno sudjeluje u organizaciji Vezova od 1999, ali Jakša ne bi bio Jakša, ne bi u srcu nosio Vezove da nije kad mu je to zdravlje dopustilo gledao povorku, sjedio u gledalištu u parku promatrao, bilježio, ocjenjivao, razgovarao, sugerirao....

„Jakša i Vezovi bili su nerazdvojivi, Jakša je bio dio Vezova, a Vezovi su bili dio njega. Nema više Jakše, sigurno ih gleda iz nekih visina i uživat će u njima i ove godine. Nema Jakše, ali i dalje ostaju i nastavljaju dalje Vezovi, to bogatstvo kulturnih zbivanja, tradicije, običaja i folklornog blaga, održavat će se Vezovi i dalje zahvaljujući ljudima kakav je bio moj Jakša“, na kraju razgovora rekla je supruga Nevenka.

„Nema Vezova nad Đakovačkim vezovima“, znao je reći Jakša. Bio je u pravu.

In memoriam: JOSIP VINKEŠEVIĆ

OTIŠAO NEUMORNI ISTRAŽIVAČ SLAVONSKE NARODNE BAŠTINE

Mirko Knežević, Darko Kelava, Zoran Ušković

Vijest o smrti Josipa Vinkeševića (1936.-2016.), Đakovčanina, koji je dao veliki doprinos kulturnim zbivanjima i folklornim priredbama Đakova i Đakovštine, osobe poznate po svojim djelima na području folklorne baštine i diljem hrvatske izazvala je riječi zahvale i sjećanje na sve što je učinio kod svih onih koji su ga poznavali. Učinio je Josip, ili kako su ga mnogi zvali Joza, mnogo za svoj grad Đakovo, za Đakovačke vezove, Ivanjske kresove, Smotru folkloru starogradskih pjesama i plesova Hrvatske.....

Otišao je neumorni istraživač slavonske narodne baštine

U „Glasu Slavonije“ od 2. Ožujka Maja Muškić je napisala: „Jučer je u osječkom KBC-u u 77. godini preminuo Josip Vinkešević, dugogodišnji kulturni radnik koji je svoj život posvetio očuvanju kulture i tradicije ovoga kraja. Iako po zanimanju diplomirani inženjer poljoprivrede, Vinkešević je bio poznatiji kao etnokoreolog, a proučavao je tradicijske pjesme, plesove, običaje i baštinu ne samo Slavonije i Baranje nego i šire. Bio je voditelj kulturno-umjetničkih društava u Gorjanima, Đakovu..., a svojim je bogatim znanjem i iskustvom pomagao i KUD-ovima u drugim mjestima Đakovštine. Autor je četiriju knjiga iz područja plesa, osnivač je nekoliko smotri folkloru, među kojima je i Smotra starogradskih pjesama i plesova Hrvatske, Ivanjskih kresova. Za svoj rad primio je mnoga priznanja, među kojima i Povelju zahvalnosti Grada Đakova te Hrvatskog sabora kulture kao i Nagradu OBŽ za životno djelo.

Obilazio je sela i zaseoke svoje Slavonije, Đakovštine osobito, gdje bilježi i snima te obrađuje, opisuje i prikazuje narodne plesove grafičkom tehnikom kinetograma. Kao sljedbenik istraživa-

Josip Vinkešević

ča narodnih plesova Vinka Žganca i Ivana Ivančana, uz bok melografima i etnomuzikolozima svrstava se u mali krug hrvatskih etnokoreologa, istraživača ljudskog pokreta uz glazbu, istraživača narodnog odnosno folklornog plesa. Svoje zapise usustavljuje i objelodanjuje u spomenute četiri knjige uz velik broj stručnih radova, kojima zapisanu baštinu pretače u trajno svjedočanstvo hrvatskog i slavonskog identiteta.

Neizbrisiv je njegov trag i u Đakovačkim vezovima. Josipa Vinkeševića stručnjaci i znanstvenici iz područja etnologije prepoznaju kao vrlo cijenjenog etnomuzikologa, etnokoreologa, koreografa i plesnog pedagoga ne samo na području

Đakovštine i Osječko-baranjske županije, nego i diljem Hrvatske, pa i izvan domovine.

Tužnu vijest objavili su đakovački mediji

- Preminuo Josip Vinkešević etnokoreolog iz Đakova (rođen u Stipanovcima-Našice). Gotovo cijeli svoj život, Vinkešević je posvećen folklornoj i građanskoj baštinskoj kulturi. Ne kao konzument, kao promatrač tek, već dugogodišnji istraživač i zapisivač folklornih i starogradskih napjeva i plesnih koraka. Obilazi sela i zaseoke svoje Slavonije, Đakovštine osobito, bilježi i snima, obrađuje, opisuje i prikazuje narodne plesove grafičkom tehnikom kinetograma. Zaljubljenik u narodno stvaralaštvo, folklorist je već kao gimnazijalac, s bisernicom se druži i kao student, upoznaje ljepotu plesa koja ga očarava idućih 60 godina. - Noćas je u 77. godini u osječkom Kliničkom bolničkom centru umro Josip Vinkešević, dugogodišnji kulturni radnik koji je svoj život posvetio očuvanju kulture i tradicije ovoga kraja. Iako po zanimanju diplomirani inženjer poljoprivrede, Vinkešević je bio poznatiji kao etnokoreolog, a proučavao je tradicijske pjesme, plesove, običaje i baštinu ne samo Slavonije. Bio je voditelj kulturno-umjetničkih društava u Gorjanima i Đakovu, a svojim je bogatim znanjem i iskustvom pomagao i KUD-ovima u drugim mjestima Đakovštine. Autor je četiriju knjiga iz područja plesa, osnivač je nekoliko smotri folklora među kojima je i Smotre starogradskih pjesama i plesova Hrvatske, Ivanjskih kresova.

Tko je bio Josip Vinkešević

Josip je rođen 19. rujna 1939. godine u Stipanovcima gdje završava prva 4 razreda osnovne škole, potom 5. i 6. razred u Podgoraču, a 7.

i 8. u Našicama gdje završava i gimnaziju 1958. godine. Poljoprivredni fakultet, smjer ratarstvo završava u Zagrebu, a potom čitavi radni vijek provodi u nekadašnjem PIK-u Đakovo (Gorjani, Tomašanci, Široko Polje, Slaščak, Đakovo) na različitim funkcijama. Umirovljen je 1998. godine. U Gorjanima i Đakovu pokazao je svoju ljubav za šah, bio je i regionalni šahovski sudac, a dobio je 1990. od SIZ-a fizičke kulture Općine Đakovo i Plaketu zaslužnog sportskog radnika. Nositelj je i Srebrene značke Crvenog križa Hrvatske za zasluge organiziranja dobrovoljnog davanja krvi.

Josipov život u cijelosti je protkan ljubavlju prema narodnom baštini, više od šezdeset godina u srcu su mu bili folklor, običaji, tradicija i zapisivanje istih. Među organizatorima je brojnih kulturnih zbivanja i sudionik brojnih smotri u zemlji i inozemstvu, posebno u Đakovu i Đakovštini, koreograf i voditelj društava i folklornih skupina, član prosudbenih komisija..., a za neumoran rad i doprinos u promicanju narodnog blaga dobio je brojne pohvale, priznanja, diplome i nagrade, turističkih zajednica, KUD-ova, gradova i sela među kojima su i tri priznanja Hrvatskog sabora kulture, Povelja zahvalnosti Grada Đakova i Nagrada za životno djelo OBŽ 2013. godine za doprinos i rad u kulturi. Ljubav prema svemu onome što je narodno, što spada u narodnu i kulturnu baštinu Josip je pokazao već u 7. razredu osnovne škole u Našicama gdje je počeo svirati bisernicu (prima 1). Nakon 2 godine zaigrao je i zaplesao u KUD-u „Lisinski“ u Našicama te nastavio na studiju u akademskom KUD-u „I. G. Kovačić“, u Zagrebu sa kojim je gostovao u 4 grada Francuske među kojima je bio i Pariz.

Ostavio je neizbrisiv trag u Gorjanima

Dolaskom u Gorjane 1966. g. Josip osniva KUD „Gorjanac“ u kojem je bio predsjednik 8 godina i voditelj folklora postavivši dvadesetak koreografija Slavonije, Baranje, Banata i poznate i igre Bunjevaca.. S Gorjancima je uz brojne nastupe obišao i Italiju, Austriju, Poljsku, Mađarsku, Makedoniju, Srbiju, BiH, Njemačku. Sa Josipom su Gorjanci prvi od KUD-ova našeg podneblja nastupali izvan tadašnje Jugoslavije. U vrijeme boravka u Gorjanima i rada u tadašnjem PIK-u Josip je bio aktivan i u Đakovačkim vezovima kao član Folklornog odjela obilazeći sa suradnicima brojne KUD-ove Slavonije i Baranje i odabirao one koji će nastupati na Đakovačkim vezovima. Posjećivao je brojne smotre folklora diljem Hrvatske, posebno Slavonije i Baranje. Ujedno je

zapisivao plesove koje je kasnije objavio u svojim knjigama: „Narodni plesovi Đakovštine“, „Pjesmom na Vezove“, „Pjesmom i plesom na Vezove“, „Starogradske pjesme i plesovi“, Katarinsko kolo“ (koreografija na bazi narodnih plesova Valpova, Donjeg Miholjca, Slatine i Virovitice. Objavljivao je brojne članke u „Reviji Đakovačkih vezova“, na temu plesova i običaja.

Josip i Gorjanac Mata Pavić na Vezovima

Đakovo postaje Josipov grad neumornog stvaralaštva

Po dolasku u Đakovo 1986. g. Josip se uključuje u rad KUD-a „Sklad“ gdje sve do 1993. godine radi s djecom i odraslima stvarajući i uvježbavajući koreografije. U isto vrijeme i u dolazećem periodu svog djelovanja postavlja koreografije u Drenju, Satnici i Selcima Đakovačkim, Viškovcima, Vukojevcima, Gašincima i Našicama. Postavio je koreografije i u Slav. Brodu (Folklorni ansambl Broda), Požegi (HKUD „Požega“), Vinkovcima (KUD „Tkanica“), Osijeku „HKUD „Osijek1862“). Od 1969. pa do uoči Domovinskog rata u nekoliko mandata je bio predsjednik Kulturno prosvjetne zajednice Općine Đakovo, a kad istu preuzima Ivica Balen postaje njezinim tajnikom. 1993. g. u Đakovu se osniva Savez KUD-ova Slavonije i Baranje, a njezinim predsjednikom postaje Josip Vinkešević i ostaje do 2008. godine. 1988. g. Josip sa suradnicima osniva „Smotru folkloru Đakovštine“. 1998. g. U svojim aktivnostima Josip je neumoran pa 1998. g. osniva u Đakovu „Smotru starogradskih plesova i pjesama“ Hrvatske, jedinu te vrste u Hrvatskoj. Isti su od Ministarstva kulture RH priznati kao nematerijalna kulturna baština isto kao što su bečarac, šetano

kolo i crkveno pjevanje. Zaslugom Josipa tako je sa starogradskim plesovima upoznata hrvatska javnost od Đakova, gradova u Slavoniji pa preko Varaždina do Dubrovnika. Godine 2000. osniva u Đakovu „Ivanjske kresove“, Smotru koja se svake godine održava 21. lipnja (Ljetni solsticij- prvi dan ljeta.) Ivanjski običaji su u fazi priznavanja nematerijalnog dobra u Ministarstvu kulture RH. „2007. g. osniva KUD „Slavonija“ u Đurđancima. Za istaknuti je da je Josip postavljao koreografije i kod naših iseljenika u Njemačkoj, Mannheimu i Berlinu. 2012. u Osijeku je osnovan je Savez KUD-ova OBŽ, a Josip je postao predsjednikom.

Josip je pohađao i seminare folkloru usavršavajući svoju stručnost u plesovima i teoriji (KPZ-današnji Hrvatski sabor kulture). Član je brojnih prosudbenih komisija u Gradu Đakovu, diljem Hrvatske te u sklopu IGF-a (Međunarodna udruga folklornih skupina) u Austriji (Klagenfurt), Njemačkoj (Stuttgart), Češkoj (Prag), Italiji (Massa), Švicarska (Interlaken). Bio je član FOKE, (Udruge folklornih voditelja i koreografa Hrvatske) u kojoj je jedan od rijetkih koji je stekao status umjetničkog voditelja i selektora (izbornik).

U ZAMP-u je zaštićeno Josipovih tridesetak koreografija folklor Slavonije i starogradske plesova. Izdavačka kuća „Privlačica“ iz Vinkovca u jednoj od svojih knjiga o velikim i poznatim Šokcima uvrstila je Josipa među jednog od poznatih Šokaca.

Posljednje počivalište u Gorjanima

Josip Vinkešević sahranjen je na groblju u Gorjanima 5. ožujka uz zahvalne riječi oproštaja predsjednika KUD-a „Gorjanac“ Darka Kelave: „Neizmerno Vam zahvaljujemo na onome što ste učinili za naš KUD, za naše Gorjane. Bili ste dio nas. S Vama smo nastupili na prvom Đakovačkim vezovima, na prvoj Zagrebačkoj smotri folklor, na prvom Vinkovačkim jesenima, s Vama smo nastupili izvan granica bivše države kao prvo društvo Đakovštine, snimili gramofonsku ploču... Niste dočekali naše jubilarne slavlje, 50 godina djelovanja KUD-a „Gorjanac“ koje ćemo završiti predstavljenjem Vašeg posljednjeg djela, stručne knjige „Narodni plesovi Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema“. Ostavili ste u Gorjanima nei-

zbrisiv trag svog stvaralaštva i upućujemo vam veliko „Hvala“.

Bio je predan, pedantan i točan, stručan i dobar suradnik

Suradivao sam u mnogo čemu s Josipom, posebno pri obilasku folklornih skupina, organizaciji Đakovačkih vezova, obilazeći smotre folklor i bilo je pravo zadovoljstvo s njime suradivati. Bio je predan, pedantan i točan, stručan, dobar poznavatelj folklorne baštine i rado viđen u sredinama u koje je dolazio. Otišao je čovjek koji gotovo cijeli svoj život, Vinkešević je posvećen folklornoj i građanskoj baštinskoj kulturi. Ne kao konzument, kao promatrač tek, već dugogodišnji istraživač i zapisivač folklornih i starogradske napjeva i plesnih koraka. Obilazi sela i zaseoke svoje Slavonije, Đakovštine osobito, bilježi i snima, obrađuje, opisuje i prikazuje narodne plesove grafičkom tehnikom kinetograma. Otišao je neumorni istraživač slavonske narodne baštine Josip Vinkešević.

Nagrada za životno djelo

Simbioza, ljubav i poštovanje između gospodina Vinkeševića i Gorjanaca

Još nam u ušima odzvanja gromoglasan pljesak, koji se prolomio na svečanoj sjednici obilježavanja 50. obljetnice osnutka Kulturno umjetničkog društva „Gorjanac“, kada je pročitao ime gospodina Josipa Vinkeševića. Tom smo mu prigodom htjeli dodijeliti zahvalnicu jer je na poseban način zadužio Društvo.

Bio je to trenutak kada su članovi, bez ikakvih komentara, izrazili svoje osjećaje i poštovanje prema čovjeku koji je obilježio najljepše dijelove njihovih života, a koji je u tom trenutku vodio svoju posljednju životnu bitku.

Simbioza, ljubav i poštovanje između gospodina Vinkeševića i Gorjanaca počinje davne 1964. godine kada je kao mladi agronom došao u Gorjane na mjesto tadašnjeg upravitelja Kooperacije. Upravo to radno mjesto kao da je sudbinom određeno za njega jer je tada najveći broj stanovnika poslom dolazio upravo u Kooperaciju te ondje počinju kontakti s većinom Gorjanaca.

Nije prošlo puno vremena od njegovog dolaska i uključivanja u život nove zajednice, a već su se pojavljivali rezultati čiju jeku čujemo vrlo jasno i danas.

1966. godine, na poziv tadašnje JAZU u Zagrebu, na proslavu 100. obljetnice ove kulturne ustanove, okuplja skupinu zaljubljenika u folklor koja će izvesti stari običaj *ljelja*. Na krilima uspjeha iste godine utemeljuje Kulturno-umjetničko društvo i predlaže ime „Gorjanac“.

Ovaj događaj prekretnica je u određivanju gospodina Vinkeševića kao kulturnog djelatnika i društva kao nositelja tradicije ne samo Gorjana i Đakovštine, nego regije i Republike. Nakon obnašanja mnogih dužnosti u KUD-u, od prvog predsjednika, plesača, glumca do autora stručnih knjiga, ipak ga svi rado pamtimo i pamtit ćemo ga kao vrsnog koreografa i poznavatelja slavonskih običaja, koje je prvo u *Gorjancu*, a zatim i u svim ostalim društvima Đakovštine postavljao i kroz brojne nastupe na državnim i svjetskim pozornicama otkrivao i predstavljao cijelom svijetu. Neumoljivo je ispitivao, istraživao, oblikovao i prezentirao blago ostavljeno u bogatoj škrinjici kulturne baštine svoje Slavonije.

Zahvaljujući našem čika Jozi, Kulturno-umjetničko društvo „Gorjanac“ ponosi se brojnim rekordima:

- sudjelovanje na prvim i svim do sada održanim *Đakovačkim vezovima*
- sudjelovanje na 1. *Međunarodnoj smotri folkloru* u Zagrebu
- sudjelovanje na 1. *Vinkovačkim jesenima*
- prvo amatersko društvo Đakovštine koje je nastupalo izvan granica bivše države
- prvo društvo Đakovštine koje je snimilo gramafonsku ploču
- prvo društvo u Republici Hrvatskoj nositelj nematerijalnog dobra
- uvrštenog na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Josip Vinkešević na međunarodnom kongresu Ivanjskih vatri u Monsu, Belgija

Gospodin Josip Vinkešević bio je i veliki zaljubljenik u šah, tako je u Šahovskom klubu „Gorjanac“ jedan od osnivača i aktivni član. U ŠK „Gorjanac“ obnaša mnoge važne funkcije. Stekao je

titulu „prvo-kategornika“, a na raznim turnirima ostvarivao bi zapažene rezultate.

Preseljenjem iz Gorjana u Đakovo 1984. godine svoje djelovanje i iskustvo primjenjuje kao član, potom i kao predsjednik Folklornog odbora *Đakovačkih vezova*.

Neumorno je obilazio i istraživao kulturno-umjetničku baštinu našega kraja. Stjecanjem naziva etnokoreologa bio je vrlo ozbiljna referenca za pitanje folkloru. Tako je osnovao brojne saveze kulturno umjetničkih društava, a sve u cilju što lakšeg i djelotvornijeg rada KUD-ova kako u Đakovštini, tako i u regiji.

Svoja istraživanja sabrao je u nekoliko knjiga koje je izdao u suradnji sa svojim glazbenim suradnicima, a to su:

Narodni plesovi Đakovštine, pjesmom i plesom na vezove,

Josip Vinkešević, Adam Pavić

Starogradske pjesme i plesovi,

Josip Vinkešević, Miroslava Hadžihuseinović-Valašek, Adam Pavić

Ivanjski krijesovi

Josip Vinkešević, Adam Pavić

Katarinsko kolo

Josip Vinkešević, Adam Pavić

Narodni plesovi slavonije, baranje i zapadnog srijema

Josip Vinkešević

Posljednjih dvadesetak godina intenzivirao je rad na smotrama folkloru među kojima su:

Smotra starogradskih pjesama i plesova Hrvatske

Ivanjski kresovi

Smotra folkloru *Godina dana hrvatskih narodnih običaja*.

O vrijednosti i stručnosti djelovanja gospodina Vinkeševića na području kulture svjedoče i brojna priznanja među kojima su:

- Plaketa Hrvatskog sabora kulture

- Nagrada Osječko-baranjske županije za životno djelo

- Povelja zahvalnosti Grada Đakova.

- Priznanje grada Đakova povodom 50. Obljetnice amaterskog rada kao i brojne druge diplome, zahvalnice i priznanja.

Nakon tako plodonosnog i ne zanemarivog dijela života i rada gospodina Josipa Vinkeševića, nedvosmisleno osjećamo nenadoknativ gubitak i prazninu u našim srcima. Napustio nas je čovjek koji nam je otkrivao i ljubomorno čuvao našu bogatu kulturnu baštinu, koji nas je cijeli svoj život usmjeravao i učio o njoj, koji je u nas usadio ljubav za nju.

Izdavanje svoje posljednje knjige gospodin Vinkešević nije dočekaio, on je neumorno stvarao kao da nikada neće umrijeti, ali iznenadna smrt ga je ipak preduhitrila. Tako knjiga koja se već nalazila u tisku, s već osmišljenim programom za njezinu prezentaciju čika Jozo nije dočekaio. Započeti projekt će biti završen, a predstavljanje će se održati u programu 50. Đakovačkih vezova. Kako je knjiga posvećena 50. obljetnici KUD-a „Gorjanac“ iz Gorjana, knjiga će biti predstavljena i u Gorjanima u sklopu obilježavanja tako važne obljetnice.

Održavanjem naših običaja, održavat ćemo i sjećanje na Vas, a ako ponekad nešto i zaboravimo, prelistat ćemo Vaše knjige i opet ćemo Vas se sjetiti.

Nažalost, mi ćemo 50. obljetnicu postojanja KUD-a „Gorjanac“ te *Đakovačke vezove* obilježiti bez Vas, poštovani gospodine Vinkeševiću. Pri tome nećemo zaboraviti da ste kroz rad u kulturno-umjetničkom stvaralaštvu utkali veliki dio sebe i time nas neizmjereno zadužili.

Na svoj skroman i iskren način želimo Vam još jednom iskreno zahvaliti na svemu što ste učinili, kako za Gorjane tako i za sredinu u kojoj ste tako nesebično djelovali.

Odabirom svog vječnog počivališta upravo na Mjesnom groblju u Gorjanima pokazali ste i svoje osjećaje prema nama, stoga, dragi prijatelju, neka Vam je na svemu hvala i vječna slava.

In memoriam Miroslav Slavko Mađer

I KAD UMREM, PJEVAT ĆE SLAVONIJA!

Mirko Ćurić

„I kad umrem, pjevat će Slavonija“, jedna je od najljepših ne samo slavonskih, nego i hrvatskih uglazbljenih pjesama. Postala je više od pjesme – simbol Slavonije, rapsodija narodnog života, oda prošlosti i vjera u budućnost, toliko ukorijenjena da mnogi misle kako je to narodna pjesma a ne sjaja spoj glazbe i riječi kojisu sačinili Julije Njikoš i Miroslav Slavko Mađer. Autor te pjesme dobro je poznat – Miroslav Slavko Mađer! Mađer je jedan od utemeljitelja i oblikovatelja Vinkovačkih jeseni, ali je godinama surađivao s Đakovačkim vezovima, napose u Reviji, tako da je i njegov posljednji životni i javni nastup bio u Đakovu na 18. Đakovačkim susretima hrvatskih književnih kritičara, u sklopu 49. Đakovačkih vezova, kada je 1. srpnja 2015. predstavljena njegova knjiga Izabranih pjesama.

Miroslav S. Mađer rođen je 1. VII. 1929. u Hrtkovicima, pored Rume u Srijemu. Umro je 14. kolovoza u Zagrebu, a sahranjen je u Vinkovicima, na Gradskom groblju. Srednje ime Slavko uzeo je kao trajan spomen na istoimenog, rano preminulog brata (1922.-1946.) rođenog 1922. u Rumi, a umrlog 1946. u Novom Marofu. Umro je u Zagrebu

Osnovnu školu polazio je u Glini i Vinkovicima, gimnaziju završava 1950. u Vinkovicima, a studij književnosti (slavistike i kroatistike) diplomirao je 1956. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1957. do 1965. službovao je u Osijeku i Vinkovicima kao profesor te kao dramaturg i ravnatelj vinkovačkoga kazališta. U Vinkovicima uređuje književne publikacije i organizira brojne književne susrete i manifestacije, te surađuje u lokalnim listovima i zbornicima.

Prelaskom u Zagreb (1965.) zapošljava se u programu Radio Zagreba (Literarna redakcija, Umjetnički i Dramski program) gdje i Literarnoj sekciji kao kritičar piše osvrtne na nove knjige, a zatim uređuje emisije poezije, adaptira književna

djela, posebno za emisiju *Radio-roman*, kojemu je urednikom i dramaturgom sve do umirovljenja. Dodatno se može spomenuti da je radno vrijeme u programima Radio Zagreba Mađer upotpunjavao i svojim radio-dramskim stvaralaštvom koje bilježi dvadesetak originalnih radio-drama, igara i dokumentaraca, izvođenih najviše na III. programu Hrvatskoga radija, te srodnim programima Radio Ljubljane i Novog Sada. Mađer aktivno sudjeluje kao kritičar i izvjestitelj u raznim novinama, te gotovo u svim radijskim i povremeno u televizijskim emisijama (*Marulova korablja*, *Susreti*, *Priče za laku noć*, *Poezija naglas...*). Kao suradnik povremeno je radio i za Radio Prag (1977.), Radio Varšava (1975.), Radio Sarajevo (1967. i 1974.) i Radio Beograd (1977. 1978.). Adaptirao je i dramatisirao mnoštvo književnih djela stranih i domaćih pisaca za radio, televiziju i kazalište.

Kao pjesnik Mađer se javio 1946., te od tada realizira dug i plodni kontinuitet kao književnik i žurnalist, stalno surađujući i objavljujući vlastite radove i osvrte o književnosti u brojnim publikacijama i časopisima kao što su: "Mladost", "Kulturni radnik", "Delo", "Beseda", "Sodobnosti", "Telegram", "Izvor", "Oko", "Krugovi", "Republika", "Književna revija", "Književnik", "Forum", "Riječka revija", "Književna rijeka", "Riječi", "Literatura", "Putujući Slavonijom", "Slavonija danas", "Hrvatski tjednik", "Hrvatsko kolo", "Kolo", "Mogućnosti", "Houth life", "Rukovet", "Mi", "Ogledi", "Ustvari", "Letopis matice srpske", "Koraci", "Enciklopedia moderna", "Kalendar Matice iseljenika", "Prosvjeta", "Susreti", "Kazalište", "Galerija" te listovima: "Novine mladih", "Narodni list", "Večernji list", "Vjesnik", "Vinkovački list", "Glas Slavonije", "Hrvatsko slovo", "Vijenac" i dr. Objedinjeni zbir autorovih književnih prikaza i članaka, kao i doprinos suvremenoj književnoj kritici objedinjen je u knjizi *Pjesnikova lektira*, Zagreb, 2004.

Do sada su objavljene 24 knjige Mađerove poezije, te više knjiga proze kao i pjesama za djecu i mladež, a pored toga i izbor radio drama. Za vinkovačku izdavačku kuću "Privlačica" uredio je antologije: *Vinkovci u stihu*, 1999.; *Vječne pjesme Hrvatske*, 2004.; *Pjesnička polja*, 2005.; *Zavičajni zapisi o Vinkovcima i Vinkovčanima*, 2009.; *Upamtite Vukovar* (hrvatski pjesnici o Vukovaru) 2011., niz knjiga u ediciji *Slavonica* (Joza Ivakić, Đuka Šnajder, Slavko Mađer, Franja Žanić), a priredio je i niz drugih književnih izdanja kao *Lirika*, Vinkovci, 1955.; *Bune i bujice*, Vinkovci, 1959.; *Vladimir Nazor*, Beograd, 1969.; *Slavonske minijature*, Osijek, 1975.; *Vrijeme nas*, Zagreb, 1979. *Studij pjesme* (ogledi i dogledi o hrvatskom pjesništvu) Zagreb, 2007.; *Književna kritika o poeziji Anđelka Vuletića*, Stajergraf, Zagreb, 2008. i *Izabrana djela Anđelka Vuletića* u ediciji *Hrvatska književnost BiH u 100 knjiga*, Matica hrvatska Sarajevo (ur. Mirko Marjanović) Sarajevo, 2014.

Izbor najvažnije literature (osvrta, kritika i eseja) koji su pisani o Miroslavu S. Mađeru priredila je Vlasta Markasović u knjizi *Miroslav S. Mađer i kritika*, Zagreb, Stajergraf, 2004.

Zastupljen je u mnogim antologijama hrvatske i europske poezije, preveden je na talijanski, francuski, njemački, španjolski, ukrajinski, ruski, poljski, češki, slovački, slovenski, mađarski, bugarski, albanski, makedonski i esperanto. Veliku popularnost stekao je kao autor uglazbljivanih stihova izvođenih na glazbenim festivalima kao npr. "Požeški festival", "Vinkovačke jeseni", "Đako-

vački vezovi", "Splitski festival" i dr. Među uglazbljenim pjesmama ističu se *Kukuruzi se njišu*, *Pjesma starog ratara*, a njegova poznata pjesma *Pjevat će Slavonija* nagrađena je na "Požeškom festivalu" i rado pjevana u domovini i iseljeništvu kao himna Slavonije. Godine 1999. primio je odličje predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana za doprinos kulturi i književnosti u domovini (Red Marka Marulića). Mađer je za svoj dugogodišnji književni rad više puta nagrađen.

Uzdarje riječi

Osim što je bio veliki umjetnik, napose pjesnik, Mađer je bio iznimno ugodan i omiljen čovjek. Veze s Đakovom su mu trajne i bogate. Mnogim je đakovačkim autorima pisao predgovore i pogovore, uređivao i predstavljao knjige. Đakovo je volio i u njega rado dolazio. O Đakovu je napisao nekoliko tekstova i pjesama. U Đakovu je 1. srpnja 2015. proslavio svoj 86. Rođendan, uz slavonsku pjesmu, razdragan iako svjestan da vrijeme neumitno prolazi. Nekoliko dana nakon posjeta Đakovu poslao mi je pjesmu *Uzdarje riječi*. Vjerojatno posljednju koju je napisao. Objavljujemo je *Reviji*, glas pjesnika rođena u Srijemu, koji je obilježio Slavoniju i Baranju i kojoj upućuje zadnju pjesmu:

Uzdarje riječi

Mirku, u Đakovo

*Gledam kroz riječi knjige
I prijatelju sadim sjeme sna.
Ne volim ružne stvari, i takve nekakve brige
Volim, ako volim – do dna.*

*Dobar je taj krug oko katedrale
Taj žamor utihe i molitve srca...
Kao da su me nebeske zvijezde ovdje zvale
I sad trajem kad duša više na grca.*

*Pozdravljam svjetionik čista neba
Kad odan sam stihu – jer to je dar!
Ovdje u srcu Slavonije znam što mi treba.
TU JE I MOJ SUNČANI OLTAR!*

Zagreb, srpnja 2015.

In memoriam ANTUN MANDIĆ

Tomislav Đambić

Čiča Tuno je rođen 14. siječnja 1923. u Širokom Polju od roditelja Nikole Mandić i Marije rođene (Augustinović). Osnovnu školu 5 razreda je završio u Širokom Polju, s tim da je kroz svoj dugi i bogati životni put stekao mnoga znanja i zvanja. Svoj životni vijek dovršio je u Vuki, a zadnje dane života proveo je u staračkom domu. U Vuki je bio dugi niz godina društveno aktivan, kao predsjednik DVD Vuka, Predsjednik Mjesne zajednice Vuka, bio je predsjednik školskog odbora u Vuki, a zatim član odbora za osnovno obrazovanje općine Osijek. Ljubav prema konjima je naslijedio od djeda i oca. Jedine kobile iz seljačkog uzgoja koje je priznao LIF su iz uzgoja obitelji Mandić, a riječ je o rodovima pod imenom Cice i Lize. Jedan je od organizatora i dugogodišnji je sudionik naše najveće konjičke manifestacije, smotre svatovskih zaprega na „Đakovačkim vezovima“ od njenih početaka 1967. god, pa do nekoliko godina unazad, dobitnik je brojnih nagrada i priznanja na području konjogojstva, imao je kontakte sa brojnim poznatim osobama, a nastupe sa svatovskom zapregom često je koristio i za promociju estradnih umjetnika, što se može vidjeti u kolekciji njegovih brojnih fotografija. Donedavno je u podmakloj životnoj dobi u svojoj štali imao konja lipicanca.

Za čiča Tunu Matančevog lipicanac je bio velika ljubav i strast, osim što je ovu pasminu konja posebno volio o toj pasmini je znao najviše od svih konjogojaca, „s njim ući u raspravu o lipicancima i tvrditi suprotno od njegova mišljenja, za sugovornika su bile male šanse da bude u pravu...

Čiča Tuno je jako dobro poznao povijest, posebno je puno znao pričati o svom rodnom selu Širokom Polju iz vremena djetinjstva, i kad je bio u mladenačkoj dobi, a dobro je pamtio što su govorili stariji od njega, tako da s njim započeti razgovor znači isto što i listati enciklopediju. Mo-

gao je argumentirano povezati i složiti povijesne događaje u 100 godina unazad.

Bio je vrlo odriješit u razgovoru, siguran u svoje stavove, koje je argumentima branio. Bio je u potpunosti pravi Slavonac, šokac, a Slavonija je bila dio njega, volio je zemlju, domaće životinje, od kojih najviše konje, njegovi hrvatski ovčari u dvorištu su bili vjerni čuvari njegovog imanja, a istovremeno nisu bili prepreka za prijatelje koji

mu dođu u posjet, jer vrata od „ajnforta“ su uvijek bila otvorena za prijatelje. Posljednjih godina dolazio sam kod čiča Tune, jer smo uvijek imali puno tema za razgovor, a najviše o konjima, i jako je puno pomogao u istraživanju koje sam radio za konjogojsku udrugu u Širokom Polju. Njegova sjećanja iz doba djetinjstva pomogla su mi da napišem točna imena i prezimena ljudi koji su prije drugog svjetskog rata radili na osnivanju Konjogojske udruge, isto tako i popis lipicanskih grla koja su tada bila u selu.

Napustio nas je čiča Tuno i otišao na vječno počivalište navečer u nedjelju 5. srpnja, na dan održavanja Đakovačkih vezova, na dan kad se u gradu Đakovu održava najveća svjetska konjička povorka koju su osnovali i u njoj sudjeluju i danas Slavonci šokci koji se ponose svojom tradicijom i svojim kulturnim blagom, za tu veliku smotru čiča Tuno je živio i davao sve od sebe dok je bio vitalan. Nama mlađima od sebe ostavio je u baštinu primjer kako se čuva tradicija, njegova svatovska zaprega uvijek je bila primjer i uzor kako treba izgledati, konji u izglancanoj ormi i otarcima, a kola uredna i dostojno okićena, kao mali sjećam se njegovih odlazaka na Đakovačke vezove jer je konje vozio pješke u zapregi kroz Široko Polje i putovao u Đakovo. Osim što se ponosio svojim konjima bio je otvoren za svaki prijateljski razgovor i svojim je iskustvom i znanjem često pomogao nama konjogojcima koji smo mlađi od njega, za stolom gdje bi on sjedio često bi se vodile rasprave, teme razgovora su bile čas ozbiljne čas duhovite, tako da je bilo teško rastati se iz takvoga društva, a kući bi čovjek otišao uvijek sa puno dojmova. Čiča Tuno je bio osnivač i predsjednik svojevremeno naše najveće udruge na slavonskom području Konjogojske udruge Đakovština, a kasnije i njen doživotni počasni predsjednik, s tim da je i ranije aktivno sudjelovao u radu i osnivanju jedne starije konjogojske udruge u Gorjanima. Članovi svih konjogojskih udruuga i klubova i ergela sa područja cijele Slavonije i Baranje danas su ovdje na posljednjem ispraćaju, čovjeka kojega smo svi poznavali i rado se družili s njim. Naš život na zemlji je takav da jedni umiru a drugi se rađaju i život se obnavlja i nastavlja,,, a uspomene ostaju na drage i voljene osobe.

Koliko konje voliš toliko ti duša vrijedi

Na sahrani Antuna Mandića prigodno slovo izrekao je i župnik Mato Mićan: „Koliko sine konje voliš toliko ti duša vrijedi“ Ova narodna mudrost može i želi ocrtati, gotovo jedno stoljeće trajan, život pok. Tune Mandića. S jedne strane tu je naglašena njegova ljubav prema konjima, napose prema lipicancima, koja u sebi sadrži i ljubav prema rodnom zavičaju- Slavoniji, ljubav prema kulturnoj baštini, običajima i svemu onome što nam život „stvara“. To je ljubav koja u sebi uključuje životnu mudrost, rad, spremnost na odricanje, spremnost na uspjeh i neuspjeh. Ta njegova ljubav nadilazila je granice jednog krajevnog razmišljanja, narodnosti i uskoljudskih razmišljanja. Ljubav koja u sebi uključuje osjećaj za ljepotu, sklad, red i mir.

Koliko ljudi, koliko razgovora, koliko savjeta je pok. Tuno proživio i imao! Koliko učenja, a isto tako i strpljenja dok je druge učio, savjetovao, a u svom znanju nije bio sebičan već je svoje znanje i iskustvo radio prenosio na mlađe generacije. Prolazio je kroz ovaj život ponekad mirno- korakom, a ponekad kasom i galopom ali uvijek pravo zagledan prema pravom cilju poput njegovih konja.

Njegova ljubav prema konjima proizlazi iz ljubavi prema obitelji, djeci, unučadi i prema drugima ljudima bez obzira na različitost. U svojoj ljubavi prema stvorenome nije nipošto zaboravljao Stvoritelja. Nije se samo divio i poštivao ljepotu stvorenoga nego je znao da je onaj koji je svu tu ljepotu divno stvorio još ljepši i divniji i zato mu je zahvaljivao u svakodnevnim molitvama, pohađanjem svete mise i primanjem sakramenata. Pok. Tuno je upravo tako hranio i svoju Dušu i pripremao se za vječnu trku, pripremao se da dobije onu konačnu pobjedonosnu nagradu, pehar iz ruke živoga Boga. On koji sada ore „Nebeske njive“ neka počiva u miru čekajući slavno Uskrsnuće. Dok se opraštamo od pok. Antuna iskreno mu i zahvaljujemo za svako dobru riječ, djelo i njegov doprinos za mjesnu Crkvu i Općinu. Tko zna, možda, čika Tuno jednom zajedno sa svetim Ilijom projuri na kolima i s konjima iznad svoje Slavonije. Pokoj vječni daruj mu Gospodine, svjetlost vječna svjetlila mu. Počivao u miru. Amen

KONCERT ZAGREBAČKE FILHARMONIJE U ĐAKOVAČKOJ KATEDRALI

Željko Vurm

U okviru 14. Strossmayerovih dana, 25. svibnja 2016. u đakovačkoj katedrali održan je koncert Zagrebačke filharmonije. Na programu je bio *Nokturno, za orkestar* Josipa Štolcera Slavenskog (povodom 120. obljetnice njegova rođenja), *Koncert za marimbu i orkestar* Andersa Koppela i *9. simfonija u d-molu (Iz novog svijeta)* Antonina Dvoržaka. Dirignet je bio David Danzmayr a solist na marimbi Filip Merčep.

Kada se uvjerio da proba orkestra ide bez problema, ravnatelj Zagrebačke filharmonije Mirko Bloch pristao je na kraći razgovor. Iz katedrale kojom su se, probe radi, širili zvuci instrumenata Zagrebačke filharmonije, preselili smo se na

gradski korzo kako bismo na miru, uz kavu i sladoled, porazgovarali o aktivnostima Zagrebačke filharmonije.

-Gospodine Bloch, dobro došli u Đakovo! Kao ravnatelj Zagrebačke filharmonije i osobno kako se osjećate pri ponovnom susretu s Đakovom i Đakovčanima?

Mirko Bloch: Drago mi je da smo opet u Đakovu. Već godinama dolazimo ovamo, koliko ja znam, preko deset godina. Zagrebačka filharmonija slavi ove godine 145 godina postojanja i uspješnog djelovanja. Uvijek nam je drago doći kod vas u Đakovo. Vidimo drage ljude i stvarno smo ovdje toplo primljeni. To je jedna tradicija i

uvjeren sam da ćemo doći i sljedeće godine odnosno godinama koje su ispred nas.

-Što je novo u radu Zagrebačke filharmonije? Kakve aktivnosti planirate?

Mirko Bloch: Ove godine dobili smo novog šefa dirigenta. To je mladi austrijski dirigent David Danzmayr. Zadnje dvije godine maestro Dmitrij Kitajenko koji je sad naš umjetnički savjetnik, bio je, da tako kažem, glavni šef dirigent. Od 2009. godine, kako je umro pokojni maestro Vjekoslav Šutej, nismo imali šefa dirigenta. Evo, sada nakon sedam godina opet ga imamo. U Filharmoniji smo izabrali svoga novog šefa dirigenta. Dalje mogu reći da je ispred nas sezona prepuna noviteta. Imamo tri ciklusa. To su crveni i plavi ciklus te jedan novi ciklus koji se zove Off. Imamo preko pedeset premijera. U tom novom ciklusu predstavljamo, da tako kažem, jednu drugu, malo drugačiju glazbu. Imamo i jazza i romske glazbe. Otvaramo sezonu 23. rujna s našim mladim pijanistom Aljošom Jurinićem koji je jedan od najboljih mladih pijanista trenutno u Europi. Sezonu otvaramo s hrvatskim skladateljem Borisom Papandopulom. Ove godine obilježavamo dvadeset i pet godina od njegove smrti. Nadalje, moram reći da u tom Off ciklusu 7. listopada imamo koncert hommage Arsenu Dediću, velikom skladatelju i pjesniku. Zajedno sa Zagrebačkom filharmonijom nastupit će njegova Gabi i Matija Dedić. Imat ćemo božićni koncert u suradnji sa sjajnim zborom Husar-Tomčić. Zatim slijedi Filharmonijski bal koji tradicijski imamo uvijek 30. prosinca. Imamo projekt za djecu i mlade. Radi mo dosta s Hrvatskom glazbenom mladeži, imat ćemo koncerte za njih kao što su Star Warsi, pa onda Zimogrozni. To je jedna kompozicija koju su napravili naši filharmoničari. Filmski ciklus koji zadnjih nekoliko godina imamo zajedno s Kinom Europa gdje predstavljamo nijeme filmove s Charlesom Chaplijem i Bastonom Kitomom, što je izuzetno popularno u Zagrebu, ne samo u Zagrebu nego i u Hrvatskoj i dijelom Europe. Onda što je dodatno interesantno jest da u godini koja je ispred nas Zagrebačka filharmonija po drugi puta za Novu godinu gostuje u Mozartovu gradu. Evo, 1. siječnja, u jutarnjim satima, točnije u 11 sati, po pozivu, drugi puta smo u Mozartovu gradu. Imamo novogodišnji koncert. Dok traje koncert u Beču, mi ćemo biti u Salzburgu. Dakle, jedna tradicija i jedna velika čast Zagrebačkoj filharmoniji. Nadalje, ove godine krajem siječnja bili smo u Carnegie Hall u Americi. Prije toga smo bili u Omanu gdje smo imali dva koncerta, a na kraju

ove godine, 26. prosinca, putujemo u Kinu gdje smo po prvi puta. To će biti dvotjedna turneja, gdje ćemo nastupati u osam gradova i veselimo se tome, jer će po prvi puta Zagrebačka filharmonija biti na tom kontinentu. Bili smo, de facto, već na cijeloj Zemaljskoj kugli, ali nikada još nismo gostovali u Kini. To nam je stvarno posebni izazov i bit će to sigurno izuzetan doživljaj. U Beču smo sljedeće godine u ožujku. Kažu da ste priznati kod kuće koliko vas priznaju vani. Uvijek se trudimo kada smo vani, ali ne zaboravljamo ono što je naše, Lijepu našu. Evo, danas smo kod vas u Đakovu, drugi tjedan već imamo po prvi puta koncert u Pazinu povodom njihovog Dana grada. Krajem lipnja imamo festival Zagreb Classic koji je pod pokroviteljstvom Grada Zagreba i Zagrebačke filharmonije. Imamo sedam koncerata gdje ćemo nastupiti sa sjajnom sopranisticom Invom Mulom. Zatim, 2. srpnja, na tom našem festivalu, koji je inače na otvorenom, na Tomislavovu trgu koji Zagrepčani popularno zovu Tomislavac, nastupit će i 2Cellos koji su planetarno popularni i koji su baš točno prije pet godina krenuli točno iz Zagreba. Upravo mi smo imali koncert s njima 2011. godine. A 4. srpnja imamo koncert u Ljubljani s jednim sjajnim ruskim pijanistom koji se zove Macujev. Prije toga, 27. lipnja, isto ćemo otvoriti festival zajedno sa Slovenskom filharmonijom u Ljubljani. Tu će biti jedan među prvih pet baritona na svijetu Erwin Schrott. Onda ćemo, nakon dugo vremena, nastupiti u Međugorju 10. srpnja, također s Invom Mulom, da bismo 11. srpnja zatvorili našu službenu ljetnu sezonu u Zadru s filmskim ciklusom, s Charlesom Chaplinom. Eto, dakle, uvijek nešto novo i interesantno.

-U Đakovo ste dolazili već ranije. Kako vam se sviđaju naš grad i njegovi građani?

Mirko Bloch: Đakovo je vrlo miran grad. Ljudi su veoma ljubazni, toplo smo primljeni, a publika

je uvijek srdačna. To se osjeti na prvom koraku. Ravnatelj sam Zagrebačke filharmonije već dvije godine, ali dolazim već šest godina u Đakovo. Stvarno je lijep osjećaj kada vas ljudi toplo prime i drago vam je da ste došli napraviti jedan posebni doživljaj. A i članovima orkestra je drago, jer vidimo da su ljudi stvarno željni tog glazbenog užitka koji sigurno nije čest u Đakovu. Na neki način to je logično, jer nemate ni dvorane a niti prilike dobiti orkestar koji je simfonijski kao Zagrebačka filharmonija. Tako da je to uvijek interesantno i uvijek nam je posebno drago i toplo kada dođemo u Đakovo.

-Đakovačka katedrala nije baš koncertna dvorana... Ima svoju akustiku i specifično trajanje zvuka...

Mirko Bloch: Đakovačka katedrala nije građena za glazbu velikih orkestara, odnosno za ovakvu glazbu kakvu mi izvodimo, tako da je zvuku orkestra potrebno određeno vrijeme da se adaptira i treba nekoliko sekundi da odzvoni. Nije idealno, ali u svakom slučaju naviknete se. Prostor nije idealan za zvuk kao naš Dom, Filharmonijski dom, Dvorana Lisinski, ali je prekrasan i zato kažem još jedanput bitno je kako ste primljeni, bitno je kakvu energiju dobivate natrag od publike, dakle, koliko su ljudi prema vama otvoreni. Ono što je još bitno, nikad nismo doživjeli, barem do sada, da netko plješeće između stavaka što znači da đakovačka publika ima kulturu slušanja, kulturu glazbe i tako da je to nešto što nas uistinu veseli i samim time, kažem, drago mi je da smo ovdje i drago mi je što ćemo i u sljedećem razdoblju dolaziti. Budite uvjereni da hoćemo.

-Hvala Vam lijepa!

Mirko Bloch: Molim lijepo!

U koncertu su uživali mnogobrojni posjetitelji. Solist na marimbi Filip Merčep i dirigent David Danzmayr, a time i čitav orkestar, u znak zahvalnosti dobili su prigodne bukete cvijeća i burni pljesak oduševljenih ljubitelja glazbe. Neposredno nakon koncerta upitao sam za utiske maestra Vinka Sitarića, orguljaša đakovačke katedrale i Ivicu Mandića, predsjednika Povjerenstva za organizaciju Strossmayerovih dana.

Vinko Sitarić: Koncert je bio izvrstan kao i uvijek. Oduševljen sam izvedbom vrsnih dirigentata koje, jasno, Zagrebačka filharmonija i zaslužuje. Evo, čuli smo posebnu stvar, to je koncert za marimbu što je novo za našu publiku. Možda malo nepoznatije na našem području, ali svakako me veseli i to što su uzeli Štolcera Slavenskog kao

našeg hrvatskog majstora i Dvoržaka kao jednog od najpoznatijih slavenskih, odnosno čeških majstora.

Ivica Mandić: Pa, poslije koncerta sigurno sam ushićen i zadovoljan što se na ovakav način 2016. godine možemo s ponosom sjetiti biskupa Strossmayera. I ovo što radimo, još uvijek mislim da ne radimo dovoljno dobro, dovoljno kvalitetno, jer mislim da je biskup Strossmayer iznad svega toga. I zato su i došli Strossmayerovi dani. Mislim da se na prigodan i lijep način sjetimo biskupa Strossmayera. Sjetimo ga se krasnom izložbom, sjetimo ga se filharmonijskim koncertom. Evo, moram naglasiti da je Zagrebačka filharmonija počela dolaziti od početka Strossmayerovih dana, znači 14 godina zaredom. Prije toga nije bilo ovakvih koncerata. Drago mi je da su sugrađani prepoznali vrijednost ove kulturne manifestacije i da redovito posjećuju ovaj prekrasan koncert. Imali smo prilike čuti stvarno izvrsna djela čak i jednu noviju kompoziciju od Keppela s Merčepom na marimbi. Mislim da su građani to lijepo primili, ali, kažem opet, mislim da je to još uvijek premalo za biskupa Strossmayera koji je bio ispred svoga vremena. Mogu reći, po svojim vizijama, ispred vremena u kojemu mi živimo i preporučio bih svima da puno više učimo od Strossmayera i čitamo Strossmayera da bi smo mogli to primijeniti u stvarnom životu.

U programu ovogodišnjih, 14. po redu, Strossmayerovih dana prethodno je otvorena Foto izložba „Unutrašnjost katedrale“ 20. svibnja u Muzeju Đakovštine a poslije koncerta održan je Znanstveni skup na temu „Strossmayer i kazališna umjetnost i Strossmayer kao inspiracija“ 28. svibnja u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici u Đakovu.

Etno media

ŠOKAČKI PORTAL – NEZAVISNI MEDIJ U KULTURI

Željko Vurm

Opće je poznato da što nije zapisano, odnosno fotografirano ili snimljeno, nije se ni dogodilo. Stoga je važno posvetiti pažnju svakom segmentu tradicijske kulture i kulture uopće a za to se, između ostalih medija, brine i Etno media – Projekt Šokački Portal – Nezavisni medij u kulturi (www.sokacki-portal.com) - nevladina, neprofitna i nestranačka organizacija kao jedinstvena elektronička publikacija takve tematike u Hrvatskoj. Djelovanjem ove Udruge za razvoj civilnog društva i promicanje u kulturi na jedinstven način objedinjuje se očuvanje tradici-

je, kulture i narodnih običaja putem inovativne web platforme.

Na Portalu se nalaze informacije iz područja kulture, narodne baštine i narodnih običaja, razgovori sa eminentnim osobama hrvatske tamburaške scene, članovima i voditeljima kulturno-umjetničkih društava, predstavnicima muzeja, za koje drugi mediji nemaju interesa i na taj način uspjevaju široj javnosti predstaviti društvene subjekte koji inače ne bi mogli nikome pokazati svoje aktivnosti.

Osim tematski koncipiranih vijesti, važnost se pridodaje i praćenju svih humanitarnih događanja, kao i promoviranju nacionalnih manjina koje djeluju na području kontinentalne Hrvatske, s naglaskom na kulturnu baštinu i tradiciju.

Prije samog osnutka udruge i konačne realizacije cijelog projekta, od strane volontera ukupno je medijski popraćeno 130 manifestacija na području regije Slavonije, Baranje i Srijema. Sva medijska praćenja ostvarena su vlastitim sredstvima osnivača, volontera i članova udruge.

Nedugo nakon realizacije cjelokupnog projekta, Hrvatska radiotelevizija proglasila je navedeni projekt najboljim projektom dana u Hrvatskoj.

Šokački portal ima preporuku Ministarstva kulture, Hrvatskog sabora kulture, Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture, Hrvatske bratske zajednice u Americi, Turističke zajednice Osječko-baranjske županije, Turističke zajednice Baranje, Grada Đakova, Turističke zajednice grada Đakova, i mnogih drugih institucija kao kvalitetan i inovativan web start-up alat koji uspješno promovira regiju Slavonije, Baranje i Srijema s ciljem globalnog očuvanja tamburaške glazbe, tradicije i folklor.

Projekt je uvršten i u program javnih potreba u kulturi Ministarstva kulture i Osječko-baranjske županije.

Na projektu koji uspješno promovira kulturnu baštinu Slavonije, Baranje i Srijema prema svim zemljama svijeta, radi ukupno 16 novinara volontera, a tijekom svake godine medijski se popratiti preko 300 manifestacija širom Slavonije, Baranje i Srijema, i ta brojka raste iz godine u godinu.

Na „Šokačkom portalu“, na što su posebno ponosni volonteri koji ga stvaraju, objavljuju se potpuno autorski materijali i nema vijesti preuzetih iz drugih medija, a na ovom volonterskom projektu svakoga dana radi šesnaest vrijednih članova Udruge.

- "Gotovo svakoga dana smo na terenu i na Šokačkom portalu objavljujemo točne, istinite i ažurne informacije. Nikada u svome postojanju nismo pravili razliku između malih i velikih, popularnih ili manje poznatih. Nama su svi jednako važni jer imamo isti cilj, a to je očuvati ostavštinu naših predaka u ovom svijetu globalizacije, prenijeti ljubav prema kulturi i tradiciji na mlađe generacije i sve to prenijeti široj javnosti, kako u Hrvatskoj tako i u iseljeništvu. Svaka slika je s ljubavlju uslikana, svaki video s ponosom snimljen, svaka manifestacija popraćena s najvećom pažnjom i svaki kilometar napravljen s osmijehom, jer svaki od članova radi cijelim srcem i daje cijelog sebe." – istaknuo je Daniel Kos, predsjednik Udruge, snimatelj i montažer.

Ogranak Njemačke zajednice Podunavskih Švaba Đakovo

„SATNITZ“ – ĐAKOVAČKA SATNICA

Željko Vurm

Spreko sto članova u Đakovu je aktivan Ogranak Zemaljske udruge Podunavskih Švaba čija je centrala u Osijeku. Ogranak je osnovan 2002. godine i ostvaruje brojne aktivnosti. Članovi Upravnog odbora i svi zainteresirani sastaju se svakog drugog utorka u mjesecu u prostorijama Ogranka Matice hrvatske u Đakovu, u 19 sati ljeta a u 18 sati zimi. Kontinuirano djeluje i škola njemačkog jezika a vode je profesorice Tanja Schleis i Viktorija Krbavac. Članovi đakovačkog Ogranka obilježavaju značajne datume iz tragične prošlosti Njemačke narodnosne zajednice koja je stradala tijekom Drugog svjetskog rata i poslije. Organi vlasti bivše Jugoslavije proglasili su Nijemce i Austrijance kolektivnim krivcima za nacističke zločine iako su oni živjeli na ovom području od protjerivanja Turaka krajem 17. stoljeća i dali značajan doprinos u ekonomskom i kulturnom razvoju Đakova i Đakovštine. Od nekada najbrojnije i najimučnije nacionalne manjine ostalo je veoma malo, jer su mnogi Nijemci i Austrijanci završili u logorima smrti u Krndiji, Valpovu i drugdje.

Postoje mnogi zapisi, dokumenti i knjige koje svjedoče o životu i radu Nijemaca na našem području. Jedna takva knjiga je i „Satnitz“ (Đakovačka Satnica) čiji je autor Stefan Stader a koju je izdao Rohr-Druck_Hildegard GmbH u Kaiserslauternu 1972. godine. U knjizi su brojne zanimljivosti o radu i životu Nijemaca u Satnici Đakovačkoj, Đakovu i okolici. Prikazani su razni običaji, kulturne i društvene aktivnosti, slike života i postojanja... U pogovoru knjige Josef Stader se obraća čitateljima s naglaskom na ratna stradanja:

„Dragi zemljaci! Tko se od nas ne sjeća nezaboravnog dana u listopadu 1944. godine? Tada smo morali napustiti voljenu domovinu, naš komadić svijeta. Davno je bilo, ali prošlo je kao tren. I tko od nas može nakon 28 godina zaboraviti

naše selo? Svatko od nas je više od tisuću puta pomislio na prošlost, na mirne i sretne dane koje smo proveli u svojoj Satnici. Svi smo mi našli neku novu egzistenciju, našli smo novu domovinu, novu točku svijeta koja nam je postala draga, ali ostala je rana čežnje za starom domovinom. Ne, još jednom ne! Ožiljak u našim srcima je ostao i ostat ćeš još generacijama. Ali mi, koji smo tamo ugledali svjetlo dana, ne možemo zaboraviti čežnju i ljubav za starom domovinom. I nećemo. Ostat ćemo joj vjerni tako dugo dok nam srca kucaju.“

Evo nekoliko zanimljivosti iz knjige:

Prva Pjevačka i čitaonička udruga osnovana je u Satnici Đakovačkoj 1905. godine u kući na

mjestu kasnije izgrađenog doma kulture. Ta je kuća tada pripadala Hansu Friedrichu. S prednje strane kuće bila je trgovina mješovite robe a u stražnjem dijelu bila je prostorija Pjevačke i čitaoničke udruge.

Inicijativa za osnivanje Pjevačke i čitaoničke udruge potekla je od Stefana Friedricha, Jakobova sina, koji je tada studirao u Beču. Sve jača želja hrvatsko-šovinističkih krugova za asimilacijom Nijemaca jasno je opravdavala potrebu osnivanja udruge. Hans Friedrich je, i iz političkih razloga, počeo jačati svoju etničku skupinu. On i Stefan Friedrich putovali su 1903. u Rumu, u Srijem, na susret osnivača njemačkih etničkih skupina na hrvatskim prostorima. Tamo je odlučeno da se osnuje izdavačka kuća. Poziv na pretplatu urodio je plodom pa je 10. siječnja 1904. osvanuo prvi broj „Njemačkih narodnih novina za Srijem i Slavoniju“. Nakon državnih izbora 1906. godine, stvoreni su takvi uvjeti da je gradonačelnik Rume, Ferdinand Reister, izabran za urednika. Reister je 1911. kao jedini predstavnik Podunavskih Švaba u Hrvatskoj bio delegat u Peštanskom vijeću.

Hans i Stefan Friedrich nastojali su, zajedno s Reisterom, i u Rumi osnovati Pjevačku i čitaoničku udruhu. Reister je prihvatio ideju i dao savjet da se Udruga registrira prema važećim propisima. Međutim, ukazao im je da bi moglo biti problema s vlastima.

Osnivanje Pjevačke i čitaoničke udruge 1905. predvodili su Stefan Friedrich, Hans Friedrich, Anton Friedrich, Peter Friedrich i Georg Schein. Odobrenje za osnivanje njemačke Pjevačke i

čitaoničke udruge nije dobiveno. Nije zabranjeno, samo je ostavljano na čekanju. Ako bi se udruga prijavila kao opća a ne njemačka, odobrenje bi bilo izdano. Na đakovačkom području bila je samo jedna Pjevačka i čitaonička udruga, u Satnici Đakovačkoj, a knjige za njezin rad donirao je profesor Lautz iz Jarmine.

Evo ukratko i prikaza blagdana Tijelova u Satnici.

„Za Tijelovo išla je procesija iz satnice u Đakovo, ali ovoga puta bez Majke Božje. Raspored procesije bio je uvijek isti. Tko nije bio uvršten u procesiju, išao je na kolima. Mnoštvo ljudi činilo je jedan dugački vlak. Stigavši u Đakovo, vjernici iz Satnice su se priključili vjernicima iz drugih mjesta i Đakova u jednu veliku procesiju koja se kretala prema biskupskoj katedrali gdje su bila postavljena tri okićena oltara. Tu je biskup sa svećenicima preuzimao vođenje procesije. Pred svakim oltarom čitao je biskup evanđelje, nakon čega su se pjevale euharistijske pjesme. Na kraju su svi vjernici ušli u katedralu gdje je služena sveta misa.

Na Rokovo – satnička crkva posvećena je svetom Roku – dolazila je procesija iz Đakova u Satnicu na svečano bogoslužje. Pred crkvom su bile šatre s različitom galanterijom. Navečer su bile zabave u raznim gostionicama.“

U knjizi su još brojne druge zanimljivosti. Vrijedi je potražiti i pročitati.

Fotografije su preuzete iz knjige.

ZAJEDNICA ŠPORTSKO RIBOLOVNIH UDRUGA ĐAKOVO RIBOLOVNE VODE ĐAKOVŠTINE

Željko Kovač

Đakovština je područje iznimno bogato prekrasnim ribolovnim vodama, pogotovo jezerima koji su bogati ribljim fondom koji se redovito poribljava i čuva od strane članova Zajednice Športsko Ribolovnih Udruga Đakovo. To bogatstvo voda Bogom dano omogućava i bogato korištenje voda u cilju športskog ribolova, rekreacije i boravka na prekrasnim obalama naših biser jezera i ostalih voda Đakovštine.

Nakon velike „bitke“ i velikih peripetija u borbi za upravljanjem jezerima u okolici Đakova, skupština općine Đakova na sjednici održanoj 27. prosinca 1974. godine dodjeljuje jezero Jošava SRD Šaran Đakovo. Ugovor je potpisan 5. ožujka 1975. godine. Skupština SRD Šaran Đakovo je 10. siječnja 1976. godine usvojila Gospodarsku osnovu za jezero Jošava koju Općina Đakovo potvrđuje 27. veljače 1976. godine. Prvu Gospodarsku osnovu koja je bila i među prvim Gospodarskim osnovama jedne vode u Hrvatskoj je izradio prof. Josef Mikuška (profesor pedagoškog fakulteta

u Osijeku) iz Osijeka. Osnivanjem ZSRU Đakovo 1977. godine pojavila se potreba za većom kontrolom i boljim gospodarenjem na svim vodama općine Đakovo, pa Skupština općine Đakovo 23. prosinca 1980. godine daje suglasnost ZSRU Đakovo na dopunu Gospodarske osnove i za druge vode u Đakovštini.

Posebna pažnja u ZSRU Đakovo i svim Športsko ribolovnim društvima na području Đakovštine se posvećuje čuvanju prirodne raznolikosti, čuvanju i unapređenju ribljeg fonda te zaštiti ukupnog živog svijeta na našim vodama. Ta pažnja svih naših članova vide svi posjetioци naših ribolovnih voda kada posjete naše vode i kada se sami svojim ponašanjem na vodi priključuju u zajedničku brigu oko zaštiti naših vodenih bogatstava i života u njima.

Ovakovo bogatstvo ribolovnih voda omogućuje i uspješno organizirana Športsko ribolovna natjecanja na našim vodama kojima se malo tko može pohvaliti. Prvi smo vrlo uspješno organizirali **prvi Croatian Carp Cup u u novoj Hrvatskoj 2000. godine** kada je to bilo i međunarodno natjecanje najboljih športskih ribolovaca iz Makedonije, Austrije i Hrvatske pod pokroviteljstvom grada Đakova i u organizaciji ZŠRU Đakovo. Osim toga na našim vodama se održavaju Đakovački susreti športskih ribolovaca Slavonije i Baranje, Memorijalni cup Šarić i Dronk, Bass cup, Black cup i druga natjecanja. Možemo se pohvaliti i vrlo uspješnim športsko ribolovnim natjecateljima pa i Svjetskim šaranaškim prvacima T. Šarić i F. Bareš.

Konačno bi predstavio i naše ribolovne vode Đakovštine:

JEZERO JOŠAVA

JEZERO BOROVIK

Rijeka Vuka izvire iz sjeveroistočnih izdanaka Krstova kod sela Paučje kod Mandičevca i Breznice. Na samom početku njena toka, izgradnjom brane 1978. godine stvoreno je umjetno jezero iznimne ljepote – jezero Borovik. Jezero Borovik se nalazi zapadno od Đakova i dvokrakog je oblika, površine od 160 ha, dubine do 15 m, dužine cca 7.000 m i prosječne širine cca 300 metara. Jezero Borovik sadrži 8.500.000 m³ iznimno bistre, čiste i kvalitetne vode. Borovik je jedno od najljepših jezera ne samo u istočnoj Hrvatskoj nego i u ovom dijelu Europe i jedno od najatraktivnijih mjesta za šaranski ribolov (kapitalni šarani i od 30 kg) ribolov pastrvskog grgeča (težine 2 i više kg), soma velikih težina te druge ribe. Osim spomenutih riba u Boroviku još obitava i amur, smuđ, štuka, grgeč, linjak, patuljasti somić, babuška, crvenperka, žutooka i uklija.

Okoliš jezera Borovik plijeni sve posjetioce bili oni športski ribolovci bilo oni rekreativci ljepotom i čistoćom obala, prelijepim okolišem, božanskim mirom, čistim zrakom i relaksirajućom atmosferom. Stoga uvijek na njegovim obalama nalazimo brojne posjetioce – pogotovo ljeti iz čitave Europe i Hrvatske – bili oni športski ribolovci ili rekreativci posjetitelji.

Na jezeru je uređen i Camp Borovik s igralištem za djecu, campom i kvalitetnim restoranom. Uskoro će ZŠRU Đakovo u suradnji s Županijom Osječko Baranjskom i Europskom Unijom započeti izgradnju svog Ribičkog doma i nekoliko bungalova za posjetioce.

Jezero Jošava nalazi se oko 2 km sjevero-istočno od grada Đakova, a proteže se od željezničkog nasipa Đakovo – Osijek do umjetne brane koja se nalazi oko 2 km nizvodno. Ova umjetna akumulacija je izgrađena 1963./64. godine isključivu u cilju uzgoja riba, športskog ribolova i rekreacije. Brana je obnovljena i popravljena 1993./94. godine kada je uz temeljni ispust ugrađen novi zasun kojim se može regulirati razina vode u jezeru.

Oblik jezera je duguljast i proteže se od zapada prema istoku, dugo je oko 4,5 km, širine 180 – 200 m i dubine od 70 cm do 3 metra. Na zapadu je jezero nešto pliće, a na istoku nešto dublje, dok je najveće dubina u sredini gdje se proteže kanal u smjeru zapad – istok – odnosno bivše korito nekada riječice Jošava. Oko 80% jezera je čisto, dok 20% uglavnom po rubovima nalazimo trsku, rogoz i drugim vodenim biljem. Jezero se nalazi usred obrađene poljoprivredne površine i nešto šume – Zokovice prema istoku.

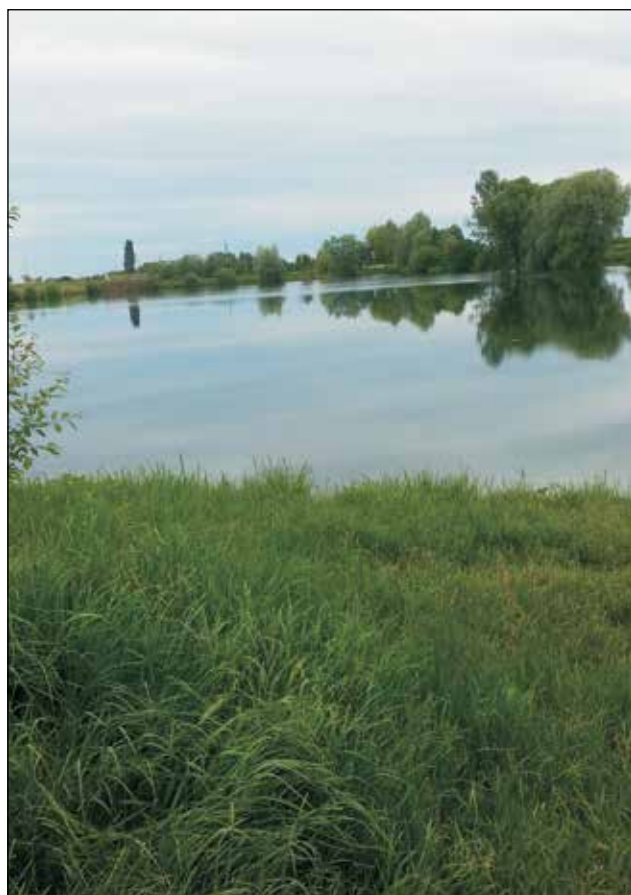
Ribljim fondom je jezero bogato a nalazimo najčešće šarana, babušku, štuku, grgeča i pastrvskog grgeča, pastata, linjaka i ostale bijele ribe.

JEZERO MLINAC

Ovo jezero oblika pereca sa dva zaljeva i nalazi se oko 12 km zapadno od Đakova na putu Đakovo – Đakovačka Breznica, a između sela Đakovački Selci i sela Kondrić i farme Mlinac u pravcu Gašinaca. To je također umjetna akumulacija površine 13,60 ha, dok je za športski ribolov korisno tek oko 6,6 ha. Vodu jezero Mlinac dobiva od dva veća i nekoliko manjih izvora oko jezera te od oborinskih voda. Površina jezera je gotovo 905 čista dok oko 105 čini trska, rogoz i posađeno drveće. Regulacija vode u jezeru je riješena uređenom branom sa ustavama te makadamskom cestom koja veže pustaru i farmu Mlinac s asfaltiranom cestom Đakovo – Đakovački Selci, Kondrić - Majar te Đakovačka Breznica. Jezero obitavaju slatkovodne ribe kao i u vodama ostalih jezera u Đakovštini.

BAJER U ĐAKOVU u ulici F. Račkog

Bajer se nalazi na prostoru nekadašnje ciglane Cetera Đakovo, danas iza trgovačkog centra Kaufland, a sastoji se od šest bazena različite starosti i veličine. Najveći bajer je i posebno uređen klupama, prostorom za boravak u prirodi (roštilji, prostor za sjedenje i jelo, napravljenim ulazima za ulaz u vodu...) i bogat je ribom kao i sve ostale

vodene površine oko Đakova. Površine su oko 1 ha, prosječne dubine 3 – 4 metra i uglavnom čiste vodene površine. rado je posjećen zbog svoje blizine gradu od športskih ribolovaca i ljubitelja prirode i boravka u prelijepom prostoru bajera.

KANAL BIĐ

Na jugoistočnom području općine Đakovo teče rječice Biđ čije korito uže i obraslo vodenim biljem. ZŠRU Đakovo pripada u dužini od oko 6 km od kanala Međaša do ušća Jošave u Biđ – veličine oko 18,5 ha, širine kanala 10 – 20 metara dubine 1 – 2 metra (ovisno od vodostaja). U kanalu nalazimo štuku, babušku i druge sitne ribe.

KANAL LATERALAC

Nalazi se jugo-zapadno od Đakova a ZŠRU Đakovo pripada 4 km od šume Mačkovac do sela Perkovci. Kanal je širok 2 – 5 metara i dubine od 0,5 – 1,5 metara što ovisi o vodostaju i napaja se vodom iz Kaznice. Preko sušnog ljeta zna presušiti, a za velikih oborinskih voda zna narasti do mosta. To je neznatna voda u kojoj živi samo nekvalitetna riba bjelica iako je nekada bilo lijepih primjeraka klena kojega smo lovili skakavcima.

JEZERO ŠTRBINCI

Nekada poznato sastajalište starih Đakovčana danas gotovo bez vode. Prostor oko nekadašnjeg jezerca je već dugo arheološko nalazište starog Đakova Certise. Nalazi se u neposrednoj blizini Đakova na pravcu prema Budrovcima.

BAJER BASSI u Ulici A. Starčevića

Bajer se nalazi u nekadašnjem prostoru ciglane Bassi, danas je to mala površina vode s skromnim ribljim fondom površine od oko 0,76 ha. Bajer se nalazi samom gradu u današnjoj ulici A. Starčevića u pravcu Đakovačke Satnice. Nekada omiljeno mjesto športskih ribića danas je zapušten i što se tiče okoliša i ribljeg fonda. kažu da ima još nekoliko šarana i nešto bijele sitne ribe.

PROSTOR KANALA I NEKADAŠNJE KUDELJARE VIŠKOVCI

Ovaj danas uređeni i poribljeni prostor nalazi se u neposrednoj blizini grada Đakova na cesti Đakovo Kuševac predstavlja omiljeno mjesto športskih ribolovaca Đakova i SRD Amur iz Ku-

ševca koji se o njemu brine. Voda je čista bogata šaranima, linjakom, babuškom i drugom bijelom ribom.

BAJER BIVŠE KUDELJARE KEŠINCI

Ovaj bajer u Kešincima je eliptičnog oblika dubine u prosjeku 2 metra se redovito poribljava i uređuje od SRD Crvenperka Semeljci.

BAJER KEŠINCI NOVI

Površine oko 1 ha prosječne dubine 2 m. Bajerom upravlja SRD Crvenperka Semeljci.

Sve ove športsko ribolovne vode su veliko i prelijepo bogatstvo Đakovštine – bogatstvo športskih ribolovaca, ali i ljubitelja prirode koji ih u velikom broju posjećuju. Moramo pohvaliti naše članove ali i posjetitelje naših ribolovnih voda da pokazuju veliku brigu oko zaštite naših ribolovnih voda kao i zaštite ukupnog živog svijeta ovih ljepota Đakovštine.

Pozdrav svima uz BISTRO I ČISTO!!!

ŠPORTSKO RIBOLOVNO DRUŠTVO "ŠARAN" ĐAKOVO

64 GODINE OD OSNIVANJA RIBARSKOG ŠPORTSKOG DRUŠTVA „ŠARAN“ ĐAKOVO

Željko Kovač

Prve konkretne ideje o organiziranom športskom ribolovu pojavile su se kod Đakovčana entuzijasta i ljubitelja prirode u svibnju 1952. godine. 7. svibnja 1952. godine osniva se RIBARSKO ŠPORTSKO DRUŠTVO „ŠARAN“ ĐAKOVO, a jedini pismeni trag, odnosno pisani dokument o tom događaju je - Rješenje kotarskog povjereništva unutrašnjih poslova kojim se odobrava osnivanje i djelovanje na području grada Đakova. Društvo je upisano u registar Udruženja građana na strani 3 pod rednim brojem 15. Interesantna je činjenica da je to jedini pisani dokument o osnivanju i da do 1974. godine nema sačuvanih nikakvih drugih pisanih dokumenata osim sačuvane Matične knjige s upisanim članovima od 1966. godine. Drugi dokumenti su nebrigom, ali i stalnim seljenjem prostorija društva – nestali.

Prema riječima još nekolicine živih osnivača društva – osnivačka skupština RIBARSKOG ŠPORTSKOG DRUŠTVA „ŠARAN“ je najvjerojatnije održana u gostioni Kolar u današnjoj ulici S. Radića. Na Osnivačkoj skupštini 7. svibnja 1952. godine donesena su Pravila društva i izabran je i prvi Upravni odbor društva u slijedećem sastavu: predsjednik Alojz Kavali stariji, potpredsjednik Stanko Pišl stariji, tajnik Milan Kauk i blagajnik Josip Štral. Ostali članovi prvog Upravnog odbora su bili: Franco Milor, Vatroslav Luc, Josip Sakoman i Braco Amrajn. U prvoj godini učlanjeno je 25 članova, dok se taj broj u 1953. godini penje na 35. Prva seniorka u novoosnovanom društvu je bila gospođa Liza Ratković, a prvi, tada pionir Ferdo Karačoni!!!!

Na udičarenje je se tada išlo uglavnom na glavnoj i jedinoj vodi – bajeru ciglane Trudbenik

u Ulici R. Vajsa (bivša ciglana Fratrić) - danas ulica Franje Račkog, koju je društvu ustupio Alojz Kavali tadašnji direktor ciglane i novo izabrani predsjednik društva. Društvo je bajer na tzv. Pecari (špiritani) danas Đakovčanka moglo se koristiti tek od 1956. godine kada je to ostvarilo uz pomoć općine – usprkos odbijanju PIK-a Đakovo. Osim toga članovi novoosnovanog društva su na udičarenje su išli i na Kaznicu, Biđ, bajere kod nadvožnjaka na autoputu kod Sikrirevaca, Vuku, te na Savu kod Bosanskog Šamca.

Evo i kojim su se ribolovnim priborom koristili naši športski ribolovci u to vrijeme. Ribolovni prutovi su bili od lijeske (lješnjaka) ili od bambusa s ciglane Bassi u današnjoj Starčevićевой ulici. Strune, odnosno vrpce na ribolovnim štapovima je od fine kućine dužine od 10 metara izrađivao majstor užar Pavošević u današnjoj ulici Bana Jelačića po cijeni od jednog dinara za tri komada. Pera su izrađivana od dugog gušćjeg perja, a plovci su izrađivani od plutenih čepova sa pivskih boca koja su se tada zatvarala plutom. Strune su otežavana olovnim plombama sa željezničkih

vagona. Na udičarenje se u ono vrijeme odlazilo pješke, biciklom ili vlakom na duže destinacije.

Upravni odbor je obavljao i prva poribljavanja 1954. s rijeke Vuke kod željezničkog mosta kada se korpama lovilo šarane, štuku, pastate i linjake od 20 do 50 dkg, riba je prevezena zaprežnim kolima na bajer ciglane Trudbenik (danas ulica Rački). U toj prvoj akciji poribljavanje sudjelovali su Geza Horvat, Stjepan Ditrih, Branko Hrs, Josip Tančik, Franjo Daraždi, Ivan Salaj i Ivan Sabolović. Društvo je imalo i druga redovita poribljavanja i povećanja ribljeg fonda u vodama.

Godine 1955. iz sredstava Centra športski ribolovnih društava Osijek (i članarine društva) kupljeno je s Kopačkog rita šaranski mlađ težine od 20 – 30 dkg i nasađen na ciglanu Trudbenik i bajer Pecara.

Športsko Ribolovno društvo je od osnivanja do 1955. godine automatizmom učlanjeno u Savez Sportsko ribolovnih društava Hrvatske u Zagrebu, a od iste godine društvo je i član Centra sportskih ribolovnih društava Osijek. Od 1. siječnja 1975. godine društvo se izdvaja iz CSRD Osijek i do 1977. godine djeluje kraće vrijeme kao samostalno društvo, što je onda po postojećem Statutu bilo moguće. Nakon izmjene Statuta Saveza i ukidanja Statuta statusa samostalnog društva, u siječnju 1977. godine osniva se Zajednica Športsko Ribolovnih društava Đakovo uz osnivanje još dva Sportsko Ribolovna Društva – SRD PIK Đakovo (20. siječnja 1977.) i SRD Geli-Jasen Đakovo (14. siječnja 1977.). ZSRD Đakovo je nastavilo biti dio Saveza Sportsko Ribolovnih Društava Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu. Članovi i osnivači ZSRU Đakovo su bili: predsjednik Josip Hajden – Joža, potpredsjednik Kruno Mur, te članovi Mirko Meter, Željko Kovač, Marijan Blažević, Branko Petek, Alojs Kavali mlađi, Stjepan Tosenberger i Josip Badžek.

Iduće 2017. godine ŠRU Šaran Đakovo će svečano obilježiti 65 godina postojanja uz Izložbu slika i svojih bogatih aktivnosti u holu Doma kulture u Đakovu. ŠRU Šaran Đakovo je u grupi malog broja športskih društava grada Đakova koji punih 65 godina aktivno rade na unapređenju i zaštiti prirode i života u prirodi sa svojim članovima od 7 pa do 77 godina. U gradu nema društva s preko 500 aktivnih športaša, športaša koji se aktivno bave športskim ribolovom i koji su najveći čuvari okoliša i naših prelijepih ribolovnih voda kao i života u njima – jezera Jošava, Mlinac i Borovik te bajera.

Ono čime se posebno možemo pohvaliti je činjenica da za razliku od drugih sportskih udruga u gradu imamo najviše stvarno aktivnih članova - preko 500 aktivnih članova koji se bave športsko ribolovnim sportom i na taj način - boravkom na čistom zraku i bavljenjem ovim lijepim sportom si produžuju život i čine ga bogatijim i ljepšim. Osim toga naši članovi veliku pažnju posvećuju uređenju i održanju čiste prirode i života u njoj, što se može vidjeti u ljepoti i urednosti svih naših ribolovnih voda u Đakovštini.

Ono čime se posebno želimo pohvaliti su naši vrijedni članovi koji čuvaju naše prirodne ljepote, športskih ribolovaca koji su svojim športsko ribolovnim rezultatima u svim kategorijama predstavljali naš grad, a tu su i Svjetski šaranaški prvaci članovi Hrvatske šaranaške reprezentacije – Tihomir Šarić i Franjo Bareš koji su proslavili naše športske ribolovce i grad Đakovo.

*Pozdrav svima uz ribički pozdrav
BISTRO I ČISTO!!!*

HRVATSKI OVČAR - NAŠA AUTOHTONA PASMINA U SVEČANOM MIMOHODU "ĐAKOVAČKIH VEZOVA"

Nikola Klemen

Mnogi se zapitaju-Zašto baš Hrvatski ovčari u svečanom mimohodu?

Prisjećajući se svojih mladih dana, kada sam kao osnovnoškolac, prvi puta imao kontakte sa ovim psima. Tada je Đakovo bilo veliko selo. Sva-ko jutro promatrao sam i slušao „budnicu“ kada se istjerivala stoka na pašnjake. Čorda je išla Pa-vicevom ulicom uz glasanja stoke, krava, svinja i ovaca) i laveža pasa. Gledajući i sjećajući se tih dana, ovi crni kudravci izgledali su jedno. Iskalju-žani u seoskim barama, zbog hladjenja, bili su ne-zamjenjivi i neumorni trkači, koji bi na znak trube, bubnja ili čobanskog bića bili sudionici jednog ri-tuala, sa jednim jedinim ciljem da udovolje svom vlasniku, pastiru, čordašu. Bilo je to vrijeme ek-stenzivnog stočarenja. Za mene kao dijete bili su to prekrasni događaji, koji su bili najzanimljiviji, kod vraćanja stoke u dvorišta nakon ispaše. Sva-ki pas, a bilo ih je više, koji su pomagali pastiru, točno je znao u koje dvorište treba utjerati koje grlo. Poznato mi je da o tome postoje mnoge priče, nažalost malo njih je zabilježenog, drugi su o tome snimali filmove

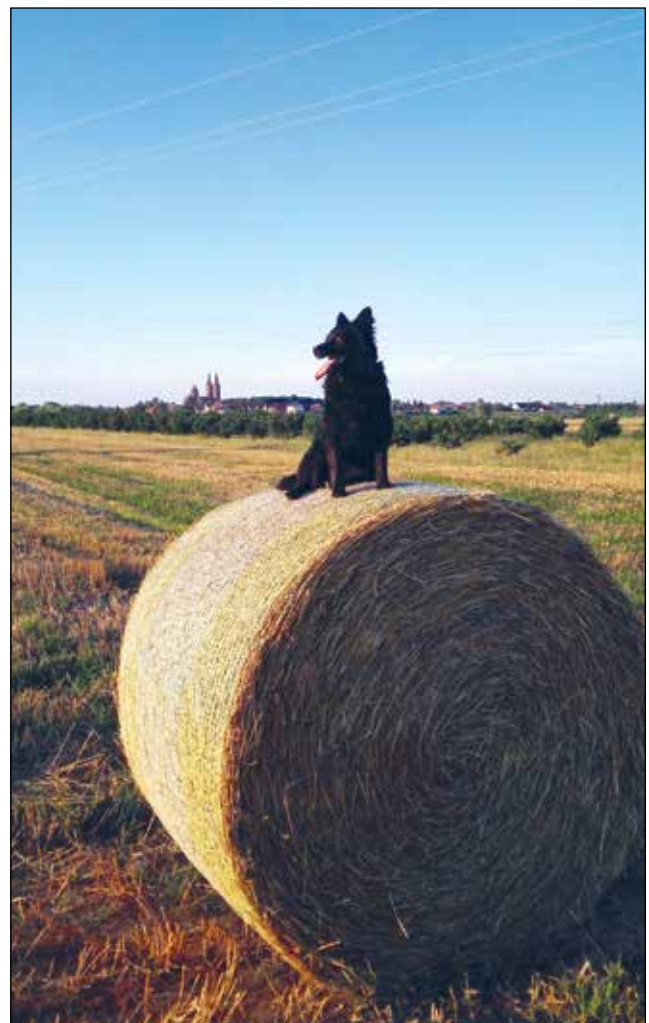
Danas je sve to prošlost. Više nema čorde, se-oskih čordaša (pastira). Ne čuje se rika goveda, blejanje ovaca, roktanje svinja i lajanje ovih crnih kudravaca.

Ostaje samo tradicija i sjećanje na vrijeme i tradiciju življenja u tom vremenu. Ostaju ljudi i događaji ,koji se poneki zabilježe i spomenu.

Kao osoba ,koja je već zakoračila u godine, ali ljubav i sjećanje na to vrijeme, a pogotovo ljubav prema ovim našim crnim biserima tjera me da ostavim nešto zabilježeno kao vrijeme i tradiciju življenja tada.

Možda me ponekad pojedinci smatraju nekim čudakom, no zahvalan sam svima koji me razu-miju i podržavaju, a danas je sve više takovih, po-gotovo mladih ljudi, pa je i budućnost Hrvatskog ovčara neupitna.

Evo, možda će ovih nekoliko redaka odgovo-riti na upit. Zašto Hrvatski ovčari u „Svečanom mimohodu vezova?“

UNUK HRABROG GROBARA Ž. MARKOVIĆ O HUMANOSTI I SMIONOSTI DJEDA S. KOLBA U VIHORU II. SVJ. RATA I HOLOKAUSTA:

“DJED JE MRTVE LOGORAŠE SAHRANJIVAO POTAJNO NOĆU DA SVAKI IMA SVOJ GROB I PODATKE!”

Suzana Župan

Sprekjučerašnje komemoracije za žrtve holokausta, održane na Židovskom groblju u Đakovu, Željko Marković (64), odnedavno sa suprugom povratnik iz Kanade u rodni grad, vratio se s puno emocija, ponosa i satisfakcije. Jer, u čast njegovom djedu, majčinom ocu, Stjepanu Kolbu, otkrivena je spomen-ploča u znak zahvalnosti židovskog naroda za sve što je taj grobar učinio za nj u vihoru II. svj. rata i holokausta. Dovodeći svoj i živote obitelji u opasnost, taj je mali-veliki čovjek pokazao izuzetnu hrabrost i humanost te je, jedinstven je slučaj u Europi u jeku najvećeg krvoprolića i ljudske patnje, Židove koji su skončali život u đakovačkom Sabirnom logoru sahranjivao u zasebne grobove, uz osobne podatke – ime i prezime, mjesto rođenja i dob! Zahvaljujući dobrom čovjeku Kolbu, svaka od 560 žrtava tog logora ostvarila je osnovno pravo svakog čovjeka – pravo na grob.

Novac za hrabrost nije uzimao

- Djed ih je tako sahranjivao noću. Pričala mi je to moja mama, Mira Marković, najmlađa od petero djece. Te 1941. imala je 14 godina i znala je i ona ići s njim u logor po mrtve, kaže Željko. Ti su grobovi uređeni i danas, a crne pločice s bijelim natpisima nedavno su zamijenjene novima. Na njima se nižu židovska imena i prezimena, gradovi Sarajevo, Beograd i dr..., a podaci o starosti upućuju na žrtve svih dobi – od duboke starosti do netom rođene djece. Prošetao je pored njih prekjučer i Željko. – Logorašica Sara u sanduku kojim bi djed dolazio po mrtve ostavljala je cedulje s njihovim podacima koje je on bilježio i

u svoju bilježnicu. Vidio sam ju i ja dok je bila u obitelji, a poslije su ju uzeli iz židovske zajednice. Mama mi je pričala kako su djedu u tom istom sanduku logoraši znali ostaviti novac da im u gradu nabavi, voljeli su, konjak i čokoladu. Kada bi mogao, nabavljao im je to i u sanduku ostavljao. Novac za svoju hrabrost nikada nije uzimao, kaže Željko. Kolbovi su u Đakovo iz okolice Valpova doselili 1910. kada Stjepan i postaje grobar na Židovskom groblju na čijem je rubu, sve do lani, u današnjoj Doneganijevoj, bila i kuća u kojoj su živjeli. Živio je u njoj do 1972. i Željko, a potom se oženio i odselio. – Bio je u blizini i veliki staklenik gdje je djed uzgajao povrće i cvijeće i

prodavao. Kada su partizani došli na vlast, kakva glupost, porazbijali su te staklenike, a narod nije imao što jesti, kaže Marković.

Obiteljska tajna

– Sestrična iz Rijeke sjećala se djeda i pričala mi je da je bio čestit, dobar, pošten čovjek kojeg su svi poštovali. Kažu, kod katedrale je za Božić prodavao borove. Za njegovu noćnu tajnu na židovskom groblju znala je samo obitelj koja je bila u stalnom strahu da ju vlasti ne otkriju. Zahvaljujući njemu, jedino je to židovsko groblje u Europi gdje se zna tko je gdje od žrtava holokausta sahranjen, kaže Kolbov unuk Željko, danas umirovljenik. Po završetku rata grobar Stjepan nastavio je raditi svoj posao na groblju no novi režim sa svojim ideologijama prekinuo je tu nit... - Pronašli smo podatak da je po djedu imenovan jedan trg u Jeruzalemu. Mislim da bi grad trebao više afirmirati taj dio svoje i djedove prošlosti. Kada je otkrivena spomen-ploča njemu u čast, bilo je mi je jako drago, bio sam pun ponosa. Bio bih i više nego ponosan da djeda proglase i pravедnikom među narodima, kaže Željko Marković, jedan od 10-ero unučadi malog-velikog čovjeka Stjepana Kolba koji od 1945. počiva tek koji metar dalje od Židovskog groblja na kojem je brojnim i to u vihoru pomračenja uma mnogih omogućio dostojanstven ukop i pravo na grob.

Umjesto zahvalnosti: 1945. otjeran u logor

Život se ironično poigrao i sa sudbinom Stjepana Kolba. Umjesto zahvalnosti za njegovu ljudskog i hrabrost, odlukom novih, partizanskih vlasti 1945. protjeran je u logore za Folksdojčere, prvo u Krndiju, a potom u Vlapovo. – Moja mama, baka i tete završile su u logoru u Sarvašu,

a ujaci su još prije prešli u Austriju, ne želeći biti ni u jednoj od tdašnjih vojski. U Valpovu se djed razbolio, na pluća, i došao je kući gdje nakon samo nekoliko dana umire u 59. godini života. Sahranjen je na Gradskom groblju, u blizini groba Luke Botića, kaže unuk Željko Marković.

Kroz logor prošlo 2.000 žena i djece

Iako nije djelovao dugo, svega nekoliko mjeseci – od 1941. do '42., kroz Sabirni logor u Đakovu prošlo je oko 2.000 židovskih žena, djece i staraca, većinom iz Bosne. Nekima je on bio samo usputna postaja do Jasenovca, Auschwitza... U njemu se umiralo od gladi, bolesti i drugih nehumanih uvjeta života. Na prekjučerašnjoj komemoraciji predsjednik Koordinacije židovskih općina Hrvatske Ognjen Kraus za tja je logor rekao da je bio jedan od 40 tadašnjih ustaških logora. – Zahvaljujući upravo grobaru Stjepanu Kolbu mi danas znamo imena šestotinjak sahranjenih žrtava što je jedinstven slučaj u Europi i to je jedino groblje koje nosi imena žrtava holokausta, ističe Kraus.

Grad će po Kolbu imenovati novu ulicu

Gradonačelnik Đakova Zoran Vinković kaže kako je svojevremeno pokrenuta inicijativa da Židovsko groblje u Đakovu dobije status spomenika kulture. – Grad Đakovo je zadnjih godina, zahvaljujući i jednoj novoj politici unutar ŽO Osijek, puno učinio na uređenju tog groblja, a uklonjene su i fizičke barijere između dva groblja, kaže Vinković te najavljuje da će po Kolbu biti nazvana jedna od novonastalih ulica u gradu.

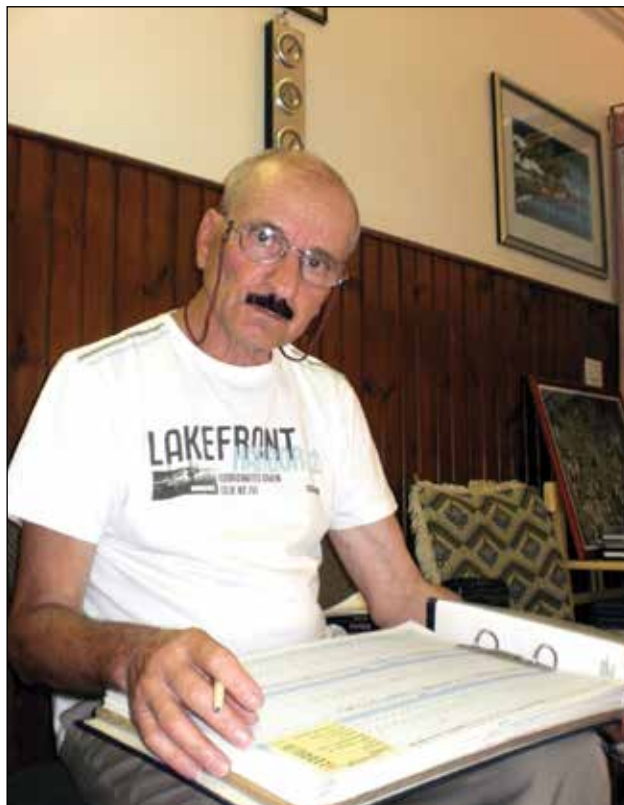
44 GODINE, NEIZOSTAVNO SVAKODNEVNO UMIROVLJENI BRIJAČ
BARTOL BAČIĆ EVIDENTIRA ĐAKOVAČKE VREMENSKE NE/PRILIKE

PO PODATKE O VREMENU BAČIĆU DOLAZE I ZBOG SUDSKIH POSTUPAKA O PROMETNIM NESREĆAMA!

Suzana Župan

U mirovljeni đakovački brijač Bartol Bačić (76) i jučer je u 7 sati i tijekom dana na svom termometru u dvorištu izmjerio jutarnju i najvišu dnevnu temperaturu u Đakovu, upisao u svoj milimetarski blok ima li oborina i u kojim količina te kakvo je vrijeme, da li sunčano, oblačno...I, tako pune 44 godine. Neizostavno, svakoga dana! U nedjelju, 20. ožujka, navršio je uvijek pedantni, susretljivi i strpljivi gospodin Bartol 44 godine svoje ne vremenske prognoze, nego vremenske kronike jer, ističe uvijek, nije prognozer vremena, čak ni amaterski, nego kroničar vremenskih (ne)prilika. – Počeo sam zapisivati svakodnevne podatke o vremenu, slušajući nedoumice kakvo je ono, primjerice, bilo za lanjsko i ovogodišnje Petrovo, ili Vezove, Božić ili Novu godinu... Počeo i nastavio sve do danas, kaže Bartol. I kada nije u Đakovu, a ovih dana bio je gotovo mjesec dana u Njemačkoj kod brata, njegovo zapisivanje vremenskih prilika teče i dalje – podatke zapisuju kći Blaženka ili unuci, a on ih po povratku kući apotekarski uredno, precizno, zapisuje u svoj milimetarski blok. A, ispisao je gospodin Bartol već niz tih blokova, a oni popunili niz registratora...

- Uzor mi je bio poznati amater Boris Kolčicki, rodnom Ukrajinac kojeg je Prvi svjetski rat doveo na ove prostore, pa poslije sve do Zemuna. Već kao dijete, u Ukrajini, pogađao je vrijeme. Imao je osjećaj za to. Kada bi ljudi išli u polje kositi, on im kaže: Nemojte, past će kiša i stranut će trava! Pogađao je vrijeme pa su ga ljudi počeli i ispitivati. Čak i naš PIK Đakovo uzimao je od njega prognoze, pa i aerodromi, brodari, riječne

Bartol Bačić

flote... Meteorologija ga je vukla no on je završio hidrologiju, a ta dva područja su povezana, kaže o svom uzoru Bartol Bačić. Možda i nije u širim krugovima poznat kao Boris Kolčicki, ali i njegovi podaci o vremenu izlaze iz okvira samo Bartolovog hobija pa i drugi zavire u njegovu 'vremensku evidenciju'. – Podatke o vremenu znaju od mene tražiti stranke u sudskom postupku zbog, primjerice, prometnih nesreća, ili njihovi odvjjet-

nici. Zbog utvrđivanja okolnosti nastanka nesreće, pitaju me podatke o vremenu na dan kada se dogodila – da li je bilo oborina, kiše..., da se utvrdi tačno stanje ceste – je li bila kliska i slično, da

se utvrdi čija je krivica i govore li sudionici u prometu istinu... Godišnje bude više takvih zahtjeva, a jedan je bio i ove, 2016. Svima rado izađem u susret, kaže Bartol. No, zamolbe da prognozira vrijeme, pa čak i amaterski, odlučno odbija. – Baš mi je jučer bio čovjek. Kaže, išao bi u polje raditi prihranu usjeva pa da mu kažem hoće li ga vrijeme poslužiti no ja to ne radim, iskren je i prema sebi i prema drugima gospodin Bartol. Krajnje je iskren je i kada kaže da će svoju vremensku evidenciju voditi dok god bude mogao, dok god zdravlje posluži.

Treba li reći da je njegovo omiljeno TV lice upravo iz svijeta meteorologije, iz TV vremenske prognoze? Naravno da ne. Bačićovo omiljeno TV-lice je Milan Sijerković. Što zbog tačnih prognoza, što zbog Sijerkovićevih narodnih poslovice i doskočica o vremenu...

Najniža đakovačka temperatura –23, a najviša +40!

Bartolova ruka u ovih 44 godine zapisala je i posebno istaknula najvišu, i najnižu đakovačku temperaturu. – Najhladnije je u Đakovu bilo 9. veljače 2012. godine – minus 23, a najtoplije +40 i to tri puta – u srpnju /kolovozu 1988., 2007. i 2012., kaže Bačić.

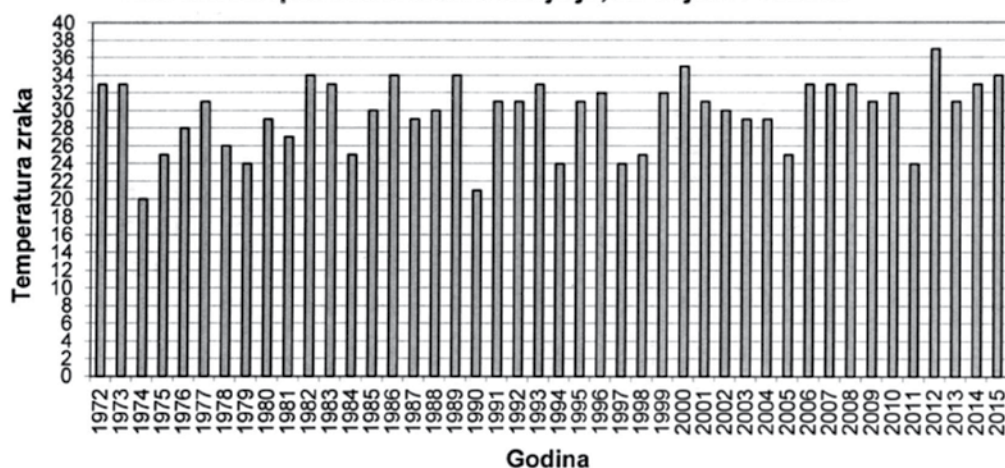

VRIJEME TIJEKOM ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Godina	Petak			Subota			Nedjelja			Godina			
	Temperatura °C		Vrijeme	Temperatura °C		Vrijeme	Temperatura °C		Vrijeme				
	U jutro	Dnevna		U jutro	Dnevna		U jutro	Dnevna					
1972	21	27			22	30			23	33			1972
1973	22	32			22	33			22	33			1973
1974	18	29			20	32			16	20			1974
1975	20	31			21	25			19	25			1975
1976	21	30			22	30			21	28			1976
1977	22	34			24	32			20	31			1977
1978	18	24			14	18			15	26			1978
1979	18	26			17	26			20	24			1979
1980	15	22			18	27			20	29			1980
1981	19	31			18	25			18	27			1981
1982	18	27			21	34			24	34			1982
1983	20	30			20	32			21	33			1983
1984	14	22			15	22			13	25			1984
1985	17	28			18	28			17	30			1985
1986	20	32			22	33			22	34			1986
1987	23	29			21	30			19	29			1987
1988	23	35			21	32			20	30			1988
1989	21	31			22	30			23	34			1989
1990	19	23			15	23			15	21			1990
1991	20	28			21	31			22	31			1991
1992	19	30			20	32			21	31			1992
1993	21	31			17	32			21	33			1993
1994	20	30			18	26			18	24			1994
1995	20	26			19	28			20	31			1995
1996	17	30			21	32			21	32			1996
1997	22	32			22	31			19	24			1997
1998	18	30			17	25			17	25			1998
1999	19	29			20	31			21	32			1999
2000	18	25			18	31			22	35			2000
2001	15	27			19	30			20	31			2001
2002	14	26			16	28			19	30			2002
2003	17	26			16	26			19	29			2003
2004	18	26			17	27			17	29			2004
2005	23	32			16	17			17	25			2005
2006	20	32			20	31			20	33			2006
2007	13	26			18	30			20	33			2007
2008	23	32			20	28			18	29			2008
2009	19	30			20	30			21	31			2009
2010	20	33			22	33			22	32			2010
2011	15	24			13	22			11	24			2011
2012	25	38			25	37			25	37			2012
2013	20	31			20	30			19	31			2013
2014	17	29			18	32			20	33			2014
2015	22	32			21	32			21	34			2015
2016													2016

sunčano
 djelomično oblačno
 oblačno
 magla
 snijeg
 kiša
 kiša i grmljavina
 poledica
 tuča, grad
 © vltihaas@gmail

Dnevna temperatura zraka u nedjelju, za vrijeme Vezova

RbR	Godina	temp	Godina	temp	Godina	temp
1	1972	33	1974	20	2012	37
2	1973	33	1990	21	2000	35
3	1974	20	1979	24	1982	34
4	1975	25	1994	24	1986	34
5	1976	28	1997	24	1989	34
6	1977	31	2011	24	2015	34
7	1978	26	1975	25	1972	33
8	1979	24	1984	25	1973	33
9	1980	29	1998	25	1983	33
10	1981	27	2005	25	1993	33
11	1982	34	1978	26	2006	33
12	1983	33	1981	27	2007	33
13	1984	25	1976	28	2008	33
14	1985	30	1980	29	2014	33
15	1986	34	1987	29	1996	32
16	1987	29	2003	29	1999	32
17	1988	30	2004	29	2010	32
18	1989	34	1985	30	1977	31
19	1990	21	1988	30	1991	31
20	1991	31	2002	30	1992	31
21	1992	31	1977	31	1995	31
22	1993	33	1991	31	2001	31
23	1994	24	1992	31	2009	31
24	1995	31	1995	31	2013	31
25	1996	32	2001	31	1985	30
26	1997	24	2009	31	1988	30
27	1998	25	2013	31	2002	30
28	1999	32	1996	32	1980	29
29	2000	35	1999	32	1987	29
30	2001	31	2010	32	2003	29
31	2002	30	1972	33	2004	29
32	2003	29	1973	33	1976	28
33	2004	29	1983	33	1981	27
34	2005	25	1993	33	1978	26
35	2006	33	2006	33	1975	25
36	2007	33	2007	33	1984	25
37	2008	33	2008	33	1998	25
38	2009	31	2014	33	2005	25
39	2010	32	1982	34	1979	24
40	2011	24	1986	34	1994	24
41	2012	37	1989	34	1997	24
42	2013	31	2015	34	2011	24
43	2014	33	2000	35	1990	21
44	2015	34	2012	37	1974	20

Sastavio: Bartol Bačić, mob:098-212-902

50. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Osobne karte KUD-ova - sudionici

Marija Burek

KUD "IVAN GORAN KOVAČIĆ"

MJESTO: BIBINJE

ŽUPANIJA: ZADARSKA

KUD "Ivan Goran Kovačić" djeluje neprekidno već 60 godina i najstarija je amaterska kulturna udruga na području Zadarske županije. Tijekom ovog razdoblja njegove sekcije (dramska, folklorna, dalmatinske klape, mandolinski ansambl) nastupale su na brojnim festivalima, smotrama i večerima diljem Lijepe naše i u inozemstvu (Njemačka, Austrija, Mađarska, Crna Gora), te na najbolji mogući način predstavljale svoje "misto" i njegovu kulturnu baštinu.

KUD održava dugogodišnju međunarodnu kulturnu suradnju s gradišćanskim Hrvatima u Austriji (10 godina) i Mađarskoj (30 godina).

KUD je i 25 godina bio organizator poznate kulturne manifestacije – susret dalmatinskih klapa "Raspivano Bibinje", a sada je organizator Večeri folkloru u Bibinjama (već 12 godina).

U sklopu KUD-a danas djeluju folklorna sekcija "Veseli Bibinjci" i ženska klapa "Garofuli".

FS "Veseli Bibinjci" (u početku kao grupa starijih Bibinjaca) započela je sa svojim radom prije više od 20 godina. Nastupali su na brojnim smotrama i večerima folkloru na području Zadarske županije i izvan nje. Nastupili su na poznatim smotrama folkloru "Vinkovačke jeseni", "Đakovački vezovi", "Brodsko kolo" (Slavonski Brod), "Na Neretvu misečina pala" (Metković), u televizijskom spektaklu "Lijepom našom", u Mađarskoj i drugdje. Ova vesela skupina sastavljena od članova različite dobi (od 17 – 80 godina) pjeva bibinjske i ostale narodne napjeve i izvodi – "igra" stara bibinjska kola i tako otima od zaborava sve ono lijepo što su njihovi preci "pivali" i "igrali".

VODITELJ DRUŠTVA: ŠIME ŠIMUNIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVI: 18

KUBURAŠKA UDRUGA "GROMOVI ZAGORJA"

MJESTO: TUHELJSKE TOPLICE

ŽUPANIJA: KRAPINSKO – ZAGORSKA

Kuburaška udruga "Gromovi zagorja" iz Tuheljskih Toplica (Krapinsko-zagorska županija) osnovana je 1998. godine i broji 40 aktivnih članova.

U sklopu udruge djeluje i podružnica sa sjedištem u Jarmini (Vukovarsko srijemska županija) koja broji desetak članova.

Udruga bilježi brojne nastupe na kulturnim, zabavnim i sportskim manifestacijama na kojima predstavljaju svoj zavičaj, te tradicijsko pucanje iz kubura diljem Lijepe naše, kao i brojne nastupe u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Na njihovim nastupima trude se uspješno prezentirati svoje mjesto i općinu, a isto tako prenose jednu tradiciju pucanja iz kubura, specifičnu za Hrvatsko Zagorje.

U sklopu udruge djeluju i tri sekcije i to: glazbena, sportska i gastro sekcija koje svojim aktivnostima bilježe velike uspjehe.

S ponosom mogu predstaviti da će dana 25.6.2016. godine, povodom "Dana državnosti" kod spomenika Lijepe naše u Zelenjaku, svečanom promocijom i predstavljanjem zaživjeti počasna postrojba "Čuvari Hrvatske himne" koja će djelovati u sklopu njihove kuburaške udruge "Gromova zagorja" i koja će imati posebne odore u kojima će na prigodnim manifestacijama nastupati. Velika im je čast da osim nastupa u narodnim nošnjama, po prvi puta nastupe na Đakovačkim vezovima i u novim odorama "Čuvara Hrvatske himne".

VODITELJ DRUŠTVA: MLADEN JEŽEK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVI: 10

KUD "MALA GORICA"

MJESTO: MALA GORICA

ŽUPANIJA: ZAGREBAČKA

KUD "Mala Gorica" osnovan je 1997. godine s osnovim ciljem očuvanja kulturne baštine svetonedeljskog kraja. Društvo broji 40 aktivnih članova, a nastupa s pjesmama, plesovima i prikazom starinskih običaja, kao što su prikaz običaja Jurjeva, prikaz svetonedeljskih snuboka i svetonedeljske svadbe, krštenje mošta povodom Martinja. Ove godine po 16. puta organiziraju "Malogoričke susrete", susrete folklornih društava iz Lijepe Naše kao i susjeda iz Slovenije i Mađarske i nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Snimili su dva nosača zvuka. KUD "Mala Gorica" radi u pet sekcija: pjevačka i tamburaška (voditelj Natko Gaberc), plesna (mladi, voditeljica gđa Vesna Galic), plesna (odrasli voditeljica Ružica Fabijančić) ritmičko-dramska (voditeljica Andrea Grubiša).

Do sada smo nastupili preko 400 puta na raznim smotrama i susretima diljem Hrvatske, a gostovali su i u Švicarskoj i Mađarskoj i BiH. U siječnju ove godine sudjelovali su i u emisiji "Lijepom našom" koja je snimana u njihovom lijepom kraju - Svetoj Nedelji.

VODITELJI DRUŠTVA: VESNA GALIC I RUŽICA FABIJANČIĆ, plesači

NATKO GABERC, pjevačka sekcija i tamburaši

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVI: 40

KARDINAL STEPINAC CHICAGO

MJESTO: CHICAGO

DRŽAVA: SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Hrvatska škola "Kardinal Alojzije Stepinac" utemeljena je u siječnju 1973. godine.

Bio je to početak prve organizirane hrvatske škole u Chicagu. Glavna je svrha škole učiti djecu hrvatski jezik, kulturu i povijest, pjevati hrvatske pjesme i plesati hrvatska kola.

Župnik hrvatske katoličke župe svetog Jeronima, fra Marko Kozina, ustupio je školske prostorije župne redovne škole Hrvatskoj dopunskoj školi «Kardinal Stepinac» jednom tjedno, a fra Ivan Bradvica preuzeo je njezino vodstvo.

Svi župnici i njihovi pomoćnici poslije fra Marka i fra Ivana do danas davali su svoju potporu i pomoć radu Hrvatske škole.

Pri školi postoji i kolo i tamburaška skupina "Klub Stepinac", koji je osnovan 1988. godine, a koji okuplja učenike ove škole koji su završili osmi razred osnovne škole. Svrha njegova osnivanja i postojanja je okupljati i sačuvati djecu nakon završene Hrvatske škole osmog razreda, te da bi sačuvali vezu s Hrvatskom zajednicom i predstavljali Župu Sv. Jeronima na javnim događanjima.

Klub Stepinac je nastupao na mnogim javnim događanjima, skupovima, festivalima, obljetnicama i prigodama. Ovdje se spominju samo neki od njih: "Hrvatsko – kanadski festival" – Kanada, Festival "5 Kardinala", tradicionalni "Hrvatski dan – 10. travnja" na Daley Plaza – Chicago, "Hrvatsko – američki dan" na na Daley Plaza – Chicago, godišnji događaj "Božić oko svijeta" u gradskom muzeju Chicaga, "Festival of Lights" – Chicago, Međunarodni festival folklor – Zagreb, "Đakovački vezovi" – Đakovo, "Folklorni festival" – Split.

U mnogim gradovima diljem Hrvatske i BiH te u cijeloj Americi i Kanadi ova ugledna grupa škole dokazala je i svoju kvalitetu i ponos svog imena i njihove zajednice.

Predsjednik kluba i škole je gospodin Ivo Kosir, učiteljice kola su gospođica Marija Babich i gospođa Dubravka Ivančić, a učiteljice tamburice su gospođa Anna Marie Hostička i gospođica Sandra Korbar.

Današnji župnik Sv. Jeronima je fra Ivica Majstorović, a pomoćnik fra Stipe Renić.

VODITELJ DRUŠTVA: IVO KOSIR

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 54

HKUD "DARDA"

MJESTO: DARDA

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

HKUD "Darda" osnovano je 2000. godine nakon povratka mještana u Dardu. Jedno je od rijetkih društava u Baranji koje radi u kontinuitetu. Društvo ima 80-tak članova koji djeluju u četiri sekcije: folklornoj, dramskoj, pjevačkoj i tamburaškoj. Svi članovi društva su amateri – volonteri.

U Društvu djeluje i dječja skupina "Jasprice", koja broji 20-tak aktivnih članova, na što su jako ponosni.

U svom dosadašnjem radu izvodili su plesove Baranje, Slavonije, bubnjevačkog kraja, Bilogore, Međimurja, Srijema i Posavine.

Društvo su koje organizira dvije velike smotre u tijeku godine: Ivanjsku smotru folklor, u mjesecu lipnju, te smotru dječjeg folklornog stvaralaštva u mjesecu listpoadu, već tradicionalno petnaest godina.

Od svog osnutka gostovali su u mnogim Hrvatskim gradovima: Zagrebu, Belom Manastiru, Osijeku, Našicama, Valpovu, Orahovici, Čakovcu, Petrinji, Filip Jakovu, Biogradu na Moru, Metkoviću i mnogim manjim mjestima.

Od 2004. godine, barem jednom godišnje, trude se sudjelovati na nekom folklornom festivalu izvan granica Domovine i na taj način upoznati Europu s bogatstvom naše kulture.

Do sada su gostovali na festivalima u : Slovačkoj – Prag, Nitra, Bratislava (prijem u veleposlanstvu); Mađarskoj – Budimpešta i Kazar; Grčkoj – Drama; Bugarskoj – Varna; Češka – Prag; Austrija – Beč (pjevali su misu u katedrali) ; i Francuskoj – Parit (prijem u veleposlanstvu)

VODITELJI DRUŠTVA: SILVANA GOLUB – KOSTOLANOVIĆ, predsjednica

STANISLAV ČAMAGAJEVAC, voditelj

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "BENEDIKT"

MJESTO: SVIBOVEC PODRAVSKI

ŽUPANIJA: VARAŽDINSKA

KUD "Benedikt" iz Svibovca Podravskog je kao samostalna udruga registriran 2009. godine.

Dolaze iz jednog malog mjesta petnaestak kilometara udaljenog od Varaždina.

KUD broji pedesetak članova, što folklorša s tamburašima, što vezilja koje izlažu svoje znanje heklanja čipke te izradu raznih ručnih radova na sajmovima i izložbama.

KUD nosi ime po crkvi Svetog Benedikta na čijem je ulazu uklesan natpis "NA ČAST SVEMOGUČEGA BOGA I SLAVU SVETOG BENEDIKTA".

Folkloršice koje su plesale osamdesetih godina željele su svoju zaljubljenost u stare narodne nošnje te pjesme i plesove ovoga kraja obnoviti, te nastaviti tradiciju sa mladim naraštajem koji će to nastaviti i prenositi, a sve s ciljem očuvanja običaja svoga kraja. Postoji tradicija Svibovske svatovske zastave kojom se predstavljaju po smotrama Međimurja, Zagorja, Slavonije i drugim raznim gostovanjima.

VODITELJ DRUŠTVA: LJILJANA JERETIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "SVETI DONAT"

MJESTO: ZADAR

ŽUPANIJA: ZADARSKA

KUD "Sveti Donat" Zadar osnovan je 15.9.2013. godine. Osnivačica KUD-a je gospođa Mirjana Peša, dugogodišnja članica KUD-a "Kralj Tomislav" B/m. Završila je hrvatsku školu folklor, jadransku i dinarsku zonu.

Njeguju izvornu kulturnu baštinu Zadarske županije pjesmom, plesom i običajima. Suraduju sa međunarodnom organizacijom "Bijela Hrvatska" gdje su 5.svibnja gostovali u Ukrajini na "Hrvatskim danima".

Usko suraduju sa etno izvođačima orzalice, ojkavice koji su UNESCO-m zaštićeni. Suradnju ostvaruju i sa KUD-ovima širom Lijepe naše. Sudjeluju na županijskim smotrama, na humanitarnim događanjima itd.

VODITELJ DRUŠTVA: MIRJANA PEŠA

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 20

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: LADIMIREVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Šokadija" Ladimirevci osnovan je 1976. godine. Svih ovih godina osnovni je motiv društva očuvanje tradicije svoga kraja kroz folklornu, tamburašku i pjevačku sekciju.

Imali su zapažene nastupe i rezultate, nastupajući u nekoliko navrata u inozemstvu, i to u Njemačkoj i Bosni i Hercegovini te na svim značajnim folklornim smotrama u Hrvatskoj, od Zagreba, Vinkovaca, Đakova, Valpova...

Danas KUD "Šokadija" Ladimirevci broji osamdesetak aktivnih članova podijeljenih u dječju, mlađu i stariju folklornu skupinu, a društvo je poznato po originalnoj ženskoj narodnoj nošnji.

VODITELJ DRUŠTVA: JOSIP ŠTEFIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

HKUD "MOŠĆENICA"

MJESTO: MOŠĆENICA

ŽUPANIJA: SISAČKO – MOSLAVAČKA

HKUD "Mošćenica" je amaterska udruga koja se bavi upoznavanjem, izučavanjem i obogaćivanjem kulturnog naslijeđa, folkloru i narodnih običaja, te koja potiče kulturni razvoj djece i mladeži. HKUD Mošćenica osnovan je 9. studenog 1980. godine

Nakon Domovinskog rata djelovala je samo najmlađa skupina, a unatrag 6 godina samo su postavljane izložbe.

Godine 2014. grupa starih članova ponovo je okupila članove i 13. lipnja ponovo počinje aktivan rad HKUD-a sa novim vodstvom i novim stručnim koreografom...počinje rad folklorša, tamburaša i pjevača i okupljanje podupirućih članova. U sadašnjem radu okupljeno je oko 80-tak članova.

Prvi nastup nakon novog početka rada bio je na Dan Svetog Jarkova sa koreografijom Posavine koja je uvježbana za samo mjesec dana. U proteklom vremenu u skoro dvije godine imali su nastupe u Lijepoj našoj i u susjednoj Bosni, kao i na većini gradskih i na nekim županijskim događanjima.

Krajem 2015. godine došla je ideja roditelja bračnog para Zrile koji plešu u odrasloj skupini folklorša da se pokrene rad najmlađih. Uz pomoć razrednice iz područne škole u Mošćenici i podršku ravnateljice Osnovne škole Dragutin Tadijanović iz Petrinje, prvi nastup najmlađih bio je u područnoj školi pred Božićne blagdane i kao iznenađenje na Božićnom koncertu HKUD-a "Mošćenica".

Dana 20.2.2016. počinje rad najmlađih sa prvom probom, kada je upisano 23 člana a do sada ih ima 30-tak. Prvi veliki nastup bio im je na Smotri najmlađih folklorša u Hrvatskom domu.

U ovoj godini bilježe nekoliko hvale vrijednih nastupa od koji izdvajaju nastup na Županijskoj smotri folkloru u Martinskoj Vesi kod Siska, kao i odlazak u Poljsku na Međunarodne susrete folklornih skupina.

VODITELJ DRUŠTVA: JASNA BOSNIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

HKUD "BRANKO HERCEG"

MJESTO: ERDUT

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Branko Herceg" osnovano je 14. listopada 2008. godine. Društvo je osnovano u cilju promicanja, upoznavanja, njegovanja običaja, tradicije i kulture te poticanja kulturnog razvoja djece i mladeži, a čine ga odrasla plesna skupina, dječja plesna skupina te tamburaški sastav.

Do sada, društvo je nastupalo na brojnim manifestacijama; na "Kukuruzijadi" u Čepinskim Martincima, 10. Ivanjskom sijelu u Vladislavcima, već tradicionalnim smotrama kao što su "Sajam cvijeća" u Dalj Planini, Daljski dernek u Dalju, u Bijelom Brdu, Sarvašu, zatim u Ladimircima, Aljmašu, na koncertu Nede Ukraden i grupe Dalmatino u shopping centru "Avenue Mall" 2012. godine, u Podgoraču, Zagrebu (Sv. Klara), itd.

Jednako značajni su i nastupi u Mađarskoj gdje su s plesovima i pjesmama Slavonije predstavljali Hrvatsku, zatim u Bosni i Hercegovini, točnije Vionici (kod Međugorja) gdje su nastupali na Božićnom koncertu te nastup u Srbiji, točnije mjestu Apatin. Kulturno-umjetničko društvo također sudjeluje na brojnim odavanjima počasti i polaganju vijenaca na našim područjima za poginule branitelje u Domovinskom ratu.

Osim toga, sudjeluju u svim crkvenim godovima, humanitarnim događanjima, natjecanjima tipa fišijade te obilježavaju dan škole i sve druge značajne dane tokom godine.

Dana 18. listopada 2015. godine održano je snimanje reportaže o HKUD-u "Branko Herceg" za putopis "Šokadijo, u srcu te nosim".

Najznačajnije dosad je njihova smotra folkloru "Dani trešanja" u Erdutu, koju već tradicionalno održavaju svake godine početkom lipnja, na kojoj ugoste brojne folklorne skupine, kako iz Hrvatske, tako i iz drugih zemalja.

VODITELJ DRUŠTVA: JASMINA ŠARGAVINSKI

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

FOLKLORNI ANSAMBL "BISERI" - HRVATSKA KATOLIČKA ZAJEDNICA DARMSTADT

MJESTO: DARMSTADT

DRŽAVA: NJEMAČKA

Folklorni Ansambli "Biseri" osnovan je 2006. godine i djeluje pod okriljem Hrvatske Katoličke Misije Darmstadt.

Ansambli (55 članova) se sastoji od: Malog Folkloru (6 - 14 godina), Velikog Folkloru (od 15 godina) i Tamburaškog Orkestru.

Svojim nastupima uveličali su mnoga kulturna i crkvena zbivanja poput: Susreta čuvara Etno baštine u Stuttgartu, Obljetnica Luke Grada Hamburga, Ulaska Hrvatske u Europsku Uniju, 15. Međunarodni Festival Folkloru u Velikoj Gorici, Nastup na Trgu Bana Jelačića u Zagrebu i Folklorijade diljem Njemačke. U svojoj riznici pjesama i plesova imaju ove koreografije: Prigorje, Slavonija, Baranja, Bizovac, Bunjevac, Razanac, Bosanska i Slavonška Posavina.

Ponosni su na zbirku raskošnih narodnih nošnji iz cijelog kontinentalnog djela Hrvatske.

Njihove umjetničke voditeljice su Zdenka Lučić i Lucija Raos, a voditeljica cijelog Ansablja je Karmen Špoljarević-Girts.

Najdragocijenije blago koje imaju, temelj njihova ansablja, je nevidljiva nit koja ih spaja i koju njeguju zajedničkim druženjem, a zove se LJUBAV - prema zvuku tamburice, prema plesu svojih predaka, prema Lijepoj našoj.

VODITELJI DRUŠTVA: KARMEN ŠPOLJAREVIĆ – GIRTS

ZDENKA LUČIĆ I LUCIJA RAOS, umjetničke voditeljice

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 28

HKD "IZVOR"

MJESTO: DONJA MOTIČINA

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

HKD "Izvor" iz Donje Motičine osnovano je 1994. godine. Kako im i ime govori, njeguju izvornu slavonsku pjesmu, crkveno pučko pjevanje i plesove koji su se plesali u Donjoj Motičini, njezinu bližju okolicu, kao i plesove iz cijele Hrvatske.

U 22 godine postojanja, kroz njihove sekcije prošlo je više od 700 članova i to u više uzrasta skupina plesača, mješovitog pjevačkog skupini, dramskoj sekciji i tamburašima.

Nastupali su na svom važnijim folklornim manifestacijama u Hrvatskoj: Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni, Brodsko kolo, Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu i dr...kao i izvan svoje zemlje: Europa fest u Brettenu, Berlinu, Bratislavi, Beču, Pragu, Mađarskoj, Grčkoj, Ohridu, Stuttgartu, Parizu, Rimu.

Vrhunac njihovog rada je ovogodišnji posjet Vatikanu i audijencija kod Svetog Oca Pape Franje, što im je izuzetna čast.

VODITELJ DRUŠTVA: STANISLAV ČAMAGAJEVAC

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 37

KUD "KREŠIMIR" - HRVATSKA KATOLIČKA ZAJEDNICA "SVETI NIKOLA TAVELIĆ" STUTT-GART – BAD CANNSTATT

MJESTO: STUTT GART
DRŽAVA: NJEMAČKA

Folklorno društvo osnovano je prije 18 godina i radi pri katoličkoj misiji Bad Cannstatt – Stuttgart.

Broje 120 članova i rade u 4 folklorne skupine različitih uzrasta. Društvo je dugogodišnji prijatelj KUD-a "Tena" iz Đakova te se međusobno posjećuju.

Društvo je već posjetilo Đakovačke vezove, Vinkovačke jeseni i Orahovačko proljeće. Uz to, nastupaju po Njemačkoj i prezentiraju hrvatsku kulturu.

Plešu plesove iz hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Umjetnička voditeljica društva je Ivanka Kamenšek.

Voditelj folklornog pjevanja je Kristina Bošnjak.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANKA KAMENŠEK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "GORJANAC"

MJESTO: GORJANI
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Gorjanac" iz Gorjana osnovan je 1966. godine. Njeguje pjesme, plesove i običaje sela Gorjani i Đakovštine.

Nositelj je nematerijalnog kulturnog dobra RH uvrštenog na UNESCO-vu listu svjetske nematerijalne baštine "Proljetni ophod ljelja".

Pored folklornih nastupa diljem Domovine i inozemstva, od čega posebno treba spomenuti gostovanja u Japanu i Južnoj Koreji, društvo je tijekom djelovanja izdalo i nekoliko knjiga te nosača zvuka, sudjeluje na brojnim promidžbenim manifestacijama te video snimanjima. Društvo je jedini sudionik svih do sada održanih Đakovačkih vezova.

VODITELJI DRUŠTVA: MARIJA ILAKOVAC I TOMICA IVANOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

HKUD "VELJACI"

MJESTO: VELJACI - LJUBUŠKI
DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

HKUD "Veljaci" dolazi iz najstarije župe u Hercegovini. Društvo je osnovano 2011. godine te broji 57 članova, od čega 35 aktivnih. Sudjelovali su na više od pedeset javnih nastupa.

Rade na očuvanju tradicionalnih običaja Ljubuškog kraja i zapadne Hercegovine.

VODITELJ DRUŠTVA: DRAGAN ALILOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "DONJI VIDOVEC"

MJESTO: DONJI VIDOVEC
ŽUPANIJA: MEĐIMURSKA

Kulturno umjetničko društvo osnovano je 20. svibnja 1989. god. pod nazivom KUD "Stjepan Šlibar". U samom početku društvo broji 47 članova koji djeluju u tri sekcije: tamburaškoj, folklornoj i dramskoj sa inicijativom očuvanja narodnih napjeva i plesova s područja Donjeg Vidovca. Godine 1997. Društvo je promijenilo naziv u KUD "Donji Vidovec" pod kojim djeluje i danas.

Društvo danas broji oko osamdesetak aktivnih članova u nekoliko sekcija: folklorna, tamburaška, dramska, vokalna, recitatorska te foto-video sekcija. Od 2006. godine društvu se priključila i mlađa folklorna sekcija koja je do tada djelovala u sklopu osnovne škole, te također mlađa tamburaška sekcija. Svaka sekcija ima voditelja čija su zaduženja organizacija probi, pripreme za nastupe te briga o materijalima potrebnim za nastupe kao što su nošnje, instrumenti te različiti rekviziti. Dužnost voditelja plesača vrši Gordana Žemlić, prof., tamburaša; Nikola Matulin, prof., mlađeg folklor; Monika Cenko, dramske sekcije; Ivanka Crnković.

Tijekom svog djelovanja društvo je sudjelovalo na mnogobrojnim smotrama folklorne te različitim manifestacijama u Hrvatskoj i inozemstvu. Izdvajaju neke: smotre folklorne u Rudama, Pleternici, Donjoj Motičini, Prugovcu, Šestinama, Hruševcu Kupljienskom, Smotri međimurskog folklorne u Donjoj Dubravi i Čakovcu, Međunarodnoj smotri folklorne u Lenti (Mađarska) 1994. godine, Međunarodnoj smotri folklorne u Zagrebu 1998. god., na Đakovačkim vezovima 2002. god., smotri Pomurskih Hrvata u susjednoj Mađarskoj (u mjestu Mlinarci, Fitcehaz, Lenti, Nova), u Ljubljani na manifestaciji "Materinski dan" 2010.god., manifestaciji Baranjski bečarac u Dražu i Duboševici, tradicionalno sudjeluje na "Međimurskoj popevki" u Nedelišću, na smotri dramskih amatera, te Županijskoj smotri tamburaških sastava u Mačkvcu. Godine 1990. društvo dobiva organizaciju predsmotre Međimurske popevke, te organizaciju susreta Hrvatskih folklornih ansambala u Donjem Vidovcu 1997. i 1998. godine. Kao jedini hrvatski predstavnici sudjelovali su 1990. godine na Prvoj smotri pomurskih Hrvata u Murakereszturu (Mađarska). Česti su gosti Zavičajnog društva međimuraca u Zagrebu na njihovom tradicionalnom Međimurskom prošenju i ostalim manifestacijama u okviru društva. Dramska sekcija KUD-a ostvarila je značajan nastup 1995 god. na 35. Festivalu hrvatskih kazališnih amatera na Murteru sa igrokom "Na smrti postelji" autora Stjepana Škvorca na kojem je naš član Gabrijel Matulin proglašen za najboljeg glumca amatera. 2009. god. Društvo ostvaruje zapažene rezultate na međunarodnom festivalu folklorne u Pragu pod nazivom "South City playing, singing and dancing". Značajan nastup zabilježen je na XIV. Smotri izvornog narodnog stvaralaštva naziva "Domaljevačka tkanica" u Domaljevcu (BiH), kao i u Zemunik donjem na smotri "Dođi diko u kotare ravne" 2012. godine. Tijekom 2013. godine društvo bilježi brojne nastupe od kojih izdvajaju; nastup na 33. Smotri folklorne Moslavine u Kutini, Folklornom festivalu u Donjoj Stubici, predstavlja međimursku županiju na Državnoj smotri folklorne u sklopu 48. Vinkovačkih jeseni, organizator je Smotre folklorne u svom mjestu pod nazivom "Vidovo 2013." te učestvuje na međunarodnom Folklornom festivalu Aleksandar Makedonski u Ohridu (Makedonija).

Godine 2014. dobitnici su nagrade "Zrinski" za 2013. godinu koju dodjeljuje Međimurska županija kao najveće priznanje za čuvanje i vrlo uspješnu prezentaciju međimurske kulture i tradicije u županiji, Hrvatskoj i inozemstvu. Također iste godine sudionici su međunarodnog folklorne festivala u Nyirbatoru (Mađarska) i gradu Carei (Rumunjska), 9. smotre koreografiranog folklorne u Čakovcu, smotre izvornog folklorne u Donjoj Dubravi, jubilarne 30. Međimurske popevke u Nedelišću, te su domaćini međunaorne smotre folklorne naziva "Vidovo 2014".

Mlađa skupina folklorne predstavlja je Međimursku županiju na Dječjim Vinkovačkim jesenima 2010. god. na kojima je pohvaljena od strane stručnog žirija za urednu nošnju i sam nastup, te je svrstana među pet najboljih skupina na manifestaciji. Iste godine i starija skupina folklorne predstavlja je Međimurski folklor na tradicionalnim 45. Vinkovačkim jesenima. Društvo je od 2010. god. suorganizator folklorne festivala u sklopu IPA prekograničnog programa Mađarska-Hrvatska pod nazivom «Puna zdela» i «Folklorni festival kre Mure - Vidovske popevke» 2011. god. Na Smotri izvornog folklorne održanoj u Donjoj Dubravi 2012. godine folklorne skupina pohvaljena je od strane žirija te predložena da predstavlja Međimursku županiju na Vinkovačkim jesenima 2013. godine.

Kao što je spomenuto od 2006. godine u društvu djeluju i mlađa skupina plesača i tamburaša. Četdesetak aktivnih plesača i tamburaša uzrasta do 14 godina njeguje plesove i pjesme zavičaja, dječje igre i brojalice. Tradicionalno nastupaju na svim manifestacijama u mjestu, Smotri dječjeg folklornog stvaralaštva u Maloj Subotici, dječjoj popevki u Sv. Martinu te Županijskoj tamburaškoj smotri u Mačkovcu. Uz spomenuti plasman na dječje Vinkovačke jeseni 2010. godine, dječja skupina folkloriša odabrana je 2012. god. na XII. Smotri dječjeg folklornog stvaralaštva u Maloj subotici da predstavlja Međimursku županiju na XI. Dječjem festivalu Hrvatske u Kutini 2013. godine na kojem osvaja 3. nagradu u kategoriji 10-14 godina. Godine 2013. bilježi nastup na međunarodnoj manifestaciji Dani Zrinskih, sudionik je 13. smotre dječjeg folklornog stvaralaštva u Maloj Subotici. U ožujku 2014. godine sudjeluje na međunarodnoj smotri dječjeg folkloru u Rogaškoj Slatini (Slovenija) naziva "Na Gregorjevo 2014". Također predstavnici su Međimurske županije na Međunarodnoj smotri djece i mladih u Zagrebu. Za rezultate postignute na smotrama zaslužna je voditeljica Monika Cenko.

U arhivu društva također ulazi video kasete pod nazivom "Vidovske zgode i nezgode", CD i kasete tamburaškog sastava "Vidovčani" pod nazivom "Međimurska šipek ruža" i "Fkrađena ruža" - autora skladbi Srpak Martina. Predsjedničku dužnost vrši Nikola Matulin, podpredsjedničku David Šarkanj, a tajnica društva je Monika Cenko.

VODITELJI DRUŠTVA: NIKOLA MATULIN, predsjednik, voditelj tamburaša i pjevanja

GORDANA ZVOŠEC, voditeljica plesača

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: STRIZIVOJNA

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Društvo djeluje od 1974. godine, od kada je i registrirano.

Prvi zapisi o kulturnom djelovanju u Strizivojnoj sežu još od daleke 1925. godine, kad je osnovana muška pjevačka skupina Strossmayer, na čelu sa učiteljem Ručevićem.

Strizivojna je sudjelovala i na prvim Đakovačkim vezovima, ali tada bez naziva društva i registracije.

Ovo društvo postiže velike i zavidne rezultate diljem "Lijepa naše". Ženska pjevačka skupina "Druge" osvajaju četrnaest puta prvo mjesto na accapela smotrama u Osječko – baranjskoj županiji, a muška pjevačka skupina "Strossmayer" je uvijek u korak s "Drugama" u samom vrhu. MPS "Strossmayer" prošle 2015. godine osvaja prvo mjesto na etno festivalu u Benkovcu, a 2014. godine ista skupina ostavlja kompletnu publiku bez daha u HNK u Zagrebu s odličnom izvedbom slavonsko-šokačkog bećarca.

Folklorna sekcija osvaja više puta prvo mjesto na smotrama Đakovštine, a čak su dva puta proglašeni najboljim društvom Slavonije i Baranje i zapadnog Srijema.

Dječja skupina KUD-a prošle 2015. godine osvaja prvo mjesto na dječjem folklornom festivalu u Kutini. Društvo je poznato i po odličnom i originalnom odijevanju. Nošnje su iz bakinih škrinja i ormara. Društvo je do sada snimilo tri nosača zvuka: 1. Dođi drugo na divane, 2. Zeleni se od šume, 3. Pokraj Biđa.

Nastupali su na svim značajnim smotrama diljem RH, a obišli su i brojne zemlje izvan naših granica, kao npr.: Njemačka, Italija, Turska, Grčka, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Srbija i dr. Voditelj svih sekcija je dr. vet. med. Mirko Damjanović, veliki zaljubljenik i poznavatelj folkloru svoga sela, kraja i "Lijepa naše".

VODITELJ DRUŠTVA: dr.vet.med. MIRKO DAMJANOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 65

KUD "MATIJA GUBEC"

MJESTO: SLAVONSKI Kobaš

ŽUPANIJA: BRODSKO – POSAVSKA

KUD "Matija Gubec" iz Slavonskog Kobaša osnovano je prije 48 godina, točnije 1968. godine.

Zbog iznimno značajnog geofizičkog položaja, njihovo mjesto je kao graničarski kraj, imalo burnu povijest kroz koju su njegovi žitelji prolazili i znalački čuvali bogato kulturno naslijeđe i tradicionalne vrijednosti.

Postojanost raznih društava, pjevačkih zborova, dramskih sekcija, čitaonice, glazbenika, zborovođa i likovnih umjetnika godinama je promovirala ljepotu i hranila dušu običnih ljudi

umjetnošću koja je izvirala iz njih samih. Zbog toga su nastavili u budućnosti djelovati kao društvo koje zna cijeniti i promicati sve naslijeđeno.

Glavni nosioci programa su folklorni ansambl (stariji i dječji), tamburaški sastav, tamburaški orkestar i folklorni pjevački zbor.

Plesali su, svirali i pjevali na svim važnijim smotrama i festivalima diljem svoje Domovine a nerijetko i na pozornicama u inozemstvu. Svakako da svojom djelatnošću sudjeluju u svim kulturnim događajima u svom mjestu a veseli ih što su već 32 godina organizatori Smotre tamburaških sastava Brodsko-posavske županije.

Osim aktivnosti vezanih za folklor, često su nosioci etnografskih izložbi a prepoznatljivi su po raznolikošću i ljepoti svojih narodnih nošnji.

Posebnu pozornost posvećuju edukaciji podmlatka što je zalag budućnosti njihove Udruge.

VODITELJI DRUŠTVA: ANTUN BAČO

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 38

KUD "SLAVONAC"

MJESTO: FORKUŠEVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano 1974.godine. U svom radu njeguju izvornu pjesmu i ples. Za to su dobili mnoga priznanja i diplome. Nastupali su diljem Hrvatske.

Nastupali su i na Vinkovačkim jesenima, na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, u Metkoviću, Dubrovniku, Rijeci, Valpovu, Donjem Miholjcu, Pitomači i mnogim drugim mjestima.

Rado se odazivaju na pozive svih kulturno-umjetničkih društava, jer vole ples, vole pjesmu, vole druženja, a i naravno, ponosni su kad mogu prikazati jedan djelić svog kraja kroz pjesmu i ples.

Posebno ističu gostovanja i nastupe izvan Hrvatske. Nastupali su i na međunarodnoj smotri folkloru u Češkoj Republici, na smotri folkloru u Bugarskoj pod nazivom "Sofijsko proljeće" te u Makedoniji na smotri pod nazivom "Ilindenski denovi". Posjetili su i Italiju, tj.Rimini, zatim Bosnu i Hercegovinu i Mađarsku gdje su se također predstavili pjesmama i plesovima svoga kraja.

Posebno zadovoljstvo im predstavlja nastup na Đakovačkim vezovima čiji su sudionici više od 40 godina. Sudjelovali su i na otvorenju Đakovačkih vezova prikazujući običaje: čijalo perja i vinčac – svatovski običaj.

Sudjelovali su na smotrama pučkog crkvenog pjevanja u Zagrebu u katedrali Svete Katarine,u Topolju, u Semeljcima, Viškovcima i Đakovu.

Snimili su tri projekta u organizaciji rtz i to starinske običaje: čijalo perja, komušanje kukuruza i žetvu. Snimili su i nekoliko radijskih emisija o svatovskim običajima u Forkuševcima.

Organizatori su smotre folkloru u svom selu pod nazivom "Jesen stiže, dunjo moja" koja se ove godine održava po jedanaesti put. Izvode isključivo izvorne pjesme i plesove Slavonije, đakovačkog kraja.

VODITELJI DRUŠTVA:
ANDRIJA BONI I ZDENKA MIKLEUŠEVIĆ
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "TOMISLAV"

MJESTO: DONJI ANDRIJEVCI
ŽUPANIJA: BRODSKO – POSAVSKA

Kulturno – umjetničko društvo "Tomislav" osnovano je 1939. godine kao ogranak "Seljačke sloge", tada jedine kulturno-prosvjetne organizacije, koja se zalagala za očuvanje i obnavljanje starinske seljačke baštine.

KUD "Tomislav" član je i udruge "Družina", čuvara tradicije hrvatskih obiteljskih zadruga koja je član Međunarodne unije folklornih skupina "IGF".

Danas se ovo društvo smatra najboljim u Brodsko-posavskoj županiji, a stručnjaci kažu i šire. Svojim nastupima dočarava pjesmu, ples i življenje svog kraja.

Organizatori su državne smotre svirača na tamburi samici, pod nazivom "Oj, samice, drvo javorovo, ko te sviro nikad ne bolovo". KUD intenzivno radi na očuvanju, nabavi, izradi i rekonstrukciji nošnji. Prošle godine izdali su svoj drugi nosač zvuka pod nazivom "Oj Andrevcu lipo selo naše" u produkciji Croatia records.

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN METEŠ
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "VESELI ŠOKCI"

MJESTO: PUNITOVCI
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Veseli šokci" iz Punitovaca 1967. godine kreće s radom i održava se sve do ratnih godina kada se u nekoliko navrata ponovno osnivao.

Nakon dugogodišnje stanke je, na inicijativu gđe. Jasne Matković, osnovan u listopadu 2012. godine. U svibnju 2013. KUD se dijeli na dvije dječje skupine: "Dukati", za djecu od 6. do 12. godine, koja njeguje tradicijske igre te "Biseri", za djecu i odrasle od 12. do -14. godine, koja njeguje tradicijske plasove i pjesme samih Punitovaca, ali i ostatka Đakovštine. Obje dječje skupine vodi gđica. Ivana Škegro, dugogodišnja članica KUD-a "Tena" iz Đakova.

Vrlo brzo se osnovala i skromna sekcija tamburaša, koji su i prijašnjih godina sudjelovali u radu KUD-a, koja broji pet stalnih članova. Ove godine je osnovana tamburaška škola koju vodi g.Pavić Adam.

Kroz dosadašnje djelovanje KUD "Veseli šokci" sudjelovao je na Đakovačkim bušarima, Smotri folkloru u Đakovu, Dječjoj smotri folkloru u Josipovcu Punitovačkom, Đakovačkim vezovima, Vinkovačkim jesenima, Smotri folkloru u Gabeli (BiH), Donjem Mihojcu te na nekoliko nastupa u Punitovcima.

Ove godine su nastupali u Semeljcima, Kuševcu, Kešincima, Gorjanima, Bogdanovcima, Osojniku kod Dubrovnika te sada već tradicionalno idu u Gabelu (BiH) te na manifestacije u Josipovcu i Jurjevcu Punitovačkom.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA ŠKEGRO
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

KUD "VESELA ŠOKADIJA"

MJESTO: LAPOVCI
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Vesela šokadija" osnovan je 1.listopada 2013. godine prvi puta u povijesti sela s ciljem očuvanja tradicije i običaja svoga sela. KUD radi pri udruzi "Žene veselog srca". Broji 50-tak članova. Ističu nastupe u Domovini i inozemstvu. Djeluje u tamburaškoj i odrasloj sekciji.

VODITELJI DRUŠTVA: MIRA GRIGIĆ, predsjednica i IVAN BOŠNJAK
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "SLOGA"

MJESTO: SATNICA ĐAKOVAČKA
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano je 1996.godine.

80-ak članova društva radi u tri plesne folklorne skupine, tamburaškoj školi i dječijim mažoretkinjama.

Njeguju izvorni folklor svog kraja. Ubrajaju se u vodeće KUD-ove Đakovštine što i dokazuju uzastopnim višegodišnjim osvajanjima prvih i vodećih mjesta na kvalifikacijama KUD-ova Đakovštine.

Program koji izvode predstavljali smo diljem Lijepe naše, susjedne BiH te inozemstva.

Ove godine u mjesecu svibnju bili su na međunarodnom kongresu Ivanjskih vatri u gradu Vic-u u Španjolskoj.

Već osmu godinu organiziraju smotru folkloru za djecu i odrasle pod nazivom "Satnica u igri, pjesmi i plesu".

VODITELJI DRUŠTVA: MIRA ŠALKOVIĆ, predsjednica
MARIJA ILAKOVAC
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Skład" Đakovo osnovano je 1863.godine kao pjevačko društvo.

Od kraja 19. stoljeća u Đakovu djeluju kazališna družina i tamburaški orkestar. Prvi mecena Društva je bio biskup J.J.Strossmayer. KUD "Skład" je bio organizator i sudionik mnogobrojnih koncerata, zabava, kostimiranih zabava, a izvodili su mjuzikle, operete i opere.

Početkom 50-ih godina 20. stoljeća prvi put se spominje i folklor, ali se radi sporadično sve do kraja 70-ih godina. Od tada se intenzivira rad folkloru i to izvornog folkloru i običaja.

Društvo je nastupilo na svim značajnim smotrama u zemlji, mnogobrojnim događanjima lokalnog značaja i 50-ak nastupa u inozemstvu.

KUD "Skład" je supokretač i suosnivač "Ivanjskih krijesova", "Smotre starogradske pjesama i plesova", koji su uvršteni kao zaštićena nematerijalna kulturna baština RH, kao i "Đakovačkih bušara". Među prvima u RH osnivaju mažoretkinje, a nešto kasnije i suvremene oblike kulturnog izričaja (ritmika, jazz dance).

Društvo danas broji 300-tinjak članova u nekoliko sekcija (dramska, mažoretkinje, ritmika, jazz dance, tamburaši i folklor).

Od značajnih nastupa izdvajaju nastupe na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu 2013.godine, "Špencir fest" u Varaždinu 2013. godine, nastup na otoku Hvaru u mjestu Jelsa 2014.godine, Međunarodnoj smotri folkloru i sevdaha u Brijesnici Maloj (Doboj,

BiH) 2015. godine, Gučoj Gori (Travnik, BiH), Derventi, te dugi niz nastupa po Slavoniji i Hrvatskoj.
VODITELJI DRUŠTVA: SANJA TOTIĆ, folklor
MARKO FUNARIĆ, tamburaši
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 48

KUD "LIPA"

MJESTO: SEMELJCI
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Bogatstvo folklorne tradicije, pjesme, plesa i mnoštvo različitih nošnji pretočeno je u KUD "Lipa" iz Semeljaca, čija bogata povijest seže još u 1892. godinu kada su bili počeci folklornog amaterskog djelovanja u HSD "Lipa". Društvo je službeno osnovano 18.5.1966. godine.

Na brojnim gostovanjima u zemlji i inozemstvu "Lipa" je privukla pozornost gledatelja izvornim folklorom, običajima i "lipim ruvom" svojih baka brižno čuvanim u starim hrastovim škrinjama, otrgnutim od zuba vremena. Bitno je naglasiti da društvo i danas, poslije toliko vremena kontinuiranog rada posebnu pažnju pridodaje tradicionalnom spremanju, jer je u Semeljcima neizrecivo bogatstvo narodnog ruha, pa ne čudi da se Semeljčanke predstavljaju na različitim smotrama tradicionalnog odijevanja i postižu zavidne rezultate.

Društvo organizira nekoliko manifestacija tijekom godine:

- "Kolo na Vrbaku" smotra folkora koja se održava u lipnju, oko blagdana sv. Antuna, gdje okupljaju kulturno-umjetnička društva. Semeljčani svake godine okite svoje kuće, prozore i kapije različitim rukotvorinama: ponjavcima, otarcima, rubinama i marinama, i tako makar jedanput godišnje iznesu na svijetlo dana sve bogatstvo koje su naslijedili od svojih baka i mama.

- "Večer jabuka" u mjesecu listopadu, kada se održava cjelovečernji koncert društva.

Društvo broji stotinjak aktivnih članova podijeljenih u nekoliko sekcija: folklorna, muška pjevačka skupina, ženska pjevačka skupina i dječja folklorna sekcija.

Osim tradicionalnih pjesama i igara semeljačkog kraja, društvo se predstavlja sa bunjevačkim, baranjskim, slovačkim i posavskim plesovima. Na taj način njeguje veliki spektar tradicijskog života sa različitih područja Hrvatske.

Velika volja, visoki ciljevi, a nadasve ljubav prema tradiciji i kulturi čvrsti su temelji ovog društva koji će se njegovati onoliko dugo koliko ih budemo znali cijeniti.

VODITELJ DRUŠTVA: MIRKO MIHALJEVIĆ, umjetnički voditelj i predsjednik i

ANDRIJANA GRADIŠTANAC I MARIJA ŠEVERAC, voditeljice pjevanja

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "IVAN TIŠOV"

MJESTO: VIŠKOVCI
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Godine 1993. u Viškovcima je osnovano kulturno umjetničko društvo "Ivan Tišov".

Djelatnost društva je očuvanje i prezentiranje izvornog folkloru, pjesama, plesova i narodnih običaja.

Isto tako njeguju i pučko crkveno pjevanje koje mlađi naraštaji rado prihvaćaju.

Društvo djeluje u tri sekcije: dječja folklorna sekcija, odrasla folklorna sekcija i tamburaška sekcija.

Društvo je sudjelovalo na brojnim smotrama folkloru i manifestacijama širom Lijepe naše te u inozemstvu.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA ŠKEGRO
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 15

KUD "SELJAČKA SLOGA"

MJESTO: GRADIŠTE
ŽUPANIJA: VUKOVAČKO – SRIJEMSKA

Ovo društvo osnovano je 1923.godine i ubraja se u najstarije ogranke Seljačke sloge u Republici Hrvatskoj. Uz kraće prekide društvo se održalo do današnjih dana.

KUD ima 4 sekcije – plesnu, pjevačku, tamburašku i mlađu žensku pjevačku skupinu "Bečanke". Trenutno broji oko 40 članova.

Cilj ovog društva je očuvanje starih običaja, pjesama, kola i plesova sela Gradišta. Dakle, riječ je o folklornoj tradiciji Šokaca graničara na tromedi županjskog, vinkovačkog i broskog kraja. Nedavno su se vratili sa državne smotre na Neretvu misečina pala.

VODITELJ DRUŠTVA: VINKO BABIĆ
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "VESELA ŠOKADIJA"

MJESTO: KORITNA
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Vesela šokadija" osnovan je 1950. godine.

Broji nastupe diljem Lijepe naše a i u inozemstvu.

Organizator je smore folkloru "Poklade su milo janje moje" koja se održava u vrijeme poklada.

Svi članovi nose vlastitu nošnju, te društvo nastoji pokazati što više tipova narodne nošnje sela Koritne.

Društvo ima folklornu sekciju, žensku pjevačku skupinu i dječju skupinu.

VODITELJ DRUŠTVA: MATO GRADIŠTANAC
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "DRENJANCI"

MJESTO: DRENJE
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Društvo je osnovano 1979. godine sa željom da se sačuva tradicija Drenjanštine, da se na mlade generacije prenese sve ono vrijedno što se godinama stvaralo na ovom području.

Počeli su skromno, no danas Društvo broji 151 člana svrstanih u 3 folklorne grupe, 2 pjevačke grupe (muška i ženska) te grupe tamburaša.

Društvo je u svom trajanju sudjelovalo na velikom broju smotri širom Republike Hrvatske, a 5 puta su predstavljali Republiku Hrvatsku na međunarodnim smotrama te su 2001.godine osvojili GRAND PRIX u Češkoj.

VODITELJ DRUŠTVA: VIDA BLAŽEVIĆ
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "ŠIROKOPOLJAC"

MJESTO: ŠIROKO POLJE
ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Širokopoljac" iz Širokog Polja osnovan je 1974. godine. Nakon određenih pauza u radu, KUD se ponovno aktivira 2004. godine i od tada kontinuirano djeluje.

Od značajnijih aktivnosti do 2004. izdvaja se domaćinstvo Hrvatskoj folklornoj skupini iz Toronta (Kanada) 1987. godine te domaćinstvo folklornoj skupini iz Pittsburgha (SAD) zajedno s Mjesnom zajednicom 1988. godine.

KUD danas okuplja 40 starijih i 40 mlađih članova - ljubitelja folklora koji njeguju folklornu baštinu Slavonije, odnosno cijele Hrvatske. Trenutno su sljedeće sekcije aktivne u radu KUD-a:

- Folklorna odrasla
- Folklorna dječja (mala i srednja)
- Pjevačka
- Tamburaška

KUD svake godine nastupa na Đakovačkim vezovima, a od brojnih nastupa diljem Hrvatske i inozemstva izdvajaju se sudjelovanja na folklornim manifestacijama u Dubrovniku, Solinu, Stolcu, Neumu, Sarajevu, Grosswilfersdorfu (Austrija), Pragu, Veneciji, Beogradu, Somboru, Budimpešti i Grčkoj.

KUD je organizirao i 2 humanitarna koncerta u Đakovu, organizator je Smotre izvornog folklora "Tebi pjevam, polje moje zlatno" u Širokom Polju te Dječje smotre grada Đakova u okviru SAKUD-a grada Đakova.

VODITELJI DRUŠTVA: SLAĐANA LONČAREVIĆ, predsjednica i VEDRAN ĐAMBIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "SLOGA"

MJESTO: BAPSKA

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO – SRIJEMSKA

KUD "Sloga" Bapska osnovan je 1947.godine.

Broji oko 50 članova podijeljenih u tri skupine: dječja, odrasla i tamburaška. Članovi njeguju izvorni folklor svoga sela, a na svojim nastupima prikazuju običaje te izvode pjesme i plesove Srijema.

KUD "Sloga" sudionik je brojnih manifestacija, a domaćin je manifestacije "Schmidtovi dani" koja se ove godine održava po osmi put.

Predsjednik KUD-a "Sloga" Bapska je Stjepan Rukovanjski, a voditelj Alojzije Marković.

VODITELJI DRUŠTVA: STJEPAN RUKOVANJSKI, predsjednik i ALOJZIJE MARKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

HKUD "DUŠNOK"

MJESTO: DUŠNOK

DRŽAVA: MAĐARSKA

Dušnok je naselje na jugu Mađarske, na obali Dunava, između gradova Baje i Kalače.

Od kraja 17.stoljeća živi Hrvatska nacionalna manjina u naselju koja se, bježeći od Turaka, preselila iz Slavonije na ovo područje. Bez obzira što ova mala Hrvatska zajednica do 90-ih godina 20.stoljeća nije imala nikakve veze s matičnom zemljom, preko 300 godina je uspjela sačuvati kulturu, običaje i jezik svojih predaka. Izrazito su ponosni na svoj hrvatski dijalekt koji u originalnom obliku čuva karakteristike slavonskog govora iz 17.stoljeća. Njihov se identitet najviše izražava u kulturi, prije svega u pjesmama i plesu.

Kulturno - umjetničko društvo broji preko 150 članova od najmlađe do najstarije generacije, podijeljeno u više sekcija: pjevački i plesni zbor "Biser", tamburaški orkestar "Danubia", dječja plesna sekcija "Dušenici" te pjevački zbor "Pravi Biseri". U svom repertoaru, osim svojih dušnočkih pjesama, imaju plesove sa područja cijele Lijepe naše, uključujući slavonske, baranjske, bunjevačke i dalmatinske koreografije.

Na 50.Đakovačkim vezovima nastupa pjevački i plesni zbor "Biser". Sekcija je osnovana 2002.godine sa 9 članova. Od tada neprekidno djeluje a danas broje preko 20 članova.

Do sada su pored brojnih nastupa u rodnom Dušnoku te u ostalim hrvatskim naseljima u Mađarskoj, nastupali i u Hrvatskoj u Vodincima te u Šibeniku.

Izrazito su ponosni što imaju mogućnost opet nastupiti u zemlji svojih predaka.

VODITELJ DRUŠTVA: PETER PALOTAI

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 22

KUD "HRVATSKA ČITAONICA"

MJESTO: SELCI ĐAKOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Hrvatska čitaonica" je utemeljen 1969. godine sa ciljem očuvanja narodne i kulturne baštine sela i šire okolice.

KUD "Hrvatska čitaonica" djeluje na nekoliko područja, a to su: dječja folklorna skupina, folklorna skupina odraslih, tamburaška skupina i rad grupe žena članova KUD-a koje kroz radionice doprinose afirmaciji KUD-a u svojoj sredini.

Kroz duži niz godina KUD je sudjelovao na brojnim nastupima u Slavoniji, Dalmaciji, Zagrebačkoj smotri folklora te međunarodnoj smotri u Mađarskoj, Italiji, Grčkoj, Bosni i Hercegovini.

KUD Hrvatska čitaonica je osposobila nekoliko generacija članova za razne aktivnosti vezane uz KUD.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA ŠKEGRO

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: BUDROVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Šokadija" Budrovci postoji i djeluje od 1983. godine.

Sudionik je svih važnijih folklornih smotri i manifestacija u Hrvatskoj (Državna smotra folklora u Metkoviću, Međunarodna smotra u Zagrebu, "Đakovački vezovi", "Vinkovačke jeseni", "Brodsko kolo", "Baranjski bečarac" i druge).

Sudionik je "Đakovačkih bušara" i nastupa na karnevalskim manifestacijama u Hrvatskoj. Razvija i međunarodnu suradnju s društvima iz Austrije, Mađarske, Njemačke, Vojvodine, Bosne i Hercegovine i Makedonije.

Društvo je domaćin folklorne manifestacije "U Budrovci, na Nedi-lju bilu" koja se održava svake godine na Mladi Uskrs, a u okviru folklornoga programa održava se i smotra pučkoga crkvenog pjevanja.

Domaćin je i Dječje smotre folklora "Rubina zlatne jeseni".

U Društvu djeluje folklorna, pjevačka i tamburaška skupina, te tamburaška škola.

Rad Društva prezentiran je u sredstvima javnog priopćivanja, te na web stranici <http://web.comhem.se/budrovci> i Šokačkom portalu www.sokacki-portal.com.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV VUKOVIĆ, predsjednik
ŽELJKO VURM, tajnik
MATO RUČEVIĆ, voditelj

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 46

PUHAČKI OKESTAR DVD-a ĐAKOVO I PUHAČKI ORKESTAR DVD-a RETFALA OSIJEK

MJESTO: ĐAKOVO I OSIJEK

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Puhački orkestar osnovalo je DVD Đakovo 1882. godine. Prvi kapelnik bio je Josip Keller, iza njega slijedili su Mijo Matajs stariji i Josip Faletić, a zatim do 1947. godine Hinko Šroubek.

Poslije Drugog svjetskog rata kapelnik je Antun Šroubek do 1982. godine, iza njega Miroslav Kirhmajer do 1992. godine kada je za dirigenta doveden prof. Branko Meden, koji je vodio orkestar do 2002. godine kada se vraća Miroslav Kirhmajer. Dužnost kapelnika – dirigenta od početka 2012. godine preuzima Tomislav Kruljac.

Puhački orkestar od svog osnutka pa sve do danas, kroz razdoblja dva svjetska rata i Domovinskog rata radi bez prekida.

Najveći uspjeh postiže od 1924. godine do 1936. godine kada je bio najbrojniji. Orkestar je tada imao preko 100 glazbenika te nije bio isključivo puhački već simfonijski, a upošljavao je više profesionalnih glazbenika.

Od važnijih nastupa treba istaknuti:

- 1925. 1000. obljetnica Hrvatskog kraljevstva; 50. Godišnjica Hrvatsko – Slavonske vatrogasne zajednice;

- 1929. – sudjeluje na proslavi zaslužnog radnika na polju vatrogastva u Hrvatskoj Mirka Kolarića u Zagrebu;

- 1930. – sudjeluje na Sveslavenskom kongresu vatrogastva u Ljubljani, a iste godine gostuje i u Budimpešti;

- Od 1950. gostuje u: Varaždinu, Križevcima, Korčuli, Arandelovcu (Srbija), Makarskoj, Šibeniku i mnogim drugim mjestima;

- 1994. – orkestar sudjeluje na otvaranju prve Skupštine Hrvatske Vatrogasne zajednice;

- Sudjeluje na svim smotrama puhačkih orkestara Slavonije i Baranje, te na smotrama vatrogasnih orkestara Republike Hrvatske. U Domovinskom ratu orkestar je nastupao na svim značajnim manifestacijama, kao i na sahranama poginulih u Domovinskom ratu.

Za sudjelovanje u Domovinskom ratu 14 članova orkestra nositelji su Spomenica Domovinskog rata.

Za svoj rad orkestar je primio više priznanja i odlikovanja:

- 1973. godine Orden zaslugu za narod sa srebrnim zracima

- 1986. godine Nagradu oslobođenja grada Đakova

- 1994. Godine Povelju kulturno-prosvjetnog vijeća Sabora Republike Hrvatske i niz drugih priznanja i odlikovanja.

Danas orkestar broji 30 članova, 15 članova podmlatka i 7 članova pričuve.

Sudjeluje na svim gradskim i regionalnim manifestacijama te ostvaruje uspješnu suradnju s drugim ansamblima.

Dobrovoljno vatrogasno društvo Retfala koje je osnovano 1890. godine ima i dugogodišnju tradiciju njegovanja puhačke glazbe. Pretpostavlja se da je i puhački orkestar osnovan iste godine jer se već na prvim dokumentima društva spominje voditelj glazbe. Orkestar radi sve do 1941. godine kada zbog rata prekidaju sa radom. Godine 1946. orkestar nastavlja sa radom. Zbog osipanja članova orkestra pokrenuto je nekoliko glazbenih škola u sklopu DVD-a iz kojih su došli i današnji članovi orkestra. Zbog domovinskog rata 1991. godine je došlo do još jednog kraćeg prekida u radu glazbe jer je većina glazbenika bila u nekoj od postrojbi Hrvatske vojske. Današnji orkestar broji petnaestak članova. Nastupi tijekom godine obuhvaćaju božićni koncert, budnice, nastupe za poklade, Cvjetnicu i bakljadu povodom proslave Dana domovinske zahvalnosti te nastupe na drugim proslavama u gradu.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV KRULJAC, ĐAKOVO

ŽELJKO BATRNEK, OSIJEK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

MATIČNI KLUB "HRVATSKI OVČAR"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Matični klub "Hrvatski ovčar" Đakovo osnovan je 1992. godine i od tada djeluje neprestano.

Na "Đakovačkim vezovima" sudjeluje od 1993. godine.

Broji 30 stalnih članova i isto toliko podupirujućih.

Predsjednik je dr.vet.med. Krešimir Lukić a tajnik i voditelj Nikola Klemen.

Osnovni zadatak i cilj je uzgoj, selekcija i širenje Hrvatskih ovčara. Do sada je u Klubu uzgojeno preko 1200 štenadi, koja su osim u Hrvatskoj, raširena po cijeloj Europi, Kanadi, SAD-u i u dalekom Japanu.

Klub je predstavljao ovu pasminu na svim europskim i svjetskim izložbama i ovoj pasmini osigurao dostojno mjesto u svjetskoj kinologiji.

Od početka rada ovog Kluba (1992.) Hrvatski ovčari uzgojeni u ovom Klubu, bilo kao u vlasništvu članova, ili drugih vlasnika, redovno su bili na najvišem tronu europske ili svjetske kinološke pozornice. Hrvatski ovčari zbog toga predstavljaju biser Hrvatske i svjetske kinologije, a kolijevka im je Đakovo i Đakovština gdje su i najbrojniji, za što su zaslužni upravo članovi ovoga Kluba.

Prošle godine Klub je izdao knjigu "Hrvatski ovčar – Hrvatsko kinološko blago", svog člana Nikole Klemena, čime je još više ovu pasminu približio svima koji o njoj žele više saznati.

Predstavljajući pasminu prvi puta na jednoj velikoj priredbi (Svjetska izložba u Bernu – Švicarska 1994.), voditelj gospodin Jozef Johler je rekao:

"Predstavljam Vam jednu malu skupinu koja dolazi iz Hrvatske. U Hrvatskoj je još uvijek rat, ali ovi ljudi skupili su snage da Vam pokažu pasminu na koju su Hrvati vrlo ponosni".

Slogan Kluba:

"Našim višegodišnjim uzgojem, selekcijom i promidžbom, proglavavamo kraj našem neznanju, nemaru i anonimnosti psa svjetskih vrijednosti u vlastitoj domovini".

VODITELJI DRUŠTVA: dr.vet.med. KREŠIMIR LUKIĆ, predsjednik i NIKOLA KLEMEN, tajnik i voditelj

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 20

ĐAKOVAČKE MAŽORETKINJE KUD-a "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Đakovačke mažoretkinje KUD-a «Sklad» neprekidno djeluju već pune 22 godine kao najbrojnija Sklad-ova sekcija. Članice su Hrvatskog mažoret saveza i jedan su od najstarijih mažoret timova u Hrvatskoj.

Mažoretkinje nastupaju na svim važnijim priredbama u Đakovu i okolici (Đakovački bušari, Dan grada, Dobro je činiti dobro, Svome gradu za blag dane, Mi smo djeca vesela, program za sv. Nikolu, dječjoj olimpijadi i dr.), sportskim događanjima (ulična trka, nogometne utakmice) i na drugim kulturnim događanjima (izložbe, predstavljanja, otvorenja).

Čest su gost na različitim humanitarnim koncertima i priredbama, vatrogasnim natjecanjima, smotrama folklora, a ove su godine sudjelovale i na međunarodnoj smotri folklora u Bosanskom Šamcu.

Godišnje odrade osamdesetak nastupa, a najvažniji i najljepši nastup je predvođenje Vezovske povorke.

Đakovačke mažoretkinje sudjeluju i na regionalnim i državnim prvenstvima Hrvatskog mažoret saveza predstavljajući grad

Đakovo i svoj KUD. Najbolji je rezultat 2.mjesto na Regionalnom prvenstvu i 5. mjesto na Državnom prvenstvu u kategoriji solo.

U mažoretkinjama pleše 85 djevojčica i djevojaka od 4 do 20 godina koje su podijeljene u pet skupina: početnice, kikići, dječji sastav, kadetkinje i seniorke.

VODITELJI DRUŠTVA: KRISTINA PODGORNIK, ANA MEDAKOVIĆ, MATEA KMET

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 55

KUD "DREŽNIK"

MJESTO: DREŽNIK

ŽUPANIJA: BRODSKO – POSAVSKA

Selo Drežnik nalazi se u Požeškom gorju na južnim padinama Babje gore, 12 kilometara sjeveroistočno od Nove Gradiške, u općini Rešetari. Selo ima oko 480 stanovnika.

KUD "Drežnik" iz Drežnika osnovano je 6.studenog 1999. godine, ima 63 aktivnih i 29 potporna člana koji djeluju u pet skupina: izvorna, folklorna, dramska, dječja i tamburaška.

Prvi službeni nastup bio je u Velikoj, gdje se predstavila "Izvorna skupina" sa starim izvornim pjesmama i šetanim kolom iz Drežnika. Tu su ih zapazili etnografski stručnjaci pa su dobili poziv za sudjelovanje na međunarodnoj smotri folkloru "35. Đakovački Vezovi" u Đakovu.

Slijede brojni samostalni nastupi i sudjelovanje na raznim kulturnim manifestacijama diljem Lijepe naše, te izvan granica: Nove Gradiške, Orahovice, Pleternice, Novske, Kutine, Ivanić Grada, Škabrnje, Čavoglava, Karina, Donje Bebrine, Dubrovnika, Vukovara, Valpova, Slavenskog Broda, Otočca, Županje te Žepče, Tuzle, Odžaka i Čapljine u Bosni i Hercegovini, Sombora u Srbiji i Ptuja u Sloveniji, 44. i 47. Đakovačkim Vezovima, te 47. Vinkovačkim Jesenima.. Ističu nastupe na HRT-u u emisiji "Dobro jutro Hrvatska" te u emisiji "Lijepom Našom".

Posebno su ponosni na svoje tradicionalne manifestacije Božićni koncert "Svim na zemlji mir veselje" i Drežničke susrete "Kolo na Medanu". Ponosni su i na Monografiju izdanu povodom 10 godina rada Društva, te na Brošuru i CD pod nazivom "Drežnik, šetana kola i izvorne pjesme".

Cilj društva je njegovanje izvorne pjesme, šetanih kola i običaja sela Drežnik, prenošenje na mlađe naraštaje i sačuvati ih od zaborava.

Pet godina za redom Ministarstvo kulture Republike Hrvatske odobrava njihov projekt pod nazivom "Drežnik, šetana kola" i uvrštava ga u Programe zaštite na nematerijalnim kulturnim dobrima. Godine 2014. u program financiranja se uključuju HDS-ZAMP i HEP.

KUD "Drežnik" je poslužio etnoložima pri izradi programa zaštite nematerijalnog dobra, koji je odobren pri Ministarstvu kulture RH. Šetana kola su prepoznata kao izvorni "Brand" sela Drežnik, te se uskoro očekuje i uvrštavanje na UNESCO-vu listu zaštićene nematerijalne kulture Svijeta.

VODITELJI DRUŠTVA: NIKOLA KRAMAR, bacc.physioth.- umjetnički i stručni voditelj,

HRVOJE MILAK, voditelj tamburaške skupine

JOSIPA AKMAČIĆ, voditeljica dječje skupine

ANDRIJA ČAKARIĆ, voditelj dramske skupine

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "SELJAČKA SLOGA"

MJESTO: BOGDANOVCI

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO – SRIJEMSKA

Društvo djeluje od 1936.godine pod nazivom "Seljačka sloga" i ove godine slavi 80 godina. Rad društva je kratko zaustavljen za

vrijeme rata, a već u progonstvu 1992. je pokrenut u Slatini gdje je boravio veći dio Bogdanovčana.

Nošnje su im uništene i spaljene, selo i tradicija devastirana u ratu, tako da su sve obnavljali iznova, kupovali, snalazili se kako znaju i umiju.

Broje oko 80-ak aktivnih članova u odrasloj, dječjoj i tamburaškoj sekciji.

Zapažene nastupe imaju diljem Hrvatske i izvan, sudjelovali su na svim većim smotrama, a kruna njihovog rada su Vinkovačke jeseni gdje unazad nekoliko godina ulaze među odabrana društva svoje županije.

Organizator su smotre Bogdanovačke folklorne večeri, o.g 19-te po redu, županijske smotre dječjeg folkloru, te Šokačke večere. Aktivno rade na obnovi svoje tradicije, pjesme, plesa i običaja, te izradi i nabavi narodnog ruha svog kraja.

VODITELJ DRUŠTVA: BILJANA ŽIVKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

GKUD "POŽEGA"

MJESTO: POŽEGA

ŽUPANIJA: POŽEŠKO – SLAVONSKA

Gradsko-kulturno–umjetničko društvo "Požega" marljivo radi na očuvanju folklorne i starogradske baštine Požeško-slavonske županije, Slavonije i Hrvatske.

Svoj grad i županiju u 11 godina postojanja, prezentirali su na mnogim folklornim priredbama i smotrama u Hrvatskoj i inozemstvu od kojih ističu sudjelovanje na "Đakovačkim vezovima" i "Vinkovačkim jesenima", i to više puta, Regionalnoj smotri pjevačkih skupina, "Valpovačkom ljetu", Državnoj smotri starogradske plesova, Državnoj smotri koreografskih folkloru, Bugarskoj, Bosni i Hercegovini itd.

Od nastupa ističu sudjelovanje na "Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu", a ukazana im je i čast da svojom koreografijom sudjeluju na otvorenju međunarodne smotre.

Gradsko-kulturno-umjetničko društvo nositelj je raznih folklornih zbivanja u gradu Požegi. Ističu organizaciju županijske dječje smotre folkloru i ljetnog karnevala.

VODITELJ DRUŠTVA: VESNA KOŽUL

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "PRSTEN"

MJESTO: VARAŽDIN

ŽUPANIJA: VARAŽDINSKA

KUD "Prsten" je osnovan prije 5 godina i djeluje kroz Udrugu Bosanskih Hrvata Prsten – podružnice Varaždin.

KUD broji oko 20 članova svih uzrasta a svoje probe odrađuju u društvenom domu općine Gornji Kneginec.

Do sada su imali 21 nastup na različitim smotrama u Hrvatskoj i Sloveniji.

Cilj KUD-a je očuvanje kulture baštine i njegovanje tradicije Hrvata iz BiH koje nose sa sobom.

Svi članovi KUD-a žive i rade u Varaždinskoj županiji te im je interes upoznati i domaće stanovništvo sa svojim plesovima i običajima.

VODITELJ DRUŠTVA: MARIO PAUREVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 20

HFD "SESVEČICE"

MJESTO: PODRAVSKE SESVETE
ŽUPANIJA: KOPRIVNIČKO – KRIŽEVAČKA

HFD "Sesvečice" gaji tradiciju folkloru u Podravskim Sesvetama od davne 1936. godine, a ove godine ujedno slavi i 80-u obljetnicu folklornog rada.

Pod nazivom Hrvatsko folklorno društvo "Sesvečice" registrirano je 1992. godine. Članovi nose izvornu Sesvečku nošnju te pjevaju i plešu izvorne pjesme i kola iz svog mjesta.

Do sada je društvo nastupilo na svim značajnijim smotrama u Hrvatskoj. Društvo je gostovalo u Njemačkoj, Italiji nekoliko puta (Rim, Vatikan, Assisi i Sutrio), Austriji, Mađarskoj, također nekoliko puta, Nizozemskoj te Latviji.

Društvo je snimilo desetak polusatnih televizijskih emisija, od toga su najpoznatije: "Se kršćansko je veselo", "Na mlado leto veselimo se" te "Podravska pisanica" koja je bila službena konkurencija HRT-a na dokumentarno – folklornom festivalu u Parizu.

Za svoj rad su dobili mnoge nagrade i priznanja te su snimili glazbeni spot sa popularnom latvijskom pjevačicom Olgom Ražekom.

VODITELJ DRUŠTVA: JOSIP CUGOVČAN
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "TAMBURICA"

MJESTO: VINKOVCI
ŽUPANIJA: VUKOVARSKO – SRJEMSKA

KUD "Tamburica" osnovana je 1978 godine radi očuvanja tradicijske baštine i kulture svog slavonskog podneblja.

Kud broji oko tridesetak članova: od 20 pa sve do 80 godina - radi se u četiri sekcije i to: folklorna, pjevačka, tamburaška i dramska sekcija.

Obišli su sve krajeve pa i šire van granica Lijepe naše.

Rado se odazivaju i na humanitarne koncerte a najviše se raduju kada odlaze u ispomoć udruzi invalida "Bubamara" Vinkovci.

VODITELJI DRUŠTVA: DAMIR PACEK, predsjednik
TATJANA KRZNARIĆ, voditeljica
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 28

KUD "JELENČANKA"

MJESTO: GORNJA JELENSKA
ŽUPANIJA: SISAČKO – MOSLAVAČKA

KUD "Jelenčanka" mlado je društvo koje djeluje od 2010. godine. Plesna, pjevačka, tamburaška i dječja sekcija broje i do pedeset članova.

Od svog osnutka postigli su značajne uspjehe na raznim smotrama i nastupima u Hrvatskoj ali i izvan nje.

Izuzetno su ponosni na sudjelovanje na Međunarodnoj smotri folkloru u Delnicama, Državnoj smotri u Čakovcu i Vinkovačkim jesenima.

Društvo je također nastupilo i u Vitezu te 2015. godine na turneji u Grčkoj.

Pjevačka skupina nastupila je u Metkoviću na manifestaciji "Nad Neretvom misečina pala".

U budućnosti se nadaju da će svojim predanim radom postizati još bolje rezultate.

VODITELJI DRUŠTVA: KSENJA TOMAC, predsjednica
KATICA TOMAC, voditeljica
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "PLETER"

MJESTO: DUGOPOLJE
ŽUPANIJA: SPLITSKO – DALMATINSKA

KUD "Pleter" iz Dugopolja osnovan je u svibnju 1999. godine. Pri KUD-u aktualno djeluju:

- folklorni ansambl
- sekcija pučkih pjevača i pjevačica
- mandolinsko-tamburaški sastav i svirači tradicijskih glazbala
- ženska klapa «Murtela»
- dječji folklorni ansambl

Danas, pri KUD-u "Pleter" djeluje 70-tak članova. KUD "Pleter" je udruga koja prvenstveno okuplja lokalne amatere koji se žele baviti glazbeno-scenskim stvaralaštvom, no podjednako je aktivan i u širem djelokrugu. Organizira gotovo sva kulturna događanja u Općini Dugopolje. Od 2005. godine KUD "Pleter" je član hrvatske sekcije CIOFF-a. Redovitim članom Saveza kulturno-umjetničkih društava Županije splitsko-dalmatinske postaje 2007. godine.

Folklorni ansambl okuplja plesačice i plesače amatere u dobi od 15 do 40 godina i izvodi izvorne folklorne običaje Dugopoljskog kraja priređene za scenu kao i koreografirani folklor RH: Baranje, Hrvatskog Zagorja, Like, Zadarskog zaleđa, otoka Korčule, Hercegovine, Splita, Kaštela, ... Predstavili su se na svim važnijim smotrama u Republici Hrvatskoj "Vinkovačkim jesenima", "Đakovačkim vezovima", Smotri folkloru Dalmacije "Na Neretvu misečina pala", Smotri folkloru Srijema "Divan je kićeni Srijem", Smotri folkloru Županije splitsko-dalmatinske, Smotri folkloru Slavonije "Zlatne žice Slavonije", Smotri otočkog folkloru Dalmacije u Dobropoljani, Pašmanu, Međunarodnim folklornim susretima u Kruševici, Mediteranskim folklornim susretima u Poreču "Zlatnoj sopeli", Međunarodnoj smotri folkloru "Stara je škrinja otvorena" u Muću, Međunarodnim folklornim susretima "Za ljubav tance igraše" u Kašteliima i td. Predstavili su se i na folklornim festivalima u inozemstvu: Bosni i Hercegovini (2004., 2008., 2009., 2010., 2011.), Bugarskoj (2005.), Italiji (2006.), Vojvodini / Srbiji (2006., 2008.), Mađarskoj (2007. i 2009., 2011.), Sloveniji (2010.), Makedoniji (2012) i Češkoj / Slovačkoj (2013.). Sa međunarodnog folklornog festivala u Balatonfoldvaru u Mađarskoj vratili su se kao pobjednici festivala sa 2 zlatne, 3 srebrene i jednom brončanom plaketom, te GRAND PRIX nagradom festivala na najbolje očuvanu folklornu autentičnost i izvornost. Sekcijom ravna voditeljica Hajdi Gašpić.

Sekcija pučkih pjevača okuplja članice i članove srednje dobi sklone pjevanju izvornih pučkih napjeva dugopoljskog kraja (rere, vojkavice, treskavice...). Pučki su se pjevači predstavili na svim folklornim festivalima i smotrama u domovini, te zabilježili niz međunarodnih folklornih nastupa, među kojima su najpoznatiji gostovanje na festivalima u Bugarskoj (2005.) i Mađarskoj (2007.), na kojem su osvojili i grand prix nagradu za izvornost. Sekcijom ravnaju voditelji Hajdi Gašpić i Oliver Rogošić.

VODITELJI DRUŠTVA: SLAVICA PLAZIBAT, predsjednica
HAJDI GAŠPIĆ, voditeljica ansambla
OLIVER ROGOŠIĆ, voditelj glazbene sekcije
MIRJANA BOTIĆ ROGOŠIĆ, tajnica
BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

HKUD "STOLAC"

MJESTO: STOLAC
DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

HKUD "Stolac" iz Stoca osnovano je 2002. god. i sastavni je dio župe Stolac, a okuplja isključivo mladiće i djevojke stolačke župe. Broji 100 članova.

Društvo njeguje, pjeva, pleše, svira, igra i promovira pjesme i običaje Hrvata stolačkoga kraja. Nastupalo je do sada preko 250 puta: kod kuće, po Bosni i Hercegovini, Boki Kotorskoj, Hrvatskoj, Austriji i Njemačkoj. Više puta su nastupali na "Đakovačkim vezovima" i "Vinkovačkim jesenima", te na "Međunarodnoj smotri folkloru" u Zagrebu. Izdali su svoj CD i DVD.

Svake su godine domaćini Ilindanskih slavlja u Stocu za Patron župe i Dan grada i općine.

VODITELJ DRUŠTVA: ŽELJKO MARKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 55

KUD "PAKLENICA"

MJESTO: PAKLENICA

ŽUPANIJA: SISAČKO-MOSLAVAČKA

KUD "Paklenica" Paklenica osnovan je 1973. godine. Društvo je djelovalo sve do Domovinskog rata 1991. te zbog ratnih događaja prestaje sa radom.

Sva kulturna dobra u ratu su uništena, nošnje, obuća, instrumenti...jer je to bila 1. linija bojišnice (okupirano).

Početakom 2014. godine ponovno obnavljaju rad društva te pokušavaju obnoviti sve ono što je uništeno u Domovinskom ratu, od običaja, pjesama i plesova njihovog mjesta.

Društvo njeguje pjesme zapadne Slavonije.

Od obnavljanja rada društvo je izvelo 40 nastupa širom RH i izvan nje. Međunarodne smotre folkloru u: Bihaću, Brekovicima, Bosanskoj Krupi, Bosanskoj Otoci, Ključu, Novom Gradu, Bosanskoj Gradišci, Derventi, a u Hrvatskoj od Belog Manastira i Zadra. Društvo je nastupilo i u Sloveniji te su ponosni na svoju 2. Međunarodnu smotru folkloru Gospa Fatimska u Paklenici gdje ugošćuju društva susjednih država te društva iz raznih županija RH. Neka od društava koja su sudjelovala bila su KUD "Slavonija" iz Đurđanaca 2015. godine i KUD "Zora" iz Piškorevaca 2016. godine, te će s njima nastojati nastaviti suradnju i u narednim godinama.

VODITELJ DRUŠTVA: VLADO ŽIŽAK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUU "ZVONA ZAGORE"

MJESTO: MIRLOVIĆ ZAGORA

ŽUPANIJA: ŠIBENSKO-KNINSKA

"Otrgnimo od zaborava našu pismu i običaje" slogan je kojim Udruga od 2000. godine s ponosom predstavlja svoju bogatu folkloru baštinu.

Nezaobilazni su sudionici raznih lokalnih, županijskih i međužupanijskih priredbi i smotri folkloru, a svoje prelijepo narodne nošnje, kola, diplo, ojkavicu i treskavicu predstavili su i na prestižnim folklornim smotrama diljem Lijepe Naše: Vinkovačke jeseni – 4 puta, Brodsko kolo, Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu, a ove godine su po drugi puta na Đakovačkim vezovima.

Ove godine Udruga obilježava 15. godišnjicu svoga rada i djelovanja u očuvanju tradicijske baštine te predstavlja važan čimbenik u cjelokupnom županijskom državnom folkloru.

VODITELJ DRUŠTVA: VINKO BULAT

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "SVETA ANA – VUČJAK"

MJESTO: KARLOVAC

ŽUPANIJA: KARLOVAČKA

Vučjak je smješten na pobrđu što se uz tok rijeke Dobre izdiže Karlovcu sa sjeverozapada. Udaljen je 5 km od grada Karlovca, a

nalazi se uz staru Karolinsku cestu između dva srednjovjekovna burga Zrinsko-Frankopana Dubovca i Novigrada.

Odvajkada je bio seosko naselje. Njegova su kućišta bila prilagođena brežuljkastoj konfiguraciji tla okružena voćnjacima, vinogradima, oranicama livadama i šumama. U tom slikovitom kutku Lijepe naše, gdje su kroz stoljeća odzvanjali zvuci starinskih zavičajnih, svadbenih, šaljivih duhovnih i drugih pjesama, danas zvine glasovi violine i tambure članova Kulturno umjetničkog društva „Sveta Ana-Vučjak“ Karlovac. U želji da nit te tradicije ostane neprekinuta, svi oni od najmlađih do najstarijih okupljaju se i djeluju u četiri sekcije: folklornoj, dječjoj, tamburaškoj i vokalnoj-izvornoj.

Društvo je postiglo zapažene rezultate na Županijskoj smotri folkloru, te je predstavljalo Županiju i svoj kraj na vodećim hrvatskim smotrama: Vinkovačke jeseni, međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, Đakovačkim vezovima, Metkoviću, Kutini, Zlantićima žicama Slavonije u Požegi, Ljetu Valpovačkom, Voloderskim jesenima, Miholjačkom sijelu, Otočcu i drugdje diljem Hrvatske.

Društvo je također dostojno predstavilo svoj kraj na gostovanju u Njemačkoj, Sloveniji, Makedoniji, Bosni i Hercegovini.

VODITELJI DRUŠTVA: JASNA POŽAR, predsjednica

ŠTEFICA POŽAR, voditelj društva

VESNA ZABORSKI, voditelj pjevanja

IVAN BOŽIČEVIĆ, voditelj glazbe

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "LEDINA"

MJESTO: GAŠINCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Društvo je osnovano 1997. godine. U svom radu njeguju tradicijske običaje Đakovštine.

Osamdesetak aktivnih članova koji djeluju u društvu podjeljeno je u četiri skupine: mala, srednja i odrasla folklorna skupina te tamburaška sekcija.

Nastupali su na mnogim smotrama diljem lijepe naše, a mogu se pohvaliti i inozemnim nastupima (Republika Češka, dva puta Republika Makedonija, te više od deset nastupa širom BiH).

Osim nastupa organiziraju i mnoga događanja u selu: pinklbal, božićni koncert, a posebno su ponosni na organizaciju Kulturne manifestacije „Kolo na Ledini“ koja se ove godine održala po 10. puta.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA DORUŠAK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "TENA"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Tena" iz Đakova osnovano je 21. svibnja 1985. godine i u ovih proteklih 31 godinu svoga rada zabilježila je značajne uspjehe svojim koreografijama i nošnjama u domovini Hrvatskoj i diljem svijeta.

"Tena" broji oko 250 aktivnih članova u nekoliko sekcija (folklornih, tamburaški i MVS Bečarine), potvrđuje i čuva pradjedovsko naslijeđe, te svijetu pokazuje postojanje bogate kulturne baštine. Članovi «Tene» prvenstveno obrađuju pjesme, običaje i plesove svoga zavičaja Đakovštine, ali i folkloru naslijeđe cijelog Hrvatskog naroda. "Tena" njeguje sve ono što je lijepo, plemenito i skladno u srcu i duši hrvatskog čovjeka od Slavonije i Baranje preko Posavine, Međimurja, Like, Trogira, Splita, Mađarske Po-dravine, Bunjevaca itd.

Tena je u proteklu 31 godinu obišla cijelu Europu na međunarodnim festivalima, posjetila Meksiko, Egipat, Kinu, a 2014. godine i daleku Indoneziju i svojim nastupima oduševila publiku sa pre-

krasnim nošnjama i koreografijama, što potvrđuju brojni pozivi na nove festivale.

VODITELJI DRUŠTVA: DR. ENRIH MERDIĆ

STJEPAN JURIŠA

PROF. ANEMARIJA RUČEVIĆ,

PROF. TOMISLAV RADIČEVIĆ

TOMISLAV KLASAN

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 150

KUD "METKOVIĆ"

MJESTO: METKOVIĆ

ŽUPANIJA: DUBROVAČKO – NERETVANSKA

KUD "Metković" djeluje od 1977. godine u gradu Metkoviću.

Svojim radom KUD "Metković" njeguje tradicijsku kulturu neretvanske doline i šireg područja Dalmacije, kao i tradiciju Hrvata kopnenog zaleđa.

Zahvaljujući djelovanju mnogobrojnih naraštaja društvo je sačuvalo od zaborava svoju nošnju, pjesmu i ples.

KUD "Metković" dugogodišnji je organizator Smotre folkloru "Na Neretvu misečina pala" koja se se ove godine u Metkoviću održala 32. put.

KUD "Metković" se danas ubraja među značajnije u Dalmaciji i Hrvatskoj i primio je za svoj uspješan rad do sada veliki broj državnih i međunarodnih priznanja

VODITELJI DRUŠTVA: DIVNA DRAGOVIĆ, voditeljica folklorne skupine

TOMISLAV HERCEG, voditelj orkestra

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "ZORA"

MJESTO: PIŠKOREVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Osnovano davne 1927.godine.

Uz nekoliko kratkih prekida društvo uspješno djeluje s temeljnim ciljem promicanja kulturne baštine, tradicije i običaja Slavonije, posebice Đakovštine,.

Djeluje u dvije dječje sekcije, plesnoj, pjevačkoj te ima vlastitu tamburašku školu. Organizator su već uveliko poznate manifestacije "Piškorevački sokaci".

Mnoštvo nagrada, pohvala, priznanja dokaz su konstantnog i upornog rada. Rijetke su manifestacije ili smotre na kojima društvo nije ostavilo svoj trag.

VODITELJ DRUŠTVA: MATO RUČEVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "KLEK"

MJESTO: OGULIN

ŽUPANIJA: KARLOVAČKA

Prije nešto više od 30 godina, točnije 1981. na inicijativu nekolicine kulturnih djelatnika i folklornih entuzijasta, predvođenih nastavnicom Mirom Salopek, gradu Ogulinu je osnovano kulturno umjetničko društvo "Ogulin". Osnivanjem tog Društva, u Ogulinu su se otvorile brojne mogućnosti za njegovanje tradicijske kulture ogulinskog kraja kao i cijele Hrvatske, a slijedom toga i mnoga kulturna zbivanja. Kulturno umjetničko društvo Ogulin u narednim je godinama svoj rad usmjerilo na prikupljanje i rekonstruiranje ogulinskih narodnih običaja, pjesama i plesova kojima su se predstavili na Vinkovačkim jesenima, Međunarodnoj smotri

folkloru u Zagrebu i drugim smotrama diljem naše Domovine. Društvo je veliku pažnju posvećivalo istraživanju i rekonstruiranju ogulinske narodne nošnje, što je rezultiralo pripremanjem Priručnika za rekonstrukciju narodne nošnje ogulinskog kraja, autorice Nerine Ekel, u izdanju Kulturno – prosvjetnog sabora Hrvatske 1986. godine. Mnoštvo skupljenih starih uporabnih predmeta žitelja rurarnih naselja koje su članovi društva prikupili, postali su temelj Etnografske zbirke Zavičajnog muzeja Ogulin koja je svečano otvorena 1987. godine.

S demokratskim promjenama u našoj domovini, Društvo 1990. godine mijenja ime u kulturno umjetničko društvo "Klek" te dvije godine djeluje u okviru Matice hrvatske - ogranak Ogulin, a od 1992. kao samostalna udruga. Od tada pa sve do danas, u društvu je djelovalo preko 800 aktivnih članova, koji su kroz razne sekcije nastupili na četrdesetak smotri izvornog folkloru: Vinkovačkim jesenima, Đakovačkim vezovima, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, Brodskom kolu, Ljetu Valopovačkom, smotri Na Neretvu misečina pala u Metkoviću i dr... održali su razne nastupe i koncerte u 80 gradova i mjesta u Hrvatskoj, sudjelovali na preko 20 međunarodnih festivala folkloru od Medirana do Atlantskog i Tihog oceana uključujući 25 država i 120 gradova diljem svijeta. O uspješnom djelovanju Društva svjedoči i audio kazeta na kojoj se u izvedbi izvorne grupe nalazi dvadesetak najljepših primjeraka izvornih, tradicijskih pjesama ogulinskog kraja te dva compact disca: "Oguline, da ti nima Kleka" i "Oguline, tambure ti zveču" kojima su se prikazale iznimne sviračke kvalitete tamburaškog orkestra kao i vokalne mogućnosti svih članova.

Društvo je sudjelovalo u nekoliko televizijskih emisija od kojih ističu jednosatnu emisiju HRT-a "Iza Kleka vetar puše". U posebnom sjećanju članova ostao je susret sa Svetim Ocem Ivanom Pavlom II, kojemu su na audijenciji u Rimu 2000. godine s ponosom otpjevali pjesmu Rajska djevo kraljice Hrvata.

Kulturno umjetničko društvo "Klek" posjeduje kolekciju od preko 450 originalnih i rekonstruiranih izvornih narodnih nošnji iz svih krajeva Hrvatske. Posebna vrijednost zbirke je mnoštvo originalnih narodnih nošnji ogulinskoga kraja čiju su ljepotu i jedinstvenost članice društva, prezentirale i na revijama narodnih nošnji diljem Hrvatske. Društvo je za svoj uspješni rad primilo niz priznanja od Zajednice amaterskih kulturno umjetničkih djelatnosti Karlovačke županije, Hrvatskog sabora kulture i grada Ogulina. No osim tih priznanja, posebnu vrijednost imaju ocjene članova prosudbenih komisija, eminentnih hrvatskih etnokoreologa, etnomuzikologa i folklorista, koji su nastupe društva redovito ocjenjivali najvišim ocijenama te ga svrstali u jedno od najuspješnijih društava u Hrvatskoj.

Danas društvo broji oko 160 aktivnih članova različite životne dobi koji djeluju u izvornoj grupi, folklornom ansamblu A, folklornom ansamblu B, tamburaškom orkestru, srednjoj tamburaškoj grupi, mlađem tamburaškom sastavu, sekciji tradicijskih instrumenata, mješovitom vokalnom ansamblu, dječjem folklornom ansamblu, srednjoj dječjoj grupi i folklornoj igraonici.

Osim izvornog folkloru ogulinskog kraja, folklorni ansambl Društva prezentira i folkloru baštinu drugih krajeva Hrvatske, pa je u suradnji s najpoznatijim hrvatskim folklornim stručnjacima, dr. Ivanom Ivančanom, Brankom Šegovićem, Goranom Kneževićem, Ivicom Ivankovićem, Vidom Bagurom, Joškom Čaletom, Nenadom Sudarom, Josipom Forjanom, Duškom Topićem i dr. postavilo koreografije plesova i pjesama Splita, Vrlike, Ražanaca, Istre, Hvara, Podravine, Međimurja, Bizovca, Baranje, Like, Gorskog Kotara, Bilogore, Bačke, Dubrovnika, Bratine i Ogulina.

Folklorni ansambl je sudjelovao i na mnogobrojnim Međunarodnim festivalima folkloru diljem Europe: na međunarodnom festivalu folkloru "Summerfest" u gradu Százhalombatta u Mađarskoj, međunarodnom festivalu folkloru u gradu Čanakkale u Turskoj, međunarodnom festivalu folkloru u gradu Chambéryju u Francuskoj, međunarodnom festivalu folkloru "Inzadafest" u gradu Beernemu i međunarodnom festivalu folkloru u gradu Oostrozebeke u Belgiji, međunarodnom festivalu folkloru u Sas van Gentu u Nizozemskoj, međunarodnom festivalu folkloru u gradu Červený Kostelec u Češkoj, na međunarodnom festivalu

folkloru u Argoncilheu u Portugalu, međunarodnom festivalu folkloru u Republici Koreji, međunarodnom festivalu folkloru u Austriji, međunarodnom festivalu folkloru u gradu Bergamu u Italiji, međunarodnom festivalu folkloru u Białystoku u Poljskoj i prošle godine na međunarodnim festivalima folkloru u Waynesvilleu i Oxfordu u Sjedinjenim Američkim Državama.

Ocjenjivačka komisija u sastavu 18 europskih etnomuzikologa je na Međunarodnom festivalu folkloru "POK" u gradu Białystoku u Poljskoj, koji je održan 2010. godine i na kojem je sudjelovalo 28 folklornih ansambala iz 20 europskih zemalja, folklorni ansambl KUD-a "Klek" proglasila najboljim ansamblom festivala te je osvojeno prvo mjesto, a tamburaški orkestar Društva je osvojio i specijalnu nagradu Festivala kao najbolji instrumentalni sastav festivala.

Ansambl redovito održava godišnji cjelovečernji plesni koncert na kojem predstavlja neke od nabrojanih koreografija u kojima su, osim pjesme i plesa, prikazani i segmenti raznih narodnih običaja.

Važno je istaknuti da svaku koreografiju izvode u originalnim ili rekonstruiranim narodnim nošnjama kraja iz kojega potječu plesovi i pjesme određene koreografije te uz instrumentalnu pratnju tamburaškog sastava i tradicijskih instrumenata - gajdi, tambure samice, dvojnica, miha, harmonike plonerice- specifičnih za pojedino područje.

Prava riznica znanja ogulinske tradicijske kulture je izvorna grupa koja broji dvadesetak aktivnih članova koji redovito nastupaju na raznim smotrama izvornog folkloru diljem Lijepe naše i na godišnjim koncertima našega društva. Zahvaljujući njenim članovima sačuvan je verbalan dio usmeno književne izvedbe i sačinjeno 150 vrijednih zapisa narodne lirske i epske pjesme. Pjesme ogulinskog kraja, članovi izvorne grupe, pjevaju bez instrumentalne pratnje ili uz pratnju tambure samice, usne harmonike i harmonike plonerice.

Izvorna grupa dio svojih aktivnosti usmjerava prema očuvanju starih narodnih običaja i ogulinskog govora. Tako su usmene književne tekstove - pjesme, zdravice, pošalice, dijaloge, poslovice i legende izveli prilikom scenskog prikaza običaja prela, odvoženja dote, pira, perušanja kukuruza, pranja robe, pečenja rakije, košnje sena, Božića i Uskrsa koje su unatrag 20-tak godina rekonstruirali i postavili na scenu.

Vokalni ansambl KUD-a "Klek" broji 20 članova i njeguje klapsko i folklorno pjevanje te a capella ili uz pratnju tamburaškog orkestrara izvodi najljepše folklorne napjeve iz alpskog, dinarskog, panonskog i jadranskog kulturnog areala.

Na repertoaru ansambla je preko 80 folklornih napjeva za koje aranžmane potpisuju Joško Čaleta, Miroslav Vuk- Croatia, Ivan Božićević ml., Siniša Leopold, Božo Potočnik, Dražen Kurilovčan i Duško Topić. Vokalni ansambl je postigao vrlo zapažene rezultate na raznim smotrama i festivalima, a redovito je nastupao na godišnjim koncertima Društva kao i na mnogobrojnim Međunarodnim festivalima folkloru.

Unatrag sedam godina pod vodstvom Joška Čaleta, istaknutog hrvatskog etnomuzikologa uvijekbali su i niz prekrasnih božićnih pjesama iz raznih krajeva Hrvatske što je rezultiralo samostalnim božićnim koncertima "Došli smo Vas pohoditi" i "Kad se Isus ditić u Betlem porodi" koim su se predstavili na međunarodnim festivalima adventskih i božićnih pjesama u Budimšpešti, Bratislavi i Kočevju te u mnogim gradovima Hrvatske (Ogulinu, Gospiću, Senju, Otočcu, Karlovcu, Međugorju, Imotskom, Rijeci, Generalskom stolu i dr.). Repertoar ansambla čine i korizmeni napjevi hrvatskih krajeva kojima se ansambl također predstavio diljem Hrvatske te u okviru Pasijske baštine nastupio u Zagrebu, Drnišu, Šestanovcima, Rijeci i dr.

U Društvu djeluje i tamburaški orkestar koji broji 12 svirača tamburaških i tradicijskih instrumenata. Osim što prate folklorni plesni i vokalni ansambl, unatrag nekoliko godina oni izvode i samostalne instrumentalno vokalne koncerte sa svrhom upoznavanja ogulinskog pučanstva s glazbenim mogućnostima tamburaških instrumenata koji se u ogulinskom kraju sviraju još od daleke 1896. godine. Osim orkestra radi se i s dvije mlađe tamburaške

sekcije čime je osigurana budućnost tamburaškog sviranja u našem društvu.

Na repertoaru orkestra nalazi se preko 150 obrada tradicijske, ozbiljne, zabavne i duhovne glazbe koje potpisuju naši najpoznatiji skladatelji i aranžeri: Duško Topić, Mihael Ferić, Siniša Leopold, Božo Potočnik i dr. Važnost njegovanja tamburaške glazbe kao i velike sviračke sposobnosti članova orkestra, omogućile su sviranje ne samo na srijemskom, četveroglasnom kvartnom sustavu, nego i na farkaševom, dvoglasnom kvintnom sustavu, najstarijem zabilježenom sustavu sviranja i vrsti tambura u našem kraju. Mnogi članovi orkestra osim tambura sviraju i tradicijske instrumente drugih krajeva kao što su harmnika, gajde, dvojnice, samice, diple, sopile i ljerica.

Posebna pozornost u Društvu, posvećuje se kontinuiranom radu s djecom i dječjem folklornom stvaralaštvu koje uz kvalitetan folklorno - pedagoški pristup rezultira odličnim dječjim sekcijama koje broje preko 90- tero djece u dobi od 3 do 15 godina.

Mlađa i srednja sekcija uvijekbavaju brojalice, dječja kola, igre i pjesmice šireg ogulinskog područja. Starija grupa osim dječjih ogulinskih kola i pjesama na programu ima i nekoliko prilagođenih koreografija iz drugih krajeva Hrvatske. Za igre i kola koje izvodi najmlađa skupina djece glazbena pratnja je rijetka, dok srednju i stariju grupu prate mlađi i srednji tamburaški sastav dječje sekcije redovito nastupaju na svim koncertima Društva, ali i na smotrama dječjeg folklornog stvaralaštva. Unatrag desetak godina, na smotrama dječjeg folkloru Karlovačke županije u Karlovcu, postigli su izuzetne rezultate te više puta bili ocijenjeni kao najbolja dječja grupa smotre.

Karlovačku županiju i svoj grad predstavili su i na Dječjim Vinokvačkim jesenima, Đakovačkim vezovima, Brodskom kolu te na drugim dječjim smotrama diljem Hrvatske kao i na međunarodnom festivalu folkloru u Ohridu. U dva navrata dječji folklorni ansambl je na Državnoj smotri u Kutini osvojio 2. mjesto, što je najbolji pokazatelj izuzetnih izvođačkih kvaliteta i dokaz rada svih voditelja.

Društvo je za svoj uspješni rad primilo niz priznanja od koji ističu:

- Priznanje Karlovačke županije kao najbolje Društvo županije
- Priznanje grada Ogulina za izniman doprinos očuvanju tradicijske kulture ogulinskog kraja i Lijepe naše.

O uspješnom djelovanju Društva svjedoče i audio kazeta na kojoj se u izvedbi izvorne grupe nalazi dvadesetak najljepših primjeraka izvornih, tradicijskih pjesama ogulinskog kraja te dva compact disca: "Oguline, da ti nima Kleka" i "Oguline, tambure ti zveču", kojima se pokušalo prikazati iznimne sviračke kvalitete tamburaškog orkestra kao i vokalne mogućnosti cijeloga Društva.

U tijeku svoga djelovanja, Društvo je sudjelovalo u nekoliko televizijskih emisija od kojih ističu jedinstanu emisiju HRT-a "Iza Kleka vjetar puše". U posebnom sjećanju članova ostao je susret sa svetim ocem Ivanom Pavlom II, kojemu su na audijenciji u Rimu, 2000. godine, s ponosom otpjevali pjesmu „Zdravo djevo, kraljice Hrvata“.

Umjetnička voditeljica Društva je Nikolina Luketić, dipl. ethn. i phil. a funkciju predsjednice obnaša Anđelka Salopek.

VODITELJI DRUŠTVA: ANĐELKA SALOPEK, predsjednica
NIKOLINA LUKETIĆ DELIJA dipl. ethn. i phil., umjetnička voditeljica

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

PRVA KANDŽIJAŠKA UDRUGA KRUŠEVICA 2010.

MJESTO: KRUŠEVICA
ŽUPANIJA: BRODSKO – POSAVSKA ŽUPANIJA

Udruga je, kako i njen naziv kaže, prva i jedina kandžijaška udruga u Lijepoj Našoj, osnovana u Kruševici 2010. godine s ciljem promicanja tradicije i slavonskih vrijednosti.

Naglasak je na tradicionalnoj slavonskoj "svinjarskoj kandžiji" koja je specifična za ovaj naš kraj. Svinjarska se kandžija mogla u prošlosti vidjeti u svakodnevnom životu šokaca, a danas tek rijetko na nekim folklornim manifestacijama.

Kako je jako mali broj mladih ljudi koji su vični korištenju kandžije u rekreativne svrhe, cilj ove udruge je da se od svinjarske kandžije napravi originalni slavonski brend i suvenir, te da je na taj način približe mladim ljudima i spase je od zaborava.

Ova udruga trenutno broji 45 članova, većinom mladih ljudi i broj je u stalnom porastu što je dokaz da je ova udruga na pravom putu da ostvari svoje ciljeve.

Cilj im je mlade naučiti baratati s kandžijom, ali i podučiti ih izrađivati kandžiju poput njihovih starih.

VODITELJ DRUŠTVA: MIJO KOCIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "KUŠEVAC"

MJESTO: KUŠEVAC

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Na inicijativu mjesnog odbora Kuševac, a uz podršku grada Đakova dana 29. rujna 2007. godine održana je osnivačka skupština KUD-a "Kuševac".

Prvi susret plesača i voditelja održan je 24. listopada 2007. godine.

KUD tada nije imao ništa što treba za rad KUD-a (nošnje, opanci, instrumenti). Prvi nastupi koji su odrađivani, odrađeni su u tuđim nošnjama koje su im posudili dobri i nesebični ljudi.

Danas se mogu pohvaliti dovoljnim brojem nošnji za srednju i odraslu skupinu koje su kupljene uz podršku Osječko-baranjske županije i grada Đakova te vlastitih sredstava.

Ponosni su organizatori manifestacije "Selo moje na brdašcu" koja se tradicionalno organizira svake godine radi druženja, zabave i promicanja kulturnih vrijednosti, a koja se organizira u sklopu Programa Đakovačkih Vezova. Manifestacija se održava dva dana i prvoga dana okuplja odrasle folklorne skupine, a drugoga dana dječje skupine.

KUD "Kuševac" broji 60-tak članova podijeljenih u tri skupine: odrasli i mali folklor te tamburaška sekcija.

Sudjelovali su na brojnim manifestacijama diljem Hrvatske. Ističu neizostavne nastupe na Đakovačkim Vezovima kao i na Đakovačkim bušarima, nastupe u Kutini, Grudama (BiH), Tomislavgradu, Brinju, Letovaniću, Ogulinu, Šibeniku, a posebno ističu put u Istanbul.

VODITELJI DRUŠTVA: BLAŽENKA LULIĆ, predsjednica

ANITA LUČIĆ, tajnica

MATO RUČEVIĆ, folklorna sekcija

JOSIP ANDRIĆ, tamburaška sekcija

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "SLAVONIJA"

MJESTO: ĐURĐANCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD je osnovan 2008. godine i broji 60-ak članova. KUD djeluje u tri sekcije: plesnoj, pjevačkoj i tamburaškoj.

Cilj kuda je očuvanje i prezentiranje narodnih običaja, pjesme i plesa svoga kraja a tako i ostalih krajeva Republike Hrvatske.

VODITELJ DRUŠTVA: ANICA LEKIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

SLOVAČKO KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO "BRAĆE BANAS"

MJESTO: JOSIPOVAC PUNITOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Društvo je osnovano 1967. godine usporedno s utemeljenjem Đakovačkih vezova i kontinuirano djeluje do danas, u posljednjih 23 godine pod okriljem Matice slovačke Josipovac.

Folklorne sekcije djeluju u sklopu SKUD-a "Braće Banas", a djeli se u nekoliko skupina: dječja, odrasla plesna, te pjevačka ženska i muška skupina. Folklorni program obogaćuje se njegovanjem tradicija koje su razvili u vlastitoj, ovdašnjoj sredini ali i tradicija iz slovačke, naročito područja Kysuca odakle Josipovčani vuku svoje podrijetlo.

Dječja folklorna skupina broji najveći broj članova, više od 60-ak, djece, u dobi od 4 do 14 godina. Odrasla folklorna skupina broji 20-ak aktivnih članova, mladeži od 15 do 30 godina, a njeguje izvorne josipovačke plesove ali ima i bogati program plesova iz slovačkih pokrajina zahvaljujući dugogodišnjoj suradnji sa koreografima u Slovačkoj.

Folklornu skupinu na gotovo svakom nastupu prati i tamburaška sekcija, koja sada trenutno broji 8 članova. Pjevačka ženska skupina okuplja 15-ak mladih žena i uglavnom se predstavlja sa pjesmama izvornog karaktera, a dopunjuju ga i narodne pjesme hrvatskog i slovačkog kraja. Muška pjevačka skupina je najmlađa skupina u skud-u, a čine ju 14 muškaraca u dobi od 18 do 60 godina a među njima i dvojica svirača na tradicionalnim slovačkim instrumentima "fujari" i "pastirskom rogu".

Maticu slovačku i SKUD "Braće Banas" Josipovac od samih početaka obogaćuje umjetnička, slikarska i kiparska sekcija pod nazivom "Kontrast", koja broji 15-ak aktivnih članova. Među ovom skupinom mladih ljudi, tri su akademski obrazovana slikara-kipara, na što su posebno ponosni. Radovi sekcije redovito popunjavaju izložbe slikovnih i kiparskih kolonija u zemlji i svijetu sa kojih redovito pristižu nagrade i priznanja.

Matica slovačka Josipovac uz pomoć ekipe HRT-a snimila je nekoliko dokumentarnih filmova u kojima je sažet kulturni život i običaji Slovaka u Josipovcu kao npr. pokladni običaj medvjedi od slame, poljevanje vodom i korbačovanje na uskršni ponedjeljak, paljenje vatre za blagdan Svih Svetih te božićni običaji u Josipovcu.

Matica slovačka Josipovac i SKUD "Braće Banas" svoje djelovanje nadovezuje na bogatu tradiciju i njome se ponosi, na taj način budi i privlači pažnju brojnih prijatelja iz Slovačke i Hrvatske koji brižno njeguju baštinu, što je zalag u očuvanju narodnog kulturnog blaga.

VODITELJ DRUŠTVA: MARIJAN BATOREK

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO "PETŐFI SÁNDOR"

MJESTO: IVANOVCI ĐAKOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Petőfi Sándor" iz Ivanovaca Đakovačkog, osnovano je 1975. godine i radi u tri grupe: maloj, srednjoj i velikoj. Obrađuju izvorne mađarske dječje igre i plesove. Mala i srednja grupa imaju četiri vrste nošnje, a velika grupa po tri vrste.

Nastupali su u Rumunjskoj, Mađarskoj i na raznim festivalima i smotrama u Hrvatskoj. Redoviti su sudionici Đakovačkih vezova. U selu imaju dvije manifestacije: "Božićni koncert" i "Proljeće u Ivanovcima".

Društvo ima 50 plesača starosti od 2 do 25 godina.

VODITELJ DRUŠTVA: MAGDOLINA ALEKSA

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "JOSIP KOZARAC"

MJESTO: ŠTITAR

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO - SRJEMSKA

KUD "Josip Kozarac" iz Štitara, županijska Posavina, osnovan je davne 1956. godine.

Ove godine u sklopu "Tamburaškog maratona" proslaviti će 60 godina djelovanja.

Broji stotinjak članova u folklornim, pjevačkim, dramskim, dječjim i tamburaškim sekcijama.

Posebno su ponosni na svirače tradicijskih instrumenata: gajde, dvojnice, jedinke i diplice te samice.

Pokretači i organizatori su kulturne manifestacije "Odavno smo graničari stari".

Sudionici su brojnih smotri izvornog folkloru u Hrvatskoj i diljem Europe.

VODITELJ DRUŠTVA: MATO CURIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "SLOGA"

MJESTO: MIKLOUŠ

ŽUPANIJA: BJELOVARSKO - BILOGORSKA

KUD "Sloga" je obnovilo svoj rad kao Društvo koje njeguje izvorni folklor sela Miklouša i Moslavine 1974. godine. Od tada intenzivno nastupaju na najuglednijim smotrama folkloru u svojoj zemlji kao što su Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu, Vinkovačkim jesenima, Đakovačkim vezovima, smotrama folkloru Bjelovarsko bilogorske županije i ostalim pozivnim smotrama, a svoju baštinu predstavili su i u Češkoj, Mađarskoj i Sloveniji. Od 1974. godine "Sloga" svake godine organizira folklornu manifestaciju "Zapovijed pod lipom". U sklopu ove manifestacije članovi KUD-a ugošćuju folklorne skupine iz svih dijelova Hrvatske koji se predstavljaju sa pjesmama i plesovima kraja iz kojeg dolaze.

Godine 2008. "Zapovijed pod lipom" prema propozicijama i natječaju Hrvatske turističke zajednice uvrštena je među prvih 10 kandidata za izbor «destinacije izvrsnosti» po pitanju nematerijalne kulturne baštine.

Isto tako u sklopu Društva djeluje i ženski vokalni sastav koji je 2014. godine u kategoriji izvorne pučke glazbe predstavljao Županiju bjelovarsko bilogorsku na državnoj smotri malih vokalnih sastava. Tom prigodom ženski vokalni sastav okitio se naslovom najboljeg vokalnog sastava Hrvatske u kategoriji izvorne pučke glazbe.

Rad Društva na očuvanju izvornih narodnih običaja, pjesama i plesova je vrlo cijenjen među hrvatskim etnologima jer "Sloga" svakodnevno živi svoj folklor.

VODITELJ DRUŠTVA: BOŽICA TONKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: STARI MIKANOVCI

ŽUPANIJA: VUKOVARSKO – SRJEMSKA

Kulturno umjetničko društvo "Šokadija" iz Starih Mikanovaca osnovano je 1967. godine. Osnovni motiv i cilj društva je njegovanje i promocija kulturne baštine, čuvanje narodnih nošnji i običaja te izravna edukacija djece i mladih o vrijednostima tradicijske kulture vukovarsko-srijemske županije, Slavonije i hrvatskog naroda.

Od 1968.g. društvo organizira i osmišljava priredbu "Mladost i ljepota Slavonije" – reviju djevojaka, snaša i momaka u narodnim nošnjama. O pokladama 2017.g. u Starim Mikanovcima održati će se jubilarna 50. Priredba "Mladost i ljepota Slavonije".

Za istaknuti je dugogodišnja suradnja s KUD-om "Marko Marojica" iz Župe dubrovačke koja traje punih 39 godina. Godine 2007., povodom 30 godina suradnje, sklopljene su povelje prijateljstva između Općine Župa dubrovačka i Općine Stari Mikanovci. Također, puna tri desetljeća društvo njeguje prijateljski odnos s KUD-om "dr. Vinko Žganec" iz Vratišinca.

Danas u KUD-u aktivno djeluju muška i ženska pjevačka skupina, tamburaška skupina, dječje skupine i odrasla folklorna skupina, sveukupno 143 aktivna člana.

Društvo se godišnje predstavlja na četrdesetak događanja, od Iloka do Župe dubrovačke, a posebno zapaženi nastupi bili su na Državnoj smotri izvornog folkloru u Vinkovcima i svečanostima otvorenja 48., 49. i 50. Vinkovačkih jeseni, u Slavanskom Brodu na smotri "Alaj pjevam i pjevati znadem", u Ivanić Gradu na smotri muških pjevačkih skupina Hrvatske, u Županji na 48. i 49. Šokačkom sijelu, u Metkoviću na 30. smotri folkloru "Na Neretvu mi sečina pala" te u Zagrebu na 49. Međunarodnoj smotri folkloru. Mnoge radio i tv emisije snimljene su u izvedbi KUD-a "Šokadija" Stari Mikanovci, a za istaknuti su sljedeće:

- 1969.g. za TV Zagreb urednik Božo Potočnik je u Starim Mikanovcima snimio slavonski običaj Čijalo kod strin Mare
- 1985.g. urednik Božo Potočnik te redatelj i scenaris Rudolf Srećec snimili su dokumentarni film Mladost i ljepota Slavonije
- 2008.g. autor HRT-a Aleksej Pavlovsky snimio je dokumentarni film Mladost i ljepota Slavonije
- 2013.g. autorica Miroslava Hadžihuseinović snimila je u Starim Mikanovcima za Hrvatski radio nekoliko emisija Iz narodne baštine
- 2014.g. urednica Ljiljana Šišmanović za HRT je u Starim Mikanovcima snimila film Bečar budi bečari su ljudi o bečarcima i svatovima

KUD "Šokadija" Stari Mikanovci svojim aktivnostima, a posebno priredbom "Mladost i ljepota Slavonije" punih 49 godina doprinosi očuvanju hrvatske tradicijske kulture.

Na 50. Đakovačkim vezovima KUD "Šokadija" Stari Mikanovci predstaviti će se u originalnim narodnim nošnjama iz Starih Mikanovcima s izvedbom pjesama, napjeva i kola karakterističnih za Stare Mikanovce: pjesma Šušakaj diko oko mog kućara; kola: Aj na livo, Tape, Kolo, Velike nevolje, Mista i neizostavani Bečarac.

VODITELJ DRUŠTVA: TOMISLAV RAIĆ, predsjednik

ANICA LEKIĆ, voditeljica

BROJ SUDIONIKA NA 50. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUBURAŠKA UDRUGA "MARUŠEVEC"

MJESTO: MARUŠEVEC

ŽUPANIJA: VARAŽDINSKA

Kuburaška udruga Maruševac osnovana je 2006. godine i nastavlja tradiciju pucanja iz mužara i kubura u svom kraju a i šire. Najstariji vjerodostojni podatak o tradiciji pucanja u Maruševcu datira iz 1862. godine a nalazi se u crkvenim knjigama Župe Maruševac gdje je zabilježen izdatak kupnje baruta za pucanje na dan Sv. Roka, 16. kolovoza kod Kapelice tog sveca u mjestu Druškovec u općini Maruševac. U daljnjim godinama taj pradávni običaj najčešće se spominje uz Uskrsno vrijeme ali i za druge crkvene svečanosti.

S obzirom na rudarsku tradiciju maruševačkog kraja pucači su najčešće bili rudari tako da su i današnje odore Kuburaške udruge prepoznatljive crne boje. Kuburaška udruga Maruševac danas ima 30 članova sa 23 registrirane kubure i dva topa.

"Kumovi" se mogu pohvaliti s nastupima širom Lijepe Naše a bili su sudionici u programima Šokačkog sijela u Županji, dani Opći-

ne Bošnjaci, Maratona lađa u Metkoviću, Križevačkog spravišća, Špancir festa u Varaždinu, motorijade u Vinici, Zeljarijade u Vidovcu itd. S istorodnim udrugama zagorskog kraja redoviti su sudionici obilježavanja blagdana Male Gospe u Humu na Sutli, Svetog Leonarda u Pregradi, Svetog Mihovila u Sračincu, Presvetog Trojstva u Jurketincu, Svetog Roka u Druškovcu, Svetog Jurja u Maruševcu i sudionici smotri kuburaških udruga te svih događanja vezanih na promociju pucanja iz kubura i nastavak ove lijepe tradicije.

Od 2012. godine obilježavajući Čislesku nedelu, proštenje sa stogljjetnom tradicijom organizatori su i sajma v Maruševcu gdje su se predstavile udruge, poljoprivredna gospodarstava i pojedinci sa svojim proizvodima te narodnim blagom i rukotvoreninama ovog kraja. Od iste godine organizatori su i kićenja Božićne jelke uz župnu crkvu te uz općinu i KUD "Klaruš" od 2013. godine organizatori programa Advent u Maruševcu. Prosječno imaju između 25 i 30 nastupa godišnje i jedna su od najaktivnijih udruga u županija varaždinskoj.

VODITELJ DRUŠTVA: MARIJAN FATIGA

BROJ SUDIONIKA NA 50.ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 10

HRVATSKI FOLKLORNI ANSAMBL "NOVA NADA"

MJESTO: DETROIT

DRŽAVA: SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

Hrvatski folklorni ansambl "Nova Nada" iz Detroita, SAD je osnovan je 1995. godine. Ansambl putuje po Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi a sada i po Hrvatskoj iskazujući svoje poštovanje prema našim lijepim hrvatskih narodnim običajima.

Pod umjetničkim vodstvom Stevea Talan , čija je majka doselila iz okolice Đakova " Nova Nada" ima repertoar od 32 koreografija hrvatskog folklora iz Hrvatske i okolnih zemalja. Danas " Nova Nada " izvodi plesove iz Moravskih Hrvata koji žive u Jevišovki, gradu na jugu Češke.

VODITELJ DRUŠTVA: STEVE TALAN

BROJ SUDIONIKA NA 50.ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 24

HFS "ZAGREB" WOLLONGONG

MJESTO: WOLLONGONG

DRŽAVA: AUSTRALIJA

Skupina je osnovana 1975. godine i već radi preko 40 godina na očuvanju hrvatskog identiteta djece svojih iseljenika.

Skupina broji oko 60 članova od kojih su svi rođeni u Australiji. Većina roditelja članova grupe su rođeni u Australiji.

Raspon godina u cijeloj skupini je od 5 do 25 godina. Nedavno su osnovali i svoj tamburaški orkestar.

Skupina djeluje u sklopu Hrvatskog katoličkog centra "Marija Kraljica Hrvata" u Wollongongu koju vodi župnik, fra Ivo Tadić.

VODITELJ DRUŠTVA: IVICA KARAMATIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 50.ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 42

AUSTRALSKO HRVATSKA FOLKLORNA SKUPINA "BRAĆA RADIĆ"

MJESTO: SYDNEY

DRŽAVA: AUSTRALIJA

Australsko - hrvatska folklorna grupa "Braca Radić" Sydney postoji od 1960. godine i jedan je od najvećih i najstarijih društava koji promoviranju i podučavaju folklor u Sydneyu.

Redovito nastupaju na svim značajnim svečanostima u zajednici . Dobri su domaćini a i rado viđeni gosti na nastupima s drugim hrvatskim folklornim skupinama u Australiji

VODITELJI DRUŠTVA: NATALIE ŽABEK I DURO FRIČEK

BROJ SUDIONIKA NA 50.ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 24

*Izvor: Prijavnice za 50. Đakovačke vezove pristigle do 9. lipnja 2016. godine .